Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar
Magyar Irodalomtörténeti Intézet

TÁJÉKOZTATÓ

A magyar irodalom szakos vizsgakövetelmények
(Tételek és szakirodalom)

Nappali tagozat

1995. szeptember

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar
Magyar Irodalomtörténeti Intézet

TÁJÉKOZTATÓ

A magyar irodalom szakos vizsgakövetelmények
(Tételek és szakirodalom)

Nappali tagozat

1995. szeptember

Szerkesztette: Kecskeméti Gábor
Készült a Régi Magyar Irodalomtörténeti Tanszéken

ELTE BTK Magyar Irodalomtörténeti Intézet
Felelős kiadó: Kenyeres Zoltán intézetigazgató
Megjelent az Universitas Könyvkiadó gondozásában
Felelős vezető: Hargittay Emil
Nyomta a Jahn Ferenc Dél-pesti Kórház nyomdája
Felelős vezető: Zöldi Gyula

TÁJÉKOZTATÓ A MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM SZAK TANTERVÉRŐL

1. A szak jellege: A-felvételi rendű, major, tanárképes.

2. A végzettség szintje: egyetemi alapképzés (MA).

3. A képzés célja:

— hogy felkészítsen a nemzeti és az egyetemes kultúra közvetítésével az értelmiségi létre, a tudományos és művészeti ismeretek bővítésére, alkalmazására és átadására;

— olyan egyetemi diplomás szakemberek képzése, akik járatosak a nyelvészet és az irodalomtudomány elméleti és módszertani kérdéseiben, ismerik fontosabb eredményeit, történelmi, társadalmi, eszme- és művelődéstörténeti összefüggéseiben ismerik a magyar és a világirodalom történetét, kapcsolatát, ismereteik alapján képesek értelmezni és értékelni nyelvünk változásait, az irodalom mindenkori legújabb alkotásait és irányait; akik a filológiai munka műveléséhez szilárd alapismeretekkel rendelkeznek és önálló tudományos munka végzésére alkalmasak;

— hogy azok, akik a tanárképzési stúdiumokat párhuzamosan vagy a szakos bölcsészdiploma megszerzését követően elvégzik, képesek legyenek a közoktatás bármely szintjén a magyar nyelv és irodalom tantárgy oktatására.

4. A felvételi módja: a szak ún. *"A"*-felvételű szak, azaz a szakra bármely érettségizett vagy diplomával rendelkező személy, korhatár nélkül jelentkezhet. A felvehetők száma ez idő szerint korlátozva van, ezért a jelentkezőknek felvételi vizsgát kell tenniük. A felvételi vizsga versenyvizsga, így a szakra való bejutás a mindenkori mezőny és a felvehetők számának függvénye.

5. A képzés ideje és volumene: legalább 8 (legfeljebb 10) félév, 55 tanegység, 80 tantervi óra. A tanárképzés tanegységei ezen volumenbe nem tartoznak bele; azokat akár a fenti képzési idő alatt a szakkal együtt, vagy akár ezt követően külön engedéllyel lehet megszerezni.

6. Az oklevélben feltüntetett szakképzettség és az oklevél minősítése: A szakot elvégzett hallgató bölcsészdiplomát kap, melybe jelenleg a következő szöveg kerül: *„Magyar nyelv és irodalom szakos előadó"*. A tanári szakképesítés megszerzése esetén a hallgató bölcsész-tanári diplomát kap, *„Magyar nyelv és irodalom szakos középiskolai tanár"* szöveggel.

Az oklevél minősítését (TVSz.24.6.) a következő tanegységek érdemjegyének számtani átlaga adja: MR-222, 224, 239, 254, az irodalmi kollokviumok átlaga (MR-263—265, 271—276, 281—285 egyetlen osztályzatra kerekített számtani átlaga), MR-500, 501. Tanári képesítést is szerzők oklevelének minősítésébe beszámítandó továbbá a TK-401.07 (tanítási gyakorlat) is.

A MAGYAR IRODALOMTÖRTÉNETI INTÉZET SZERVEZETE

Igazgató: Kenyeres Zoltán egyetemi tanár
Ügyvezető: Szabó B. István adjunktus
Titkárságvezető: B. Szabó Edit
Előadó: Tamás Zoltánné

Régi Magyar Irodalomtörténeti Tanszék
Tanszékvezető: Kovács Sándor Iván egyetemi tanár
XVIII—XIX. Századi Magyar Irodalomtörténeti Tanszék
Tanszékvezető: Bíró Ferenc egyetemi tanár
Modern Magyar Irodalomtörténeti Tanszék
Tanszékvezető: Kenyeres Zoltán egyetemi tanár
Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék
Tanszékvezető: Szegedy-Maszák Mihály egyetemi tanár
Irodalomtudományi Módszertani Szakcsoport:
Vezető: Sipos Lajos docens
Könyvtár
Könyvtárvezető: Buda Attila

TANEGYSÉGLISTA

kód	a tanegység neve	te. típ.	heti óra	elő-feltétel
Bevezető képzési szakasz:				
MR-101	Bevezetés az általános nyelvészetbe	k	1	
MR-102	Nyelvészeti proszeminárium	gy	2	
MR-103	Magyar fonetika	gy	2	
MR-104	A finnugorság ismertetése	gy	1	
MR-151	Irodalmi proszeminárium	gy	2	
MR-152	IRODALOMELMÉLET	k	1	
MR-153	VERSTAN	k	1	
MR-161	AZ ÓKORI IRODALMAK TÖRTÉNETE	k	1	
Törzsképzési szakasz:				
MR-201	Általános nyelvészet	k	1	101–103
MR-202	Szociolingvisztika	gy	2	101–103
MR-203	Pszicholingvisztika	k	1	101–103
MR-212	A magyar nyelv finnugor alapjai	gy	2	101–104
MR-221	Mai magyar nyelv szeminárium 1. (szófajtan, alaktan)	gy	2	101–103
MR-222	Mai magyar nyelv 1. (szófajtan, alaktan)	k	1	101–103, 221
MR-223	Mai magyar nyelv szeminárium 2. (szószerkezettan, mondattan)	gy	2	101–103
MR-224	Mai magyar nyelv 2. (szószerkezettan, mondattan)	k	1	101–103, 223
MR-225	Mai magyar nyelv szeminárium 3. (szövegtan, retorika, szemiotika, jelentéstan, szókészlettan)	gy	2	101–103

kód	a tanegység neve	te. típ.	heti óra	elő-feltétel
MR-226	Mai magyar nyelv szeminárium 4. (stilisztika)	gy	2	101–103
MR-227	Mai magyar nyelv 3. (szövegtan, retorika, stilisztika, szemiotika, jelentéstan, szókészlettan)	k	1	101–103, 225–226
MR-228	Nyelvművelés, helyesírás	gy	1	101–103
MR-231	Magyar művelődés, magyar nyelv	k	1	101–103
MR-232	A magyar nyelv története 1. (hangtörténet, a nyelvtörténet alapjai)	gy	2	101–103
MR-233	A magyar nyelv története 2. (történeti szótan)	gy	2	101–103, 232
MR-234	A magyar nyelv története 3. (történeti grammatika)	gy	2	101–103, 232
MR-239	A magyar nyelv története szigorlat	sz	0	101–103, 232–234
MR-241	Magyar nyelvjárástan (a tanegységhez terepgyakorlat is tartozik)	gy	1	101–103
MR-242	Nyelvészeti szakszeminárium (magyar névtan, történeti stilisztika, helyesírástörténet, a magyar nyelvtudomány története)	gy	2	101–103
MR-254	A MAGYAR IRODALOMTUDOMÁNY TÖRTÉNETE	k	1	151–153, 161
MR-262	A KÖZÉPKOR, A RENESZÁNSZ ÉS A BAROKK IRODALMA EURÓPÁBAN	k	1	151–153, 161
MR-263	A 18—19. SZÁZAD VILÁGIRODALMA	k	2	151–153, 161

kód	a tanegység neve	te. típ.	heti óra	elő-feltétel
MR-264	A 20. SZÁZAD VILÁGIRODALMA	k	1	151–153, 161
MR-265	Szeminárium a világirodalom köréből	gy	2	151–153, 161
MR-271	A MAGYAR IRODALOM A 16. SZÁZAD VÉGÉIG	k	2	151–153, 161
MR-272	A 17. SZÁZAD ÉS A 18. SZÁZAD ELSŐ FELÉNEK MAGYAR IRODALMA	k	2	151–153, 161
MR-273	A MAGYAR FELVILÁGOSODÁS IRODALMA	k	2	151–153, 161
MR-270	A REFORMKORI MAGYAR IRODALOM	k	2	151–153, 161
MR-276	A MAGYAR IRODALOM TÖRTÉNETE A 19. SZÁZAD MÁSODIK FELÉBEN	k	2	151–153, 161
MR-277	Szeminárium a régi magyar irodalom köréből	gy	2	151–153, 161
MR-278	Szeminárium a felvilágosodás- és a reformkori magyar irodalom köréből	gy	2	151–153, 161
MR-279	Szeminárium a 19. század második felének magyar irodalmából	gy	2	151–153, 161
MR-281	ESZMÉK, MOZGALMAK, IRÁNYZATOK A 20. SZÁZAD ELSŐ FELÉNEK MAGYAR IRODALMÁBAN	k	1	151–153, 161
MR-282	A NYUGAT MODERNSÉGE ÉS AZ AVANTGÁRD KEZDETEI	k	1	151–153, 161

kód	a tanegység neve	te. típ.	heti óra	elő-feltétel
MR-283	A MÁSODIK ÉS A HARMADIK NEMZEDÉK	k	1	151–153, 161
MR-284	AZ ÚJHOLD, AZ ÚJ NÉPISÉG, A REALIZMUS VÁLTOZATAI	k	1	151–153, 161
MR-285	A REALIZMUS, A NEOAVANTGÁRD, A POSZTMODERN VÁLTOZATAI	k	1	151–153, 161
MR-286	A HATÁRON TÚLI MAGYAR IRODALMAK	k	1	151–153, 161
MR-287	Szeminárium a 20. század első felének magyar irodalmából	gy	2	151–153, 161
MR-288	Szeminárium a 20. század második felének magyar irodalmából	gy	2	151–153, 161
MR-3xx	Szakszeminárium nyelvészetből/irodalomból	gy	2	101–103/ 151–153, 161
MR-3xx	Szakszeminárium nyelvészetből/irodalomból	gy	2	101–103/ 151–153, 161
MR-3xx	Szakszeminárium nyelvészetből/irodalomból	gy	2	101–103/ 151–153, 161
MR-4xx	Szakdolgozati szeminárium nyelvészetből/irodalomból	gy	2	101–288
MR-500	Szakdolgozat	d	0	
MR-501	Szakzárovizsga (volt államvizsga)	á	0	abszolu-tórium

kód	a tanegység neve	te. típ.	heti óra	elő-feltétel
	A TANÁRI SZAKKÉPZÉST IS VÉGZŐKNEK			
MR-291	A magyar nyelvtan tanítása	gy	2	
MR-292	AZ IRODALOMTANÍTÁS MÓDSZERTANA	gy	2	

Kötetünkben a VERZÁLLAL szedett tanegységek követelményei találhatók meg. Az irodalmi szemináriumok követelményeiről a szemináriumvezetők adnak tájékoztatást. A nyelvészeti tanegységek követelményeiről a Nyelvészeti Tanszékcsoport jelentet meg hasonló tájékoztatót.

Kötetünket a félévenkénti Tanrenddel (vagyis a mindenkori kurzuskínálattal), valamint a Tanulmányi és Vizsgaszabályzattal együttesen kell használni.

A tanegységek felvételének sorrendjét a tantervi kényszerrendezések figyelembevételével a hallgatók önállóan határozzák meg. Javasoljuk, hogy a tanegységeket az irodalomtörténeti kronológiának megfelelő sorrendben teljesítsék, és az azonos időszakot tárgyaló magyar irodalmi és világirodalmi tanegységeket párhuzamosan hallgassák. Kari számítástechnikai okokból a tanegységek kódszáma nem mindig felel meg a tartalmi, kronológiai sorrendnek.

Az Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék az összehasonlító irodalomtörténet szak tanegységeit is oktatja. E szak tanegységei kötetünkben nem szerepelnek.

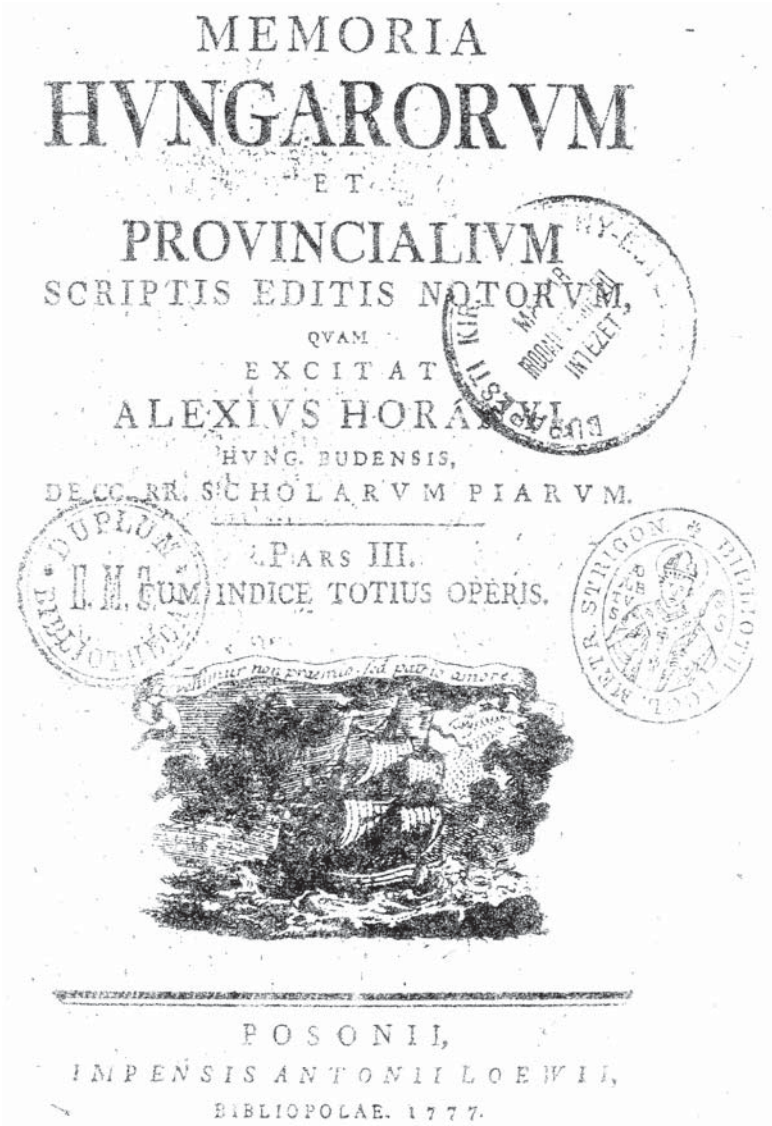

MEMORIA
HVNGARORVM
ET
PROVINCIALIVM
SCRIPTIS EDITIS NOTORVM,
QVAM
EXCITAT
ALEXIVS HORÁNYI
HVNG. BUDENSIS,
DE CC. RR. SCHOLARVM PIARVM.

PARS III.
CVM INDICE TOTIVS OPERIS.

POSONII,
IMPENSIS ANTONII LOEWII,
BIBLIOPOLAE. 1777.

Horányi Elek *Memoria Hungarorum* c. írói lexikona harmadik kötetének (Pozsony, 1777) címlapja (a Magyar Irodalomtörténeti Intézet könyvtárából). Az embléma latin jelmondata szerint a hajót nem a haszon, hanem a hazaszeretet ösztönzi előre

A KÖTETÜNKBEN HASZNÁLT CÍMLEÍRÁSI ALAPELVEK

A magyar irodalomtörténeti és irodalomtudományi szakirodalomban az idézett munkák címleírásának megszerkesztését sajnos nagyfokú felkészültelenség, következetlenség és gondatlanság jellemzi. A szakma legjelentősebb folyóiratai is részben egymástól eltérő címleírási alapelveket követnek, és így nem járulnak hozzá ahhoz a kívánatos szabványosítási és egységesülési tendenciához, amely az angol, francia, német, olasz stb. tudományos irodalom jegyzetelési és bibliográfiai leírási gyakorlatában már hosszú idővel ezelőtt végbement. Ez még nem volna nagy baj, hiszen ha bármiféle — minden könyvészeti lehetőség egyértelmű leírására felkészített és alkalmas — rendszert következetesen használunk, az világos és egyértelmű lehet. A baj az, hogy egy ma elkészített átlagos kéziratra a rendszertelenség jellemző. A szerzők el sem gondolkodnak azon, hogy a tanulmányukhoz általuk összeállított jegyzetekből vagy irodalomjegyzékből sok esetben az sem derül ki, hogy önálló kötetre, folyóirat-tanulmányra vagy egy tanulmánykötet egyik cikkére hivatkoznak-e, az utóbbi esetben pedig a legritkább esetben dönthető el, hogy a tanulmánykötet egy- vagy többszerzős-e, van-e szerkesztője, tehát könyvtárban milyen név alatt a legcélszerűbb keresést folytatni utána. Kívánatos volna a címleírások megszerkesztésének átgondoltságát, alaposságát és gondosságát rövid idő alatt olyan szintre emelni, hogy rövidesen szakmai meghökkenés és presztízscsökkenés kísérje azt a szerzőt, aki a jelenleg követett igénytelen és dilettáns gyakorlatot továbbra is elégségesnek tartja. Annál inkább megvan erre a lehetőség, mert az elsajátítandó alapelvek igen rövid idő alatt megtanulhatók, rendkívül logikusak és következetesek.

Az ELTE BTK Irodalomtörténeti Intézete sokat tehet a jövő értelmiségi nemzedékeinek igényessége érdekében. Néhány évvel ezelőtt tanegységlistánkra vettük a szövegtechnikai, valamint textológiai és filológiai alapelveket is tanító proszemináriumot. Az intézet tanegységeihez készült olvasmányjegyzékek jelen publikálásával újabb lépést teszünk, és következetes alkalmazásra, mintegy intézeti háziszabványul ajánlunk egy címleírási rendszert, amelynek ismeretét hallgatóinktól is, munkatársainktól is evidenciaként várhatjuk el a továbbiakban.

Az itt következetesen alkalmazott rendszer a már említett nemzetközi címleírási szabványon alapul, amelyet a hazai szakirodalom számára már másfél évtizede követésre ajánlott Klaniczay Tibor, majd 1985-ben megjelent *Pallas magyar ivadékai* című tanulmánykötetében maga mutatott példát alkalmazására. A rendszer lényege az ‘egy hivatkozás = egy, vesszőkkel tagolt mondat’ elve: minden szakirodalmi vagy forráshivatkozás egyetlen mon-

datot alkot, ahol minden tag vesszővel van egymástól elválasztva. A mondaton belül pont csak rövidítések után lehet, tehát a sorszámnévi értelmű címleíró elemeket is csak vessző követi. E rendszerhez kerül mind közelebb az Irodalomtörténeti Közlemények (ItK), még konzekvensebben az Irodalomtörténet (It) és az Irodalomismeret (Iris) jegyzetelési gyakorlata, ezzel a technikával készültek az *Új Magyar Irodalmi Lexikon* (ÚMIL) bibliográfiai hivatkozásai. A részletekben azonban ezek is különböznek egymástól, megteremtve számunkra annak a lehetőségét, hogy egyes problematikus esetekben mérlegeljük a szóba jöhető változatokat, és szabványunkat a legmegfelelőbbnek ítélt módozat szerint alakítsuk ki. A tanulmánykötetre, gyűjtőkötetbeli lelőhelyre utaló egyenlőségjel (=) használata például a *Bibliográfiai kézikönyv* és az OSZK-bibliográfiák gyakorlatával egyezik.

A továbbiakban, az elméleti igazolás igénye nélkül, tömören összefoglaljuk az általunk e kötetben alkalmazott címleírási rendszer sajátosságait. A rendszer, jelen változatban, Kovács Sándor Iván elveit és javaslatait követi.

A. EGY SZERZŐ ÖNÁLLÓ MUNKÁJA

BITSKEY István, *Humanista erudíció és barokk világkép. Pázmány Péter prédikációi*, Bp., 1979, 22—29 (Humanizmus és Reformáció, 8).

Nota bene:

a) A szerző családnevét verzállal szedjük. Erre azért van szükség, mert három tagú neveknél az olvasó számára nem mindig egyértelmű, hogy mi a családnév (SZENCI MOLNÁR Albert, Danilo AGUZZI BARBAGLI — de: PACH Zsigmond Pál, Craig Hugh SMYTH); sőt kéttagú neveknél is fennáll a félreérthetőség veszélye, amit kiküszöböl, ha MÁTYÁS Flórián-t írunk stb. A keresztnevet lehetőleg mindig kiírjuk, nem rövidítjük kezdőbetűvel. (Kivétel, ha a címlapon csak kezdőbetű szerepel.) A szerző kereszt- és családnevének sorrendje mindig a nyomtatványon olvashatóval egyezik meg, külföldi szerző esetében tehát a vezetéknevet nem emeljük ki a címleírás első szavául. A szerző neve után mindig vessző van, kivétel, ha a név genitivusban áll (pl. ERASMI *Opera omnia*, KÖLCSEY Ferenc *Válogatott művei*).

b) A mű címét kurziváljuk, a végén vessző áll (akkor is, ha a műnek alcíme is van, s ezért a címen belül pontot alkalmaztunk). Ha a cím angol nyelvű, minden névszót és igét nagy betűvel kezdünk, más nyelvű címeknél a nyelvben a kezdőbetűkre általában előírt szabályokat követjük.

c) Ha a kiadás helye Budapest, azt Bp.-vel rövidítjük. A kiadás helye után is, és — ha a címleírás még folytatódik — éve után is vessző áll. A könyvkiadó nevét nem tüntetjük fel.

d) Ezután az idézett lapszámok következnek, amelyek után nincs semmiféle rövidítés (*l.*, *p.*, *old.* stb.). Abban az esetben, ha nem meghatározott lapra vagy lapokra utalunk, hanem egy mű teljes terjedelmét kívánjuk jelölni, a lapszám elmarad (nem adjuk meg tehát a könyv teljes terjedelmét, vagyis, amint szokásos, a kiadvány utolsó számozott lapjának lapszámát). A lapszámokat nem rövidítjük, tehát nem 973—83 szerepel, hanem 973—983. Ha több egymással nem érintkező lapszámot adunk meg, akkor ezek közt vessző áll: 33, 52, 97. Az utolsó lapszám után pont áll, amennyiben a címleírás be van fejezve; ha azonban a lapszám után még további könyvészeti információt adunk, akkor nincs írásjel s a kiegészítő közlés zárójelbe kerül.

e) Ilyen kiegészítő közlés leginkább az idézett könyvet magábafoglaló sorozatra utal. A sorozatcímet zárójelben adjuk, nem kurziváljuk és nem tesszük idézőjelbe sem (kivéve azt a ritka esetet, amikor az idézőjel a könyv címlapján is szerepel, mint a sorozat címének szerves része). A sorozatcím minden lényeges szavát nagybetűvel kezdjük. Ha a sorozat kötetei számozottak, a sorozatcím után vesszőt teszünk s ezt követi a sorozaton belüli sorszám (mindig arab számjeggyel, akkor is, ha a sorszámot a köteten római számmal jelölték), majd — minden írásjelet mellőzve — a zárójel vége. A zárójel után pont áll, mint a címleírás lezárása.

B. TÖBB SZERZŐ MŰVE (KOLLEKTÍV MŰ, TÖBBSZERZŐS TANULMÁNYKÖTET)

Janus Pannonius. Tanulmányok, szerk. KARDOS Tibor, V. KOVÁCS Sándor, Bp., 1975 (Memoria Saeculorum Hungariae, 2).

Nota bene:

A cím után és a kötet szerkesztőjének neve előtt *szerk.* szócska áll, ha az idézett kötet magyar nyelvű; *ed.*, ha angol, olasz vagy latin; *éd.*, ha francia; *Hrsg.*, ha német nyelvű. Több szerkesztővel bíró angol könyvek idézésekor az *ed.* helyett a többes számot jelző *eds.* szócska áll. Mint példánkon látható, több szerkesztő esetében azok neve között vessző van. (Nem követjük tehát azt a másik lehetőséget, hogy a szerkesztő nevét kiemelnénk a címleírás élére: Vittore BRANCA ed., *Venezia e Ungheria nel Rinascimento* stb.)

C. EGY SZERZŐ SZÖVEGÉNEK, SZÖVEGEINEK KIADÁSA

SZEPSI CSOMBOR Márton *Összes művei*, kiad. KOVÁCS Sándor Iván, KULCSÁR Péter, bev. KOVÁCS Sándor Iván, Bp., 1968 (Régi Magyar Prózai Emlékek, 1).

Nota bene:

A kiadott szerzőnek és a sajtó alá rendezőnek a családnevét egyaránt kiemeljük a verzál szedéssel. Magyar nyelvű könyv esetében a sajtó alá rendező neve előtt a *kiad.* rövidítés áll, függetlenül attól, hogy tevékenységét az eredeti könyvben mely szavakkal jelölték (sajtó alá rendezte, a szöveget gondozta stb.). A szöveghez tanulmányt író szerző nevét a *bev.* rövidítés előzi meg, függetlenül attól, hogy tevékenységét az eredeti könyvben mely szavakkal jelölték (a bevezető tanulmányt írta, az előszót írta stb.). A további közreműködőkre is általában rövidítések, nem pontosan a könyvben szereplő szavak utalnak: *vál.*, *jegyz.*, *utószó* stb. Idegen nyelvű könyvek címleírásában a szövegkiadó neve előtt ugyanazok a rövidítések állnak, mint az előző szakaszban tárgyalt kollektív művek szerkesztői esetében, ugyanazokkal a nyelvi variánsokkal, mint ott.

D. TÖBB SZERZŐ SZÖVEGEINEK VAGY ANONIM SZÖVEGEKNEK KIADÁSA

Érzelmes históriák, vál., szerk., jegyz., utószó LŐKÖS István, Bp., 1982 (Magyar Hírmondó).

E. TÖBB KÖTETBŐL ÁLLÓ MŰVEK

Tekintet nélkül arra, hogy egyéni vagy kollektív munkáról, eredeti műről vagy szövegkiadásról van szó, többkötetes munka esetében valamennyi típusban ugyanaz az eljárás érvényesül, így együtt tárgyaljuk őket.

Ha valamennyi kötet ugyanabban az évben jelent meg:

Esszépanoráma 1900—1944, vál., kiad., jegyz. KENYERES Zoltán, Bp., 1978, II, 630—649 (Magyar Remekírók).

Nota bene:

a) Ugyanabban az évben megjelent többkötetes mű esetében a kötetszám mindig a kiadás helye és éve után szerepel. Mindig római számok jelölik. Ha a címleírás még folytatódik (pl. lapszám-megjelöléssel), a kötetszám után nincs pont, csak vessző.

b) A címleírás része csak a puszta kötetszám (nincs *köt.*, *r.* stb. rövidítés).

Ha az egyes kötetek különböző években jelentek meg:

BALASSI Bálint *Összes művei*, kiad. ECKHARDT Sándor, I, Bp., 1951, 157.

Nota bene:

Minthogy a megjelenés ideje itt nem az egész műre, hanem csak annak egyik kötetére vonatkozik, a kötetszám a kolofon előtt áll. Ha pedig a sajtó alá rendező vagy szerkesztő sem azonos valamennyi kötetben, akkor a kötetszám — értelemszerűen — még előbbre kerül, vagyis a cím és a szerkesztő neve közé, mint ebben az esetben: Antonius de BONFINIS, *Rerum Ungaricarum decades*, III, ed. I. FÓGEL, B. IVÁNYI, L. JUHÁSZ, Lipsiae, 1936, 125.

F. PERIODIKÁBAN KÖZÖLT TANULMÁNYOK

KLANICZAY Tibor, *Nicasius Ellebodius és poétikája*, ItK, 1971, 24—34.

Nota bene:

a) A szerző neve és a tanulmány címe után vessző következik, majd a periodika címe, amelyet nem kurziválunk. (A tanulmány címe és a periodika megnevezése között tehát nincs sem *in*, sem más szócska, sem egyenlőségjel). A periodika címének valamennyi szava nagybetűvel kezdődik, utána vessző áll. A folyóiratcímek rövidítéseként az *Irodalomtörténeti bibliográfia* és az ÚMIL által használt jelöléseket alkalmazzuk.

b) A folyóirat nevét az évfolyam követi, az évszám után vessző áll. Nem adjuk meg tehát a folyóirat kötetszámát.

c) Az évfolyam után a lapszám következik, ha a folyóiratban egy-egy évfolyam füzeteit folytatólagos lapszámozás kíséri. Ha a lapszámozás füzetenként újrakezdődik, az évfolyam száma és a vessző között, törtjel után, arab számmal adjuk meg a füzetszámot: 1993/1. Ha a lapszámozás félévenként kezdődik újra, az évfolyam száma és a vessző között, törtjel után, római szám-

mal adjuk meg a félév számát: 1934/II. A havinál nagyobb rendszerességgel megjelenő periodikák (kétheti-, heti-, napilapok) esetében az évfolyam után a megjelenés dátuma következik, majd vessző után a hivatkozott lapszám(ok).

G. TANULMÁNYKÖTETBEN MEGJELENT TANULMÁNYOK

Egy szerzős kötet esetében:

KLANICZAY Tibor, *Egyetem és politika a magyar középkorban* = K. T., *Pallas magyar ivadékai*, Bp., 1985, 67—76.

Nota bene:

a) A szerző neve és a tanulmány címe után egyenlőségjel következik (tehát nem *in*, sem más szócska, sem vessző).

b) Az egyenlőségjel után a szerző nevét helyettesítő monogram áll, mert különben nem lenne világos, hogy egyéni kötetről vagy kollektív műről van-e szó.

b) A tanulmánykötet címét kurziváljuk.

Többszerzős kötet esetében:

HARGITTAY Emil, VARGA Ágnes, *A hitvitáktól a gyakorlati politikáig (Pázmány Péter politikai pályájának alakulása) = Irodalom és ideológia a 16—17. században*, szerk. VARJAS Béla, Bp., 1987, 311—335 (Memoria Saeculorum Hungariae, 5).

Nota bene:

A különbség az előző típushoz viszonyítva csupán annyi, hogy az egyenlőségjel után közvetlenül következik a tanulmánykötet kurzivált címe. Ezt követi a kötet szerkesztőjének vagy szerkesztőinek a megnevezése.

H. VISSZAUTALÁSOK

Helykímélés céljából tanulmányaink jegyzeteiben a már idézett művekre s olykor a szerzőkre általában visszautalunk. Olvasmányjegyzékünk áttekinthetősége és követhetősége miatt azonban e visszautaló hivatkozások közül csupán a következőket alkalmazzuk:

a) Ha ugyanannak a szerzőnek közvetlenül egymás után több művét soroljuk fel, akkor a szerző nevének ismétlése helyett az Uő. rövidítést használjuk. Az Uő. rövidítés után természetesen vessző áll: Uő., s ezután jön a cím.

b) Ha a közvetlenül megelőzőleg említett lelőhelyre (folyóirat-évfolyamra vagy tanulmánykötetre) utalunk, akkor az *Uo.* rövidítést használjuk; szedése kurzív, ha kötetre, és nem kurzív, ha folyóiratra utal, minthogy a megfelelő címet helyettesíti. Közötte és a lapszám között persze vessző áll: *Uo.*, 13—14. Ha csak a folyóirat neve egyezik meg az előzőnek leírt lelőhellyel, évfolyama nem, akkor nem használjuk a rövidítést, hanem a folyóirat rövidítését inkább megismételjük.

c) Ha a közvetlenül megelőzőleg említett írás újabb közlésének lelőhelyét is megadjuk, az új lelőhely előtt a változatlan címet *Ua.* helyettesíti.

d) A több tanegység olvasmányai között is szereplő fontosabb munkákról külön rövidítésjegyzéket mellékelünk, s ezekre az egyes olvasmányjegyzékekben e rövidített formában hivatkozunk. A rövidítések még tömörebb formában is megadhatók lettek volna, ám inkább a könnyű olvashatóságot tartottuk szem előtt, s ezért a minimálisan szükségesnél több adatot tartalmaznak rövidítéseink.

K. S. I. – K. G.

RÖVIDÍTÉSJEGYZÉK

Szöveggyűjtemények (Szgy):

KÖZÉPKORI SZGY, 1992 = *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez. Középkor (1000—1530)*, szerk. MADAS Edit, főszerk. TARNAI Andor, Bp., 1992.

RENESZÁNSZ KORI SZGY, 1963 = *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalomból*, I, *Középkor és reneszánsz*, szerk. BARTA János, KLANICZAY Tibor, átdolg. KLANICZAY Tibor, Bp., 1963[2].

RENESZÁNSZ KORI SZGY, 1990 = *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez. Reneszánsz kor*, szerk. BITSKEY István, főszerk. TARNAI Andor, Bp., 1988.

BAROKK KORI SZGY, 1966 = *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalomból*, II, *Barokk*, szerk. BARTA János, KLANICZAY Tibor, átdolg. KLANICZAY Tibor, Bp., 1966.

FELVILÁGOSODÁS KORI SZGY, 1982 = *Szöveggyűjtemény a felvilágosodás korának irodalmából*, szerk. MEZEI Márta, SZUROMI Lajos, főszerk. PÁNDI Pál, Bp., 1982, I—II.

REFORMKORI SZGY, 1981 = *Szöveggyűjtemény a reformkorszak irodalmából*, szerk. CSETRI Lajos, WÉBER Antal, főszerk. PÁNDI Pál, Bp., 1981, I—II.

FORRADALOM-KORI SZGY, 1980 = *Szöveggyűjtemény a forradalom és szabadságharc korának irodalmából*, szerk. KERÉNYI Ferenc, TAMÁS Anna, főszerk. PÁNDI Pál, Bp., 1980, I—II.

Antológiák:

Irányok, 1981 = *Irányok. Romantika, népiesség, pozitivizmus*, írta, összeáll. FENYŐ István, NÉMETH G. Béla, SŐTÉR István, Bp., 1981, I—II (A Magyar Kritika Évszázadai, 2—3).

KENYERES Z., *Esszépanoráma*, 1978 = *Esszépanoráma*, vál. KENYERES Zoltán, Bp., 1978, I—III (Magyar Remekírók).

KLANICZAY T., *J. P., Mo.-i hum.*, 1982 = *Janus Pannonius. Magyarországi humanisták*, kiad. KLANICZAY Tibor, Bp., 1982 (Magyar Remekírók).

KOMLOVSZKI T., *M. költők, 17. sz.*, 1990 = *Magyar költők, 17. század*, kiad. KOMLOVSZKI Tibor, Bp., 1990, I—II (Magyar Remekírók).

KULCSÁR P., *Hum. tört.*, 1977 = *Humanista történetírók*, kiad. KULCSÁR Péter, Bp., 1977 (Magyar Remekírók).

MEZEI M., *M. költők, 18. sz.*, 1983 = *Magyar költők, 18. század*, kiad. MEZEI Márta, Bp., 1983 (Magyar Remekírók).

NAGY P., *M. drámaírók, 19. sz.*, 1984 = *Magyar drámaírók, 19. század*, kiad. NAGY Péter, Bp., 1984, I—II (Magyar Remekírók).

Rendszerek, 1981 = *Rendszerek. A kezdetektől a romantikáig*, írta, összeáll. TARNAI Andor, CSETRI Lajos, Bp., 1981 (A Magyar Kritika Évszázadai, 1).

SZALAI A., *M. elbeszélők, 19. sz.*, 1976 = *Magyar elbeszélők, 19. század*, kiad. SZALAI Anna, Bp., 1976, I—II (Magyar Remekírók).

SZALAI A., *Századvég*, 1984 = *Századvég*, kiad. SZALAI Anna, Bp., 1984, I—II (Magyar Remekírók).

VARJAS B., *A 16. sz. költői*, 1979 = *Balassi Bálint és a 16. század költői*, kiad. VARJAS Béla, Bp., 1979, I—II (Magyar Remekírók).

WEÖRES S., *Három veréb*, 1982 = WEÖRES Sándor, *Három veréb hat szemmel. Antológia a magyar költészet rejtett értékeiből és furcsaságaiból*, előszó, jegyz. KOVÁCS Sándor Iván, Bp., 1982[2], I—II.

Szintézis, szakirodalom:

KÉZIKÖNYV, I, 1964 = *A magyar irodalom története 1600-ig*, szerk. KLANICZAY Tibor, főszerk. SŐTÉR István, Bp., 1964 (A Magyar Irodalom Története, 1).

KÉZIKÖNYV, II, 1964 = *A magyar irodalom története 1600-tól 1772-ig*, szerk. KLANICZAY Tibor, főszerk. SŐTÉR István, Bp., 1964 (A Magyar Irodalom Története, 2).

KÉZIKÖNYV, III, 1965 = *A magyar irodalom története 1772-től 1849-ig*, szerk. PÁNDI Pál, főszerk. SŐTÉR István, Bp., 1965 (A Magyar Irodalom Története, 3).

KÉZIKÖNYV, IV, 1965 = *A magyar irodalom története 1849-től 1905-ig*, szerk. SŐTÉR István, főszerk. Uő., Bp., 1965 (A Magyar Irodalom Története, 4).

KÉZIKÖNYV, V, 1965 = *A magyar irodalom története 1905-től 1919-ig*, szerk. SZABOLCSI Miklós, főszerk. SŐTÉR István, Bp., 1965 (A Magyar Irodalom Története, 5).

KÉZIKÖNYV, VI, 1964 = *A magyar irodalom története 1919-től napjainkig*, szerk. SZABOLCSI Miklós, főszerk. SŐTÉR István, Bp., 1966 (A Magyar Irodalom Története, 6).

KÉZIKÖNYV 1945—1975, I, 1981 = *Irodalmi élet és irodalomkritika*, szerk. BÉLÁDI Miklós, Bp., 1981 (A Magyar Irodalom Története 1945—1975, 1).

KÉZIKÖNYV 1945—1975, II, 1986 = *A költészet*, szerk. BÉLÁDI Miklós, Bp., 1986, I—II (A Magyar Irodalom Története 1945—1975, 2/1—2).

KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990 = *1. A próza. 2. A próza és a dráma*, szerk. BÉLÁDI Miklós, RÓNAY László, Bp., 1990 (A Magyar Irodalom Története 1945—1975, 3/1—2).

KÉZIKÖNYV 1945—1975, IV, 1982 = *A határon túli magyar irodalom*, szerk. BÉLÁDI Miklós, Bp., 1982 (A Magyar Irodalom Története 1945—1975, 4).

BÁN I., *Eszmék és stílusok*, 1976 = BÁN Imre, *Eszmék és stílusok. Irodalmi tanulmányok*, Bp., 1976.

BÍRÓ F., *Felvilágosodás*, 1994 = BÍRÓ Ferenc, *A felvilágosodás korának magyar irodalma*, Bp., 1994.

Eszmetört. tan.-ok, 1984 = *Eszmetörténeti tanulmányok a magyar középkorról*, szerk. SZÉKELY György, Bp., 1984 (Memoria Saeculorum Hungariae, 4).

HORVÁTH I., *Balassi*, 1982 = HORVÁTH Iván, *Balassi költészete történeti poétikai megközelítésben*, Bp., 1982.

HORVÁTH J., *Kezdetek*, 1931 = HORVÁTH János, *A magyar irodalmi műveltség kezdetei — Szent Istvántól Mohácsig*, Bp., 1931, 1944[2], hasonmás (TARNAI Andor előszavával): 1988.

HORVÁTH J., *Megoszlás*, 1935 = HORVÁTH János, *Az irodalmi műveltség megoszlása — Magyar humanizmus*, Bp., 1935, 1944[2], hasonmás (CSAPODI Csaba előszavával): 1988.

HORVÁTH J., *Reformáció*, 1957 = HORVÁTH János, *A reformáció jegyében*, Bp., 1953, 1957[2].

HORVÁTH J., *Tanulmányok*, 1956 = HORVÁTH János, *Tanulmányok*, Bp., 1956.

Irod. és ideológia, 1987 = *Irodalom és ideológia a 16—17. században*, szerk. VARJAS Béla, Bp., 1987 (Memoria Saeculorum Hungariae, 5).

KLANICZAY T., *Pallas m. ivadékai*, 1985 = KLANICZAY Tibor, *Pallas magyar ivadékai*, Bp., 1985.

KOVÁCS S. I., *Koboz és virginál*, 1990 = KOVÁCS Sándor Iván, *Koboz és virginál. Három tanulmány*, Békéscsaba, 1990.

A régi m. vers, 1979 = *A régi magyar vers*, szerk. KOMLOVSZKI Tibor, Bp., 1979 (Memoria Saeculorum Hungariae, 3).

TARNAI A., *A m. ny.-et írni kezdik*, 1980 = TARNAI Andor, *A magyar nyelvet írni kezdik. Irodalmi gondolkodás a középkori Magyarországon*, Bp., 1980.

VARJAS B., *A m. reneszánsz ir.*, 1982 = VARJAS Béla, *A magyar reneszánsz irodalom társadalmi gyökerei*, Bp., 1982.

A VILÁGIRODALMI TANEGYSÉGEKHEZ HASZNÁLHATÓ VERSANTOLÓGIÁK

A világirodalmi tanegységek követelményei között előírt versszövegek, ha más jelzés nem szerepel, a szerzői köteteken kívül az Európa Könyvkiadó nemzeti versantológiáiból és a Móra Könyvkiadó, majd Kozmosz Könyvek *A Világirodalom Gyöngyszemei* c. sorozatából olvasandók.

Az Európa Könyvkiadó nemzeti versantológiái:
Nyolc évszázad olasz költészete, szerk. RÓNAI Mihály András, Bp., 1957.
Francia költők antológiája, szerk. LAKITS Pál, RÓNAY György stb., Bp., 1962, I—II.
Hesperidák kertje. Az ibéri világ költészete, szerk. ANDRÁS László, Bp., 1971, I—II.
Klasszikus német költők, szerk. HALÁSZ Előd, Bp., 1977, I—II.
Klasszikus orosz költők, szerk. E. FEHÉR Pál, LATOR László, Bp., 1978, I—II.
Klasszikus francia költők, szerk. LATOR László, Bp., 1984, I—II.
Klasszikus angol költők, szerk. SZENCZI Miklós, KÉRY László stb., Bp., 1986, I—II.
Amerikai költők antológiája, szerk. FERENCZ Győző, Bp., 1990.

A Móra Ferenc Könyvkiadó, majd a Kozmosz Könyvek *A Világirodalom Gyöngyszemei* c. sorozatából:
Francia költők antológiája, szerk. SOMLYÓ György, Bp., 1958.
Angol költők antológiája, szerk. VAJDA Miklós, Bp., 1960.
Román költők antológiája, szerk. KÖPECZI Béla, Bp., 1961.
Spanyol költők antológiája, szerk. ANDRÁS László, Bp., 1962.
Jugoszláv költők antológiája, szerk. VUJISICS D. Sztoján, Bp., 1963.
Német költők antológiája, szerk. KERESZTURY Dezső, Bp., 1963.
Németalföldi költők antológiája, szerk. BERNÁTH István, Bp., 1965.
Észak-amerikai költők antológiája, szerk. VAJDA Miklós, Bp., 1966.
Olasz költők antológiája, szerk. RÁBA György, Bp., 1966.
Skandináv költők antológiája, szerk. BERNÁTH István, Bp., 1967.
Osztrák költők antológiája, szerk. HAJNAL Gábor, Bp., 1968.
Flamand lírai antológia, szerk. VILMON Gyuláné, Bp., 1969.
Lengyel költők antológiája, szerk. BOJTÁR Endre, Bp., 1969.
Cseh költők antológiája, szerk. ZÁDOR András, Bp., 1980.

Egyéb antológiák:

Új francia költők, szerk. RÓNAY György, Bp., 1947.

Dél keresztje. Latin-amerikai költők versei, szerk. ANDRÁS László, Bp., 1957.

Mai francia költők, szerk. DOBOSSY László, Bp., 1958.

Hispánia, Hispánia... XX. századi spanyol költők versei, szerk. ANDRÁS László, Bp., 1959.

Fehér kövön fekete nő. Spanyol és portugál költők, szerk. JÁNOSHÁZY György, Bukarest, 1965.

Kövek. Új görög líra, szerk. D. HADZISZ, Bp., 1966.

Mai német líra, szerk. HAJNAL Gábor, Bp., 1966.

Hallomás. Harminchat új francia költő, szerk. SOMLYÓ György, Bp., 1971.

Körtánc fantomokkal. Modern katalán költők, szerk. JÁNOSHÁZY György, Bukarest, 1972.

Szavak a szélbe. Mai amerikai költők, szerk. KODOLÁNYI Gyula, Bp., 1980.

A szűz és az egyszarvú. Mai angol költők, szerk. FERENCZ Győző, Bp., 1983.

Járom és csillag. Latin-amerikai költők antológiája, szerk. BENYHE János, Bp., 1984.

Modern nyugatnémet, osztrák és svájci költők, szerk. HAJNAL Gábor, Bp., 1986.

A KOLLOKVIUMMAL ZÁRÓDÓ TANEGYSÉGEK TÉTELEI ÉS OLVASMÁNYAI

MR-152
IRODALOMELMÉLET

A bevezető tárgy az irodalomkutatás rendszerének, történetének, valamint a 20. századi elméleti iskoláknak a rövid áttekintésére vállalkozik. A korszerű szemléletmódok, elképzelések és módszerek bemutatásával, jelentős irodalomtudósok munkáinak ismertetésével előkészíti a hallgatókat a további elmélyültebb irodalomelméleti és irodalomtörténeti stúdiumokra.

TÉTELEK

1. *Irodalomtudomány, irodalomtörténet, irodalomelmélet*
2. *Ókori hagyomány: Arisztotelész. Poétika, retorika*
3. *Orosz formalizmus. Tinyanov, Eichenbaum*
4. *Történeti poétika. M. M. Bahtyin*
5. *New Criticism. T. S. Eliot, R. Wellek, A. Warren*
6. *Strukturalizmus. R. Jakobson*
7. *R. Barthes, G. Genette, T. Todorov*
8. *Archetipikus kritika. N. Frye*
9. *Hermeneutika. H. G. Gadamer, P. Ricoeur*
10. *Recepcióesztétika. H. R. Jauss, W. Iser*

OLVASMÁNYOK

Összefoglaló munkák:

ARISZTOTELÉSZ, *Poétika*, Bp., 1974.
R. WELLEK, A. WARREN, *Az irodalom elmélete*, Bp., 1972.
H. MARKIEWICZ, *Az irodalomtudomány fő kérdései*, Bp., 1968.
Irodalomtudomány, szerk. NYÍRŐ Lajos, Bp., 1970.
BÓKAY Antal, *Az irodalomtudomány alapjai*, Bp., 1992.

Tanulmányok:

J. TINYANOV, *Az irodalmi tény; Az irodalmi fejlődésről* = J. T., *Az irodalmi tény*, Bp., 1981.

B. EICHENBAUM, *A „formális módszer" elmélete* = B. E., *Az irodalmi elemzés*, Bp., 1974.

M. BAHTYIN, *A tér és az idő a regényben* = M. B., *A szó esztétikája*.

I. A. RICHARDS, *A metafora*, Helikon, 1977/1.

J. MUKAROVSKY, *Az esztétikai funkció, norma és érték mint társadalmi tények = Struktúra, jelentés, érték. A cseh és lengyel strukturalizmus az irodalomtudományban*, szerk. BOJTÁR Endre, Bp., 1988.

R. JAKOBSON, *Nyelvészet és poétika* = R. J., *Hang — jel — vers*, Bp., 1969.

R. JAKOBSON, *A domináns elem* = R. J., *A költészet grammatikája*, Bp., 1982.

R. BARTHES, *A Lecke*, Pompeji, 1993/1—2.

G. GENETTE, *A leszűkült retorika*, Helikon, 1977/1.

T. TODOROV, *A poétika meghatározása*, Helikon, 1976/4.

N. FRYE, *Az irodalom archetípusai = A hermeneutika elmélete*, szerk. FABINY Tibor, Bp., 1987 (Ikonológia és Műértelmezés, 3/2).

H. G. GADAMER, *A hermeneutikai alapprobléma visszanyerése*, Helikon, 1981/2—3.

H. G. GADAMER, *Igazság és módszer. Egy filozófiai hermeneutika vázlata*, Bp., 1984.

P. RICOEUR, *A hármas mimészisz = A hermeneutika elmélete*, szerk. FABINY Tibor, Bp., 1987 (Ikonológia és Műértelmezés, 3/1).

H. R. JAUSS, *Az irodalmi hermeneutika elhatárolásához*, Helikon, 1981/2—3.

W. ISER, *Az irodalom funkciótörténeti szövegmodellje*, Helikon, 1980/1—2.

MR-153
VERSTAN

Az előadás anyaga az általános verselmélet alapfogalmaiból kiindulva, a magyar nyelv hangtani és mondattani szerkezetében adott ritmuselvekre építve, áttekinti a magyar költészetben kialakult verselési rendszereket. A tételjegyzék tartalmazza mindazokat a fogalmakat és témaköröket, amelyeknek ismerete a sikeres vizsgához szükséges. Az ajánlott szakirodalom viszony-

lagos bősége lehetővé teszi, hogy a hallgató egy-egy résztémában elmélyedhessen, illetve hogy az előadásban kifejtett nézetektől eltérő verstani szemléletmódokkal, iskolákkal is megismerkedhessen.

A verstani kollokvium elméleti és gyakorlati részből áll. Az elméleti kérdések a tételjegyzék néhány mozzanatára vonatkoznak, a gyakorlati feladatok lényege pedig az idézett költői szövegek versformájának felismerése, képletbe foglalása és leíró, valamint funkcionális szempontú értelmezése.

TÉTELEK

1. A vers mint szépirodalmi szövegforma

Nyelv és vers. Ismétlődés, kiemelkedés, rend, ritmus. Hangritmus, beszédritmus, versritmus. A szótag fogalmának ritmikai értelmezése. A nyomaték mint hangzásbeli kiemelkedés. Nyomatékrend és sorképzés. A verssor mint versminimum. Vers és próza. Vers és zene. Vers és költészet. Énekvers, szövegvers. Vershangzás, versritmus, versmérték (metrum). A versforma hangalakja és írásképe. Sormérték, szakaszmérték, mértékváltozat. Kötött (mértékes, metrikus) vers, szabadvers, költői próza. Átmeneti (versszerű) szövegformák. Versleírás, verstörténet, verselmélet. Nemzeti, összehasonlító és általános verselmélet. A versforma esztétikai többletjelentése. Ritmuselvek és versrendszerek az európai költészetben. A versformák és versrendszerek történetisége.

2. Magyar nyelv — magyar vers

A magyar versformák anyanyelvi (beszédhangtani, mondattani) alapja. Ritmikai hangzástényezők a magyar beszédben. Szótagszám, nyomatékrend, beszédszünet. A szótagszámlálás, a szólamtagolás, a szótagmérés, a mértékkapcsolás, a hangmegfelelés és a mondathanglejtés ritmuselve. Szólam, ütem ütempár. Szólamnyomaték és dallamcsúcs. A hanghordozás (intonáció) összetett nyomatéka. Beszédnyomaték, versnyomaték. Szólamnyomaték és ütemhangsúly. Szólamnyitó főnyomaték, ritmikai melléknyomaték. A tartamigazodás elve. A jelentésmegkülönbözetető szótaghosszúság. Időmértékes szótagtípusok. A kettős ritmus (mértékkapcsolás) nyelvi lehetősége. Hangminőség és hangmegfelelések. Mondathanglejtés, versdallam, verssor. Verssor és versmondat. Soráthajlás (enjambement) és közrefogás (közölés). Ritmusel-

vek és versrendszerek a magyar költészetben. A magyar nyelvű verselés története.

3. A magyar ütemhangsúlyos versrendszer szerkezeti rendje

A szólamtagoló ritmuselv mint nyelvi lehetőség. Hangsúlyos szótag, hangsúlytalan szótag. Főhangsúly, mellékhangsúly. Sortagoló ütemhangsúly. Szó és szólam, ütem és ütempár. Természetes ütempárok, metrikai ütemkapcsolatok. Az ütemhangsúlyos verssor. Szótagszámváltó és szótagszámtartó sormértékek. Ütemhangsúlyos mértékváltozatok. Vershangsúly és versdallam. Szóhatár és ütemhatár. Az ütemhangsúlyos elvű sormetszet (cezúra). Főmetszet, mellékmetszet. Metszet és ütemhatár. Metszet és szóhatár. Metszetes és metszettelen verssorok. Erős metszet, gyenge metszet, szoros metszet. Metrikai hangmegfelelések. Élrím és végrím az ütemhangsúlyos verselésben. Sorpár és sorkapcsolat. Az ütemhangsúlyos versszak (strófa).

4. A magyar ütemhangsúlyos versrendszer formakészlete

Természetes ütemek és ütempárok. Az ütemek, ütempárok, ütemkapcsolatok szótagszámviszonyai. Elemi sorfajok. Metszetes sorfajok és nagysorok. A soralap mint rendezőelv. A tagoló vers (szótagszámváltó ütemhangsúlyos sormértékek). A szótagszámláló dalvers. Népdalaink dallamritmusa és versmértéke. A szótagszámtartó szövegvers. A szakozatlan sorlánc. Sorpárok és sorkapcsolatok. Ütemhangsúlyos szakaszmértékek (versszakok, strófák). Rímszerkezetek. Balassi-strófa, Himfy-strófa. Énekvers és szövegvers a régi magyar költészetben. A magyar ütemhangsúlyos versfogalom kialakulása és értelmezése. Az ütemhangsúlyos versmértékek leírása. Elvont képlet, egyedi mértékváltozat, összetett (komplex) ritmuskép.

5. A rímelés

A rímelés nyelvi alapja és európai története. A rímelés mondatszerkezeti, beszédművészeti (retorikai) és dallamszerkezeti előzményei. Ritmus, rím, rigmus. „Magyar ritmusok” a régi magyar költészetben. A magyar rímfogalom kialakulása. Hívó rím, válaszrím, vaksor. Metrikai hangmegfelelések: élrím, végrím, belső rím. A hangmegfelelés terjedelme. A rímek alaktani és hangtani minősége. Önrím, toldalékrím, alakrím. Tiszta rím és kevert rím. A „magyar asszonánc”. A rímes sorvég metrikai lejtése (hímrím vagy szökő rím, nőrím vagy lejtő rím). Különleges rímváltozatok. Hagyományos rím-

szerkezetek a magyar költészetben. Kötött szakaszmértékek (strófák) rímszerkezete. A rímszerkezetek leírása és jelölése. A rímelés metrikai szerepe és esztétikai többletjelentése.

6. Az időmértékes versrendszer szerkezeti rendje

A szótagmérő ritmuselv mint nyelvi lehetőség. Görög, latin és magyar szótagmérés. Időmértékes szótagminősítés (prozódia). Hosszú szótag, rövid szótag és közös szótag (syllaba communis) a magyar metrikai hagyományban. A szótagmérés időegysége (kronosz prótosz v. mora). Időmértékes verslábak és lábütemek (dipódiák). Kólonok. Az „aiol bázis". Az időmértékes verssor. Helyettesítő verslábak, megengedett szabályszegések (licenciák). A közömbös szótaghelyzet (syllaba anceps). A metrikai lüktető (iktus). Lejtésirányok és szótaghelyzetek (arzisz, tézisz). Végszótag v. csonka versláb („csonka ütem"). Az aprózás. Időmértékes sormetszetek (cezúrák): lábmetszet (tomé) és ütemmetszet (dierézisz). Klasszikus metszetváltozatok: harmadfélmetszet (penthemimerész), bukolikus metszet. Sorzárlatok: emelkedő v. szökő (hím-) zárlat, ereszkedő v. lejtő (nő-) zárlat. Lábvers, ütemvers, kólonvers. Mértékváltozatok, sorkapcsolatok, szakaszmértékek.

7. A klasszikus időmértékes versrendszer formakészlete

Szótagszámtartó és szótagszámváltó lábversek. Anakreóni sor, hexaméter, pentaméter, disztichon. A leoninus. Helyettesítési lehetőségek az ütemversben. Szótagszámtartó kólonversek. Az aiol dalversek v. logoidikus versformák. Alkájoszi, arkhilokhoszi, adóniszi, pherekratészi, glükóni, phalaikoszi, szapphói, aszklepiadészi sormértékek. Sorpárok, sorkapcsolatok, kötött szerkezetű szakaszmértékek. A szapphói, az alkájoszi és az aszklepiadészi strófa. A 18. századi magyar versújítás. A klasszikus formák hangulatköre, kifejezőértéke. A klasszikus időmértékes versformák leírása és jelölése. Elvont képlet, egyedi mértékváltozat, összetett (komplex) ritmuskép.

8. A magyar újmértékes (neometrikus) versrendszer formakészlete

A klasszikus időmértékes versformák európai utóélete. A hangsúlyváltó verselés. A középlatin és a nyugat-európai újmértékes versrendszer. Nyugat-európai vershagyomány — magyar szótagmérés. Helyettesítő verslábak, megengedett szabályszegések (licenciák). Sorlejtés, sorzárlat, lejtésegység, lejtésváltás, aprózás az újmértékes verselésben. A sormértékek megnevezése és

jelölése. Jambusi, trocheusi, anapesztusi, daktilusi, koriambusi, jónikusi sormértékek. Rímes és rímtelen újmértékes versformák. Sorpárok, sorkapcsolatok, szakaszmértékek. Szótagszámtartó és szótagszámváltó sormértékek. Elemi sorok, metszetes sorok. Nevezetes nyugat-európai sor- és szakaszmértékek: ambroziánus nyolcas, drámai jambus (blank verse), francia alexandrin, nibelungi sor, szonett, stanza (ottava rima), tercina, francia ballada, skót ballada stb. Az újmértékes versformák leírása és jelölése.

9. A magyar szimultán verselés szerkezeti rendje és formakészlete

A mértékkapcsoló ritmuselv mint nyelvi lehetőség. A magyar szimultán verselés nyelvi alapja és verstörténeti előzményei. A mértékkapcsoló szótagminősítés. Ütemezés és verslábazás egyidejűsége. A szimultán verssor. Lejtésirány és lejtésváltás a szimultán verselésben. Lejtésirány és hangsúlyrend. A szimultán metszet sortagoló és sorszervező szerepe. Lábmetszés, szómetszés, szólábazás, ütemlábazás. A szimultán sortagolás két alaptípusa: metszetkapcsolás, ütemkapcsolás. A szimultán nyomatékrend két alaptípusa: nyomatékösszegzés, nyomatékmegosztás. Részleges és teljes szimultán verselés. Vezető metrum, kísérő metrum. Szimultán sorváltozatok. Jambusi, trocheusi, anapesztusi, daktilusi szimultán verselés. Ady szimultán jambusverse. Ötös és négyes alapú szimultán jambusi sorok. Mértékkapcsoló jelölésrendszerek. A szimultán verssorok összetett (komplex) ritmusképe.

10. A szabadvers mint versrendszer

A versfogalom értelmezési határai. A verssor fogalmának történeti alakulása. Vershangzás és íráskép. Mondatsor, dallamsor, verssor. Gondolatritmus és hangritmus. Mondatszerkezet és mondathanglejtés. Az énekelt mondatsor. A mondathanglejtés ritmuselve mint nyelvi lehetőség. Sorképző ritmuselvek működése és egyidejűsége a szabadvers szerkezetében. Szabadverses szövegformák a világköltészet (ezen belül a bibliai és a finnugor népek) legősibb vershagyományában. A szabadvers történeti típusai: régi szabadvers, lazított vers, új szabadvers. A szabadvers lehetséges szerkezeti jellemzői: mondatsor, szólamsor, sorhatárolás, sorváltás, mértékőrzés, mértéksejtetés. Átmeneti (versszerű) szövegformák: prózavers, verspróza, prózaköltemény (počme en prose), képvers (calligramme), látványköltészet (visual art). A szabadvers fogalmának kialakulása és értelmezése a magyar verselméletben.

OLVASMÁNYOK

Kötelező szakirodalom:

ARANY János, *A magyar nemzeti vers-idomról* (1856) = A. J. *Válogatott prózai munkái*, Bp., 1968, 146—193.

GÁLDI László, *Ismerjük meg a versformákat!*, Bp., 1961, 1987[2].

HEGEDÜS Géza, *A költői mesterség. Bevezetés a magyar verstanba*, Bp., 1959, 1978[2].

HORVÁTH János, *Vitás verstani kérdések*, Bp., 1955 (Nyelvtudományi Értekezések, 7).

KECSKÉS András, *Ritmuselvek és versrendszerek*, Kritika, 1980/11, 21—23.

Uő., *A magyar ütemhangsúlyos verselés*, It, 1984, 334—363.

Uő., *A versformák költészettana*, Irodalomismeret, 1991/2, 14—19.

Uő., *A magyar vers = Pannon Enciklopédia*, Bp., 1993, 558—560.

KECSKÉS András, SZILÁGYI Péter, SZUROMI Lajos, *Kis magyar verstan*, Bp., 1984.

KONCSOL László, *Ütemező*, Bp., 1990 (Zenit Könyvek).

SZEPES Erika, SZERDAHELYI István, *A múzsák tánca. Verstani kisenciklopédia*, Bp., 1988.

SZERDAHELYI István, *Verstan mindenkinek*, Bp., 1994, 9—76, 110—178.

SZUROMI Lajos, *A szimultán verselés*, Bp., 1990, 11—260.

„A Tisza-parton". Ritmikai kérdések egy Ady-vers kapcsán, szerk. SZERDAHELYI István, KECSKÉS András, Bp., 1981.

VILCSEK Béla, *Verstani gyakorlatok. Példatár verstani alapismeretek elsajátításához*, Bp., 1993.

Ajánlott szakirodalom:

ARANY László, *Hangsúly és rhythmus* (Töredék, 1898) = A. L. *Összes művei*, II, Bp., 1901, 319—356.

BABITS Mihály, *Magyar ritmus* (1923) = B. M., *Könyvről könyvre*, Bp., 1973, 8—23.

CSOKONAI VITÉZ Mihály, *A magyar prosodiáról* = Cs. V. M. *Minden munkája*, Bp., 1973, 150—168.

ELEKFI László, *Beszédütem, versütem*, Magyar Nyelvőr, 1982, 129—138.

FÓNAGY Iván, *A költői nyelv hangtanából*, Bp., 1959, 1989[2].

Uő., *Füst Milán: Öregség. Dallamfejtés*, Bp., 1974.

GÁLDI László, *Vers és nyelv = Nyelvünk a reformkorban*, szerk. PAIS Dezső, Bp., 1955, 499—615.

HORVÁTH Iván, *A grammatikai szemlélet kezdetei a magyar verselméletben (Földitől Aranyig)*, ItK, 1972, 290—305.
Uő., *A versérzék modellezése (Generatív verselméleti kérdések)*, ItK, 1973, 380—397.
Uő., *A vers. Három megközelítés*, Bp., 1991.
HORVÁTH János, *Magyar ritmus, jövevény-versidom. A magyar jámbus kérdéséhez*, Bp., 1922.
Uő., *A középkori magyar vers ritmusa*, Berlin, 1928.
Uő., *A magyar vers*, Bp., 1948.
Uő., *Rendszeres magyar verstan*, Bp., 1951, 1969[2].
KARDOS László, *Kis magyar verstan. A rím elméletéhez* = K. L., *Író, írás, irodalom*, Bp., 1973, 125—251, 344—364.
KECSKÉS András, *A magyar versalaktan és versjelentéstan néhány kérdése = Jelentéstan és stilisztika*, szerk. IMRE Samu, SZATHMÁRI István, SZŰTS László, Bp., 1974, 246—254 (Nyelvtudományi Értekezések, 83).
Uő., *Ady Endre: Séta bölcső-helyem körül (A műszeres ritmuselemzés lehetőségei)*, ItK, 1977, 584—605.
Uő., *A vers hangzásvilága*, Bp., 1981.
Uő., *Horváth János és a magyar vers*, Literatura, 1982/3—4, 402—427.
Uő., *Irányzatok és álláspontok a magyar verselméletben*, ItK, 1982, 486—492.
Uő., *A magyar vers hangzásszerkezete*, Bp., 1984 (Opus, 8); vö. SZERDAHELYI István vitacikkével: It, 1985, 617—631.
Uő., *A magyar ütemhangsúlyos versfogalom kialakulása*, ItK, 1987—1988, 385—399.
Uő., *Négyesy László verselméleti munkássága*, Literatura, 1987—1988/4, 474—502.
Uő., *A műalkotás ritmikája. Ady Endre: Harc a Nagyúrral = Műelemzés — műértés*, szerk. SIPOS Lajos, Bp., 1990, 64—84.
Uő., *A magyar verselméleti gondolkodás története*, Bp., 1991.
KÖVENDI Dénes, *Ady tagoló versének törvényszerűségeiről*, ItK, 1977, 542—554.
LÁSZLÓ Zsigmond, *Ritmus és dallam. A magyar vers és ének prozódiája*, Bp., 1961.
Uő., *A rím varázsa*, Bp., 1972.
Uő., *Költészet és zeneiség*, Bp., 1985.
LOTZ János, *Általános metrika* (1973) = L. J., *Szonettkoszorú a nyelvről*, Bp., 1976, 215—236.
NÉGYESY László, *A magyar vers*, Eger, 1887.
Uő., *A mértékes magyar verselés története*, Bp., 1892.

Uő., *Ritmus és verstechnika*, Budapesti Szemle, 1924/195—196, 194—228, 61—88.
NÉMETH László, *Magyar ritmus* (1939) = N. L., *Az én katedrám. Tanulmányok*, Bp., 1969, 13—67.
PÉCZELY László, *Tartalom és versforma*, Bp., 1965 (Irodalomtörténeti Füzetek, 49).
SZABÉDI László, *A magyar ritmus formái* (1955) = Sz. L., *Enyém ez a történelem. Válogatott művek*, Bp., 1980, 565—854.
SZÉLES Klára, *Mi a szabad vers? (Adalékok a szabad vers fogalmához)*, It, 1987—1988, 44—69.
SZEPES Erika, *A görög—római típusú időmértékes verselés fajtái a magyar költészetben*, It, 1986, 877—912.
Uő., *Magyar költő — magyar vers*, Bp., 1990.
SZEPES Erika, SZERDAHELYI István, *Verstan*, Bp., 1981; vö. RÁKOS Péter vitacikkével: *Reflexiók egy verstanról és a verstanról*, It, 1983, 186—213; KECSKÉS András kritikája: Helikon Világirodalmi Figyelő, 1985/2—4, 365—368.
SZERDAHELYI István, *A versritmus szemantikája (Az elvont formák tartalmi problémáihoz)*, Magyar Filozófiai Szemle, 1981, 380—397.
Uő., *A nemzetközi verselméleti kutatások mai tendenciái* = Sz. I., *Az irodalomelmélet műhelyében*, Bp., 1984, 297—305.
Uő., *Palinódia a versritmus szemantikájáról*, Literatura, 1985/3—4, 298—321.
Uő., *Hangsúlyos verselésünk vitatott vonásai*, ItK, 1986, 117—131.
Uő., *Fortuna szekerén. Verstani esszé*, Bp., 1987.
SZILÁGYI Péter, *Ady ritmikai pályaképe*, Kritika, 1977/11, 14—15.
Uő., *Ady Endre verselése*, Bp., 1990.
SZUROMI Lajos, *Ady Endre: Párisban járt az ősz. Kocsi-út az éjszakában (Funkcionális metrikai elemzés)*, ItK, 1977, 573—584.
Uő., *A versritmus elemzése az iskolában*, Debrecen, 1980.
VARGYAS Lajos, *A magyar vers ritmusa*, Bp., 1952.
Uő., *Magyar vers — magyar nyelv*, Bp., 1966.
VEKERDI József, *A „Tengeri-hántás" versformájához*, It, 1986, 691—699.

MR-161
AZ ÓKORI IRODALMAK TÖRTÉNETE

A tételjegyzékben felsorolt művek kötelező olvasmányok.

TÉTELEK

1. *A görög és római irodalom jellege, korszakolása, hagyományozása*
2. *Az eposz: Homérosz: Íliasz, Odüsszeia; Vergilius: Aeneis*
3. *A görög és római tanítóköltemény: Hésziodosz: Az istenek születése, Munkák és napok; Lucretius: A természetről*
4. *A görög és római elégia: Kallinosz, Türtaiosz, Mimnermosz, Szolón; Tibullus, Propertius, Ovidius*
5. *A görög és római líra: Alkaiosz, Szapphó, Anakreón; Catullus, Horatius*
6. *A görög és római mese: Aiszóposz; Phaedrus*
7. *A görög és római tragédia: Aiszkhülosz: Prométheus; Szophoklész: Oidipus király; Euripidész: Hippolytus; Seneca: Octavia*
8. *A görög és római komédia: Arisztophanész: Felhők; Menandrosz: Dyskolos; Plautus: Kísértetek; Terentius: Herélt*
9. *A görög és római történetírás: Hérodotosz, Thuküdidész, Xenophón; Sallustius, Livius, Tacitus*
10. *A görög és római retorika: Platón: Phaedros; Arisztotelész: Retorika, Poétika; Cicero: A szónok; A Herenniusnak ajánlott Retorika*
11. *Az epigramma, idill, ekloga: Szimónidész, Theokritosz, Kallimakhosz; Catullus, Vergilius*
12. *A görög és római regény: Héliodórosz: Sorsüldözött szerelmesek; Longosz: Daphnis és Chloé; Petronius: Satyricon; Apuleius: Aranyszamár*

OLVASMÁNYOK

A nem önálló kötetben megjelent kötelező szövegek a következő antológiákban találhatók:
Görög költők antológiája.
Görög történetírók.
Latin költők antológiája.
Római történetírók.
Világirodalmi antológia I.

Kötelező szakirodalom:
Az ókori görög irodalom, szerk. KAPITÁNFFY István, SZEPESSY Tibor, Bp., 1991 (egységes jegyzet).

ADAMIK Tamás, *Római irodalom az archaikus korban*, Bp., 1993.
ADAMIK Tamás, *Római irodalom az aranykorban*, Bp., 1993.
ADAMIK Tamás, *Római irodalom az ezüstkorban*, Bp., 1994.

Ajánlott szakirodalom:

FALUS Róbert, *Az ókori görög irodalom története*, Bp., 1964, I—II.
FALUS Róbert, *A római irodalom története*, Bp., 1970.
A görög irodalom világa, összeáll. BORZSÁK István, Bp., 1966.
MARÓT Károly, *Az epopeia helye az ősi epikában*, Bp., 1969.
KERÉNYI Károly, *Görög mitológia*, Bp., 1971.
KERÉNYI Károly, *Mi a mitológia?*, Bp., 1988.
D. KIRK, *A mítosz*, Bp., 1994.
RITOÓK Zsigmond, SARKADY János, SZILÁGYI János György, *A görög kultúra aranykora*, Bp., 1984.
AISZKHÜLOSZ *Drámái*, Bp., 1971, utószó.
SZOPHOKLÉSZ *Drámái*, Bp., 1983, utószó.
EURIPIDÉSZ *Összes drámái*, Bp., 1984, utószó és szövegmagyarázatok.
BÉCSY Tamás, *Euripidész újítása*, Literatura, 1993/3.
BÉCSY Tamás, *A Poétika és a mai műnemelmélet*, Antik Tanulmányok, 1992/1—2.

MR-254
A MAGYAR IRODALOMTUDOMÁNY TÖRTÉNETE

E komplex és nagy időtávot átívelő tanegység célja, hogy európai összefüggésekbe ágyazva mutassa be a magyar irodalomtörténet-írás és tágabb értelemben az irodalomtudomány történetét a kezdetektől a legújabb időkig. Bevezetésül az európai irodalomtudomány ókori és középkori kezdeteit vázolja fel, majd a reneszánsz és barokk korszak tudománytörténetére tér rá. Tárgyalja a „historia litteraria" tudományos műfaját és bemutatja, milyen eszmetörténeti, bölcseleti hatások alatt és hogyan fejlődik ki ebből a nemzeti irodalomtörténet Európa országaiban és nálunk a romantika idején. Foglalkozik a pozitivizmus tudománytörténeti szakaszával, majd az európai és magyar szellemtörténeti iskolákkal. Átfogó képet ad az utóbbi évtizedek tudományos irányairól, s arról a hatásról, melyet a strukturalizmus, a recepcióesztétika, dekonstrukció és a hermeneutika gyakorolt az irodalomtörténetírásra.

A kollokvium írásbeli tesztből és szóbeli feleletből áll. A szóbelire az általános tájékozottságon túlmenően a következő három tételcsoportból egy-egy tételt kell részletesen előre kidolgozni: 1—3, 4—8, 9—10.

TÉTELEK

1. *Az európai irodalomtörténet-írás kezdetei; a magyar irodalomtörténet-írás a kezdetektől Pápay Sámuelig. Herder hatása. Kölcsey irodalomszemlélete. Toldy Ferenc és kora*
2. *Erdélyi, Kemény, Arany. A nemzeti klasszicizmus kezdetei: Gyulai, Beöthy*
3. *Az európai pozitivizmus áramában (Péterfy, Riedl stb.)*
4. *A nemzeti klasszicizmus kiteljesedése: Horváth János*
5. *Küzdelem az autonóm irodalmiságért. A Hét, a Nyugat és az impresszionista kritika (Ignotus, Osvát, Hatvany stb.). Schöpflin Aladár szintézis-kísérlete*
6. *Babits Mihály irodalomszemlélete*
7. *Az antiimpresszionista modernség. Lukács György pályaszakaszai. A szellemtörténet periódusai. Az esszéíró nemzedék: Szerb Antal, Halász Gábor stb. Németh László irodalomszemlélete*
8. *Az avantgárd irodalom- és művészetfelfogása: Kassák Lajos, Hevesy Iván, Kállai Ernő stb.*
9. *A magyar irodalomtörténet-írás 1945 után*
10. *A magyar irodalomelmélet 1945 után*

OLVASMÁNYOK

1. Az európai irodalomtörténet-írás kezdetei; a magyar irodalomtörténet-irás a kezdetektől Pápay Sámuelig. Herder hatása. Kölcsey irodalomszemlélete. Toldy Ferenc és kora

Kötelező olvasmány:

Rendszerek, 1981, 11—26, 38—59, 91—97, 188—195, 202—208, 218—231, 251—256, 285—287, 351—354, 370—373, 400—407, 414—415, 416—420, 427—428, 483—486, 503—507.

Irányok, 1981, I, 7—17, 32—35, 45—71, 79—103, 149—170, 171—174, 239—242, 249—252, 273—275.

Ajánlott szakirodalom:

CSÁSZÁR Elemér, *A magyar irodalomtörténet százéves fejlődése*, Bp., 1928 (Irodalomtörténeti Füzetek, 29).

FARKAS Gyula, *A magyar szellem felszabadulása*, Bp., é. n. (1943), 13—194.

FENYŐ István, *Az irodalom respublikájáért. Irodalomkritikai gondolkodásunk fejlődése 1817—1830*, Bp., 1976.

Uő., *Valóságábrázolás és eszményítés 1830—1842*, Bp., 1990.

KENYERES Imre, *A magyar irodalomtörténetírás fejlődése a XVIII. században*, Bp., 1934.

KOROMPAY H. János, *Bajza József és Henszlmann Imre vitája a francia drámáról*, ItK, 1986, 507—522.

Uő., *Toldy Ferenc kritikai munkássága az 1840-es években*, ItK, 1992, 197—225.

MARGÓCSY István, *Pápay Sámuel és literatúrája*, It, 1980, 377—404.

SZAUDER József, *Kölcsey Ferenc*, Bp., 1955.

Uő., *A romantika útján*, Bp., 1961, 142—162, 163—179.

SZEGEDY-MASZÁK Mihály, *Világkép és stílus*, Bp., 1980, 22—36, 116—149 (a felvilágosodás és romantika tragikumértelmezése; Kölcsey).

SZÉLES Klára, *Henszlmann Imre művészetelmélete és kritikusi gyakorlata*, Bp., 1992.

SZILI József, *A nemzeti irodalomtörténetírás elméletei*, Literatura, 1990/2, 129—140.

TARNAI Andor, *A tudomány- és irodalomtörténetírás kezdetei* = KÉZIKÖNYV, II, 1964, 461—464, 562—566, 566—568 (Czvittinger Dávid, Bod Péter, Wallaszky Pál).

Uő., *„A magyar nyelvet írni kezdik". Irodalmi gondolkodás a középkori Magyarországon*, Bp., 1984.

TAXNER-TÓTH Ernő, *Kölcsey és a magyar világ*, Bp., 1992.

TÓTH Dezső, *Toldy Ferenc* = KÉZIKÖNYV, III,.1965, 516—523.

WÉBER Antal, *Henszlmann Imre* = KÉZIKÖNYV, III, 1965, 664—667.

Uő., *Toldy Ferenc*, Bp., 1987.

2. Erdélyi, Kemény, Arany. A nemzeti klasszicizmus kezdetei: Gyulai, Beöthy

Kötelező olvasmány:

Irányok, 1981, I, 331—527, 556—613; II, 63—85, 272—293.

Ajánlott szakirodalom:

DÁVIDHÁZI Péter, *Hunyt mesterünk. Arany János kritikusi öröksége*, Bp., 1992.
FARKAS Gyula, *A magyar szellem felszabadulása*, Bp., é. n. (1943), 194—234.
KOMLÓS Aladár, *Gyulaitól a marxista kritikáig*, Bp., 1966, 13—49.
KOVÁCS Kálmán, *Fejezet a magyar kritika történetéből (Gyulai Pál)*, Bp., 1963.
Uő., *Zilahy Károly* = KÉZIKÖNYV, IV, 1965, 387—395.
NÉMETH G. Béla, *Beöthy Zsolt* = KÉZIKÖNYV, IV, 1965, 929—940.
SOMOGYI Sándor, *Gyulai Pál, Salamon Ferenc, Greguss Ágost* = KÉZIKÖNYV, IV, 1965, 197—237.
Uő., *Gyulai és kortársai*, Bp., 1977, 9—471.
SŐTÉR István, *A népiesség elmélete Világos után* = S. I., *Nemzet és haladás*, Bp., 1963, 101—149.
Uő., *Erdélyi János* = KÉZIKÖNYV, III, 1965, 649—664.
SZEGEDY-MASZÁK Mihály, *Kemény Zsigmond*, Bp., 1989, 300—356.
WÉBER Antal, *Bevezetés* = ERDÉLYI János *Válogatott művei*, kiad. LUKÁCSY Sándor, Bp., 1961, 7—45.

3. Az európai pozitivizmus áramában (Péterfy, Riedl stb.)

Kötelező olvasmány:

Irányok, 1981, II, 150—243, 257—271.

Ajánlott szakirodalom:

BOGOLY József Ágoston, *Tolnai Vilmos és az irodalomtudományi pozitivizmus öröksége*, Pécs, 1994.
FARKAS Gyula, *A magyar szellem felszabadulása*, Bp., é. n. (1943), 242—290.
HORVÁTH János, *Szilády Áron emlékezete* = H. J., *Tanulmányok*, 1956, 505—514.
Uő., *Riedl Frigyes emlékezete* = *Uo.*, 515—538.
Uő., *Négyesy László* = *Uo.*, 539—544.
KOMLÓS Aladár, *Gyulaitól a marxista kritikáig*, Bp., 1966, 54—66, 96—100.
NÉMETH G. Béla, *Bevezetés* = PÉTERFY Jenő *Válogatott művei*, Bp., 1962, 7—135.

Uő., *Beöthy Zsolt, Bodnár Zsigmond, Péterfy Jenő, Riedl Frigyes, Heinrich Gusztáv, Katona Lajos* = KÉZIKÖNYV, IV, 1965, 929—940, 944—950, 957—980, 982—996, 996—1006, 1010—1013, 1013—1019.
Uő., *Tragikum és történetfelfogás*, Bp., 1971 (Irodalomtörténeti Füzetek, 71).
Uő., *Az irodalomtörténeti pozitivizmus magyar mintaműve (Riedl Frigyes Arany-monográfiája)* = N. G. B., *Létharc és nemzetiség*, Bp., 1976, 166—195.
Uő., *A magyar irodalomkritikai gondolkodás a pozitivizmus korában*, Bp., 1981.
REISINGER János, *Irodalmi gondolkodásunk a századfordulón (Négyesy László)*, Literatura, 1984/3, 383—401.

4. A nemzeti klasszicizmus kiteljesedése: Horváth János

Kötelező olvasmány:
HORVÁTH J., *Tanulmányok*, 1956, 7—26, 72—89, 272—462.

Ajánlott szakirodalom:
BODNÁR György, *Horváth János szintézise* = KÉZIKÖNYV, VI, 1966, 44—51.
CSAPODI Csaba, *Előszó* = HORVÁTH J., *Megoszlás*, 1988[3], I—XII.
ERDÉLYI K. Mihály, *A szintézis jegyében (Az irodalomtörténeti rendszerezés a századfordulón és a századelőn különös tekintettel Horváth Jánosra)*, Literatura, 1980/3—4, 389—409.
FARKAS Gyula, *A magyar szellem felszabadulása*, Bp., é. n. (1943), 344—359.
JOÓ Tibor, *Az új magyar irodalomszemlélet*, Magyar Szemle, 1937, 387—396 (Horváth János, Kardos Tibor, Zolnai Béla).
KENYERES Zoltán, *Vázlat Horváth Jánosról* = K. Z., *Irodalom, történet, írás*, Bp., 1995, 17—55.
KOMLÓS Aladár, *Gyulaitól a marxista kritikáig*, Bp., 1966, 222—234.
NÉMETH G. Béla, *A „nemzeti klasszicizmus" mestere — a „nemzeti klasszicizmus" tanítványa (Horváth János és a XIX. század)* = N. G. B., *Küllő és kerék*, Bp., 1981, 222—233.
Uő., *Kitérés és kizárulás (Horváth János: A magyar irodalom fejlődéstörténete)* = *Uo.*, 472—483.
NÉMETH László, *Irodalomtörténet* = N. L., *Két nemzedék*, Bp., 1970, 439—448 (Thienemann Tivadar, Horváth János, Farkas Gyula).
REISINGER János, *Irodalmi gondolkodásunk a századfordulón (Horváth János és Babits Mihály)*, Literatura, 1980/3—4, 410—427.

TARNAI Andor, *Előszó* = HORVÁTH J., *Kezdetek*, 1988[3], I—XII.

5. Küzdelem az autonóm irodalmiságért. A Hét, a Nyugat és az impresszionista kritika (Ignotus, Osvát, Hatvany stb.). Schöpflin Aladár szintéziskísérlete

Kötelező olvasmány:

KENYERES Z., *Esszépanoráma*, 1978, I, 95—215, 376—395, 515—521, 753—834.

SCHÖPFLIN Aladár, *A magyar irodalom története a XX. században*, Bp., 1937 (legalább egy fejezet elolvasása).

Ajánlott szakirodalom:

BÓKA László, *Ignotus és a magyar kritika* = B. L., *Válogatott tanulmányok*, vál. SÍK Csaba, Bp., 1966, 448—488.

FRÁTER Zoltán, *Osvát Ernő élete és halála*, Bp., 1987.

FÜLÖP László, *Schöpflin Aladár pályaképe*, Studia Litteraria, 1993, 5—147.

KOMLÓS Aladár, *Gyulaitól a marxista kritikáig*, Bp., 1966, 106—213.

Uő., *Ignotus* = IGNOTUS *Válogatott írásai*, vál. KOMLÓS Aladár, Bp., 1969, 5—34.

NAGY Sz. Péter, *Hatvany Lajos*, Bp., 1993.

Osvát Ernő a kortársak között, vál. KŐSZEG Ferenc, MÁRVÁNYI Judit, Bp., 1985.

6. Babits Mihály irodalomszemlélete

Kötelező olvasmány:

Babits Mihály esszéi, tanulmányai közül a következők (bármely kiadásból): *Petőfi és Arany*; *Az ifjú Vörösmarty*; *A férfi Vörösmarty*; *Magyar irodalom*; *A veszedelmes világnézet*; *Kant és az örök béke*; *Új klasszicizmus felé*; *A kettészakadt irodalom*; *Az írástudók árulása*; *Ezüstkor*; *A Nyugat új korszaka elé*; *A nemzedéki kérdés vitája*; *Pajzzsal és dárdával.*

Az európai irodalom történeté-ből: *Bevezetés*; *Fin de siècle és a huszadik század*; *Mai világirodalom*.

Ajánlott szakirodalom:

KOMLÓS Aladár, *Gyulaitól a marxista kritikáig*, Bp., 1966, 171—185.

Mint különös hírmondó. Tanulmányok és dokumentumok Babits Mihályról, szerk. KELEVÉZ Ágnes, Bp., 1983.

NÉMETH G. Béla, *Világkép és irodalomfelfogás Babits „Az európai irodalom története” c. művében* = N. G. B., *Hosszmetszetek és keresztmetszetek*, Bp., 1987, 156—171.
RÁBA György, *Babits Mihály*, Bp., 1987, 154—169, 247—266.
REISINGER János, *Irodalmi gondolkodásunk a századfordulón (Horváth János és Babits Mihály)*, Literatura, 1980/3—4, 410—427.

7. A szellemtörténet periódusai. Az antiimpresszionista modernség. Lukács György pályaszakaszai. Az esszéíró nemzedék: Szerb Antal, Halász Gábor stb. Németh László irodalomszemlélete

Kötelező olvasmány:
Lukács György legalább két 1920 előtt és legalább két 1920 után írott magyar irodalmi tárgyú tanulmánya, kritikája.
Szerb Antal és Halász Gábor legalább négy-négy nagyobb tanulmánya, valamint Szerb Antal *Magyar irodalomtörténeté*-nek bevezetése (a módszerről, egységes szempontról, szelekcióról és felosztásról), továbbá a *Mai irodalom* c. zárófejezet, valamint *A világirodalom történeté*-nek *Mai irodalom* c. fejezete.
Németh László legalább két 1945 előtt és legalább két 1945 után írott nagyobb irodalmi—irodalomtörténeti tárgyú tanulmánya.
Fülep Lajos, Benedek Marcell, Király György, Sík Sándor, Zolnai Béla, Németh Andor, Várkonyi Nándor, Kerényi Károly, Hamvas Béla, Kerecsényi Dezső, Cs. Szabó László; a születés időrendjében felsoroltak közül egynek legalább két tanulmánya.

Ajánlott szakirodalom:
AGÁRDI Péter, *Értékrend és kritika. Fejtő Ferenc irodalomszemlélete a 30-as években*, Bp., 1982.
BABITS Mihály, *Szellemtörténet* = B. M., *Esszék, tanulmányok*, Bp., 1978, II, 299—319 (Thienemann Tivadar, Horváth János, Farkas Gyula).
BARTA János, *Szellem, szellemtudomány, szellemtörténet*, Athenaeum, 1931, 184—193.
BODNÁR György, *Irodalomtörténet, esszé, kritika* = KÉZIKÖNYV, VI, 1966, 37—116.
Uő., *A modernség dilemmája. Fülep Lajos irodalomszemlélete*, Jelenkor, 1985, 559—565.
JOÓ Tibor, *Az új magyar irodalomszemlélet*, Magyar Szemle, 1937, 387—396 (Horváth János, Kardos Tibor, Zolnai Béla).

KENYERES Zoltán, *Lukács György és a magyar kultúra* = K. Z., *Gondolkodó irodalom*, Bp., 1974, 32—79.
Uő., *Lukács György magyar tanulmányai* = K. Z., *Irodalom, történet, írás*, Bp., 1995, 56—90.
H. LUKÁCS Borbála, *Szellemtörténet és irodalomtudomány*, Bp., 1971 (Irodalomtörténeti Füzetek, 70).
MAROSI Ildikó, *Egy irodalomtörténet vázlatos irodalomtörténete (Szerb Antal)*, Literatura, 1985, 363—386.
MIKÓ Krisztina, *Halász Gábor*, Bp., 1995.
NÉMETH G. Béla, *Egymást kiegészítve — nem egymás ellen („Szellemtörténeti", pszicholingvisztikai és egyéb irányok)*, It, 1994, 539—545.
NÉMETH Lajos, *Fülep Lajosról*, Jelenkor, 1985, 43—48.
NÉMETH László, *Irodalomtörténet* = N. L., *Két nemzedék*, Bp., 1970, 439—448 (Thienemann Tivadar, Horváth János, Farkas Gyula).
Uő., *Látogatás Várkonyi Nándornál* = N. L., *Utolsó széttekintés*, Bp., 1980, 833—842.
POSZLER György, *Polgári szintéziskísérletek irodalomtörténetírásunkban a két világháború között*, Magyar Filozófiai Szemle, 1966, 459—486.
Uő., *Szerb Antal*, Bp., 1973.
VEKERDI László, *A fiatal Fülep*, Valóság, 1974/4, 9—25.

8. Az avantgárd irodalom- és művészetfelfogása: Kassák Lajos, Hevesy Iván, Kállai Ernő stb.

Kötelező olvasmány:
KASSÁK Lajos, *Csavargók, alkotók*, vál.FERENCZ Zsuzsa, Bp., 1975, 125—166, 235—244, 256—278, 288—298, 399—444.
HEVESY Iván, *Az új művészetért*, vál. KRÉN Katalin, Bp., 1978, 31—46, 61—81, 98—124, 203—223.
KÁLLAI Ernő, *Művészet veszélyes csillagzat alatt*, vál. FORGÁCS Éva, Bp., 1981, 37—61, 74—75, 89—103, 117—155, 236—241, 261—264.
A MA egyik évfolyamának elméleti és irodalomkritikai írásai.

Ajánlott szakirodalom:
BORI Imre, *A szecessziótól a dadáig*, Újvidék, 1969, 179—186, 292—296 (Hevesy Iván, Mácza János, Láng Árpád).
Uő., *A szürrealizmus ideje*, Újvidék, 1970, 279—284 (Pán Imre, Mezei Árpád).
CSAPLÁR Ferenc, *Kassák körei*, Bp., 1987, 33—128, 309—436.

HEGYI Lóránd, *Kassák „képarchitektura”-elmélete és az antiművészeti koncepciók viszonya = Kassák Lajos emlékkönyv*, szerk. FRÁTER Zoltán, PETŐCZ András, Bp., 1988, 85—90.
HEVESY Iván, *Az új művészetért*, szerk. KRÉN Katalin, Bp., 1978, 5—28.
Jelzés a világba. A magyar irodalmi avantgarde válogatott dokumentumai, vál., szerk. BÉLÁDI Miklós, POMOGÁTS Béla, Bp., 1988.
KÁLLAI Ernő, *Művészet veszélyes csillagzat alatt*, szerk. FORGÁCS Éva, Bp., 1981, 9—35.
PERNECZKY Géza, *A természet rejtett arca — utópikus utazás a bioromantikától a fraktál-romantikáig (Kállai Ernő)*, Mozgó Világ, 1991/12, 32—46.

9. A magyar irodalomtörténetírás 1945 után

Kötelező olvasmány:

Három 1960 után megjelent magyar irodalomtörténeti tárgyú könyv (monográfia, egy- vagy többszerzős tanulmánykötet magyar irodalomtörténeti írásai) vagy három különböző szerző legalább három-három folyóirattanulmánya. Monográfia és egyszerzős tanulmánykötet esetében nem választható két könyv ugyanattól a személytől. A választott munkák között kell lennie olyannak, amely a régi magyar irodalomról szól, olyannak, amely a 18—19. század magyar irodalmát tárgyalja, és olyannak, amely a 20. századdal foglalkozik. (A választáshoz segítséget ad a többi magyar irodalomtörténeti tárgyú tanegység szakirodalmi jegyzéke. De választhatók bennük fel nem tüntetett munkák is.)

Ajánlott szakirodalom:

AGÁRDI Péter, *Az irodalomtörténet története* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, I, 1981, 278—369.
KENYERES Zoltán, *Korszakok és korszakfordulók („A magyar irodalom történeté”-nek periodizációs elveiről)* = K. Z., *Gondolkodó irodalom*, Bp., 1974, 390—414.
Uő., *Irodalom, történet, írás*, Bp., 1995, 91—288 (a *Félmúlt* és a *Jelen* c. fejezetek).
NÉMETH G. Béla, *Az irodalomtudomány néhány hazai kérdéséről*, Magyar Tudomány, 1994/1, 1—7.
Történelmi jelenidő (Beszélgetések a magyar irodalom legújabb fejezeteiről), szerk., bev. BÉLÁDI Miklós, Bp., 1981.

10. A magyar irodalomelmélet 1945 után

Kötelező olvasmány:

Három 1960 után megjelent magyar irodalomelméleti tárgyú könyv (monográfia, egy- vagy többszerzős tanulmánykötet elméleti írásai) vagy három különböző szerző legalább három-három folyóirattanulmánya. Monográfia és egyszerzős tanulmánykötet esetében nem választható két könyv ugyanattól a személytől. (Az alább következő ajánlott szakirodalmi jegyzék ezúttal nemcsak a tárgyról szóló munkák közül válogat, hanem magát a tárgyat alkotó munkák közül is. Rajtuk kívül más, itt nem szerepló könyvek és tanulmányok is választhatók.)

Ajánlott szakirodalom:

BOJTÁR Endre, *A szláv strukturalizmus az irodalomtudományban*, Bp., 1978 (Opus. Irodalomelméleti Tanulmányok, 4).

BÓKAY Antal, *Az irodalomtudomány alapjai. Irányzatok*, Szombathely, 1992.

BONYHAI Gábor, *A Szarvas-ének szerkezetelemei*, Kritika, 1968/4, 29—41.

Uő., *Régi és új hermeneutika*, Helikon, 1981/2—3, 126—132.

Uő., *Hermeneutika és morfológia*, Literatura, 1984/1, 3—21.

DÁVIDHÁZI Péter, *A filológia kihívása az amerikai kritikaelméletben*, Filológiai Közlöny, 1984, 394—414.

DOBOS István, ODORICS Ferenc, *Beszédhelyzetben. Irodalomelméletek között*, Bp., 1993.

HANKISS Elemér, *A népdaltól az abszurd drámáig*, Bp., 1969.

Uő., *Az irodalmi kifejezésformák lélektana*, Bp., 1970 (Modern Filológiai Füzetek, 7).

Uő., *Érték és társadalom*, Bp., 1977.

Uő., *Az irodalmi mű mint komplex modell*, Bp., 1985.

Helikon (Világirodalmi Figyelő), 1968/1, 3—149 (A strukturalizmusról).

Helikon (Világirodalmi Figyelő), 1973/2—3, 227—449 (Irodalomtudomány és szemiotika).

Helikon (Világirodalmi Figyelő), 1976/4, 477—667 (Hermeneutika).

Helikon (Világirodalmi Figyelő), 1980/1—2, 4—168 (Recepciókutatás és befogadásesztétika).

Helikon (Világirodalmi Figyelő), 1981/2—3, 126—304 (Régi és új hermeneutika).

Helikon (Világirodalmi Figyelő), 1983/2, 128—253 (Irodalomelmélet és beszédaktus-elmélet).

Helikon (Világirodalmi Figyelő), 1990/2—3, 149—340 (Irodalom és pszichoanalízis).
Helikon (Irodalomtudományi Szemle), 1993/1, 3—105 (A konstruktivista irodalomtudomány).
Helikon (Irodalomtudományi Szemle), 1994/1—2, 5—213 (Az amerikai dekonstrukció).
Helikon (Irodalomtudományi Szemle), 1994/4, 407—538 (Feminista nézőpont az irodalomtudományban).
HORVÁTH Iván, *A vers*, Bp., 1991.
Az irodalomtörténet elmélete, szerk. SZILI József, Bp., 1989, I—II (Opus. Irodalomelméleti Tanulmányok, 10—11).
Irodalomtudomány, szerk. NYIRŐ Lajos, Bp., 1970.
Ismétlődés a művészetben, szerk. HORVÁTH Iván, VERES András, Bp., 1980 (Opus. Irodalomelméleti Tanulmányok, 5).
KÁLMÁN C. György, *Az irodalom mint beszédaktus*, Bp., 1990 (Opus. Irodalomelméleti Tanulmányok, 12).
KANYÓ Zoltán, *Szemiotika és irodalomtudomány*, Szeged, 1990.
KENYERES Zoltán, *A befejezetlen múlt. Irodalomtörténet-írásunk néhány kérdéséről*, It, 1993, 18—38.
KULCSÁR SZABÓ Ernő, *A zavarbaejtő elbeszélés*, Bp., 1984.
Uő., *Műalkotás — szöveg — hatás*, Bp., 1987.
Uő., *Az új kritika dilemmái. Az irodalomértés helyzete az ezredvégen*, Bp., 1994.
Literatura, 1991/4, 317—471 (Hermeneutika és dekonstrukció).
NÉMETH G. Béla, *Mű és személyiség*, Bp., 1970, 583—717.
Strukturalizmus, szerk. HANKISS Elemér, Bp., é. n., I—II (Modern Könyvtár, 207—208).
A strukturalizmus-vita, összeáll. SZERDAHELYI István, Bp., 1977, I—II (Opus. Irodalomelméleti Tanulmányok, 2).
Studia Poetica, 1 (Az irodalmi elbeszélés elméleti kérdései), szerk. KANYÓ Zoltán, Szeged, 1980.
Studia Poetica, 6 (Az elbeszélés értelmezésének stratégiái), szerk. BERNÁTH Árpád, CSÚRI Károly, Szeged, 1985.
Studia Poetica, 7 (Az egyszerű formák szemiotikája), szerk. BERNÁTH Árpád, CSÚRI Károly, Szeged, 1985.
Studia Poetica, 9 (A műértelmezés helye az irodalomtudományban), szerk. BERNÁTH Árpád, Szeged, 1990.
SZEGEDY-MASZÁK Mihály, *Világkép és stílus*, Bp., 1980, 9—21, 367—465.
Uő., *Kemény Zsigmond*, Bp., 1989, 9—41.

Uő., *Az irodalmi mű alaktani hatáselméletéről*, Literatura, 1990/1, 30—76.
Uő., *A bizony(talan)ság ábrándja: kánonképzés a posztmodern korban*, Literatura, 1992/2, 119—133.
SZERDAHELYI István, *A magyar esztétika története 1945—1975*, Bp., 1976.
Uő., *Az irodalomelmélet* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, I, 1981, 253—277.
SZILI József, *Vázlat az irodalomtörténet elméletéről*, Literatura, 1983/1—4, 27—46.
Uő., *Az irodalomfogalmak rendszere*, Bp., 1993.
TAMÁS Attila, *A költői műalkotás fő sajátosságai*, Bp., 1972.
THOMKA Beáta, *A pillanat formái*, Újvidék, 1986.
VERES András, *Mű, érték, műérték*, Bp., 1979, 13—93, 323—378, 408—484.
VÍGH Árpád, *Retorika és történelem*, Bp., 1981.
VOIGT Vilmos, *Bevezetés a szemiotikába*, Bp., 1977.

MR-262
A KÖZÉPKOR, A RENESZÁNSZ ÉS A BAROKK IRODALMA EURÓPÁBAN

Az előadások célja az európai irodalom kb. 1200—1300 évének — a 4. század második felétől a 17. század közepéig — a megismerése, elsősorban a nyugat-európai irodalmaké. Kisebb irodalmak, köztük a magyar irodalom szempontjából különösen fontos lengyel és horvát irodalom szövegei az ajánlott jegyzékben találhatók. Csak magyar fordításban hozzáférhető műveket kérünk, így sajnos a korszak jónéhány remekműve, melyek megismerése elsődleges fontosságú lenne (sok más között Malory könyve kivételével az egész artúri lovagi epika, pl. Chrétien de Troyes és Wolfram von Eschenbach művei) kimaradnak. Idegen nyelveken olvasó hallgatók ezeket a hiányokat a maguk számára pótolhatják.

TÉTELEK

1. *Szent Ágoston. A középkor latin költészete (himnuszok, vágánsok). A középkori dráma (Rutebeuf, Adam le Bossu, Akárki). Assisi Szt. Ferenc*
2. *A középkor lírája (trubadúrok, trouvére-ek, minnesängerek, korai olasz költők). Eposz (Chanson de Roland, Nibelung-ének) és lovagi epika*

(Trisztán és Izolda, Malory, Sir Gawain és a zöld lovag, Marie de France, Aucasin és Nicolete)

3. *Dante, Boccaccio, Petrarca*
4. *A későközépkor költészete. Chaucer. Villon*
5. *A reneszánsz általános jellemzése. A reneszánsz gondolkodás (Machiavelli, Erasmus, Morus, Castiglione, Montaigne)*
6. *A modern regény kezdetei (Celestina, Rabelais, Lazarillo de Tormes, Cervantes)*
7. *Az érett reneszánsz és a reneszánsz válsága. A manierizmus. A francia, olasz, spanyol, portugál, angol reneszánsz költészet*
8. *Lovagi románc és eposz a 16—17. században (Ariosto, Tasso, Camões, Milton)*
9. *A barokk. A spanyol, francia, olasz, angol, német brokk költészete*
10. *A reneszánsz és barokk dráma, a francia „nagy klasszicizmus" (Marlowe, Shakespeare, Webster, Lope de Vega, Calderón, Tirso de Molina, Corneille, Racine, Pascal)*

OLVASMÁNYOK

Kötelező szövegek:

Szent Ágoston, *Vallomások*

Középkori himnuszok (BABITS Mihály, *Amor sanctus* és SÍK Sándor, *Himnuszok könyve* c. köteteiből): Szent Hilarius, *Hymnum dicat*; Szent Ambrus, *Deus creator omnium; Aeterne rerum conditor*; Venantius Fortunatus, *Vexilla regis; Pange lingua*; Paulus Diaconus, *Ave maris stella*; Rabanus Maurus, *Veni creator spiritus*; Notker Balbulus *karácsonyi szekvenciája*; Wipo, *Victimae paschali*; *Veni sanctus spiritus* (mindkét antológiában tévesen II. Róbert királynak tulajdonítva); Hildebert de Lavardin, *Alpha et Omega*; Abélard, *O quanta qualia*; Clairvaux-i Szent Bernát, *Jesu dulcis memoria*; Adam de Saint-Victor, *Ave virgo singularis; Laudes crucis attollamus*; Szent Hildegard, *Dignis Spiritus Paracliti*; Celanoi Tamás, *Dies irae*; Jacopone da Todi (?), *Stabat mater*; Aquinói Szent Tamás, *Lauda Sion; Pange lingua*

Roland-ének

Nibelung-ének

Trubadúrok és trouvére-ek: Guilhem de Poitiers, *Barátaim, illendő lesz énekem; Verset formálok semmiről; Szerelemnek örvendeni*; Marcabru, *Minap sövény mellett mentem*; Jaufré Rudel, *A nap májusban hosszú már*;

Bernart de Ventadorn, *Látok pacsirtát; Az édes lanyha szélben*; Bertran de Born, *Tetszik nekem húsvét körül*; Arnaut Daniel, *Derűs, formás énekemben*; Gaucelm Faidit, *Ily nagy csapás*; Peire Vidal, *Erős annak gyásza*; Peire Cardenal, *Estribot készítek*; Ismeretlen költők, *Szép Erenbor; Galagonyának árnyai alatt; Ha tavasz jön fényesen*; Gace Brulé, *Hazámbeli madársereg*; Conon de Béthune, *Ó szerelem! Szörnyű a szenvedésem*; Colin Muset, *Ha tavasz közeleg*; Thibaut de Champagne, *Mint én, az egyszarvú olyan; Új dalba kezdek*; Meendinho, *Szent Simeon templomában* (a *Heszperidák kertje* c. antológiában); Martin Codax, *Bárkadal; Te ékességes húgom*; Aires Nunes, *Mindnyájan táncba, lányok*; Dénes király, *Egy pásztorlány minapában; Ó jaj, virág*; Rutebeuf, *Téli kockázásokról; Bűnbánata* (*Francia költők antológiája*); *Teofil csodája* (az *Akárki* c. kötetből); *A csodabalzsamárus mondókája* (a *Szamártestamentum* c. kötetből); Adam le Bossu (Adam de la Halle), *Robin és Marion* vagy *Pathelin Péter prókátor* (a *Szamártestamentum* c. kötetből)

A német Minnesang: A Kürenbergi, *Több mint egy éven által; Ez a csillag a sötétben*; Dietmar vonAist, *A magas hársfa tetején*; Friedrich von Hűsen (Hausen), *Szívemből testem immár*; Reimar von Hagenau, *Kelj útra*; Heinrich von Morungen, *Ily égi gyönyörben, örömben; Úgy jártam én*; Wolfram von Eschenbach, *Karma éle felhőkbe tép*; Walter von der Volgelweide, *A hársfaágak csendes árnyán; Vedd e koszorút; Isten adjon néki; Láttam saját szememmel; Ó jaj, hogy virtus és okosság; Világ-Asszony, rég kifizettem; Ó jaj, hogy eltűnt minden*

A *Carmina Burana* és a vágánsok költészete: *Én beteg bár s ismeretlen; Rigmus a pénzről; Valaha laktam tó vizén; Félre könyvek, doktrinák; Elvonul a télidő; Nap ontja áldásait; Tavasz édes mámorában; Visszatérve vigadó; Víg kocsmában jól időzünk*; Gautier de Châtillon, *Sion miatt nem fogom a szám; Bűnök ellen perlekedj*; Archipoeta, *Oly gyakorta panaszlom; Földönfutó pap vagyok; Gyónás*

Bédier (feldolgozás), *Trisztán és Izolda*

Aucasin és Nicolete

Malory, *Artúr király kerekasztala*

Sir Gawain és a Zöld lovag

Assisi Szt. Ferenc Virágoskertje (Fioretti)

Marie de France, *Iszalag* (ILLYÉS Gyula, *Nyitott ajtó*); *A szerencsétlen* (*Világirodalmi antológia* II.); *A két szerelmes* (*Francia költők antológiája*)

Korai olasz költészet: Assisi Szent Ferenc *Naphimnusza*; Jacopone da Todi, *A hangot fogó örömről; Szegénység dicsérete; A Szűzanya siralmai* (az

Akárki c. kötetből); Per della Vigna, *Sóvárogva várja a szerelmet*; Guittone D'Arezzo, *Ég úrasszonya*; Guido Guinizelli, *Megrohan a szerelem; Szerelmi bánat; Csak tiszta szívben*; Guido Cavalcanti, *A hölgy tündöklő megjelenése; Kis ballada a kínról és a szerelemről; A pásztorlányka balladája*; Cino da Pistoia, *Hölgye sírjánál; Kétségbeesés*; Cecco Angiolieri, *Mi volna, ha; Melankólia; Feleselés*; Folgore da San Gimignano, *Január hóra; A szívesség pusztulása*; Dante (az *Új élet*ből), *Kik ösmeritek, hölgyek, a szerelmet; Szerelem és nemes szív egy; Négy vers Pietra asszonyhoz; Szívem asszonyához; Szívem tornácán három nő jelent meg*

Dante, *Isteni színjáték; Episztola Can Grande della Scalához*

Petrarca, *Daloskönyv* (*Áldott a nap; Havas fejével indul az anyóka; Keleten már lángolt; Magánosan, mélázó baktatással; Aranyhaja szétszóródott a szélben; Kinek csak álma boldog; Az élet elfut; Ámor nekem mutatta már a révet; Édes arcán; Ó, meddő léptek; Az avignoni pápai udvarra; Első sestina; Itáliám*)

Boccaccio, *Dekameron* (az első nap bevezetője, I, 1, 3, II, 10, III, 3, IV, 1, 2, 5, V, 1, 9, VI, 10, IX, 2, 3, X, 1.)

Chaucer, *Canterbury mesék* (prológ és 4 mese)

Akárki

Villon összes költeményei

A 14—15. század költészete: Guillaum de Machaut, *Liljomfehéren, pirosan, mint rózsa*; Eustache Deschamps, *Be- s befuthatnám az egész világot*; Christine de Pisan, *Magam vagyok; Mártíromságomra hagyott itt*; Charles D'Orléans, *A francia partok felé tekintve; A Soká-várás erdejében; Az idő ím kivetkezett; Hogy tambura szólt; A világ torkig van velem; Be jó ránézni*; Auzias March, *Te összetört, te hétfájdalmú szív; Ünnepét vígan üli az ember; Ma minden állat érzi az időt; Sosem tartanám magam fajtalannak*; Santillana márki, *Midőn hölgyem szíve elébe állok*; Jorge Manrique, *Strófák apja halálára; Gonosz annak sorsa*; Ismeretlen angol költők, *Nyugati szél fújj; Szűzről szól az ének*; Dunbar, *Gyászdal a költőkért*; Oswald von Wolkenstein, *Egy lány, tizennyolc éves épp; Világ, világ*; Lorenzo de Medici, *Farsangi ének*; Poliziano, *Pásztor-ének; A rózsák*

Machiavelli, *A fejedelem; Mandragóra*

Erasmus, *A Balgaság dicsérete*

Morus, *Utópia*

Fernando de Rojas, *Celestina*

Rabelais, *Gargantua és Pantagruel*

Montaigne, *Esszék*

A francia 16. század költészete: Marot, *Az udvar hölgyeinek küldött búcsúdal*; Scčve, *A Hajnal a csillagokat kioltva; Szenvedésem Kaukázusára vetve; Minden nap, melyet tölthetek körödben; A fehér hajnal épp megkoszorúzza; Ez a szent láng*; Louise Labé, *Élek, halok; Megszentelt dombok; Frankhon, művészetek, hadak s törvények anyja; Boldog, ki szép utat tett; Lépdelni fontosan*; Belleau, *Április*; Desportes, *Így hullt le Icarus*; Ronsard, *Kelj fel már, kicsikém!; Amint az ág hegyén; Szép unokahúgod oldalán; Azt mondtad, amikor; Ha majd öreg leszel* (Tóth Árpád fordításában is); *A gastine-i erdő favágói ellen; Himnusz a halálról; Csak csont vagyok már; Kertet, házat, hazát*; La Ceppčde, *A szarvas, ha vadász*; D'Aubigné, *A végzet versei* (részletek); Sponde, *Mind meg kell halnotok; Számold meg napjaid; Kik ezek, kik ezek; Ha már e gyönge test; Bántottak a szelek*; Chassignet, *Mint a rozsda a vasat*; Malherbe, *Du Perrier úr vigasztalása*

Castiglione, *Az udvari ember*

Ariosto, *Az Őrjöngő Loránd*

Tasso, *A megszabadított Jeruzsálem*

Az olasz manierizmus költészete: Michelangelo, *Mily csoda; Még ha kőből lennél is; Vittoria Colonnához; Évekkel rakva*; Gaspara Stampa, *Elhagyatva*; Tasso, *A Metauro folyóhoz; Ég veletek, szeretők; Madrigál*; Bruno, *Excelsior!; In Appolirem*; Campanella, *A világ és részei; Az emberek, az isten és az angyalok játékai; Jövendölés*; Marino, *Narcissus legendája*; Chiabrera, *A viola*

Camões, *Luziádák*

Lazarillo de Tormes

Cervantes, *Don Quijote*

Lope de Vega, *Fuenteovejuna; Sevilla csillaga*

Calderón, *Az élet álom; A zalameai bíró*

Tirso de Molina, *A sevillai szédelgő és a kővendég*

A spanyol és portugál reneszánsz és barokk költészete: Garcilaso de la Vega, *Be van írva lelkembe a te képed; Harmadik ének*; Fray Luis de León, *Visszavonult élet; Felipe Ruizhoz*; Keresztes Szent János, *A lélek éneke; A lélek örömdala; Élő gyönyör lángja*; Camões, *Szerelem; E csillogó kristály, e drága váza; Dal*; Góngora, *Első magányosság; Mese Polüfémoszról és Galateáról; Úttalan úton; Nem csalogány mind egy szálig; Levél; Amíg hajad aranyával hiába; Madrid 1610-ben; Grandok; Klastromnyi, roppant elefántok; Júcar fenyvesében; A bíbor hajnal mögött*; Lope de Vega, *A szerelem különféle hatásai; Mim van, miért barátságom kereshetnéd?; Judit halálára*; Quevedo, *Lezárhatja szemem a vég homálya; Ölelkezem futó rémalakokkal; Románc don Alvaro de*

Lunáról; Arról, hogy inkább kedveli a koldus telítettségét és a békét, mint a hatalmasok nagyszerű zaklatottságát; Miguel de Guevara (?), *A megfeszített Krisztus*

Az Erzsébet-kor és a Jakab-kor költői: Wyatt, *Hogy menekülnek tőlem*; Spenser, *Homokba írtam kedvesem nevét; Epithalamion*; Raleigh, *Válasz; Színpad a világ*; Sidney, *Jöjj, álom*; Marlowe, *A szenvedélyes pásztor a kedveséhez*; Drayton, *Búcsú a szerelemtől*; Ben Jonson, *Szeretett mesteremnek, William Shakespeare-nek és annak emlékezetére, amit ránk hagyott*; Donne, *Jó reggelt!; Asszonyi állhatatosság; Felkel a nap; Az évforduló; A szerelem növekedése; A bolha; Jelenés; Búcsuzás, megtiltva bánatot; Önkívület; Vetkező kedveséhez; Szent szonettek 7, 10, 14; Himnusz Istenhez, betegen*; Herrick, *Corinna májusi sétája*; George Herbert, *Hiúság*; Milton, *L'Allegro; Il Penseroso; Lycidas; A vak szonettje; Cromwellhez; Cyriac Skinnerhez; A piemonti vérengzésre; Halott feleségéhez*; Crashaw, *A lángoló szív*; Marvell, *A kert; Bermudák; A szerelem meghatározása; Rideg úrnőjéhez*; Vaughan, *A reggel megfigyelése*

Marlowe, *Doktor Faustus*

Shakespeare, *III. Richard; Szentiványéji álom; Rómeó és Júlia; Lear király; Hamlet; Othello; Macbeth; Ahogy tetszik; Vízkereszt; Troilus és Cressida; Vihar; Szonettek: 18, 33, 55, 65, 66, 75, 97, 104, 116, 129, 130, 146*

Webster, *Amalfi hercegnője*

Milton, *Elveszett paradicsom*

A német barokk költői: Opitz, *Elégia*; Dach, *Tharaui Annus*; Gerhardt, *Menj, szívem*; Fleming, *Önmagához; Egy holttest mellett; A zsoldos katona dicsérete; Doct. Med. Paul Fleming úr sírfeliratára*; Gryphius, *Este; Szonett a mulandóságról; Nicolaus Copernicus képmására; A haza könnyei, anno 1636; A földi dolgok hívságáról; A csillagokhoz; Reggel; A világhoz; Minden hiábavaló; Az utolsó szonett*; Hoffmannswaldau, *A gyönyör; A világ*; Angelus Silesius, *Az arkangyali vándor — Párrímek*; Günther, *Mikor Phyllisnek egy halálfejes gyűrűt adott át; Amikor már majdnem elvesztette türelmét; Isten*

Corneille, *Cid* vagy *Cinna* vagy *Horatio* (2 darab)

Racine, *Phaedra; Atália*

Pascal, *Gondolatok*

Molière, *Tartuffe; Mizantróp; Fösvény; Don Juan*

Descartes, *Értekezés a módszerről*

Ajánlott szövegek:
A tengeri utas (az *Angol költők antológiája* c. kötetből)
Hildebrand-ének (a *Klasszikus német költők* c. kötetből)
Edda
Vikingfiak (Njals Saga)
Három izlandi történet (Hrafnkels Saga, Gisla Sabsa, Bandamanna Saga)
Igor-ének
Bilinák (*Ilja Muromec és a haramia Szolovej, Ilja Muromec harca a fiával, Ilja Muromec és Katin cár, Szadko*)
A cualngei bikarablás (G. BEKE Margit, *Harc és szerelem*)
Mabinogion (G. BEKE Margit, *Bárdok, mesemondók*)
Abélard, *Balsorsa története*
Jacobus de Voragine, *Arany legenda*
Thomas, *Trisztán és Izolda*
A Vergi-vár úrnője (prózai átírás, a *Szibilla királynő édene* c. kötetben)
Hartmann von Aue, *A szegény Henrik*
Eckhart mester, *Beszédei*
Barlaam és Jozafát
A házasélet tizenöt öröme
Sienai Szt. Katalin, *Levelei*
Dante, *Új élet; A nép nyelvén való ékesszólásról; Vendégség*
Petrarca, *Levelei, Daloskönyv* (teljes), *Orvosságok jó és balsors idejére* (*Reneszánsz etikai antológia*)
Chaucer, *Troilus és Cressida*
Spanyol románcok: *Cidnek és a mór Abdallának hatodik románca; Románc don Julián gróf árulásáról; Tiszta forrás; Arnaldus gróf románca; Francia Bernát kedvesének románca; Románc arról, hogyan próbálta ki Diego Laines, Cid apja, hogy négy fia közül melyik a legbátrabb; A Don Alfonso portugál infánsról szóló románc; Rosaflorida: Gerinaldo és az infánsnő románca; Románc egy pálmasudár mór lányról*
Angol és skót balladák: *A Douglas-tragédia; Sir Patrick Spens; Robin Hood és Allin-a-Dale; Deli George Campbell; Child Waters; Edward, Edward* (BAJZA, SZÁSZ Károly, TANDORI D. ford. is); *Deli szép Barbara Allan; Az Usher's Well-i asszony; Lord Randal; Lord Lovill* (ld. még SOMLYÓ György, *Skót balladák* c. kötetét)
Német balladák: *A féltékeny fiú; Volt két szép királyfi gyermek; A Rajna mátkája*
Dán balladák: *Tidmann úr; Lave és Jon*
A késő középkor és a reneszánsz névtelen dalköltészete: német: *Jöjj, én kedvesem; Menj, lelkem, el*; angol: *Tengerjáró szerelmeséhez; Madrigál;*

Heje-huja-hujj; Phillis fütyül rám; Jöjj, te jöjj; Kedves, ha más lész; Egy édes, kedves nőszemélyt; Elég a könnyből; Úrnőmnek könnye hull; spanyol: *Kertem rejtekén; Hajnalban jöjj; Három mór leányka; Míg lány vagyok, virágom; Hagyja lisztemet szitálnom; Anyám, a hajam szél cibálja; Száll a kócsag; Ne kerülgesd; Jézusom, mely szörnyű dárda*

Kempis Tamás, *Krisztus követése*

Antoine de la Sale, *Jehan de Saintré lovag története*

Pico della Mirandola, *Az ember méltóságáról* (*Reneszánsz etikai antológia*)

Machiavelli, *Elmélkedések Titus Livius első tíz könyve felett; Firenze története*

Erasmus, *Nyájas beszélgetések: A béke panasza*

A reneszánsz és a barokk irodalom- és művészetelméletéből: Petrarca, *Levél Gherardo Petrarcához*; Boccaccio, *Dante-magyarázataiból; A Dante-életrajzból; Az istenek leszármazása — A költészet védelme*; Ficino, *A szépségről*; Leone Ebreo, *Beszélgetés a szerelemről*; Lorenzo de Medici, *A saját szonettjeihez írt magyarázataiból*; Speroni, *Beszélgetés a retorikáról*; Leonardo, *Költészet és festészet*; Giraldo Cinzio, *Értekezések a regényes eposzok, a komédiák és a tragédiák szerzéséről*; Vasari, *A legkiválóbb festők, szobrászok és építészek élete*; Bruno, *Hősi megszállottságok*; Patrizi, *Poétika*; Daniel, *A rím védelme*; Puttenham, *Angol ars poetica*; Scaliger, *A tragédia és a komédia*; Castelvetro, *A hármas egység*; Tasso, *Elmélkedések a hősköltményről*; Tesauro, *Arisztotelészi messzelátó* (KOLTAY-KASTNER Jenő, *Az olasz reneszánsz irodalomelmélete*; KLANICZAY Tibor, *A manierizmus* és BÁN Imre, *A barokk* c. kötetekből)

Olasz reneszánsz novellák (HONTI Rezső, *Régi olasz novellák*; KILÉNYI Mária, *Régi olasz novellák* és HORVÁTH Henrik, *Az apácafőkötő* c. kötetekből)

Bibbiena, *Calandria* (a *Régi olasz komédiák* c. kötetből)

Bandello, *Novellák*

Ruzzante, *A csapodár madárka* (az *Olasz reneszánsz komédiák* c. kötetből)

Cellini önéletírása

Bruno, *Az okról, az elvről és az egyről; A végtelenről, a világegyetemről és a világokról; A gyertyás* (az *Olasz reneszánsz komédiák* c. kötetben)

Campanella, *A napváros*

Tasso, *Amyntas* (CSOKONAI ford.)

Navarrai Margit, *Heptameron*

Johannes Secundus, *Csókok könyve*

Hans Sachs, *Farsangi komédiák*

Fortunatus és Magelone históriája
Spiesz, *Dr. Faustus*
Marin Drzić, *Dundo Maroje*
A reneszánsz és barokk lengyel és horvát költészete: Rej, *Ahhoz, ki olvasta*; Kochanowski, *A hársfa szól; Dalok I. könyv VII, XII, XXV; Szentjánosréti máglyadal; Töredékek IX. dal; Gyászdalok; Apró-cseprő; Az álomhoz; A hegyekhez és az erdőkhöz; A szerelemhez; Imádság esőért*; Sęp Szarzyński, *Felirat a halál szobor- vagy képmására; 5 szonett* (GÁSPÁR E. fordításában is); *VIII. ének; IX. ének; Kolinda Zófiához*; Zimarowicz, *Bineda*; Morstyn, *Szerenád*; Potocki, *Aludjék a részeg*; Sisko Mencetić, *A kedves; Boldog vagyok; Első pillantásra; Áldott a perc*; Dzore Drzić, *Búcsút mondok; Vadászván; Korán reggel*; Marulić, *Imádság a török ellen*; Vetranović, *Vers a költők segedelmére*; Zoranić, *Sladoj és Dragoljub vetélkedése*; Marin Drzić, *Nincs szebb, én istenem*; Naljesković, *Rád gondolván egy éjszaka*; Stijepo Djurdjević, *Ha sok tüzes sóhajtásim*; Gundulić, *Süss ki, Hajnalcsillag; Osman*; Bunić Vucić, *Arcod kedves rózsabimbó; Éhség gyötör engem; Ó fényes, kedves hajnalok; Az emberi élet* (*Világirodalmi antológia* III.); Vladislav Mencetić, *Búcsúja úrnőjétől*; Fran Kristo Frankopan (Frangepán Ferenc), *Pásztordal; A szerencse mind megadja, mire eszed nem gondolna* (*Világirodalmi antológia* III.)
Gil Vicente, *Auto Kasszandra szibilláról* (*Akárki* c. kötet)
Keresztes Szent János (San Juan de la Cruz), *A lélek sötét éjszakája*
Ávilai Szent Teréz, *A belső várkastély; A tökéletesség útja; Önéletírás*
Cervantes, *Példás elbeszélések*
Gracián, *Az életbölcsesség kézikönyve*
Quevedo, *Imposztorok tüköre* (*Imposztorok tüköre* c. kötetből)
Lope de Vega, *A kertész kutyája*
Moreto, *Közönyt közönnyel* (*Spanyol klasszikus drámák* c. kötet)
Calderón, *Az állhatatos herceg; A csodatevő mágus; A nagy világszínház; Huncut kísértet*
Vélez de Guevara, *A sánta ördög*
Ruíz de Alarcón, *A gyanús igazság*
Kyd, *Spanyol tragédia*
Sidney, *A költészet védelme* (*Francia és angol poétikák 1392—1603* c. kötetből)
Marlowe, *A nagy Tamerlán* (I. rész van csak magyarul)
Shakespeare, *II. Richard; IV. Henrik; V. Henrik; A velencei kalmár; Téli rege*
Ben Jonson, *Volpone*

Ford, *Kár, hogy szajha; A megtört szív*
Tourneur, *A bosszúálló tragédiája*
Beaumont-Fletcher, *A lány tragédiája*
Massinger, *Régi adósságok újmódi törlesztése*
Bunyan, *A zarándok útja*
Milton, *Comus; Sámson*
Grimmelshausen, *Simplicissimus*
Vondel, *Lucifer*
A holland barokk költői: Hooft, *Galathea, nézd, virrad az ég; Kedves, kedves, kedves; Ó, ötletes természet; A fürge agg; Korán; Kelet felől* (*Világirodalmi antológia* III.); Heinsius, *Rubens házassága* (*Világirodalmi antológia* III.); Cats, *A kényuralom*; Bredero, *Mihelyt virradni kezd; Amszterdam szívében; Parasztmulatság*; Vondel, *Amszterdam; Koldusvecsernye; A haza atyjának; Johan von Oldenberneveldtnek botja; A tengerparti Éden; Madár-ének* (*Világirodalmi antológia* III.); Huyghens, *Amszterdam; Álmodni; Szorgos magány; Végső számítás; Újévkor* (*Világirodalmi antológia* III.); Dullaert, *A földmíves a szelekhez* (*Világirodalmi antológia* III.); Jan Luyken, *Dal*; Goldschalk von Focquenbroch, *Ti piramisok; Sírfelirata*
Boileau, *A pulpitus; Ars poetica; Kilencedik levél* (*A klasszicizmus* c. kötetből)
Corneille, *A hazug; Polyeucte*
Racine, *Bérénice; Britannicus; Andromache; Eszter*
Moličre, *A kényeskedők; A botcsinálta doktor; Az úrhatnám polgár; Dandin György; Scapin furfangjai*

Ajánlott szakirodalom:
A szakirodalmi jegyzék tájékoztató jellegű. Néhány ritka és hangsúlyos kivételtől eltekintve nem terjed ki a magyar kiadások elő- és utószavaira, ezek általában javasoltak (de nem javasolt Malory Artúr királyának magyar utószava). Azok a művek, amelyeknek kiadását nem adtuk meg, bármely kiadás alapján használhatók.

Általánosan ajánlott:
E. R. CURTIUS, *Europäische Literatur und lateinisches Mittelalter*, Bern, 1946 (angol, francia ford. is).
SZERB Antal, *A világirodalom története*.
BABITS Mihály, *Az európai irodalom története*.
HAUSER Arnold, *A művészet és az irodalom társadalomtörténete*, Bp., 1968, I—II.

SZENCZI Miklós, SZOBOTKA Tibor, KATONA Anna, *Az angol irodalom története*, Bp., 1972.
DOBOSSY László, *A francia irodalom története*, Bp., 1963.
HALÁSZ Előd, *A német irodalom története*, Bp., 1987.
MADARÁSZ Imre, *Az olasz irodalom története*, Bp., 1993.

1. tétel:
F. J. E. RABY, *A History of Christian Latin Poetry from the Beginnings to the Close of the Middle Ages*, Oxford, 1953.
F. J. E. RABY, *A History of Secular Latin Poetry in the Middle Ages*, Oxford, 1957, I—II.
BABITS Mihály, *Ágoston.*
BABITS Mihály, *Amor Sanctus.*

2. tétel:
P. ZUMTHOR, *Essai de poétique médiévale*, Paris, 1977.
H.-I. MARROU, *Les troubadours*, Paris, 1971.
P. BEC, *La Lyrique française au Moyen Age (XIIe—XIIIe Sičcles). Contribution ŕ une typologie des genres poétiques médiévaux*, Paris, 1977, I—II.
H. KUHN, *Minnesangs Wende*, Tübingen, 1967.
G. CONTINI, *Letteratura italiana delle origini*, Firenze, 1970.
R. MENÉNDEZ PIDAL, *La Chanson de Roland et la tradition épique des francs*, Paris, 1960.
I. SICILIANO, *Les chansons de geste et l'épopée. Mythe, histoire, poéme*, Torino, 1968.
Arthurian Literature in the Middle Ages, ed. R. S. LOOMIS, Oxford, 1959.
E. GILSON, *La mystique de la grâce dans La Quęte del Saint Graal* = E. G., *L'idée et les lettres*, Paris, 1935.
P. DRONKE, *The Medieval Lyric*, London, 1968.
J. Le GOFF, *La civilisation de l'Occident médiéval*, Paris, 1972.

3. tétel:
Dante a középkor és reneszánsz között, Bp., 1966.
BABITS Mihály, *Dante*.
KARDOS Tibor, *Előszó az Isteni Színjátékhoz*, Bp., 1975.
PÉTERFY Jenő, *Dante*.
FÜLEP Lajos, *Dante* = F. L., *Művészet és világnézet*, Bp., 1976, 187—192.
BÁN Imre, *Dante-tanulmányok*, Bp., 1988.
M. BARBI, *Dante*, Bp., 1964.

Dante — Petrarca — Boccaccio, szerk. KARDOS Tibor, Bp., 1963 (Európai Antológia).
V. BRANCA, *Boccaccio medievale*, Firenze, 1970.
Francesco Petrarca, Roma, 1976.
H. FRIEDRICH, *Epochen italienischer Dichtung*, Frankfurt a/M., 1964.

4. tétel:

I. SICILIANO, *François Villon et les thčmes poétiques du Moyen Age*, Paris, 1934.
D. W. ROBERTSON, *A Preface to Chaucer*, Princeton—London, 1963.
GYERGYAI Albert, *Előszó Villon összes verseihez*, Bp., 1971.
J. HUIZINGA, *A középkor alkonya*.

5. tétel:

J. BURKHARDT, *A reneszánsz Itáliában*.
P. BURKE, *Az olasz reneszánsz*, Bp., 1994.
J. DELUMEAU, *La civilisation de la Renaissance*, Paris, 1973.
Reneszánsz etikai antológia, szerk. VAJDA Mihály, Bp., 1984.
E. GARIN, *Reneszánsz és műveltség*, Bp., 1988.
C. VASOLI, *A humanizmus és a reneszánsz esztétikája*, Bp., 1983.
KOLTAY-KASTNER Jenő, *Az olasz reneszánsz irodalomelmélete*, Bp., 1970.
P. O. KRISTELLER, *Szellemi áramlatok a reneszánszban*, Bp., 1979.
J. HUIZINGA, *A renaissance problémája, Renaissance és realizmus* = J. H., *Válogatott tanulmányok*, Bp., 1943, 59—189.
KLANICZAY Tibor, *Reneszánsz és barokk*, Bp., 1961.
MARKIS Simon, *Rotterdami Erasmus*, Bp., 1976.
KARDOS Tibor, *Utószó Morus Utópiájához*, Bp., 1963.
SZERB Antal, *Az Udvari Ember* = Sz. A., *Gondolatok a könyvtárban*.

6. tétel:

KULIN Katalin, *La Celestina és az átmeneti kor*, Filológiai Közlöny, 1967.
La PICARESCA, *Orígenes, textos y extructuras*, Madrid, 1979.
Thomas MANN, *Hajóúton Don Quijotéval* = Th. M. *Válogatott tanulmányai*.
M. BAHTYIN, *François Rabelais művészete, a középkor és a reneszánsz népi kultúrája*, Bp., 1982.
L. SPITZER, *Die Werke Rabelais'. Sprachlicher Perspektivismus in Don Quijote. Texteklärugen. Aufsätze zur europäischen Literatur*, München, 1969, 34—83.

7. tétel:
KLANICZAY Tibor, *A manierizmus*, Bp., 1982.
HAUSER Arnold, *A modern művészet és irodalom eredete. A manierizmus fejlődése a reneszánsz válsága óta*, Bp., 1980.
RÓNAY György, *A francia reneszánsz költészete*, Bp., 1956.
D. ALONSO, *Poesía española. Ensayos de métodos y límites estilísticos*, Madrid, 1957 (német ford.: *Spanische Dichtung*, Bern—München, 1972).
F. INGLIS, *The Elizabethan Poets. The Making of English Poetry from Wyatt to Ben Jonson*, London, 1969.

8. tétel:
ZEMPLÉNYI Ferenc, *Krise im Wunderland. I Cinque Canti und der Übergang von der Romanze zum Epos*, Acta Litteraria, 1984, 261—274.
Convegno internationale Lodovico Ariosto, Roma, 1975.
ARANY János, *Zrínyi és Tasso*.
MILTON, *Modern Essays in Criticism*, New York, 1965.
KIRÁLY Erzsébet, *Tassiana. A modern Tasso-stúdiumok áttekintő vizsgálata*, Helikon, 1985.

9. tétel:
BÁN Imre, *A barokk*, Bp., 1962.
O. de MOURGUES, *Metaphysical, Baroque and Précieux Poetry*, Oxford, 1953.
Die Kunstformen des Barockzeitalters, Bern, 1956.
J. M. COHEN, *The Baroque Lyric*, London, 1963.
F. J. WARNKE, *Versions of Baroque. European Literature in the Seventeenth Century*, New Haven—London, 1972.
L. NELSON Jr., *Baroque Lyric Poetry*, New Haven—London, 1961.
T. S. ELIOT, *Káosz a rendben*, Bp., 1981.
Metaphysical Poetry, London, 1970 (Stratford upon-Avon Studies, 11).

10. tétel:
BENEDEK Marcell, *Shakespeare*, Bp., 1958.
KÉRY László, *Shakespeare tragédiái*, Bp., 1959.
KÉRY László, *Shakespeare vígjátékai*, Bp., 1964.
Shakespeare az évszázadok tükrében, Bp., 1965.
HANKISS Elemér, *Shakespeare Hamletje* = H. E., *A népdaltól az abszurd drámáig*, Bp., 1969.

GÉHER István, *Shakespeare olvasókönyv. Tükörképünk harminchét darabban*, Bp., 1991.
HARASZTI Gyula, *Corneille és kora*, Bp., 1906.
A. STEGMAN, *L'héroïsme cornélien*, Paris, 1968, I—II.
L. GOLDMANN, *A rejtőzködő Isten*, Bp., 1977.
J. A. MARAGALL, *Teatro y literatura en la sociedad barocca*, Madrid, 1972.

MR-263
A 18—19. SZÁZAD VILÁGIRODALMA

A tanegység célja a 18—19. századi európai irodalom főbb irányzatainak (pl. felvilágosodás, szentimentalizmus, romantika, realizmus, naturalizmus, szimbolizmus stb.), ezek egyes korszakokban való együttélésének és egymásra hatásának tanulmányozása; egy-egy jellemző műfaj (pl. regény) változatainak és változásainak végigkövetése (pl. pikareszk regény, levélregény, történelmi regény, lélektani regény stb.), valamint egyes kiemelkedő jelentőségű alkotók (pl. Fielding, Sterne, Goethe, Stendhal, Balzac, Baudelaire, Rimbaud, Dosztojevszkij, Tolsztoj stb.) legfontosabb műveinek több irodalomelméleti iskola szempontjait érvényesítő és példázó elemzése.

TÉTELEK

1. *A 18. századi angol regény*
2. *A 18. századi angol és francia költészet*
3. *A francia felvilágosodás irodalma*
4. *A 18. századi francia regény*
5. *A német klasszika drámairodalma*
6. *A német klasszika lírája és epikája*
7. *A német romantika irodalma*
8. *Az angol romantika irodalma*
9. *A francia romantika irodalma*
10. *Az orosz és kelet-európai romantika*
11. *A 19. századi francia epika I. (Stendhal, Balzac, Mérimée)*
12. *A 19. századi francia epika II. (Flaubert, Zola, Maupassant)*
13. *A 19. századi orosz epika I. (Gogol, Turgenyev, Goncsarov)*
14. *A 19. századi orosz epika II. (Dosztojevszkij, Tolsztoj, Csehov)*

15. *A 19. századi angol és amerikai epika*
16. *A 19. századi angol és amerikai költészet*
17. *A 19. századi francia költészet*
18. *A 19. századi olasz, spanyol, portugál, román irodalom*
19. *A 19. századi német nyelvű irodalom*
20. *A 19. század drámairodalma*

OLVASMÁNYOK

Kötelező szövegek:
Defoe, *Robinson Crusoe; Moll Flanders*
Swift, *Gulliver utazásai*
Sterne, *Tristram Shandy*
Fielding, *Tom Jones*
Pope, *A fürtrablás*
Prévost, *Manon Lescaut*
Montesquieu, *Perzsa levelek*
Voltaire, *Candide; A vadember; Válogatott írásai-ból*
Diderot, *Rameau unokaöccse, Mindenmindegy Jakab és gazdája*
Rousseau, *Vallomások; Értekezés az emberek közötti egyenlőtlenség eredetéről; Egy magányos sétáló álmodozásai*
Beaumarchais, *A sevillai borbély; Figaro házassága*
Laclos, *Veszedelmes viszonyok*
Sade, *A budoár filozófiája*
Lessing, *Minna von Barnhelm* vagy *Emilia Galotti* vagy *Bölcs Náthán*
Goethe, *Werther; Wilhelm Meister tanulóévei; Faust I—II; Iphigénia* vagy *Egmont; Versek (Vadrózsa; A kedves közelléte, Szélcsend a tengeren; Szerencsés utazás; Viszontlátás és búcsú; Nyugtalan szerelem; Vándor éji dala; A tavon; A Nagy-Kofta másik dala; A villikirály; Római elégiák 5, 9; Múlandóság a változásban; A növények alakváltoztatása; Epirrhem; Orphikus igék; Mohamed éneke; Prométheusz; Ganümedész; Az emberiség határa; Mindent magadnak; Éjszakai gondolatok; Valami halk, gyermeki bánat; Charlotte von Steinhez; A napló;Isten és bajadér; Schiller koponyája; Apámtól kaptam alakot; Elemek; Jelenben a múlt; Üdvözült vágy; Hátem és Szulejka; Ezer alakba rejtőzhetsz; A szenvedély trilógiája)*
Schiller, *Ármány és szerelem; Don Carlos; Naiv és szentimentális költészet*

A 18. század költészete: Swift, *Egy valamikor híres tábornok halálára*; Young, *A panasz avagy éji gondolatok*; Thomson, *Az évszakok — részlet*; Gray, *Elégia egy falusi temetőben; Egy elkényeztetett cicáról*; Collins, *Óda az egyszerűséghez*; Cowper, *A hajótörött*; Meléndez Valdés, *Anakreóni dal*; Voltaire, *Stanzák du Chatelet asszonyhoz; Ön és te*; Delille, *A kertek*; Rouget de l'Ile, *A marszíliai ének*; Chénier, *Gyötrelmes éj; Alszom s a szívem virraszt; Arcom meghervadt már; A tarentumi szűz; Egy ifjú panasza; Elégia; A fogoly lány; Utolsó verse*; Metastasio, *Arietták*; Parini, *A falusi élet*; Alfieri, *Magányra vágyom*; Foscolo, *Önarckép; A „Sírok"-ból; Az estéhez*; Lomonoszov, *Esti gondolatok*; Gyerzsavin, *A hatalmasoknak és a bíráknak*; Kleist, *A „Tavasz"-ból*; Klopstock, *Az elválás; Sarjadó erdőm; Emlékezés*; M. Claudius, *Esti dal; A halál és a lányka; Motett; Pórnak esti dala*; Bürger, *Lenore*; Matthisonn, *Elégia egy várrom fölött*; Schiller, *Az örömhöz; A séta; Görögország istenei; Az eszmény és az élet; Az idegen lány; A kesztyű; Ibükosz darvai; Az új évszázad kezdetén; Sirató*

Donelaitis, *Évszakok*

Hölderlin, *Versek (Himnusz a szabadsághoz; Diotima — Leragyog hát; A Párkákhoz; A napistenhez; Hüperion sorsdala; Reggel; Este; Kenyér és bor* [teljes]; *Mint ha ünnep hajnalban; Midőn az égből; Vándorlás; Az élet dal; Szüret ideje; Patmosz; Visszaemlékezés; Az élet édességeit); Hüperión*

Novalis, *Heinrich von Ofterdingen; Himnuszok az éjszakához*

Hoffmann, *Novellák (Az arany virágcserép; Diótörő és Egérkirály; Brambilla hercegnő; Don Juan; Gluck lovag; Scudéry kisasszony; Kis Zaches)*

Chamisso, *Peter Schlemihl*

Eichendorff, *Egy mihaszna életéből*

Büchner, *Danton halála; Woyczek*

Kleist, *Penthesilea; Kohlhaas Mihály*

A német romantika költészete: Tieck, *Holdvilágos bűvös éj; Vágyakozás*; Brentano, *Az esti szél, ha lebben; Susogj, mirtusz ága; Hattyúdal*; Eichendorff, *Éjjel; Félhomály; Holdas és; Az éj; Az este; A régi kert*; Rückert, *Dzselaladdin Rumi éneke; Te vagy a csend*; Platen, *Tristan; A vízben; Mikor szívemet*; Droste-Hülshoff, *Álmatlan éj; Fűben*; Lenau, *Az ég gyásza; Nádi dalok; Három cigány*; Heine, *Belcezar; A dal szárnyára veszlek; Áll egy fenyő; Memento; Ízlett a tea; Ősz halk szele; A Loreley; Csendes az éj; A kisasszony állt a parton; Anno 1829; Várjatok csak; 1849 októberében; Kihuny a fény; Végrendelet; Mit nekem már cifra zsoltár; Oly lassan kúszik az idő; Énekek éneke*

Blake versei (*Az ártatlanság dalai; A tapasztalás dalai; Jeruzsálem*)

Burns versei (*Vidám koldusok; Kóbor Tamás; Shelah O'Neil; Korai még a konty nekem; John Anderson, szívem, John; Felföld, hegyeim!; Falusi randevú; Az ördög elvitte a fináncot; Beh kegyetlen a szülő; Ha mennél hideg szélben*)

Wordsworth versei (*Heten vagyunk; Sorok a tinterni apátság fölött; Egy felföldi lányhoz; A magányos aratólány; Lucy; Tünemény; Táncoló tűzliliomok; A szivárvány; Óda és halhatatlanság sejtelme; A velencei köztársaság halálára; A Westminster-hídon; Elfoglal a világ; Előszó — részletek*)

Coleridge versei (*Rege a vén tengerészről; Kubla Khan; Christabel — részlet; Éjféli fagy; Csüggedés*)

Austen, *Büszkeség és balítélet*

Scott, *Ivanhoe*

Byron, *Don Juan; Manfred*

Shelley, *A megszabadított Prometheus; Versek (Himnusz az értelem szépségéhez; Ozymandias; Csüggedt nápolyi stancák; Dal Anglia férfiaihoz; Az érzékeny palánta* [teljes]; *Óda a nyugati szélhez; Indián szerenád; A szerelem filozófiája; Egy mezei pacsirtához; A felhő; A hold; A világ vándorai; Az éjhez; A szökevények; Emlékezés; Sorok; Ha a lámpa eltört; Dal — A téli fán)*

Keats versei (*Endymion; Amikor először pillantottam Chapman Homérosz-ába; Heves, rugaszkodó vihar; A Pantheon szobraira; A tenger; Köd múltán; Ha rádöbbenek, hogy meghalhatok; La belle dame sans merci; Az álomhoz; A melankóliáról; Óda egy csalogányhoz; Óda egy görög vázához; Az őszhöz; Fannyhoz*)

E. Brontë, *Üvöltő szelek*

Hugo, *A párizsi Notre-Dame* vagy *Nyomorultak; Királyasszony lovagja*

Musset, *Lorenzaccio*

Az olasz és francia romantika költészete: Leopardi, *A végtelenség; A holdhoz; Ünnepeste; Sappho utolsó éneke; Árvamadár; Szombaton a faluban; Ázsiai nomád pásztor éji dala; Önmagához; Silviához; Holdnyugta*; Lamartine, *A tó*; Vigny, *A kürt; A pásztorkalyiba; A farkas halála; Az olajfák hegyén*; Musset, *Szomorúság; Velence; A hold balladája; Dal; Májusi éj; Decemberi éj; Nerval; Fasor a Luxembourg-kertben; Krisztus az Olajfák hegyén; El Desdichado; Myrtho; Antérosz; Delfica*; Hugo, *A dzsinnek; Örömmel ülök én; A nap ma fellegek között pihent le este; Mivel ajkamhoz ért; Mert minden földi lélek; Olympia siralma; Oceana nox; Júniusi éjszakák; Európa térképe; Bűnhődés; Stella; Omfale rokkája; Villequier-ben; Mezítláb volt a lány; Boldog, ki elme-*

reng örök dolgokon; Jelenés; Religio; A lelkiismeret; Az alvó Boáz; Az éj, az éj, az éj

Poe, *Novellák (Ligeia; Az Usher-ház összeomlása; Az ellopott levél; A Morgue-utcai kettős gyilkosság; A kút és az inga; A Maelström poklában; A vörös halál álarca); A műalkotás filozófiája; Versek (Lee Annácska; A holló; Ulalume; Város a tengerben; Eldorádó; A harangok; Anni; A győztes féreg; Eulália)*

Hawthorne, *A skarlát betű* vagy *A hétormú ház* vagy *Derűvölgy románca*

Manzoni, *A jegyesek*

Puskin, *Jevgenyij Anyegin; Borisz Godunov*

Lermontov, *Korunk hőse*

Miczkiewicz, *Pan Tadeusz; Ősök*

Słowacki, *Mazepa*

Lönnrot, *Kalevala*

Az orosz és kelet-európai romantika költészete: Puskin, *Csaadajevhez; Szőlő; Téli este; A próféta; Téli utazás; A költő; Emlékezés; Az Antiár-fa; Ördögök; Ősz; Barátom, már elég; Emlékmű XXX-hez; Emlékszem még a pillanatra; Szerettem Önt*; Baratinszkij, *Ősz; A szent magasság áldott*; Jazikov, *Napunk lángra tőled borul*; Tyutcsev, *Tavaszi vihar; Látomás; Álom a tengeren; Végítélet; Szüleim!; A hattyú; Miért sírsz úgy, éjszakai szél?; Az éj; Ismertem szemeket; Végső szerelem; Szívem sejtő, jós szívem; Itt állok megint a hídon*; Kolcov, *Dal*; Lermontov, *Az angyal; Vitorla; Álom; Tölgylevél; Kimegyek az éji ködös útra; Ég áldjon, piszkos Oroszország; Imádság; Hazám*; Miczkiewicz, *A lengyel anyához; A tó felett; Marylához; Orosz barátaimhoz; Elfolytak a könnyek; A magányhoz; A krími szonettekből — A tenger csöndje; Bahcsiszeráji éjszaka; A zarándok*; Slowacki, *Távolból; Himnusz; Varsóhoz; Azért szült az édes szüle*; Mácha, *Május*; Preseren, *A boldogtalanság szonettjei — Elérsz, utas; Szonettkoszorú*

Gogol, *Holt lelkek; Az orr; Köpeny; Revizor*

Balzac, *Elveszett illúziók* vagy *Szamárbőr; Goriot apó; Az ismeretlen remekmű; Bevezetés az Emberi színjátékhoz*

Stendhal, *Vörös és fekete; Pármai kolostor*

Mérimée, *Carmen*

Mörike, *Mozart prágai utazása*

Dickens, *Örökösök* vagy *Copperfield Dávid*

Thackeray, *Hiúság vására*

G. Eliot, *Malom a folyón* vagy *Middlemarch*

Melville, *Moby Dick*

Turgenyev, *Apák és fiúk*

Goncsarov, *Oblomov*
Tolsztoj, *Háború és béke; Anna Karenina; Ivan Iljics halála*
Dosztojevszkij, *Bűn és bűnhődés; A Karamazov testvérek*
Csehov, *Három nővér* vagy *Cseresznyéskert* vagy *Ványa bácsi* (két dráma); *Novellák (A kövér és a sovány; A csinovnyik halála; A tokbabújt ember; A VI-os számú kórterem; Bánat; Fájdalom; A léha asszony; Anna a férje nyakán; Parasztok; Pribisejev altiszt; Aludni szeretnék)*
Caragiale, *Az elveszett levél*
Eça de Queirós, *Amaro atya vétke* vagy *A főváros*
Pérez Galdós, *Doña Perfecta* vagy *Misericordia*
Hebbel, *Judit*
Keller, *Zöld Henrik*
Storm, *Aquis submersus*
Meyer, *A szent* vagy *Jürg Jenatsch*
Flaubert, *Bovaryné; Érzelmek iskolája*
Baudelaire, *A romlás virágai* (teljes)
Verlaine, *Versek (Az én meghitt álmom; Naplemente; Érzelmes séta; Őszi chanson; Pásztoróra; Holdfény; Érzelmes párbeszéd; Mivelhogy nő a fény; Ó lelkem, mennyi bánat ért; Nem Gallikám az az évszázad; Költészettan; Fáradtság; Példázatok; Fifi; Uram, a szerelmed megsebzett; Klasszikus Walpurgis-éj; Szívemben könnyezik; Gaspard Hauser dalol*
Rimbaud összes versei
Mallarmé versei (*Tünemény; Az azúr; Sóhaj; Egy faun délutánja; E szűz, e szertelen...; Edgar Poe síremléke; Charles Baudelaire síremléke; Egy hamar múlandó üveg* (a gimnáziumi szöveggyűjteményből); *Heródiás; A haj lángröppenés; Szent nő; Prosa des Esseintes-nek; Legyező; Albumlap; Mikor űzött az árny; Győztesen megfut az öngyilkosság, a vad; Tiszta karma fennen felajánlott onix; Teljes lelkünk egybefogva; Egy csipkefüggöny elreped; Némán a mord felhő alatt; Egy kockadobás sohasem törli el a véletlent*)
Jarry, *Übü király*
Maupassant, *Novellák (Az olajfás; Gömböc; Két jóbarát; Lujzika; Szerelem; Az ékszer; Az idill; Az örökség; A Tellier-ház; Kirándulás; A gyónás); A Szépfiú*
Zola, *Germinal* vagy *Patkányfogó; Előszó a Rougon-Macquart ciklushoz; A kísérleti regény (A naturalizmus* c. kötetből)
Mark Twain, *Huckleberry Finn*
Meredith, *Az önző*
Hardy, *Egy tiszta nő* vagy *Lidércfény*
Lewis Carroll, *Alice Csodaországban*

Wilde, *Dorian Gray arcképe; Bunbury*
Jacobsen, *Niels Lyhne*
A 19. század második felének költészete: Mörike, *Éjfél; Egy lámpára; Egy eolhárfához*; Hebbel, *Két vándor*; Storm, *Este; Jácintok*; Keller, *Esti dal; Téli éj*; Meyer, *Bevont evezők; A római kút; Két vitorla; Vihar aratáskor; A csillagok alatt; A régi híd; A diadalív*; Nietzsche, *Elhagyatva; Velence; Az ittas ének; Ecce homo*; Tennyson, *A lótusz-evők; Odysseus; Tithonus; Menj tovább; Döngj, döngj, döngj; Könny, lusta könny; A réten túl*; Browning, *Elhúnyt nőm, a hercegnő; Fenn a villa — lenn a város; Egy Galuppi-toccata; Monológ egy spanyol kolostorból; Porphyria szeretője; Szerelem a romok között; A tudós temetése*; Andrea del Sarto, *Elisabeth Barrett-Browning; Mondd újra*; Arnold, *Doveri part*; Lewis Carroll, *A sarkvadászat*; Swinburne, *Tenger és alkonyég között*; Hardy, *A Boterel-kastély ösvényén; Az utolsó krizantém; Országok megtöretése idején*; Hopkins, *Isten fensége; A Deutschland hajótörése*; Wilde, *Szimfónia sárgában*; Housman, *Vadgesztenye fáklyáit oltja*; Kipling, *Ha*; Whitman, *Egyént énekelek; Ének magamról* (teljes); *A bölcső végtelen rengéséből; Most, amikor a béke fenséges napjaiban járunk; Megbékélés; Mikor az orgona utolszor*; Emily Dickinson, *Van valami ferde fény; Agyamban van a temetés; A lélek legfőbb perce; A szépért haltam; Halódva hallom, légy dong; E hosszú árny a füvön előérzet; Hasadást érzett tudatom; Féltékeny Isten; Van téboly, ami tiszta ész; Ha elhangzott; Kétszer zárult a vég előtt; Akár a szomszédos szoba*; Stephen Crane, *Volt egy fanyelvű ember*; Gautier, *A művészet*; Leconte de Lisle, *Az elefántok; Seolvet saecium*; Hérédia, *A centaurok futása; Antonius és Cleopatra*; Bécquer, *Lebegés*; Rosalia de Castro, *Hamuszín, álmos szürkeség*; Carducci, *Himnusz a Sátánhoz; Az ökör; Búcsú*; Cesario Verde, *Egy nyugati ember érzései*; Alekszej Tolsztoj, *Ilja Muromec*; Nyekraszov, *Jerjomuska dala*; Fet, *Régi park; Esti sztyepp; Szénaboglyán*; Amnyenszkij, *Első zongora-szonett; Öreg kintorna*; Norwid, *Szfinx; Fantom* (a középiskolai szöveggyűjteményből); *Gyászrapszódia Bem emlékére; Promethidion; Próbák*; Vrehliczky, *Útközben; Utcák*; Eminescu, *Az esti csillag; Esti kürtszó; Mortua est!; Csak egy vágyam maradt*
Nietzsche, *Imigyen szóla Zarathustra*
Ibsen, *Vadkacsa; Solness építőmester*
Strindberg, *Júlia kisasszony; Haláltánc* vagy *Kísértetszonáta; Előszó a Júlia kisasszonyhoz (A naturalizmus* c. kötetből)

Ajánlott szövegek:
Mme de Lafayette, *Clčves hercegnő*
Le Sage, *Gil Blas; A sánta ördög*
Saint-Simon *emlékiratai*
La Rochefoucauld, *Maximák*
Mandeville, *A méhek élete*
Congreve, *Így él a világ*
Wycherley, *A falusi feleség*
Sheridan, *A rágalom iskolája*
Goldoni, *Két úr szolgája; Mirandolina; A bugrisok; A chioggiai csetepaté*
Vico, *Az új tudomány*
Marivaux, *A szerelem játéka; A szépség kertje (A rokokó* c. kötetből)
Swift, *Hordómese; Szatírák és röpiratok*
Defoe, *A londoni pestis*
Sterne, *Érzelmes utazás*
Fielding, *Jonathan Wild; Joseph Andrews; Amélia*
Smollett, *Roderick Random; Humphrey Clinker*
Macpherson, *Osszián énekei*
Walpole, *Az otrantoi kastély*
Goldsmith, *A wakefieldi lelkész*
Montesquieu, *A törvények szelleme*
Voltaire, *Zadig; Micromégas; XII. Károly története*
Diderot, *Színészparadoxon; Az apáca; Fecsegő csecsebecsék*
Rousseau, *Az új Héloïse; Emil*
Casanova *emlékiratai*
Sade, *Justine*
Restif de la Bretonne, *Anti-Justine*
Lessing, *Hamburgi dramaturgia; Laokoon*
Herder, *Eszmék az emberiség történetének filozófiájáról; Levél Gerstenberghez Shakespeare-ről; Osszián költeményei; Régi népdalok (A szentimentalizmus* c. kötetből)
Winckelmann, *Gondolatok a görög műalkotások utánzásáról a festészetben és a szobrászatban; Megjegyzések a műalkotások szemléléséről; A római belvedere-i torzó leírása*
Goethe, *Vonzások és választások; Torquato Tasso; Novella; Rókafi; Itáliai utazás; Költészet és valóság*
Eckermann, *Beszélgetések Goethével; Tanulmányai*
Schiller, *Haramiák; Tell Vilmos; Walllenstein-trilógia; Az ember esztétikai neveléséről*
Bernardin de Saint-Pierre, *Pál és Virginia*

Constant, *Adolphe*
Cazotte, *A szerelmes ördög*
Chateaubriand, *René; A vértanúk*
Mme de Staël, *Az irodalomról — előszó; Németország — részletek (A romantika* c. kötetből)
Alfieri, *Oresztész (Az Örök Elektra* c. kötetben)
Hölderlin, *Empedoklész*
F. Schlegel, *Lucinda; Kritikai töredékek; Goethe Wilhelm Meisteréről; Atheneum-töredékek; Beszélgetés a költészetről; A mitológiáról; A regényről*
Novalis, *Töredékek (A romantika* c. kötetből)
Tieck, *Vittoria Accorromboni*
Hoffmann, *Murr kandúr; Az ördög bájitala*
Grimm, *Mesék*
Grabbe, *Don Juan és Faust (Az Örök Don Juan* c. kötetből)
Grillparzer, *Sappho*
Büchner, *Leonce és Lena; Lenz*
Kleist, *Novellák; Amphitrüon; Az eltört korsó; Homburg hercege*
Wordsworth, *Lírai balladák — Bevezető megjegyzés és Előszó (A romantika* c. kötetből)
Coleridge, *Biographia Literaria — részletek (A romantika* c. kötetből)
Austen, *A mansfieldi kastély; A klastrom titka*
Scott, *Waverley; A hegylakó szíve; Rob Roy; Quentin Durward*
Byron, *Kain; Childe Harold; A kalóz; Mazeppa; A gyaur; Marino Falieri*
Keats, *Hyperion*
Shelley, *A Cenci-ház; A költészet védelme — részletek (A romantika* c. kötetből)
Ch. Brontë, *Jane Eyre*
Mary Shelley, *Frankenstein*
De Quincey, *Egy angol ópiumszívó vallomásai*
Lamartine, *Graziella*
Hugo, *Kilencvenhárom; A nevető ember; Hernani + előszó; Cromwell-előszó (A romantika* c. kötetből)
Musset, *A század gyermekének vallomása; Az ajtó legyen nyitva vagy csukva*
Vigny, *Cinq-Mars összeesküvése*
Dumas, *A három testőr; Gróf Monte Christo*
Nerval, *Sylvie*
Nodier, *Aranyborsó és borsóvirág; Aubert Teréz*
George Sand, *Mauprat; Consuelo*

Kierkegaard, *Félelem és remegés; Vagy-vagy*
Tegnér, *A Frithjof-saga*
Thoreau, *Walden*
Pellico, *Börtöneim*
Nievo, *Egy olasz vallomásai*
Puskin, *Cigányok; A bronzlovas; A kaukázusi fogoly; A kapitány lánya*
Lermontov, *Démon*
Gribojedov, *Az ész bajjal jár*
Kreutzwald, *Kalevipoeg*
Gogol, *Tarasz Bulba; Hogyan veszett össze Ivan Ivanovics Ivan Nyikiforoviccsal; Pétervári elbeszélések*
Balzac, *Eugénie Grandet; Kurtizánok tündöklése és bukása; Betti néni*
Stendhal, *Vörös és fehér; Vanina Vanini*
Mérimée, *Colomba; Szent Bertalan éjszakája*
Gautier, *Maupin kisasszony*
Barbey d'Aurevilly, *A karmazsin függöny*
Taine, *Az olasz művészet bölcselete; A görög művészet bölcselete; A német-alföldi művészet bölcselete*
Renan, *Jézus élete*
Flaubert, *Három legenda; Bouvard és Pécuchet; Szent Antal megkísértése; Salammbo*
Baudelaire, *A mesterséges mennyországok*
Melville, *Billy Bud*
Dickens, *Kis Dorritt; Oliver Twist*
Thackeray, *Henry Esmond története*
Stevenson, *A kincses sziget*
Carlyle, *A francia forradalom*
Turgenyev, *A küszöbön; Füst; Rugyin; Aszja*
Szaltikov-Scsedrin, *A Golovljov-család*
Osztrovszkij, *Vihar*
Kuprin, *Szulamit*
Csernisevszkij, *Mit tegyünk?*
Leszkov, *Kisvárosi Lady Macbeth*
Macaulay, *Esszék*
Tolsztoj, *Feltámadás; Kreutzer-szonáta*
Dosztojevszkij, *A félkegyelmű; Ördögök; Feljegyzések a holtak házából; Feljegyzések az egérlyukból*
Jan Neruda, *Történetek a régi Prágából*
Sienkiewicz, *Kereszteslovagok; Quo vadis*
Prus, *A bábu; A fáraó*

Storm, *Erdei tó; A viharlovas*
Keller, *Zürichi novellák*
Wagner, *A Nibelungok gyűrűje; Parsifal*
Fontane, *Effi Briest*
Stifter, *Novellák*
Lautréamont, *Maldoror énekei*
Nietzsche, *A tragédia születése*
Maupassant, *Egy asszony élete*
France, *Angyalok lázadása; Lúdláb királynő; Nyársforgató Jakab meséi*
Verga, *Don Gesualdo mester*
S. Crane, *A bátorság vörös jelvénye*
W. Pater, *A renaissance*
Ruskin, *Velence kövei*
Hardy, *A weydoni asszonyvásár*
Synge, *A nyugati világ bajnoka*
Kipling, *A dzsungel könyve*
Wild, *Salome; A readingi fegyház balladája; De Profundis*
Mistral, *Miréio*
Hernández, *Martín Fierro*
Andersen, *Mesék*
Aleksis Kivi, *A két testvér*
Pontoppidan, *Szerencsés Péter*
Ibsen, *Peer Gynt; Kísértetek; Rosmersholm; John Gabriel Borkmann; Ha mi, holtak, feltámadunk*
Strindberg, *Az apa; A vörös szoba*

Az antológiákban esetleg nem szereplő verseket (pl. Valéry, García Lorca, Apollinaire, Nezval, Brodszkij, Milosz, Jiménez, Machado, Vallejo, Aragon és mások esetében) lásd a költők magyarul megjelent köteteiben. Paszternak verseinek 1991-es kiadása ajánlott.

Ajánlott szakirodalom:
SZERB Antal, *A világirodalom története* (bármelyik kiadás).
BABITS Mihály, *Az európai irodalom története* (bármelyik kiadás).
HAUSER Arnold, *A művészet és irodalom társadalomtörténete*, Bp., 1980, II, 5—305.
LUKÁCS György, *Világirodalom*, Bp., 1969, I—II.
DOBOSSY László, *A francia irodalom története*, Bp., 1963, I—II.
HALÁSZ Előd, *A német irodalom története*, Bp., 1987[2].
ORSZÁGH László, *Az amerikai irodalom története*, Bp., 1967, 9—235.

SZENCZI Miklós, SZOBOTKA Tibor, KATONA Anna, *Az angol irodalom története*, Bp., 1972.
FÖLDÉNYI F. László, *Defoe világa*, Bp., 1977.
TAKÁCS Ferenc, *Fielding világa*, Bp., 1973.
KOCZTUR Gizella, *Regény és személyiség*, Bp., 1987.
V. SKLOVSZKIJ, *A szépprózа*, Bp., 1963, 233—486.
GYERGYAI Albert, *Klasszikusok*, Bp., 1962.
M. BAHTYIN, *A beszéd és a valóság*, Bp., 1986, 421—478.
A korai francia felvilágosodás, szerk. GORILOVICS Tivadar, Bp., 1961.
A francia felvilágosodás, szerk. GYERGYAI Albert, SZÁVAI Nándor, Bp., 1954.
FERENCZI László, *A remény zuhatagja (A felvilágosodás változatai)*, Bp., 1988.
A francia felvilágosodás morálfilozófiája, szerk. LUDASSY Mária, Bp., 1975.
A francia színház a XVIII. században, szerk. STAUD Géza, Bp., 1974.
Francia irodalmi szalonok, szerk. MADÁCSY László, Bp., 1963.
FERENCZI László, *Voltaire problémák*, Bp., 1978.
DÁNIEL Anna, *Diderot világa*, Bp., 1988.
PELLE János, *Rousseau világa*, Bp., 1981.
A német felvilágosodás, szerk. MÁDL Antal, Bp., 1968.
SŐTÉR István, *Werthertől Szilveszterig*, Bp., 1976.
NÉMETH G. Béla, *Az egyensúly elvesztése (A német romantika)*, Bp., 1978.
FRIED István, *Tíz híres regény*, Bp., 1989.
Nicolae BALOTÂ, *Abszurd irodalom*, Bp., 1979.
W. DILTHEY, *Élmény és költészet*, Bp., 1923.
SZABÓ Ede, *Hölderlin*, Bp., 1969.
SZENCZI Miklós, *Valósághűség és képzelet*, Bp., 1975.
SZEGEDY-MASZÁK Mihály, *Kubla kán és Pickwick úr*, Bp., 1982.
TÓTFALUSI István, *Byron világa*, Bp., 1975.
HEGEDŰS Géza, *Byron*, Bp., 1961.
BART István, *W. Scott világa*, Bp., 1980.
SZOBOTKA Tibor, *Shelley*, Bp., 1960.
TÓTFALUSI István, *Shelley világa*, Bp., 1971.
PÉTER Ágnes, *Keats világa*, Bp., 1989.
BOJTÁR Endre, *„Az ember feljő”*, Bp., 1986.
BELINSZKIJ, *Puskinról, Lermontovról, Gogolról*, Bp., 1979.
DÁNIEL Anna, *Schiller világa*, Bp., 1988.
J. TINYANOV, *Az irodalmi tény*, Bp., 1981, 176—261.
B. EICHENBAUM, *Az irodalmi elemzés*, Bp., 1974, 58—78, 88—99, 197—297, 306—393.

SZIKLAI László, *Mieczkiewicz*, Bp., 1967.
SPIRÓ György, *A közép-kelet-európai dráma*, Bp., 1986.
MURÁNYI Győző, *Az óceán-ember. V. Hugo élete és művei*, Bp., 1970.
E. WILSON, *Az élet jelei*, Bp., 1969.
FÖLDÉNYI F. László, *Melankólia*, Bp., 1984.
TÖRÖK Endre, *Az orosz irodalom a XIX. században*, Bp., 1970.
E. M. VOGÜÉ, *Az orosz regény*, Bp., 1908, I—II.
J. LOTMAN, *Puskin*, Bp., 1987.
LUKÁCS György, *A történelmi regény*, Bp., 1977, 7—355
H. MARKIEWICZ, *Az irodalomtudomány fő kérdései*, Bp., 1968, 175—216.
BENEDEK Marcell, *A francia regény a XIX. században*, Bp., 1921.
SZÁVAI János, *Nagy francia regények*, Bp., 1989.
HARSÁNYI Zoltán, *Stendhal*, Bp., 1967.
P. BARBÉRIS, *Balzac, egy realista mitológia*, Bp., 1978.
A. MAUROIS, *Prométheusz, vagy Balzac élete*, Bp., 1968.
SÜKÖSD Mihály, *Dickens*, Bp., 1960.
TAXNER-TÓTH Ernő, *Dickens világa*, Bp., 1972.
Uő., *Thackeray világa*, Bp., 1978.
Uő., *A Brontë nővérek világa*, Bp., 1984.
TÓTH Csaba, *Hawthorne világa*, Bp., 1982.
SZ. KISS Csaba, *Hardy világa*, Bp., 1976.
BALASSA Péter, *A színeváltozás (Flaubert-tanulmányok)*, Bp., 1982.
SZENTKUTHY Miklós, *Maupassant*, Bp., 1968.
A. LANOUX, *Jó napot, Zola úr!*, Bp., 1969.
POSZLER György, *A regény válaszútjai*, Bp., 1980.
BAKCSI György, *Gogol*, Bp., 1982.
Uő., *Gogol világa*, Bp., 1986.
Uő., *Goncsarov*, Bp., 1962.
ZÖLDHELYI Zsuzsa, *Turgenyev világa*, Bp., 1978.
BAKCSI György, *Dosztojevszkij*, Bp., 1970.
Uő., *Dosztojevszkij világa*, Bp., 1974.
KIRÁLY Gyula, *Dosztojevszkij és az orosz próza*, Bp., 1983.
Anna DOSZTOJEVSZKAJA, *Emlékeim*, Bp., 1989.
TÖRÖK Endre, *Lev Tolsztoj*, Bp., 1979.
Kortársak Lev Tolsztojról, Moszkva—Bp., 1982.
HAJNÁDY Zoltán, *Tolsztoj*, Bp., 1985.
Uő., *Tolsztoj világa*, Bp., 1987.
BAKCSI György, *Öt orosz regény*, Bp., 1989.
GEREBEN Ágnes, *Csehov világa*, Bp., 1980.
TÖRÖK András, *O. Wilde világa*, Bp., 1989.

DÁNIEL Anna, *Ibsen*, Bp., 1966.
GERA György, *Baudelaire*, Bp., 1968.
Théophile GAUTIER, *Charles Baudelaire* = Charles BAUDELAIRE *Válogatott művei*, Bp., 1964, 481—539.
SOMLYÓ György, *Kísérlet Rimbaud-ról* = Arthur RIMBAUD *Összes költői művei*, Bp., 1965, 5—39.
SALYÁMOSY Miklós, *Zola*, Bp., 1962.
SZÉLL Zsuzsa, *Előszó Nietzsche válogatott írásaihoz*, Bp., 1972, 5—42.
A rokokó, szerk. BARÓTI Dezső, Bp., 1986.
A klasszicizmus, szerk. RÓNAY György, Bp., 1978[3].
A szentimentalizmus, szerk. WÉBER Antal, Bp., 1981[2].
A romantika, szerk. HORVÁTH Károly, Bp., 1965.
Ernst FISCHER, *A romantika lényege*, Bp., 1964.
A naturalizmus, szerk. CZINE Mihály, Bp., 1979[2].
A szimbolizmus, szerk. KOMLÓS Aladár, Bp., 1965.
A szecesszió, szerk. PÓK Lajos, Bp., 1972.

MR-264
A 20. SZÁZAD VILÁGIRODALMA

A 20. századi világirodalom tanegysége heti egyórás előadáson alapul, és célja, hogy a magyar szakos hallgatókat bevezesse a 20. századi világirodalom ismeretébe. Ennek mélységét két szempont határozza meg. Egyrészt rendelkezzen a hallgató olyan világirodalmi ismeretekkel, amelyek lehetővé teszik, hogy a 20. századi magyar irodalmat el tudja helyezni a századunkban egyre egységesebbé váló és kölcsönhatások közepette alakuló világirodalmi folyamatban. Másrészt ismerje azokat a külföldi szerzőket és műveket, amelyek a középiskolai irodalomtanításban ma már egyenrangú helyet töltenek be a tananyagban a magyar szerzőkkel és műveikkel. A tanegység vizsgáján a hallgatónak minden egyes tétel tananyagából a felsorolt szerzők közül minimálisan háromnak a munkásságát kell alaposan, az irodalomjegyzékben szereplő műveik és a szakirodalom alapján ismerni. Ezt a három szerzőt a hallgató szabadon választhatja ki. Azoknál a tételeknél, ahol vegyesen szerepelnek lírikusok és drámaírók (5., 6. és 7. tétel), a háromból legalább kettőnek lírikusnak kell lennie. E három szerzőn kívül azonban a többi felsorolt szerzőről is tudnia kell a hallgatónak, hogy melyek a legfontosabb művei és azok főbb jellegzetességei, és hogy nagy vonalakban hol a helye az irodalomtörténeti folyamatokban. Ha a hallgatónak a magyar szak mellett van egy

idegen nyelv szakja is, akkor a vizsgán olyan tételt kap, amely nem a szakjával azonos nyelv irodalmára vonatkozik.

TÉTELEK

1. *20. századi német próza: Franz Kafka, Robert Musil, Thomas Mann, Hermann Broch, Hermann Hesse, Heinrich Böll, Günter Grass, Thomas Bernhard*
2. *20. századi francia próza: Marcel Proust, Roger Martin du Gard, André Gide, Louis-Ferdinand Céline, Albert Camus, Samuel Beckett, Alain Robbe-Grillet, Michel Tournier*
3. *20. századi angol próza: Joseph Conrad, James Joyce, David Herbert Lawrence, Virginia Woolf, George Orwell, William Golding, Malcolm Lowry, Lawrence Durrell*
4. *20. századi észak-amerikai próza: Henry James, Ernest Hemingway, William Faulkner, Francis Scott Fitzgerald, Jerome David Salinger, Bernard Malamud, John Updike, Joseph Heller*
5. *A 20. századi német nyelvű líra és dráma; az expresszionizmus: Rainer Maria Rilke, Stefan George, Hugo von Hofmannsthal, Georg Trakl, Georg Heym, Carl Sternheim, Georg Kaiser, Bertolt Brecht, Gottfried Benn, Paul Celan, Friedrich Dürrenmatt, Max Frisch*
6. *A 20. századi francia líra és dráma; a szürrealizmus: Paul Valéry, Francis Jammes, Guillaume Apollinaire, Tristan Tzara, Paul Eluard, Louis Aragon, Saint-John Perse, André Breton, Jules Supervielle, Pierre Reverdy, Henry Michaux, Jacques Prévert, Jean-Paul Sartre, Eugene Ionesco, Samuel Beckett, Jean Genet*
7. *A 20. századi angol és észak-amerikai líra és dráma: William Butler Yeats, Thomas Stearns Eliot, Wystan Hugh Auden, Dylan Thomas, Wallace Stevens, William Carlos Williams, Ezra Pound, e. e. cummings, Robert Lowell, Charles Olson, Allen Ginsberg, Eugene O'Neill, Tennesse Williams, Edward Albee, George Bernard Shaw, John Osborne, Harold Pinter*
8. *A 20. század kelet-európai irodalma: Stanislaw Wyspianski, Stanislaw Ignacy Witkiewicz, Witold Gombrowicz, Slavomir Mrożek, Jaroslav Hašek, Bohumil Hrabal, Milan Kundera, Czesław Miłosz, Jiři Wolker, Vitezslav Nezval, Miroslav Krle•a, Ivo Andrič, Konsztantinosz Kavafisz, Jorgosz Szeferisz*

9. *A 20. századi szovjet-orosz irodalom: Maxim Gorkij, Leonyid Andrejev, Valerij Brjuszov, Iszaak Babel, Mihail Bulgakov, Alekszandr Szolzsenyicin, Vlagyimir Majakovszkij, Szergej Jeszenyin, Anna Ahmatova, Borisz Paszternak, Oszip Mandelstam, Marina Cvetajeva*
10. *A 20. századi olasz, spanyol és portugál nyelvű irodalom: Luigi Pirandello, Federico García Lorca, Italo Svevo, Jorge Luis Borges, Italo Calvino, Alejo Carpentier, Julio Cortázar, Gabriel García Márquez, Giuseppe Ungaretti, Eugenio Montale, Fernando Pessoa, Nicolás Guillén, Rafael Alberti, Pablo Neruda, Octavio Paz*

OLVASMÁNYOK

Hauptmann, *A bunda* vagy *Naplemente előtt*
Shaw, *Szent Johanna*
H. James, *Egy hölgy arcképe, Európai látogatók, A csavar fordul egyet*
Conrad, *A sötétség mélyén, Nostromo*
Reymont, *Parasztok*
Gorkij, *Éjjeli menedékhely, Az áruló*
Andrejev, *Judás* (*A nagy Szlemm* c. kötetben)
Hamsun, *Éhség*
Istrati, *Kyra Kyralina*
Rilke, *Versek (A fiú, Pont de Caroussel, Őszi nap, Ősz, Tovább, Igy lettünk, A vak lány, Szerelmes vers, Áldozat, Hajnali ének, A párduc, A körhinta, Orpheusz, Eurüdiké, Hermész, Alkestis, Archaikus Apolló-torzó, Sámuel megjelenik Saul előtt, A kedves halála, Az idegen; Duinói elégiák 1—10, Szonettek Orpheuszhoz), Malte Laurids Brigge feljegyzései*
Az európai szimbolizmus költészete: Charles Cros, *Füstölt hering*; Corbiere, *Rendkívüli nőstény*; Lautréamont, *Maldoror énekei* — részletek; Verhaeren, *Este*; Laforgue, *Gyászinduló a Föld halálára, Jön a tél*; Jammes, *A ház rózsával lenne itt teli, Szeretem Clara d'Ellébeuse-t, Ima azért, hogy a szamarakkal mehessen a Paradicsomba*; Péguy, *A Beauce-vidék felajánlása a Chartres-i Boldogasszonynak, Az éj*; Lubicz-Milosz, *Novemberi szimfónia* (RÓNAY György, *Századok útja* c. kötetében); Claudel, *Karácsony éji ének, Délben a Szűzanyánál, Ballada — Tyr kalmárjai, Versek a „Szent Genovéva" hátlapjára*; Valéry, *Nárcisz beszél, A hiú táncosnők, Hajnal, Oszlopok éneke, Alvó nő, A tündér, Intérieur, Tengerparti temető, Pálma, Hó, A Pythia, Sejtelmesen, Vázlat egy kígyóról, Titkos óda, Sejtelmesen II, Az ifjú párka*; George, *Szü-*

ret után (SZABÓ L., KÉPES Géza, LATOR László fordításai is), *A sziget ura, Tanítgatták a szoba halk varázsát, A nyárnak az őszbe kacag most, Nem bölcs dolog végpillanatig, A domb, amelyen sétálunk, Nekünk, kik sok éven át, Az idegen nő, Szívünk asszonya, Az álarcos hölgy, Reggeli borzongás, Vagyok az Egy s vagyok a Kettő, Bíbor izzásból szólt égi harag, Goethe utolsó éjszakája Itáliában*; Hofmannsthal, *Élmény, Virradat előtt, A külső élet balladája, Tercinák a múlandóságról, Sorsdal, Tavaszolt*; Yeats, *Innisfree, Ha megöregszel, A vándorlegény dala, Húsvét, 1916, A második eljövetel, Hajózás Byzantiumba, A torony — részlet, Elmélkedés a polgárháború idején, Léda és a hattyú, Iskolások között, Énem és lelkem párbeszéde, Byzantium, A sötét torony*; José Martí, *Lezülleszt, fölfal*; Díaz Mirón, *A példa*; Darío, *Verlaine, Szürke szimfónia dúrban, Őszi vers, Isten tornyai, költők*; Unamuno, *Hajadra*; Lugones, *Esős zsoltár*; Herrera Y Reissig, *Ébredés*; Machado, *A Duero partjain* (ILLYÉS ford.), *Őszi hajnal, Vonaton, Soria földje, Egy apokrif daloskönyvből*; Abel Martín, *A gaztett Granadában történt*; Jiménez, *Halálfélelem?, Futó visszatérés, Örömre született, Napfényes reggel, Én sem vagyok én, Menjünk most álmodozni, Andalúz alkony, Bágyadt tenger*; Pascoli, *A bargai óra*; D'Annunzio, *III. ditirambus, Nyári madrigálok*; Blok, *Az úton ért az éji köd, Ne hívj, Sötét toronyban, Év évre tűnt, Jöttem lefelé estetájban, Odaszorítottam fülem, Kulikovo mezején* (teljes), *A piszkos ablaknál, Hegedűszó, Haláltáncok, Van nap, amikor szívedre, A démon, Tizenketten, Szkíták*; Balmont, *Az igazság útja*; Brjuszov, *A tékozló fiú, A fehér paripa*; Zinajda Gippiusz, *Mélyéig*; Kuzmin, *Az "Alexandriai dalok"-ból*; Belij, *Régi ház*; Ivanov, *Szférák harmóniája, Párizs, Szerelem, Viharos éj*; Lesmian, *A lány, A költő*; Hlavacek, *Vannak erdők*; Macedonski, *Augusztusi éj*; Blaga, *A nagy elmúlásban, Fák, Csillagok változása*; Ducic, *Refrain*; Rakic, *Elhagyott templom*; Karel van de Woestijne, *A csapszéki leányokák*

Hofmannsthal, *A balga és a halál*
Yeats, *Purgatórium* (*XX. századi angol drámák* c. kötetből)
Claudel, *Selyemcipő*
Maeterlinck, *A vakok* (*A játszma vége* c. kötetben)
Wyspianski, *Menyegző*
Szologub, *Undok ördög*
Proust, *Az eltűnt idő nyomában I. — Swann*
Alain-Fournier, *A titokzatos birtok*
Th. Mann, *A varázshegy, Tonio Kröger, Doktor Faustus*
Belij, *Pétervár*

Brjuszov, *A tüzes angyal*

Az irodalmi avantgard manifesztumai: Daubler, *Expresszionizmus*, Bahr, *Expresszionizmus*; Edschmid, *Az expresszionizmus költőiségéről*; Pinthus, *Előszó*; Marinetti, *A futurizmus megalapítása és kiáltványa, A futurizmus első politikai kiáltványa, A futurizmus második politikai kiadványa*; Balla, Boccioni, Carra, *A futurista festők kiáltványa*; Apollinaire, *A futurista hagyományellenesség*; Burljuk, Krucsonih, Majakovszkij, Hlebnyikov, *Pofonütjük a közizlést*; Majakovszkij, *Felszólalás a „Proletariátus és művészet" c. vitán, Miért harcol a Balfront, Kibe mar bele a Balfront*; Breton, *A szürrealizmus kiáltványa, A szürrealista varázsművészet titka, Az 1925. január 27-i nyilatkozat, A szépség görcsös lesz vagy semmilyen, A költő szerepe (Az expresszionizmus, A futurizmus* és *A szürrealizmus* c. kötetekből)

A 20. század francia és olasz költészete: Apollinaire, *Rajnai éjszaka, Loreley, Kikericsek, A megcsalt szerető éneke, Búcsú, Kötéltáncosok, A Mirabeau híd, Égöv, Az utas, Vendémiaire, Saint-Merry muzsikusa, A megsebzett galamb és a szökőkút, Kis Lou az éj leszáll, Lou koszorúja, Északi ég, madár dalol, A dombok, Egy szép vörösesszőkéhez, Teiresziász emlői — prológus*; Max Jakob, *A hallgatag erdőben, Vérszínű hold, Széttört az óvilág*; Larbaud, *Óda*; Supervielle, *A világ hajnala, Nyilazó csillagok között, Imádság az Ismeretlenhez, A zápor és a zsarnokok, Eltünsz*; Cendrars, *Ellentét*; Reverdy, *Elveszett út, Köröttem a világ, Tér, Benső nyugalom, Az utazó szív, Költemény*; Cocteau, *Az álom elkerül*; Éluard, *Omló narancs hajad, Szemed íve, A férfi elfut, Szabadság, A szerelmes, A költészet kritikája, A költészet célja a gyakorlati igazság, Mindent elmondani, Jó igazság*; Breton, *A szabad társulás*; Desnos, *E szív*; Jouve, *A szegények erdeje, Benső táj, A teremtés*; Saint-John Perse, *Száműzetés, Baál tengere, Mammon tengere*; Tzara, *Egy egész élet*; Aragon, *Műsor, Párizsi paraszt — részlet, Elza szeme, Dunkerque-i éjszaka, Ballada arról, aki dalolva állta a kínszenvedést, Elza bolondja — A falasszifák*; Michaux, *Ecce homo, A nagy háború, Bohóc*; Ponge, *Séta virágházunkban, Körhinta, A gyertya, A fecskék*; Prévert, *Napfogyatkozás, Miatyánk*; Queneau, *A kegyelem kikötője*; René Char, *A nászi arc, A-hoz, A gyönyör, Az őrszem tanácsa, A partifecske, A felfedezők*; Frénaud, *Nincs paradicsom, Varázslatok éje*; Patrice de La Tour de Pin, *Az alvó Laurence*; Emmanuel, *A hóhér vagy a szabadság, Bach János Sebestyén*; Cadou, *Lied*; Bonnefoy, *Szép nyár, A tanú intelmei, Egy hang, Itt, mindig itt, Gyakran hallom* (TÍMÁR György, *Százhúsz költő* c. kötetben); Du Bouchet, *Balesetek, Emléketek*; Jaccottet, *Madarak, virágok és gyümölcsök* (RÓNAY, *Századunk útjain* c. kötetben); Déguy,

Metafora — Aphrodite stb.; Roubaud, (részletek); Campana, *A pillérektől szebb lesz a folyóvíz, Genova*; Marinetti, *Óda a verseny-automobilhoz*; Saba, *Tél*; Ungaretti, *Reggel* (a *Miért szép?* c. kötetben), *Élőlény vagyok, Zarándoklás, Óh éjszaka, Beduin dal, Összeroppantál, A halottról, akit hallomásból szerettem meg*; Montale, *A „Szépiacsontok"-ból, Arsenio, A „Motetták"-ból, Hazatérés, Bárkák a Marne-on, A fergeteg, Ezekiel saw the wheel, A magnólia árnya*; Quasimodo, *És mindjárt este lesz*

A 20. század német és északi költészete: Morgenstern, *A költői menyét, Séance* (KOSZTOLÁNYI, *Idegen költők* c. kötetben); Stramm, *Örömház, Őrjárat, Hadisír, Kétségbeesve, Holdcsillanás*; Lasker-Schüler, *Az utolsó csillag, Ima*; Stadler, *Éjszakai utazás a kölni Rajna-hídon át*; Loerke, *Holdfelhők*; Heym, *A város istene, Városok az erdőben, Berlin, A városok démonai, A majom, Szeretők halála a tengeren, A háború*; Trakl, *Emberi gyász, Heliasz, Gyerekkor, Élisz, Sebestyén álomban, Dal Kaspar Hauserről, Téli este, Magányos ősz, Anif, A halál hét strófája, A lélek tavasza, Az eltávozott éneke, Grodek, Téli éj*; Arp, *Fekete tojások, A „Szóálmok és fekete csillagok"-ból*; Weinheber, *Notturno, Beethoven halotti maszkja előtt*; Hesse, *Öltözés közben*; Bedker, *Kikötőváros*; Brecht, *A szegény B. B.-ről, 12. számú szonett (a szeretőről), Legenda arról, miként keletkezett a Tao Te King, amikor Lao Ce emigrációba ment, Gyermekek keresztes hadjárata 1939 (a Kalendárium-ból), A gonoszság maszkja, Horatiust olvasva, A megoldás* (*Mai német líra* c. kötetből); Benn, *Férj és feleség átmegy a rákbarakon, Az ifjú Hebbel, A földalatti, Parao, Köd, Őszirózsák, Monológ, Búcsú, Statikus versek, Kék óra, Apreslude, Epilógus 1949, Visszaeső, Nyarat búcsúztató nap, Egy éjjel*; Nelly Sachs, *Számok*; Krolow, *Dél van, egy óra*; Eich, *Júniusi pillanat*; Bachmann, *Üzenet, A nagy rakomány*; Grass, *Pontosság*; Celan, *Halálfúga, Corona, Tűz és víz, Egy homokszem, Hóágy, Olvashatatlan, Harmat*; Paul von Ostaijen, *Alpesi vadászdal*; Edith Södergran, *A vihar*; Ekelöf, *Mese*

A 20. század angol és amerikai költészete: D. H. Lawrence, *Szerelem a tanyán, Kígyó*; Rupert Brooke, *A halak*; Edwin Muir, *Félláb bal még Édenben, Útszéli állomás*; Edith Sitwell, *Eső zuhog, zuhog, Az új napkelte gyászdala*; Wilfred Owen, *Apologia pro poemate meo, Érzéketlenség, Hiábavalóság*; Cecil Day Lewis, *Ó álmok, ó értekezések* — részletek; Mac Neice, *Birmingham*; W. H. Auden, *Musée des Beaux Arts, Egy zsarnok sírfelirata, W. B. Yeats emlékezete, Az ismeretlen állampolgár. A Más-idő, A nagy titok, Achilles pajzsa*; Dylan Thomas, *Ha csiklandozna szerelem csípése, Szabadulni akartam, S a halál hatalma fenn*

nem marad, Októberi vers, Ne ballagj csöndben amaz éjszakába, Mesterségem, A reggeli légitámadás áldozatai között egy százéves ember is volt, Páfránydomb, Visszautasítja, hogy meggyászolja egy gyermek londoni tűzhalálát, Különösképp ha október szele; Graves, *Csomó a zsebkendőn*; Barker, *Szonett anyámhoz*; Sidney Keyes, *A kertész*; Larkin, *Egyszer talán, Magas ablakok*; Davie, *Egységben a csönddel*; Gunn, *Szaturnália*; Hughes, *Varjú feketébb, mint valaha*; Frost, *Almaszüret után, Tűz és jég, Puszta helyek, Egyszer a Csendes-Óceánnál*; Sandburg, *Chicago*; Lindsay, *A bölények szellemei*; Wallace Stevens, *Le monocle de mon oncle, A fagylaltok ura, Vasárnap reggel, A rend eszméje Key Westnél, A modern költészet, A puszta létezésről, Tájakat tükrözik a mítoszok, A nyár hiedelmei, Anekdota a korsóról, Száraz cipó*; W.C.Williams, *A nagy számjegy, Falak között, Mintha, A felhők, A lejtő, Paterson, A jachtok, Kietlen, Tavasz és minden, Egy öreg hölgy ébresztésére, Egy sebesült kutyához az utcán*; Pound, *Apparuit, Virginál, A kert, Coda, Egy metróállomáson, Alba, A tó-sziget, A jó cimbora balladája, Canto XX, Canto XLV, Canto XLVII, Canto LXXXI* — részlet; Marianne Moore, *A csend, Peter, Kritikusok és műértők, Az érdemek hiábavalóságáról, Az angyalok természetéről*; Ransom, *John Whiteside kislányát siratja*; Edna St. Vincent Millay, *Az üres partra térek meg*; MacLeish, *A megbékülés, Eső-emlékmű*; e. e. cummings, *„Szép tavasz idődd", Talpig zöldben indult szeretőm, magammal hordom a szíved, tavasz mindenható úrnő, chanson innocente, ha majd a kígyó kér kúszás-jogot, egy ilyen városban élt egy izé, „e kis menyasszony és vőlegény", hogy élek még csoda*; Hart Crane, *A brooklyni híd*; Roethke, *Epidermális macabre, Bánat, A muskátli, Sötét időben, Ismertem egy nőt*; Olson, *Jégmadarak, Maximus dalai, Maximus Gloucester városához*; Berryman, *Álom-dalok, Pokol-vers*; Lowell, *A sheriff halála, George Santayanának, Izrael 2, Dies irae, Nem kívánt*; Duncan, *Ingmar Bergman „Hetedik pecsét"-je*; Wilbur, *Lyuk a padlóban*; Levertov, *Jákob létrája, Kegyetlen ártatlanság*; Creeley, *A változások*; Ginsberg, *Üvöltés*; Plath, *A hold és a tiszafa, Lázárasszony, A bezárulás bátorsága*

A 20. század spanyol, portugál és latin-amerikai költői: Sá-Carneiro, *Távoli dallam, A lord*; Pessoa, *Christian Rosenkrantz sírjánál, Aludj el itt a vállamon, Autopszichográfia, X, XI, Elég metafizika, ha nem gondolsz semmire, Az utolsó varázslat, Kálvária, Behúzódom, Óda, Lemondás, Ricardo Reis ódája, A Chevrolet volánjánál, A szörnyű éjszakán, Trafik*; Mário de Andrade, *A Lánybuktató-hegy*; Salinas, *Érezni, másban is, Elköltözés, Tetszés szerinti dátum, A másik*; Felipe, *Felajánlás*; Jorge Guillén, *A csönd ellen, Villódzás, Magányos pőreséged, Meztelen, A*

kertek, Lovasszobor, Ráadás, Életzamat; Diego, *A távollevő nő, Gitár, Vonat*; Aleixandre, *Fekete szív, Egyetlen ének, Neked, élőnek, Szerették egymást, Örök vándor, A téren*; Cernuda, *Fáradt vagyok, A szigetek*; Alberti, *Egy hajóskapitányhoz, Menyasszony, Ha a hangom, Fehér őz, A sietés angyalai, Csalás, Nyílt levél, Hát nem hallotok?, Az Ebro és az ősz, A lakatlan test, A test szonettjei, Negyvenharmadik dal*; Hernández, *Lenne a kínom kisebb, Egy húsevő, Karcsú penge, Szűnik hát a villám, Ha majd a vér is, Mert jég-angyalok, A szomjas kasszidája, Utolsó dal*; Celaya, *Ha esik s papírok közt*; Otero, *Kehely a szellőben, Kezdetben volt*; Huidobro, *Ars poetica*; Vallejo, *Az eső, Örök kockák, Trilce — XXXIII, XXXVI, XLV, LVII, LX, LXVI, Az éhező köre, Mélység és magasság, A kilenc szörnyeteg, Fehér kövön fekete kő, Kicsi halotti ima a köztársaság egyik hőséért*; Gabriela Mistral, *Könyörgés*; Neruda, *Asszonyi test, Az alkonyba hajolva, Hajnalban ernyedt, Komor szisztéma, Csak a halál, Bárka-dal, Déltenger, Walking around, Teljes ének — A Makcsu Pikcsu ormai, Elemi ódák — A szép meztelen nőhöz, Érett nő, húsos alma, izzóra hevített hold, Talán nem-lét a lét is, ha te nem vagy, Vérben ázott az ember minden földje*; Nicolás Guillén, *Antonio feleségének elrablása, Madrigál*; Carrera Andrade, *Élő alkimia*; Paz, *Napköve* (teljes)

A 20. század orosz és kelet-európai költészete: Hlebnyikov, *Röhögtető bűvige, Bobeóbi, Állatkert, Még egyszer*; Hodaszevics, *Naplótöredék, Mentek*; Majakovszkij, *Hátgerinc-fuvola, 150000000* (teljes), *Kikötő, S ti tudnátok-e?, A város nagy pokla, Himnusz a kritikushoz, Nadrágba bújt felhő, Nagyszerű szertelenségek, Versailles, Black and White, Szergej Jeszenyinnek, Beszélgetés az adófelügyelővel a költészetről, Vers a szovjet útlevélről*; Jeszenyin, *Fönn a menny hideg-kék táján, Itthon vagyok, Köd száll, Dühök álmodnak, A kutya, A csavargó vallomása, Elmegyek a tájról, Ifjúságod széthordta más, Porhó kavardul*; Gumigov, *Pompejus a kalózok között, Úton, Az öreg konkvisztádor, A kandallónál*; Ahmatova, *Arcomról a mosoly, Lezuhant a szó, A megfeszítés, A fűzfa, Adósság, 1940, Jó éjt neked is, éjjel, A 137. zsoltárra, Nyári szonett, Olyan, amilyen*; Paszternak, *Zápor suhogott, Fagy, Ne sírj, Mária Magdolna I—II, A Getsemáné kertje, Hajnali vonatokon, Szél, Téli éjszaka, Az erdőben, Hamlet, Reggeli fagyok, Álmatlanul, Szabad ég alatt*; Mandelstam, *Silentium, Félelmetes magas, Tristia, Imé a szent kehely, Koncert a pályaudvaron, Mosdom éjjel kinn az udvaron, Korom, Nem vagy még egyedül, Önkéntelen gyöngéden lép, Erdőbe, oroszlán-verembe taszított, Nézek a fagy szemébe, A lovak olyan lassan lépnek, Fázom, Tündöklő Petropolban meghalunk, Az aszfadélosz messze van még*;

Cvetajeva, *Nomád sötétből, Eljő a nap, Neved, És újra neved, Mindegy*; Zabolockij, *Közelgő tél, Észak, Átváltozások, Midőn a tél közelget*; Jevtusenko, *Tatár ének*; Voznyeszkij, *Óza*; Brodszkij, *Post aetatem nostram, Elégia John Donne-ért*; Broniewski, *Munkások, Lodz, Fájdalom és dal, Boldogság*; Jasienski, *A futuristákhoz*; Przybos, *Tegnap, Rólam, neked, Emlék, Csillagok*; Gaczynski, *Költészetemben*; Czechowicz, *Szent Kázmér menedéke*; Rózewicz, *Az életút fele, A semmi Prospero köpenyében, Építek*; Herbert, *Felfedezés, A proconsul visszatérése, Fortinbras sirató éneke*; Milosz, *Visszatérés, Karácsonyest regénye, Ének a világ végéről, Legenda, Elégia N. N.-nek, S mi e lelkesedés*; St. K. Neumann, *A föld dicsérete, Éjszaka Kiskundorozsmán*; Wolker, *A tárgyak, Koldusok, A távoli kedves, Arc az üveg mögött, Ballada a fűtő szeméről, A haldokló, Sírfelirat*; Nezval, *Ing, Mottó, Éjszakák, Edison, A téboly lázadása, Őszi levelek, Premier plan, Megpihenni, Barkarola, Istenhozzád s kendő, Ha majd öreg leszel*; Seifert, *Ballada, Kérditek, Ha szólni lehetne*; Halas, *A halott katona, Ballada, Melankólia, Ó éjszaka*; Holan, *Tükröződés, Könny, Jég*; Urmuz, *Vihar után*; Arghezi, *Testamentom, Megtérés a röghöz, Bőség, Karós vajda, Eltűnt a hold*; Kovacic, *Tömegsír*; Vasko Popa, *A csillagjós hagyatéka, Kavics, Az éjféli Nap, A jöttment*; Kavafisz, *Az Isten elhagyja Antoniust, Trójaiak, A léptek, Thermopülai, Test, gondolj arra, Ha mégis meghalt, Joannes Katakuzenosz felülkerekedik, Egy kisázsiai községben, Papok és laikusok díszmenete, Ithaka, Az ablakok, Falak, A barbárokra várva*; Szeferisz, *Itt, a csontok között, Az angyalok fehérek, Az argonauták, Palack a tengerben, Véred megalvadt néha*; Elitisz, *Orión, Óda Picassóhoz*

T. S. Eliot, *Versek (J. Alfred Prufrock szerelmes éneke, Prelűdök, Gerontion, Burbank baedekerrel, Bleistein szivarral, A mágusok utazása, Simeon éneke, Animula, Marina, Átokföldje, Az üresek, Hamvazószerda, Négy Kvartett), Gyilkosság a székesegyházban, Tradició és egyéni tehetség*

Joyce, *Ulysses*

V. Woolf, *Mrs Dalloway* vagy *Orlando* vagy *Világítótorony*

Gide, *Pénzhamisítók*

Céline, *Utazás az éjszaka mélyére*

Mauriac, *Viperafészek*

Malraux, *Az ember sorsa*

Huxley, *Szép új világ*

Orwell, *Állatfarm* vagy *1984*

Kaiser, *Reggeltől éjfélig* (*Hurrá, élünk!* c. kötetben)

Kafka, *A per, Novellák (Átváltozás, Ítélet, Levél az Apához, Az éhezőművész, Büntetőtelep, Add fel!)*

Musil, *Törless*
Broch, *Vergilius halála*
Hesse, *Narziss és Goldmund, A pusztai farkas*
Brecht, *Jó embert keresünk* vagy *Kaukázusi krétakör* vagy *Kurázsi mama és gyermekei*
Svevo, *Zeno tudata*
Pirandello, *Hat szerep keres egy szerzőt* vagy *IV. Henrik*
Hašek, *Švejk*
Krle•a, *Filip Latinowicz hazatérése*
Witkiewicz, *Vizityúk, Hőbörgő János Mátyás Károly*
Gombrowicz, *Ferdydurke*
Kazantzakisz, *Akinek meg kell halnia*
García Lorca, *Vérnász* vagy *Bernarda Alba háza* vagy *Yerma, Versek (Gitár, Jaj, Döbbenet, Malaguena, Lovasember dala — Córdoba, Viadal, Alvajáró románc, A hűtlen menyecske, A spanyol csendőrök románca, Óda Harlem királyához, Haláltánc, Az álomtalan város, Siratóének Ignacio Sánchez Mejías toreádor fölött* (teljes), *Gázel a váratlan szerelemről, Kaszida a sötét galambokról)*
Solohov, *Csendes Don*
Babel, *Lovashadsereg*
Bulgakov, *A Mester és Margarita*
Paszternak, *Zsivago doktor*
Koestler, *Sötétség délben*
Sartre, *Zárt tárgyalás, Undor*
Camus, *Közöny, A pestis, Sziszüphosz mítosza*
Ionesco, *A kopasz énekesnő*
Queneau, *Zazie a metróban*
Genet, *A cselédek* vagy *Erkély*
Robbe-Grillet, *Útvesztő*
Hemingway, *Az öreg halász és a tenger, Novellák (Bérgyilkosok, Francis Macomber rövid boldogsága, A Kilimandzsáró hava, Fenn Michiganben)*
Faulkner, *Megszületik augusztusban* vagy *A hang és a téboly*
O'Neill, *Eljő a jeges* vagy *Hosszú út az éjszakába*
A. Miller, *Az ügynök halála*
Golding, *A legyek ura*
Beckett, *Godot-ra várva, Végjáték, Trilógia (Molloy, Malone meghal, A megmérhetetlen)*
Albee, *Nem félünk a farkastól*
Salinger, *Magasabbra a tetőt, ácsok*
Nabokov, *Lolita*

Dürrenmatt, *Az öreg hölgy látogatása* vagy *A nagy Romulus*
Canetti, *A káprázat*
Grass, *A bádogdob*
Bernhard, *A mészégető*
Szolzsenyicin, *Ivan Gyenyiszovics egy napja*
Hrabal, *Táncórák idősebbeknek és haladóknak*
Kundera, *A tréfa*
García Márquez, *Száz év magány*
Cortázar, *Novellák (Az éjszaka hanyatt fekve, Minden tűz tűz, Az összefüggő parkok, A nagyítás, Kürké, Axolotl)*
Carpentier, *Embervadászat*
Borges, *Novellák (A halhatatlan, Funes, az emlékező, Az Aleph, Bábeli könyvtár, Körkörös romok, Dél, Még egy párbaj, A teológusok, A babilóniai sorsjátékok, Két király és két útvesztő, A titkos csoda, Az elágazó ösvények kertje, Pierre Ménard, a Don Quijote szerzője)*

Ajánlott szakirodalom:

Theodor W. ADORNO, *Noten zur Literatur*, Frankfurt am Main, 1958—1965, I—III.
René ALBÉRES, *L'aventure intellectuelle du XXe siččle*, Paris, 1959.
Uő., *Histoire du roman moderne*, Paris, 1962.
Uő., *Métamorphoses du Roman*, Paris, 1966.
Fernando ALEGRÍA, *Nueva historia de la novela hispanoamericana*, Hannover, 1986.
ALMÁSI Miklós, *A drámafejlődés útjai. Egy műfaj története Goethétől O'Neillig*, Bp., 1969.
Ariel és Kalibán. A latin-amerikai esszé klasszikusai, szerk. SCHOLZ László, Bp., 1984.
Nicolae BALOTA, *Abszurd irodalom*, Bp., 1979.
Roland BARTHES, *Válogatott írások*, Bp., 1972.
Samuel BECKETT, *Proust*, Bp., 1988.
BÉCSY Ágnes, *Virginia Woolf világa*, Bp., 1980.
BÉCSY Tamás, *A drámamodellek és a mai dráma*, Bp., 1974.
Eric BENTLEY, *The Playwright as Thinker. A Study of Drama in Modern Times*, New York, 1946.
Borges and his Successors, ed. Edna AIZENBERG, Columbia—London, 1990.
Manfred BRAUNECK *Theater im 20. Jahrhundert*, Hamburg, 1986.
Jacques BRENNER, *Histoire de la littérature française de 1940 ŕ nos jours*, Paris, 1978.

Hermann BROCH, *Schriften zur Literatur*, Frankfurt am Main, 1975.
Uő., *Hofmannstahl és kora. Szecesszió vagy értékvesztés?*, Bp., 1988.
John S. BRUSHWOOD, *The Spanish American Novel*, Austin—London, 1975.
Robert BRUSTEIN, *A lázadás színháza*, Bp., 1982, I—II.
Peter BÜRGER, *Der französische Sürrealismus*, Frankfurt am Main, 1971.
Peter BÜRGER, Christa BÜRGER, *Prosa der Moderne*, Frankfurt am Main, 1988.
Alejo CARPENTIER, *Irodalom és politikai tudat Latin-Amerikában*, Bp., 1979.
Jean CASSOU, *A szimbolizmus enciklopédiája*, Bp., 1984.
CSÚRI Károly, *Lehetséges világok*, Bp., 1987.
David DAICHES, *A regény és a modern világ*, Bp., 1978.
A dráma művészete ma, szerk. UNGVÁRI Tamás, Bp., 1974.
DÉRY György, KRISTÓ NAGY István, *Faulkner*, Bp., 1966.
Deutsche Romane des zwanzigsten Jahrhunderts, hrsg. Paul Michael LÜTZELER, Athenäum, Kronberg, 1983.
Margret DIETRICH, *Das moderne Drama*, Stuttgart, 1963.
Manfred DURZAK, *Das expressionistische Drama*, München, 1978.
EGRI Péter, *Hemingway*, Bp., 1967.
Uő., *James Joyce és Thomas Mann. Dekadencia és modernség*, Bp., 1967.
Uő., *Törésvonalak. Drámai irányok az európai századfordulón*, Bp., 1983.
Az egzisztencializmus, szerk. KÖPECZI Béla, Bp., 1965.
T. S. ELIOT, *Káosz a rendben. Esszék*, Bp., 1981.
Wilhelm EMRICH, *Franz Kafka*, Bonn, 1958.
Martin ESSLIN, *Az abszurd dráma elmélete*, Bp., 1967.
Az expresszionizmus, szerk. KOCZOGH Ákos, Bp., 1964.
Serge FAUCHEREAU, *Századunk amerikai költészetéről*, Bp., 1974.
E. M. FORSTER, *Aspects of the Novel*, London, 1927.
A francia irodalom a huszadik században, szerk. KÖPECZI Béla, Bp., 1974, I—II.
A francia „új regény" (Szemelvények — Tanulmányok — Vita), Bp., é. n., I—II (Modern Könyvtár).
Hugo FRIEDRICH, *Die Struktur der modernen Lyrik*, Hamburg, 1965.
A futurizmus, szerk. SZABÓ György, Bp., 1962.
Bamber GASCOIGNE, *Twentieth Century Drama*, New York, 1962.
GEREBEN Ágnes, *Babel világa*, Bp., é. n.
Richard GILMAN, *The Making of Modern Drama*, New York, 1974.
GONZÁLEZ ECHEVARRÍA, *Alejo Carpentier: The Pilgrim at Home*, Austin, 1990.
GYERGYAI Albert, *A mai francia regény*, Bp., 1937.

GYÖRFFY Miklós, *Polgárok és művészek. Metszet a XX. századi német prózából*, Bp., 1990.
HALÁSZ Előd, *A német irodalom története*, Bp., 1987[2] (20. század: IX., X., XI. fejezet).
HALÁSZ Gábor, *Az értelem keresése. Irodalmi tanulmányok*, Bp., é. n.
Handbook of Latin American Literature, ed. D. W. FOSTER, New York—London, 1987.
HEGEDÜS Géza, KÓNYA Judit, *Kecskeének, azaz két és fél évezred drámatörténete*, Bp., 1969.
Karl HÖLZ, *Destruktion und Konstruktion. Studien zum Sinnverstandnis in der modernen französischen Literatur*, Frankfurt am Main, 1980.
Robert HUMPHREY, *Stream of Consciousness in the Modern Novel*, University of California Press, 1954.
Interjú. Nagy írók műhelyében, Bp., 1965, I—II.
Írók írókról, Bp., 1970.
L. N. JANOVSZKAJA, *Bulgakov*, Bp., 1987.
H. R. JAUSS, *Studien zum Epochenwandel der ästhetischen Moderne*, Frankfurt am Main, 1989.
Wolfgang KAYSER, *Entstehung und Krise des modernen Romans*, Stuttgart, 1955.
Frank KERMODE, *Mi a modern?*, Bp., 1980.
Marianne KESTING, *Panorama des zeitgenössischen Theaters*, München, 1962.
KISS Endre, *Hermann Broch*, Bp., 1981.
KOSZTOLÁNYI Dezső, *Ércnél maradóbb*, Bp., 1975.
Uő., *Színházi esték*, Bp., 1978, I—II.
KULIN Katalin, *Mítosz és valóság. Gabriel García Márquez*, Bp., 1977.
Uő., *Esszék latin-amerikai regényírókról*, Szeged, 1993.
LENGYEL Béla, *Gorkij és Nietzsche*, Bp., 1979.
Harry LEVIN, *James Joyce: A Critical Introduction*, London, 1967.
Literaturrevolution 1910—1925. Dokumente, Manifeste, Programme, hrsg. Paul PORTNER, Berlin, 1961.
LUTTER Tibor, *James Joyce*, Bp., 1959.
MADARÁSZ Imre, *Az olasz irodalom története*, Bp., 1992.
Claude-Edmonde MAGNY, *Histoire du roman français depuis 1918*, Paris, 1950.
Claudio MAGRIS, *Der habsburgische Mythos in der österreichischen Literatur*, Salzburg, 1966.
MAGYAR Miklós, *Regény vagy „új regény”?*, Bp., 1971.
Fritz MARTINI, *Deutsche Literaturgeschichte*, Stuttgart, 1968.

André MAUROIS, *Proust*, Bp., 1976.
Hans MAYER, *Thomas Mann. Werk und Entwicklung*, Frankfurt am Main, 1980.
MÉSZ Lászlóné, *Dráma a XX. században*, Bp., 1974.
MÉSZÁROS Vilma, *A mai francia regény*, Bp., 1966.
Uő., *Camus*, Bp., 1973.
Mario de MICHELI, *Az avantgardizmus*, Bp., 1969.
Modernism 1890—1930, eds. Malcolm BRADBURY, James McFARLANE, Harmondsworth, 1976.
Maurice NADEAU, *Histoire de la surréalisme*, Paris, 1970.
Egon NAGANOWSKI, *James Joyce*, Bp., 1975.
Napjaink szovjet irodalma, szerk. ELBERT János, Bp., 1974.
A neoavantgarde, szerk. KRÉN Katalin, MARX József, Bp., 1981.
ORSZÁGH László, KARDOS László, SÜKÖSD Mihály, *Az amerikai irodalom a XX. században*, Bp., 1962.
Parttalan realizmus?, Bp., 1967.
René PASSERON, *A szürrealizmus enciklopédiája*, Bp., 1983.
R. H. PEARCE, *The Continuity of American Poetry*, Princeton, 1961.
PÓK Lajos, *Thomas Mann világa*, Bp., 1969.
Uő., *Kafka világa*, Bp., 1981.
A posztmodern, szerk. PETHŐ Bertalan, Bp., 1993.
Wolfdietrich RASCH, *Zur deutschen Literatur seit der Jahrhundertwende*, Stuttgart, 1967.
Regény és tapasztalat. Modern amerikai irodalmi tanulmányok, Bp., 1978.
RÉZ Pál, *Proust*, Bp., 1961.
Uő., *Apollinaire világa*, Bp., 1974.
Jean RICARDOU, *Pour une théorie du nouveau roman*, Paris, 1971.
Lionel RICHARD, *Az expresszionizmus enciklopédiája*, Bp., 1987.
Marie-Louise ROTH, *Robert Musil. Ethik und Ästhetik*, München, 1972.
SALYÁMOSY Miklós, *Heinrich Böll*, Bp., 1984.
Maurice SÉRULLAZ, *Az impresszionizmus enciklopédiája*, Bp., 1978.
George STEINER, *A tragédia halála*, Bp., 1971.
J. L. STYAN, *Modern Drama in Theory and Practice*, Cambridge, 1981, I—III.
SÜKÖSD Mihály, *Hemingway világa*, Bp., 1977.
Uő., *Közelítések*, Bp., 1979.
SZABÓ Ede, *Rilke világa*, Bp., 1979.
SZABOLCSI Miklós, *Világirodalom a 20. században. Főbb áramlatok*, Bp., 1987.
H. SZÁSZ Annamária, *A modern regény mesterei*, Bp., 1987.

SZÁVAI János, *Roger Martin du Gard világa*, Bp., 1977.
SZÉLL Zsuzsa, *A viszonylagosság kihívása. Tanulmányok*, Bp., 1982.
SZENCZI Miklós, SZOBOTKA Tibor, KATONA Anna, *Az angol irodalom története*, Bp., 1972 (VII., VIII. fejezet).
A színház világtörténete, szerk. HONT Ferenc, Bp., 1986, I—II.
Peter SZONDI, *A modern dráma elmélete*, Bp., 1979.
A szürrealizmus, szerk. BAJOMI LÁZÁR Endre, Bp., 1968.
Jean-Yves TADIÉ, *Proust*, Paris, 1983.
TAKÁCS Ferenc, *T. S. Eliot a költői nyelvhasználatról*, Bp., 1978.
TAMÁS Attila, *Líra a XX. században*, Bp., 1975.
TANDORI Dezső, *A zsalu sarokvasa. Irodalmi tanulmányok*, Bp., 1979.
The Novel Today, ed. Malcolm BRADBURY, Manchester, 1977.
George WELLWARTH, *The Theatre of Protest and Paradox. Developments in the Avant-Garde Drama*, New York, 1965.
Werner WELZIG, *Der deutsche Roman im 20. Jahrhundert*, Stuttgart, 1967.
ZALÁN Péter, *Musil világa*, Bp., 1981.
ZEMPLÉNYI Ferenc, *A korai szürrealista regény*, Bp., 1975.
Theodore ZIOLKOWSKI, *Dimensions of the Modern Novel*, Princeton, 1969.
Viktor •MEGAČ, *Der europäische Roman. Geschichte seiner Poetik*, Tübingen, 1991.

MR-271
A MAGYAR IRODALOM A 16. SZÁZAD VÉGÉIG

A tanegység a magyar irodalom ősköltészeti, középkori és reneszánsz kori időszakát fogja át, s a régiség sajátosságait szem előtt tartva kiterjeszkedik az orális költészet nyomaira és a latinnyelvűségre is. A hangsúlyok a későközépkori magyar szövegek óta folytonos nemzeti nyelvű irodalomfejlődés műveire és íróira, kitüntetetten a 16. századi klasszikusokra esnek, ami természetesen nem jelenti azt, hogy a többi tételbe sűrített anyagot nem kell behatóan ismerni.

Kollokviumi tételjegyzékünk határozottan törekedett a praktikus sűrítésre és főként a kötelező olvasmányok jegyzékén kurtítottunk, sokszor csak a fontos részletek megjelölésével. Nem győzzük hangsúlyozni a szövegek ismeretének elsődleges fontosságát. A kollokviumot megelőző félévvégi zárthelyi dolgozat ugyanis elsősorban szövegfelismerési kérdésekből fog állni, és aki azokra nem válaszol megfelelően, az kollokviumra nem bocsátható. A szövegek forrásául igyekeztünk minél kevesebb szöveggyűjteményt, antoló-

giát megjelölni, s az 1963. évi Klaniczay-féle átdolgozott *Reneszánsz kori szgy*-hez képest a *Reneszánsz kori szgy*-t (1990) azért is idézzük ritkábban, mert Klaniczay válogatása jól összehangolt a *Kézikönyv* I. kötetével, és ezt a két alapművet együtt célszerű használni. A szövegek sokszor választhatók, és vannak olyan tételek is (lásd a három Balassi-tételt), amelyekhez a készülés közben kell szétválogatni mind a műveket, mind a szakirodalmat. Ezek a megengedő lehetőségek később csak szaporítandók: a kívánatos *alkotó* felelet típusát anticipálják az *adatfelmondó* helyett.

Immár 30 éves irodalomtörténeti *Kézikönyv*-ünk csupán az 1960-as évek elejéig közöl bibliográfiát, a klasszikus és különösen az újabb szakirodalom szerepeltetése tehát különösen fontos. Legalább ennyire az a mindenkori előadások figyelembevétele, mert ami a *Kézikönyv*-ből elavul, azt az előadás korrigálja és értelmezi új módon (ráadásul rendszerint az kollokváltat, aki előad). Mindenre persze a legjobb olvasmányjegyzék és a legemlékezetesebb előadás sem terjedhet ki, ezért ajánljuk még segítségül az 1994 végén megjelent *Új Magyar Irodalmi Lexikon* (az ÚMIL) szócikkeit. Az előadások olykor csupán egy-egy részletkérdést világítanak meg, de hasznos mintát szolgáltatnak, megmutatják, hogy a régi magyar irodalom kutatói és oktatói miként teszik fel kérdéseiket, és miként válaszolnak rájuk. Az előadások meghallgatásával szerzett jó tájékozódást elsősorban a vizsgaanyag feldolgozásakor hasznosíthatjuk, a módszertani tanulságokat pedig a szemináriumi munkában.

Az őszi előadások tárgya a középkor és a reneszánsz, a tavasziaké a barokk.

A személynevek írásmódjában tetten érhető következetlenségek kiküszöbölése (Károli, Károlyi, Szenci, Szenczi, Fazakas, Fazekas, Báthori, Báthory stb.) nem egy kollokviumi tételjegyzék feladata. Éppen csak utalunk rá, hogy ezen a téren is Klaniczay Tibor próbált rendet teremteni (*Régi magyar családnevek helyesírása*, Magyar Nyelv, 1966, 480—486 = K. T., *Hagyományok ébresztése*, Bp., 1976, 261—273).

TÉTELEK

1. *Ősköltészet; írott irodalmunk szóbeli előzményei, kikövetkeztetett műfajai, témái és technikája (líra, hősi ének, a „naiv eposz", a nagyobb epikus kompozíció lehetősége, mondák; a költői technika naiv modora: Csáti Demeter)*
2. *Árpád-kori legendák, intelmek; Árpád- és Anjou-kori gesták, krónikák*

3. *A magyar nyelvű lovagi epika (a Trója- és a Nagy Sándor-regény) rekonstruált nyomai, a Toldi-monda, a történeti tárgyú ének és az archaikus balladák*
4. *A magyar nyelvű egyházi írásbeliség és irodalom kezdetei: a Halotti Beszéd és Könyörgés, az Ómagyar Mária-siralom, Szent Ferenc és Szent Margit legendája*
5. *A későközépkori kolostori irodalom: latin (Temesvári Pelbárt, Laskai Osvát) és magyar prédikációk (a Karthauzi Névtelen); a kódexekben megőrzött művek és műfajok: bibliafordítás, legenda (lásd még a 4. tételt!), példa, látomás, elmélkedés, dramatizált szöveg (vetélkedés)*
6. *Latin és magyar egyházi költészet: szekvenciák, himnuszok, zsolozsmák, énekek, elbeszélő költészet*
7. *Késő-középkori magyar nyelvű világi költészet: történeti epika (Jajcai énektöredék, Szabács viadala, Csáti Demeter), propagandisztikus ének (Jaksics Demeter, Szabadkai Mihály, Geszti László), világi líra (epitáfium: Szent Lászlóról, Mátyásról), szatíra (Apáti Ferenc), virágének*
8. *Janus Pannonius költészete*
9. *15. századi latin humanista irodalom: levélírók és történetírók*
10. *16. századi latin humanista irodalom: költők és történetírók*
11. *16. századi tudós humanisták: filológusok (különösen Zsámboky János), bibliafordítók és nyelvművelők (Komjáti Benedek, Pesti Gábor, Sylvester János)*
12. *16. századi lírai és epikus énektípusok: házasének, hegedősének, „pajkos ének", históriás ének (tudósító ének), szórakoztató verses história (széphistória)*
13. *A tudósító históriás ének és a történeti tárgyú krónikás ének jelentékeny képviselői: Tinódi Sebestyén, Ilosvai Selymes Péter, Valkai András*
14. *A magyar nyelvű világi reneszánsz költészet virágkora: Bogáti Fazakas Miklós (Énekek éneke), Pataki Névtelen (Eurialus és Lucretia), Gergei Albert (Árgirus), Telegdi Kata (verses levél)*
15. *A reformáció irodalmának műfajai és írótípusai, I: bibliafordítás, verses krónika, értekezés, történetírás; Szkhárosi Horvát András és Szegedi Gergely*
16. *A reformáció irodalmának műfajai és írótípusai, II: énekirodalom (zsoltár, dicséret, jeremiád, bibliai história, énekeskönyvek), dráma; Kecskeméti Vég Mihály, Sztárai Mihály, Bogáti Fazakas Miklós*
17. *Heltai Gáspár és a népszerű próza kezdetei*
18. *Bornemisza Péter*
19. *Balassi kompozíciói. A költő formatörténeti helye*

20. A vallás Balassi költészetében
21. A szerelem Balassi költészetében

OLVASMÁNYOK

1. Ősköltészet; írott irodalmunk szóbeli előzményei, kikövetkeztetett műfajai, témái és technikája (líra, hősi ének, a „naiv eposz", a nagyobb epikus kompozíció lehetősége, mondák; a költői technika naiv modora: Csáti Demeter)

Szövegek:

KÖZÉPKORI SZGY, 1992, 104—105 (Kézai, 4—5: *Csodaszarvas-monda*), 80 (Anonymus, 3: *Turul-monda*), 127—128 (Képes Krónika, 28: *Fehérló-monda*), 114 (Kézai, 42: *Botond-monda*), 130 (Képes Krónika, 62: *Botond-monda*), 113 (Kézai, 40: *Lél—Lehel-monda*), 129—130 (Képes Krónika, 60: *Lél és Bulcsú mondája*), 68—70 (Gellért-legenda, 8: *Csanád-monda*), 553—555 (Csáti Demeter éneke *Pannónia megvételéről*).

Regösénekek („Ahol keletkezik...", „Ne fuss, ne szaladj...", „Porka havak esedeznek..."): *Hét évszázad magyar versei*, I, Bp., 1972, 7—10.

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, I, 1964, 13—32, 180—181.

ARANY János, *Naiv eposzunk*, 1860 = A. J. *Összes művei*, X, kiad. KERESZTURY Mária, Bp., 1962, 264—274 (vagy más kiadásból).

KIRÁLY György, *A magyar ősköltészet*, 1921 = K. Gy., *A filológus kalandozásai*, kiad. KENYERES Ágnes, Bp., 1980, részletek: 7—9 (*Előszó*), 86—111 (*Negyedik fejezet*: a mondák).

Ajánlott irodalom:

PAIS Dezső, *Reg*, 1948 = P. D., *A magyar ősvallás nyelvi emlékeiből*, Bp., 1975, 109—142.

VARGYAS Lajos, *Kutatások a népballada középkori történetében*, II, *A honfoglalás-kori hősi epika továbbélése balladáinkban*, Ethnographia, 1960, 479—523.

KÉPES Géza, *A magyar ősköltészet nyomairól*, 1964 = K. G., *Az idő körvonalai*, Bp., 1976, részletek: 16—28, 96—115.

VARJAS Béla, *Az orális költészet* = V. B., *A m. reneszánsz ir.*, 1982, 13—19.

KRISTÓ Gyula, *Volt-e a magyaroknak ősi hun hagyományuk?* = K. Gy., *Tanulmányok az Árpád-korról*, Bp., 1983, 313—329 (Nemzet és Emlékezet).

2. Árpád-kori legendák, intelmek; Árpád- és Anjou-kori gesták, krónikák

Szövegek:

KÖZÉPKORI SZGY, 1992, 30—31 (*Szent András és Benedek legendája*), 42—55 (*Szent István király legendája Hartvik püspöktől*), 55—59 (*Szent Imre herceg legendája*), 59—64 (*Szent László király legendája*), 22—27 (*Szent István király intelmei Szent Imre herceghez*), 78—103 (Anonymus: *Gesta Hungarorum*), 103—105 (Kézai Simon: *A magyarok viselt dolgai*), 125—132 (*Képes Krónika*), 132—150 (Küküllei János: *Lajos király viselt dolgai*). Két választható legenda és az *Intelmek*, továbbá Anonymus a maga egészében kell, a többi történeti műből szabadon választott részletek ismerendők!

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, I, 1964, 35—54, 59—62, 55—59, 80—93.

Ajánlott irodalom:

MEZEY László, *Deákság és Európa. Irodalmi műveltségünk alapvetésének vázlata*, Bp., 1979, 88—122.

SZŰCS Jenő, *Szent István Intelmei, az első magyar államelméleti mű = Szent István és kora*, szerk. GLATZ Ferenc, KARDOS József, Bp., 1988, 32—53.

KLANICZAY Gábor, *István király legendái a középkorban = Uo.*, 185—196.

MÁLYUSZ Elemér, *A Thuróczy-krónika és forrásai*, Bp., 1967 (összefoglaló áttekintés középkori krónikairodalmunkról is).

GYÖRFFY György bev. tanulmánya Anonymus *Gestá*-jának kiadásához, ford. PAIS Dezső, Bp., 1975.

CSAPODI Csaba, *Az Anonymus-kérdés története*, Bp., 1978.

SZŰCS Jenő, *Társadalomelmélet, politikai teória és történetszemlélet Kézai Simon Gesta Hungarorumában*, Századok, 1973, 569—641, 823—873.

TRENCSÉNYI-WALDAPFEL Imre, *Küküllei János és a Névtelen Minorita* = T.-W. I., *Humanizmus és nemzeti irodalom*, Bp., 1966, 11—34.

3. A magyar nyelvű lovagi epika (a Trója- és a Nagy Sándor-regény) rekonstruált nyomai, a Toldi-monda, a történeti tárgyú ének és az archaikus balladák

Szövegek:

RENESZÁNSZ KORI SZGY, 1963, 96—99 (Thuróczy János krónikája a Hédervári Kontról és társairól szerzett hősi énekről), 342—343 (Tinódi Sebestyén: *Zsigmond király és császárnak krónikája*, részlet Tar Lőrinc pokoljárásáról; a Bitskey-féle Szgy-ből hiányzik), 376—385 (Ilosvai Selymes Péter: *Az híres neves Tholdi Miklósnak jeles cselekedetiről...*).

Balladák (*Kádár Kata, Molnár Anna, Angoli Borbála, Görög Ilona, A rossz feleség*): *Hét évszázad magyar versei*, I, Bp., 1972, 24—26, 27—30, 48—52, 58—59.

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, I, 1964, 94—99, 399, 174—177.

Ajánlott irodalom:

HADROVICS László, *Az ó-magyar Trója-regény nyomai a délszláv irodalomban*, MTA I. OK, 1954, 79—181.

Uő., *A délszláv Nagy Sándor-regény és középkori irodalmunk*, Uo., 1960, 235—293.

SOLYMOSY Sándor, *A Toldi-monda keletkezése*, ItK, 1924, 1—18, 81—96.

VARGYAS Lajos, *Kutatások a népballada középkori történetében*, Ethnographia, 1960, 163—265.

Uő., *A ballada és a lovagkor = Eszmetört. tan.-ok*, 1984, 181—186.

VARJAS Béla, *Középkori orális epikánk = Uo.*, 159—164.

KURCZ Ágnes, *Lovagi kultúra Magyarországon a 13—14. században*, Bp., 1988, 221—256, vö. VÍZKELETY András, *Megjegyzések Kurcz Ágnes könyvéhez*, ItK, 1990, 520—528.

4. A magyar nyelvű egyházi írásbeliség és irodalom kezdetei: a Halotti Beszéd és Könyörgés, az Ómagyar Mária-siralom, Szent Ferenc és Szent Margit legendája

Szövegek:

KÖZÉPKORI SZGY, 1992, 317—320 (*Halotti Beszéd és Könyörgés*), 320—326 (*Ómagyar Mária-siralom*), 351—359 (*Szent Ferenc életéből*), 407—428 (*Margit-legenda*).

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, I, 1964, 64—65, 100—107, 110—111, 116—120.

TARNAI Andor, *A Halotti Beszéd retorikája = Tanulmányok a középkori magyarországi könyvkultúráról*, szerk. SZELESTEI N. László, Bp., 1989, 39—49.

VÍZKELETY András, *„Világ világa, virágnak virága...” (Ómagyar Mária-siralom)*, Bp., 1986, 30—41, 72—73.

HORVÁTH J., *Kezdetek*, 1931, 219—227.

Ajánlott irodalom:

TARNAI A., *A m. ny.-et írni kezdik*, 1980, 227—284.

BALÁZS János, *Magyar deákság. Anyanyelvünk és az európai nyelvi modell*, Bp., 1980, 451—486.

MARTINKÓ András, *Az Ómagyar Mária-siralom hazai és európai tükörben*, Bp., 1988, 142—213.

5. A későközépkori kolostori irodalom: latin (Temesvári Pelbárt, Laskai Osvát) és magyar prédikációk (a Karthauzi Névtelen); a kódexekben megőrzött művek és műfajok: bibliafordítás, legenda (lásd még a 4. tételt!), példa, látomás, elmélkedés, dramatizált szöveg (vetélkedés)

Szövegek:

KÖZÉPKORI SZGY, 1992, 176—178 (Temesvári: két *Előszó*), 182—184 (Laskai: *Előszó*), 452—454 (Karthauzi Névtelen: az Érdy-kódex latin és magyar előszava), 342—346 (*Énekek éneke*, Döbrentei-kódex), 372—374, 403—406 (*Szent Márton-legenda, Szent Erzsébet-legenda*, Érdy-kódex), 430—432, 434—435 (*Ez példa..., Mondj három igazat!, Példa az együgyű apácáról...*, Példák könyve), 447—450 (*Philibertus látomása*, Nádor-kódex), 469 (*Petrarca első bűnbánati zsoltára*, Festetics-kódex), 474—477 (*Az Élet és Halál párbeszéde, Haláltánc*, Példák könyve), 479—485 (*Három körösztyén leán*, Sándor-kódex).

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, I, 1964, 138—162, 164—165.

HORVÁTH J., *Kezdetek*, 1931, 126—158.

Ajánlott irodalom:

BÁN Imre, *A Karthauzi Névtelen műveltsége*, Bp., 1976.

TARNAI A., *A m. ny.-et írni kezdik*, 1984, 257—266.

A Néma Barát megszólal. Válogatás a Karthauzi Névtelen beszédeiből, kiad., utószó MADAS Edit, Bp., 1985, 9—15, 381—424, 508—515.

6. Latin és magyar egyházi költészet: szekvenciák, himnuszok, zsolozsmák, énekek, elbeszélő költészet

Szövegek:

KÖZÉPKORI SZGY, 1992, 263—264, 268—269 (*Szent Imre hercegről*, Kosztolányi D. három fordítása), 273—277 (*Szent István verses zsolozsmája*, ford. Weöres S.), 508 (*Himnusz a felfeszített Krisztushoz*), 509—510 (Vásárhelyi András: *Cantilena* — Ének Szűz Máriához), 510 (*Édes anya...*), 511 (*Ó, kegyes Szíz Mária...*), 512—513 (*Verses Tízparancsolat, Az asztalnak szent dicsérete, Jó és gonosz szerzetösnek dicséreti és szidalma* — Weöres Sándor szerint egy szerző: „A Tíz-sorosok mestere" művei), 515—539 (*Alexandriai Szent Katalin verses legendája*).

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, I, 1964, 111—115, 165—169, 154—155.

HORVÁTH J., *Kezdetek*, 1931, 131—132.

Ajánlott irodalom:

BABITS Mihály, *Amor Sanctus*, 1932 = B. M., *Esszék, tanulmányok*, kiad. BELIA György, Bp., 1978, II, 349—367.

Himnuszok könyve, bev., ford. SÍK Sándor, Bp., 1943, 1989[2] (utószó: RÓNAY László).

WEÖRES Sándor, *A Tíz-sorosok mestere* = W. S., *Három veréb hat szemmel. Antológia a magyar költészet rejtett értékeiből és furcsaságaiból*, bev., jegyz. KOVÁCS Sándor Iván, Bp., 1982[2], I, 81—100.

7. Késő-középkori magyar nyelvű világi költészet: történeti epika (Jajcai énektöredék, Szabács viadala, Csáti Demeter), propagandisztikus ének (Jaksics Demeter, Szabadkai Mihály, Geszti László), világi líra (epitáfium: Szent Lászlóról, Mátyásról), szatíra (Apáti Ferenc), virágének

Szövegek:

BAROKK KORI SZGY, 1966, 224 (*Jajcai énektöredék*, Zrínyi *Mátyás-tanulmány*-ában).

KÖZÉPKORI SZGY, 1992, 549—552 (*Szabács viadala*), 553—555 (Csáti Demeter éneke *Pannónia megvételéről*, lásd az 1. tételt is!), 542—543

(Szabadkai Mihály éneke *Beriszló Péter veszedelméről*), 545—546 (*Geszti László éneke*), 540—542 (*Szent László-ének*), 546—547 (*Emlékdal Mátyás király halálára*), 544—545 (Apáti Ferenc *Cantilená*-ja), 548 (*Soproni virágének, Körmöcbányai táncszó*).

RENESZÁNSZ KORI SZGY, 1963, 140 („Öltöznek be az erdők...", vö. HORVÁTH Iván szövegkorrekcióival: ItK, 1978, 184—185, és lásd SZABÓ Géza olvasatát: ItK, 1987—1988, 324—325).

Jaksics Demeter éneke Beriszló Péterről: GERÉZDI Rabán, *A magyar világi líra kezdetei*, Bp., 1962, 38—43. Ugyanitt a tételhez tartozó többi szöveg is, értelmezésekkel; a virágénekek: 270—276, 296—301.

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, I, 1964, 179—186, 187—189.

HORVÁTH János, *Hír három virágénekről*, 1949 = H. J., *Tanulmányok*, 1956, 61—71.

STOLL Béla jegyzetei, további virágének-említésekkel: RMKT XVII, 3, N[r] 19, 563—564.

Ajánlott irodalom:

GERÉZDI Rabán, *I. m.*, 266—303.

HORVÁTH I., *Balassi*, 1982, 227—262. (A vitából: ItK, 1987—1988, 310—338, 642—665; 1989, 597—604.)

8. Janus Pannonius költészete

Szövegek:

JANUS PANNONIUS *Munkái latinul és magyarul*, szerk. V. KOVÁCS Sándor, Bp., 1972, 1987[2]. (Használható kiadás még: KLANICZAY T., *J. P., Mo.-i hum.*, 1982.) A V. Kovács-kiadásból legalább a következő verscsoportok és versek ismerendők (az első kiadás lapszámait adjuk meg):

Itáliai epigrammák, 17: *Névváltoztatásáról*, 19: *A művészetről, Önmagáról*, 23: *A költő Martialishoz*, 37: *Vergilius tolvajára*, 39: *Gryllusra*, 49: *Költeményeinek tolvajára*, 61: *Philiticusra*, 75: *Szilviáról*, 77: *Mikor ártatlanságát elvesztette*, 95: *Panaszkodik, hogy társai bordélyházba csalták*, 113: *Kikacagja a római búcsúsokat, Ugyanarról, Ugyanarról*, 115: *Kigúnyolja Galeotto zarándoklását*, 117: *Aeneas Sylviushoz*, 141: *Arquához*, 141—143: *Galeottóhoz, ajándéka viszonzásául*, 169: *Hunyadi Jánosnak, Mátyás király atyjának sírfelirata*, 175: *Róma vendégeihez*.

Magyarországi epigrammák, 193: *Pannonia dicsérete*, 195: *Mentegetődzik, hogy nem elegyedik harcba*, 211: *Pál pápáról*, három epigramma, 213:

Miért nem vizsgálják meg manapság a pápák heréjét, mint régen?, 225: *Galeottóhoz*, 231: *Egy dunántúli mandulafáról*, 243—245: *A narni Galeottóhoz*, 245: *Mars Istenhez a békességért*.

Itáliai elégiák, 251—253: *Andrea Mantegna padovai festő dicsérete*, 321—323: *Az olasz nimfák legdicsőbbikének, Feronia istennőnek írta Janus Pannonius, visszatérőben Rómából 1458. június 9-én.*

Magyarországi elégiák: *Janus Pannonius búcsúverse huszonkilenc magyar fordításban*, kiad. KOVÁCS Sándor Iván, Pécs, 1987 (KERÉNYI Grácia, NAGY László és SOMLYÓ György metrikailag hű új fordításai); a többi elégia a V. Kovács-kiadásból, 329: *A lázbeteg Janus a táborozó Balázsnak*, 331: *Nyárdél egén ragyogó üstökös*, 335—343: *Siratóének anyjának, Borbálának halálára*, 357—361: *Mikor a táborban megbetegedett*, 365—369: *Az álomhoz*, 369—371: *Lelkemhez*, 371—381: *Az árvíz*, 381—383: *A roskadozó gyümölcsfa*.

Hosszabb költemények (panegiriszek), 440, 442, 444—446: *Dicsőítő ének a veronai Guarinóhoz* (részletek: 401—409, 473—488, 584—682. sor). A Marcellus-panegirisz a V. Kovács-kiadásban nem szerepel, élményszerűbb útleíró részeit lásd: *Magyar utazási irodalom, 15—18. század*, kiad. KOVÁCS Sándor Iván, MONOK István, Bp., 1990, 135—141 (Magyar Remekírók; ugyanitt a váradi búcsúvers és a Feronia-elégia, 135—136, 141—142).

A Janus Pannonius-tétel két részre bontva is kiadható (1. Az epigrammaköltő és az itáliai elégiák, 2. Magyarországi elégiák és a panegiriszek).

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, I, 1964, 226—246.

SZAUDER József, *Feronia istennő forrásánál Narniban, Janus Pannoniusszal, 1972-ben*, Kortárs, 1973, 311—319 = Sz. J., *Kövek és könyvek*, Bp., 1977, 82—102.

KOCZISZKY Éva, *Ad animam suam*, ItK, 1981, 192—210.

Ajánlott irodalom:

HUSZTI József, *Janus Pannonius*, Pécs, 1931.

Janus Pannonius. Tanulmányok, szerk. KARDOS Tibor, V. KOVÁCS Sándor, Bp., 1975.

BIRNBAUM, Marianna D., *Janus Pannonius. Poet and Politician*, Zagreb, 1981 (angolul!).

VADÁSZ Géza, *Janus Pannonius epigrammái*, Bp., 1993. Vö. JANKOVITS László bírálatával: It, 1994, sajtó alatt.

9. 15. századi latin humanista irodalom: levélírók és történetírók

Szövegek:

RENESZÁNSZ KORI SZGY, 1963, 146—149 (Vitéz János), 175—177 (Hunyadi Mátyás), 178—182 (Galeotto Marzio), 182—190 (Antonio Bonfini), 190—191 (Váradi Péter).

Bővebb szemelvények: KLANICZAY T., *J. P., Mo.-i hum.*, 1982, 555—655 (episztolák).

KULCSÁR P., *Hum. tört.*, 1977, 52—107 (Galeotto Marzio), 122—285 (Antonio Bonfini). A két utóbbi antológiából csak választott szemelvények ismerendők!

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, I, 1964, 205—225, 247—252.

KLANICZAY Tibor, *Galeotto Marzio és Mátyás király* = K. T., *Pallas m. ivadékai*, 1985, 59—66.

Ajánlott irodalom:

Magyar humanisták levelei, XV—XVI. század, kiad. V. KOVÁCS Sándor, Bp., 1971.

KULCSÁR Péter, *Bonfini Magyar történetének forrásai és keletkezése*, Bp., 1973 (Humanizmus és Reformáció, 1).

KLANICZAY Tibor, *Az akadémiai mozgalom és Magyarország a reneszánsz korában* = K. T., *Pallas m. ivadékai*, 1985, 9—31.

10. 16. századi latin humanista irodalom: költők és történetírók

Szövegek:

RENESZÁNSZ KORI SZGY, 1963, 196—205 (Taurinus István), 205—207 (Nagyszombati Márton).

KLANICZAY T., *J. P., Mo.-i hum.*, 1982, bővebb szemelvények, választhatóan, Taurinusból és Nagyszombatiból, továbbá: 119—226 (Garázda Péter, Megyericsei János, Jacobus Piso, Hagymássy Bálint), 290—291 (Adrianus Wolphardus), 323 (Georg Wernher).

RENESZÁNSZ KORI SZGY, 1963, 207—211 (Brodarics István), 211—215 (Oláh Miklós), 215—224 (Szerémi György), 503—505 (Zsámboky János), 505—510 (Forgách Ferenc), 510—517 (Istvánffy Miklós).

Bővebb szemelvények: KULCSÁR P., *Hum. tört.*, 1977, ugyanitt még részletek Verancsics Antal, Brutus János Mihály, Baranyai Decsi János,

Szamosközy István műveiből; választhatóan, különös tekintettel Forgách Ferencre.

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, I, 1964, 259—266, 279—287, 425—437.
KLANICZAY Tibor, *Humanista literatúra Magyarországon* = K. T., *Pallas m. ivadékai*, 1985, 32—40.

Ajánlott irodalom:

ACSÁDY Ignác, *Verancsics Antal és Szerémi György*, ItK, 1894, 1—59.
SZÉKELY György bev. tanulmánya Szerémi György *Magyarország romlásáról* (Bp., 1961) és Istvánffy Miklós *A magyarok történetéből* (Bp., 1962), KULCSÁR Péteré Baranyai Decsi János *Magyar história* (Bp., 1961), SINKOVICS Istváné Szamosközy István *Erdély története* (Bp., 1981) c. munkája magyar fordításához.
PIRNÁT Antal, *Forgách Ferenc*, It, 1955, 17—32.
BORZSÁK István, *Forgách Ferenc és Tacitus*, ItK, 1977, 51—60.
FODOR István, *Oláh Miklós Hungariája*, Bp., 1990 (Humanizmus és Reformáció, 17).

11. 16. századi tudós humanisták: filológusok (különösen Zsámboky János), bibliafordítók és nyelvművelők (Komjáti Benedek, Pesti Gábor, Sylvester János)

Szövegek:

KLANICZAY T., *J. P., Mo.-i hum.*, 1982, 1132—1142 (Zsámboky: *Három dialógus...*, részletek).
RENESZÁNSZ KORI SZGY, 1963, 504—505 (Zsámboky: *Előszó Janus Pannonius verseihez*), 230—234 (Komjáti Benedek), 234—238 (Pesti Gábor), 238—241 (Sylvester János).

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, I, 1964, 291—303.

Ajánlott irodalom:

TÉGLÁSY Imre, *A nyelv- és irodalomelmélet kezdetei Magyarországon (Sylvester Jánostól Zsámboky Jánosig)*, Bp., 1988, 48—65, 92—118 (Humanizmus és Reformáció, 15).
BALÁZS János, *Sylvester János és kora*, Bp., 1958.
Uő., *Hermész nyomában*, Bp., 1987, 216—411.
ÁCS Pál előszava és kiadása: PESTI Gábor, *Esopus fabulái*, Bp., 1980.

12. 16. századi lírai és epikus énektípusok: házasének, hegedősének, „pajkos ének", históriás ének (tudósító ének), szórakoztató verses história (széphistória)

Szövegek:

RENESZÁNSZ KORI SZGY, 1963, 310—312 (Tar Benedek: *Házasságrul való dicsiret*), 312—314 (*Házasok éneki*), 314—316 (*Adhortatio mulierum*), 316—317 (*Szendrői hegedős ének*), 317—318 (*Pajkos ének*), 319—320 (*Moldovai Mihály deák éneke*), 343—347 (*Cantio de militibus pulchra*: „Szép ének a gyulai vitézekről"), 347—356 (*Az vitéz Turi György haláláról*), 356—370 (Ráskai Gáspár: *Egy szép história az vitéz Franciskórul...*), 371—373 (*Szilágyi Mihály és Hagymási László históriája*), 373—376 (*Az Béla királyrul és az Bankó leányáról való szép história*).

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, I, 1964, 406—407 (házasének), 409—410 (hegedősének, „pajkos ének"), 393—394 (*Thuri György haláláról, Cantio de militibus pulchra*), 388 (a históriás vagy tudósító ének), 400—402 (széphistóriák).

Ajánlott irodalom:

VARJAS B., *A m. reneszánsz ir.*, 1982, 125—126, 185—219.

13. A tudósító históriás ének és a történeti tárgyú krónikás ének jelentékeny képviselői: Tinódi Sebestyén, Ilosvai Selymes Péter, Valkai András

Szövegek:

RENESZÁNSZ KORI SZGY, 1963, 321—343 (Tinódi).

RENESZÁNSZ KORI SZGY, 1990, 355—366 (*Egri históriának summája*), 645—654 (Ilosvai Selymes), 397—405 (Valkai).

Tájékoztatásul a mérvadóbb, teljes kiadások: Tinódi *Krónika*-ja, kiad. SUGÁR István, bev. SZAKÁLY Ferenc, Bp., 1984; Ilosvai Selymes összes művei: RMKT IV, kiad. SZILÁDY Áron, 1883; Valkai összes művei: RMKT IX, kiad. VARJAS Béla, LÉVAY Edit, 1990.

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, I, 1964, 388—393, 398—399, 402—403.

Ajánlott irodalom:

HORVÁTH J., *Reformáció*, 1957, 465—479 (Ilosvai és a Toldi-monda).

BÓTA László kísérő tanulmánya a Tinódi-*Cronica* hasonmás kiadásához, Bp., 1959 (BHA, 2).
VARJAS Béla, *Valkai András (1540—1586)* = RMKT IX, 541—543.

14. A magyar nyelvű világi reneszánsz költészet virágkora: Bogáti Fazakas Miklós (Énekek éneke), Pataki Névtelen (Eurialus és Lucretia), Gergei Albert (Árgirus), Telegdi Kata (verses levél)

Szövegek:
RENESZÁNSZ KORI SZGY, 1963, 519—530, 535—568, 568—589. Az *Árgirus* és az *Eurialus és Lucretia* kritikai kiadása: RMKT IX, kiad. STOLL Béla, HORVÁTH Iván, 1990, 371—461.

Irodalom:
KÉZIKÖNYV, I, 1964, 508—509, 442—445, 530—533.
PIRNÁT Antal, *Fabula és história*, ItK, 1984, 137—149.
HORVÁTH Iván, *Telegdi Kata verses levele* (szövegkiadással!) = *A régi m. vers*, 1979, 161—180.

Ajánlott irodalom:
KOMORÓCZY Géza utószava a Károlyi G., a Döbrentei-kódex, a Heltai G. és a Bogáti Fazakas fordításait közlő *Énekek éneke* c. antológiához, Bp., 1970, 91—103.
KARDOS Tibor, *Az Árgirus-széphistória*, Bp., 1967.
KOMLOVSZKI Tibor, *Balassi, Kerecsényi Judit és az Eurialus és Lucretia*, ItK, 1969, 391—409 = K. T., *A Balassi-vers karaktere (Tanulmányok)*, Bp., 1992, 105—126.
RITOÓKNÉ SZALAY Ágnes, *„Írják gyermek-képben”*, ItK, 1976, 681—684.
HORVÁTH I., *Balassi*, 1982, 262—275.
LUDÁNYI Mária, *A szerelem-kép alakulása a XVI. század végi és XVII. század eleji magyar irodalomban*, ItK, 1979, 359—370.

15. A reformáció irodalmának műfajai és írótípusai, I: bibliafordítás, verses krónika, értekezés, történetírás; Szkhárosi Horvát András és Szegedi Gergely

Szövegek:
A Vizsolyi Biblia teljes elöljáró beszéde: *Studia et Acta Ecclesiastica*, szerk. BARTHA Tibor, Bp., 1973, 519—536.

RENESZÁNSZ KORI SZGY, 1963, 300—310 (Károlyi Gáspár), 241—243 (Farkas András), 244—248 (Batizi András), 290—293 (Székely István), 249—275 (Szkhárosi Horvát), 296—300 (Szegedi Gergely).

Teljesebb verses szövegek: VARJAS B., *A 16. sz. költői*, 1979, I, 383—395 (Farkas A.), 432—508 (Batizi A. és Szkhárosi H. A.), 697—713, 733—740 (Szegedi G.): közülük egy teljes mű választandó!

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, I, 1964, 311—322, 336—339, 332—335, 335—336, 345—347, 350—351.

Ajánlott irodalom:

HORVÁTH J., *Reformáció*, 1957, 55—62 (Szkhárosi H. A.), 275—278 (Szegedi G.), 316—323 (Károlyi G.).

SZABÓ András utószava a Vizsolyi Biblia hasonmás kiadásához, Bp., 1981, 1990[2].

PIRNÁT Antal, *A kelet-közép-európai antitrinitarizmus fejlődésének vázlata az 1570-es évek elejéig = Irodalom és ideológia a 16—17. században*, szerk. VARJAS Béla, Bp., 1987, 9—59 (Memoria Saeculorum Hungariae).

16. A reformáció irodalmának műfajai és írótípusai, II: énekirodalom (zsoltár, dicséret, jeremiád, bibliai história, énekeskönyvek), dráma; Kecskeméti Vég Mihály, Sztárai Mihály, Bogáti Fazakas Miklós

Szövegek:

RENESZÁNSZ KORI SZGY, 1963, 293—294 (*Luther éneke*), 294—295 (*Jeremiás próféta könyörgéséből*), 295—296 (Kecskeméti Vég Mihály), 276—280 (Sztárai Mihály), 433—445 (*Comoedia Balassi Menyhárt árultatásáról*), 445—461 (*Debreceni disputa*).

Teljesebb verses szövegek: VARJAS B., *A 16. sz. költői*, 1979, I, 433—443 (Batizi A.), 535—551 (Dézsi A.), 577—605 (Sztárai M.), 606—614 (jeremiádok), II, 326—336 (Bogáti Fazakas; az *Énekek éneke* a 14. tételben!). Két választható bibliai história és zsoltárparafrázisok ismerendők!

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, I, 1964, 311—322, 340—344, 351—355, 348—350, 356—361, 508—510.

Ajánlott irodalom:
PÉCZELY László, *Kecskeméti Vég Mihály, LV. psalmus = A régi m. vers*, 1979, 71—91.
DÁN Róbert utószava a *Magyar zsoltár* c. Bogáti Fazakas-kötethez, kiad. SZABÓ Géza, Bp., 1979, 239—256.
BÓTA László, *A magyar zsoltár Szenci Molnár Albert előtt = Szenci Molnár Albert és a magyar későreneszánsz*, szerk. KESERŰ Bálint, Szeged, 1978, 163—179 (Adattár, 4).
PIRNÁT Antal, *A magyar reneszánsz dráma poétikája*, ItK, 1969, 527—555.
RITOÓK Zsigmondné, *Politikai szatíra Magyarországon a XVI. században*, ItK, 1971, 265—277.

17. Heltai Gáspár és a népszerű próza kezdetei

Szövegek:
RENESZÁNSZ KORI SZGY, 1963, 385—428 (Heltai G.), 428—432 (*Salamon és Markalf*).

Irodalom:
KÉZIKÖNYV, I, 1964, 362—372, 517—520.

Ajánlott irodalom:
NEMESKÜRTY István, *A magyar szépprózа születése*, Bp., 1963, 59—196.
KŐSZEGHY Péter utószava a *Háló* c. Heltai-válogatáshoz, Bp., 1979.
SZÖRÉNYI László, *Heltai és az inkvizíció*, Világosság, 1980, 639—643.
BALÁZS Mihály, *Heltai Háló-jának forrásáról*, ItK, 1993, 167—196.

18. Bornemisza Péter

Szövegek:
RENESZÁNSZ KORI SZGY, 1963, 461—503.
További versei: VARJAS B., *A 16. sz. költői*, 1979, I, 742—765 (innen a bölcsődal kell!).

Irodalom:
KÉZIKÖNYV, I, 1964, 372—382.

Ajánlott irodalom:
NEMESKÜRTY István, *Bornemisza Péter az ember és az író*, Bp., 1959.

BORZSÁK István, *Az antikvitás XVI. századi képe (Bornemisza-tanulmányok)*, Bp., 1960.
NEMESKÜRTY István, *Bornemisza Péter, Cantio optima = A régi m. vers*, 1979, 91—101.
SZUROMI Lajos, *Bornemisza Péter, Énekecske kisgyermek rengetésére = Uo.*, 103—116.

19—21. Három Balassi-tétel: 1. Balassi kompozíciói. A költő formatörténeti helye, 2. A vallás Balassi költészetében, 3. A szerelem Balassi költészetében. A tételeket egyénileg kell összeállítani, természetesen a szövegek és a szakirodalom alapján.

Szövegek:

A költő minden versét ismerni kell. Művei közül mellőzhető a *Füves kertecske* és a *Tíz okok*, de drámája semmiképpen nem. Lehetőleg levelezésébe is tekintsünk bele. Mindezek együtt: RENESZÁNSZ KORI SZGY, 1963, 599—704. Kritikai kiadás: *Összes művei*, kiad. ECKHARDT Sándor, 1951—1955, I—II. Egy érdekes próbálkozás: *Összes versei, a versek helyreállított, eredeti sorrendjében*, kiad. HORVÁTH Iván, Újvidék, 1976. A legújabb és a legpontosabb szövegű: Balassi Bálint *Versei*, kiad. KŐSZEGHY Péter, SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, Bp., 1994. Ugyanők a *Szép magyar komédiá*-t is kiadták, Bp., 1990. S egy friss, házi kiadvány (ún. sugárlemez [CD-ROM]), csak tájékoztatásul (a Kar félemeleti Informatikai Osztályán tanulmányozható): *A Balassa-kódex*, átírás VADAI István, fényképhasonmás-bevitel és -kezelés SZEDMÁK Sándor, szerk. HORVÁTH Iván, Bp., 1994.

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, I, 1964, 448—480. Tudjunk tájékozódni továbbá a következő könyvekben:
ECKHARDT Sándor, *Balassi-tanulmányok*, kiad. KOMLOVSZKI Tibor, Bp., 1972 (főleg a költő irodalmi mintáiról szóló részek).
Amedeo DI FRANCESCO, *A pásztorjáték szerepe Balassi Bálint költői fejlődésében*, Bp., 1979 (főleg a szerző nézőpontja).
HORVÁTH I., *Balassi*, 1982 (textológia, virágének-vita, poétika).
KOMLOVSZKI Tibor, *A Balassi-vers karaktere (Tanulmányok)*, Bp., 1992 (a Lucretia-história szerzősége, hangszimbolika).
SZIGETI Csaba, *A hímfarkas bőre. A radikális archaizmus a mai magyar költészetben*, Pécs, 1993 (formatörténet, főleg az első 70 lapon).

Ajánlott irodalom:
KLANICZAY Tibor, *A szerelem költője* = K. T., *Reneszánsz és barokk*, Bp., 1961, 183—295.
BÁN Imre, *Balassi Bálint platonizmusa* = B. I., *Eszmék és stílusok*, Bp., 1976.
KOVÁCS Sándor Iván, *Balassi Bálint és az Óceánum*, ItK, 1976, 659—670 = K. S. I., *Jelenlévő múlt*, Bp., 1978, 49—67.
Balassi Bálint életműve — az egri tudományos ülésszak anyaga, ItK, 1976, 567—720.
NÉMETH G. Béla, *A könyörgés artikulációja, a reménység jegyében (Balassi Bálint, Adj már csendességet...)* = N. G. B., *11 vers. Verselemzések, versértelmezések*, Bp., 1977, 71—101.
VARJAS Béla, *Balassi lírai regénye, a Nagyciklus* = V. B., *A m. reneszánsz ir.*, 1982, 309—346.
Nagyon nagyfokú érdeklődés esetén ajánljuk még:
WALDAPFEL József, *Balassi Bálint költeményeinek kronológiája*, ItK, 1926, 185—210, 271—285.
BÓTA László, *Balassi istenes verseinek kronológiájához*, ItK, 1954, 420—429.
KLANICZAY Tibor, *Hozzászólás Balassi és Rimay verseinek kritikai kiadásához*, MTA I. OK, 1957, 265—338.
KŐSZEGHY Péter, *A Balassi-szöveghagyomány néhány kérdéséről*, ItK, 1985, 76—89.
HORVÁTH Iván, *Szöveg*, 2000, 1994/11, 42—53.

MR-272
A 17. SZÁZAD ÉS A 18. SZÁZAD ELSŐ FELÉNEK MAGYAR IRODALMA

A tanegység olvasmányjegyzéke nagyrészt „a magyar romlásának seculumja”, a 17. század bő áradású irodalmi teljesítményeit tereli húsz tétel szűk medrébe. A barokk korstílus uralkodóvá válásának időszaka ez, a késő-reneszánsz manierizmus és a későbarokk rokokó stílusváltozatai által közrefogva. Ezeket a stílusjegyeket felismerni a szövegekben: fontosabb minden életrajzi adatnál vagy tartalomismeretnél.

A hatalmas anyagot nemcsak szétszabdaltuk, hanem feldolgozható, megtanulható terjedelművé is alakítottuk a praktikus rövidítésekkel, műfaji egybesorolásokkal (pl. eposz, emlékirat, dráma; költészet, próza; publicisztika,

szépirodalom). A *Régi Magyar Költők Tára* 17. századi sorozatának újabb kötetei lehetővé tették Zrínyi és Gyöngyösi kellően még nem méltatott költőkortársainak érdemibb szerepeltetését, de más esetekben is igyekeztünk kiemelni a három évtizedes irodalomtörténeti *Kézikönyv*-höz és a *Barokk kori szgy*-hez képest új szövegkiadási és irodalomtörténet-írói eredményeket. A *kötelező* tanulmányok száma és terjedelme csökkent leginkább. Az *ajánlottak* elsősorban a tájékoztatást szolgálják, azokkal a felsorolt tudományos szövegkiadásokkal együtt, amelyek a kötelezően ismerendő szövegszemelvényeket egészítik ki. (Ezek az információk szemináriumi dolgozatokhoz is jól használhatók.)

Nem győzzük hangsúlyozni a szövegek ismeretének elsődleges fontosságát. A kollokviumot megelőző félévvégi zárthelyi dolgozat ugyanis elsősorban szövegfelismerési kérdésekből fog állni, és aki azokra nem válaszol megfelelően, az kollokviumra nem bocsátható. A kollokviumi tételekben szereplő szövegek sokszor választhatók, s ha valaki nem emlékszik vissza minden elolvasandó szemelvényre, az sokkal kisebb baj, mint ha nem választana közülük olyat, amelyet alaposan ismer. Ezt a megengedő lehetőséget később még inkább biztosítani szeretnénk, különösen igényes érdeklődés esetén.

Felhívjuk a figyelmet a mindenkori előadások fontosságára. Ami a *Kézikönyv*-ből elavult vagy hiányzik, azt az előadás korrigálja és kommentálja új módon (ráadásul rendszerint az kollokváltat, aki előad). Mindenre persze a legemlékezetesebb előadás és a legjobb olvasmányjegyzék sem terjedhet ki, ezért ajánljuk még segítségül az 1994 végén megjelent *Új Magyar Irodalmi Lexikon* (az ÚMIL) szócikkeit. Az előadások olykor csupán egy-egy részletkérdést világítanak meg, de megmutatják, hogy a régi magyar irodalom kutatói és oktatói miként teszik fel kérdéseiket, és miként válaszolnak rájuk. Az előadások meghallgatásával szerzett jó tájékozódást elsősorban a vizsgaanyag feldolgozásakor hasznosíthatjuk, a módszertani tanulságokat pedig a szemináriumi munkában.

Az őszi előadások tárgya a középkor és a reneszánsz, a tavasziaké a barokk.

A személynevek írásmódjában tetten érhető következetlenségek kiküszöbölése (Apácai, Apáczai, Listius, Liszti, Szenci, Szenczi, Tótfalusi, Misztótfalusi stb.) nem egy kollokviumi tételjegyzék feladata. Éppen csak utalunk rá, hogy ezen a téren is Klaniczay Tibor próbált rendet teremteni (*Régi magyar családnevek helyesírása*, Magyar Nyelv, 1966, 480—486 = K. T., *Hagyományok ébresztése*, Bp., 1976, 261—273).

TÉTELEK

1. *Sztoicizmus és manierizmus. Rimay János és a későreneszánsz magyar manieristái: Ecsedi Báthory István, Prágai András*
2. *A későreneszánsz protestáns polgári írói: Szenci Molnár Albert, Szepsi Csombor Márton, Magyari István*
3. *A későreneszánsz udvari dráma (Constantinus és Victoria) és verses certamen (Petki János); Balassi iskolája (Wathay Ferenc) és a manierista ízlés térhódítása: zsoltárfordítás (Thordai János), kegyességi irodalom (Pécsi Lukács, ifj. Darholcz Kristóf)*
4. *Nyéki Vörös Mátyás és barokk egyházi irodalmunk kezdetei; Lépes Bálint, Káldi György, Veresmarti Mihály, Hajnal Mátyás; a „Cantus catholici”*
5. *Pázmány Péter*
6. *A lírikus Zrínyi*
7. *A „Szigeti veszedelem”*
8. *Zrínyi prózája*
9. *Gyöngyösi István*
10. *Eposzkísérletek Zrínyi után: Gyöngyösi Kemény-eposza és Zrínyi-imitációi, Listius László, a Rákóczi-eposz, Kőszeghy Pál*
11. *Zrínyi és Gyöngyösi költőkortársai: Beniczky Péter, Balassa Bálint, Esterházy Pál, Koháry István*
12. *Polgári jellegű és egyházi szellemi mozgalmak: enciklopedizmus, kartezianizmus, puritanizmus, coccejanizmus, pietizmus; Apácai Csere János, Tótfalusi Kis Miklós („Mentség”-ét lásd a következő tételben is!), Petrőczi Kata Szidónia*
13. *Emlékiratirodalom, I: Kemény János, Tótfalusi Kis Miklós, Bethlen Miklós*
14. *Emlékiratirodalom, II: Cserei Mihály, Apor Péter, Bethlen Kata, II. Rákóczi Ferenc: „Vallomások”*
15. *II. Rákóczi Ferenc és a kuruckor irodalma: Rákóczi kiáltványa, „alázatos imádsága”, „gyömrői beszéde”, „Emlékiratok” a szabadságharcról; „Rákóczi Ferenc buzgó éneke”; Forgách Simon „Áfium”-ajánlása; versek: „Szegénylegény dolga...”, „Erdélyi hajdútánc”, „Csinom Palkó”, „Szegénylegények éneke”, „Rákóczi Ferenc bús éneke”, „Rákóczi-nóta”, „Boldogasszony anyánk...”*
16. *A 17—18. századi népszerű elbeszélő irodalom: Haller János, Rosnyai Dávid, Hermányi Dienes József, Kiss István*

17. *Irodalomtörténet-írás és a 18. századi tudományos irodalom: Pápai Páriz Ferenc, Czvittinger Dávid, Bod Péter, Bél Mátyás*
18. *Rokokó költészet: Faludi Ferenc és Amade László*
19. *Rokokó szépprózа: Mikes Kelemen és Faludi Ferenc*
20. *A 17—18. századi barokk dráma és iskoladráma: „Comico tragoedia", „Florentina", „Actio curiosa", Felvinczi György „Comico tragoediá"-ja, Illei János „Tornyos Péter"-e, „Kocsonya Mihály házassága"*

OLVASMÁNYOK

1. Sztoicizmus és manierizmus. Rimay János és a későreneszánsz magyar manieristái: Ecsedi Báthory István, Prágai András

Szövegek:

RENESZÁNSZ KORI SZGY, 1963, 759—785 (Rimay, 779—785: Rimay Prágairól).

RENESZÁNSZ KORI SZGY, 1990, 708—709 (Rimay: „Ne csudáld...", „Én édes Ilonám...", 728—730 (Ecsedi Báthory), 740—745 (Prágai).

A mérvadó tudományos Rimay-kiadások: *Összes művei*, kiad. ECKHARDT Sándor, Bp., 1955; *Írásai*, kiad. ÁCS Pál, Bp., 1992.

ECSEDI BÁTHORY István *Meditációi*, betűhíven kiad. ERDEI Klára, KEVEHÁZI Katalin, utószó KESERŰ Bálint, Bp.—Szeged, 1984 (Adattár, 8); könnyebben olvasható izgalmas részletek: TOLDY Ferenc, *Adalékok* [...], IV, *Báthory István [...], mint író*, Pest, 1889, 70, 74—75, 84—86.

Jó válogatás Prágaiból: KOMLOVSZKI T., *M. költők, 17. sz.*, 1990, I, 7—78. Prágai András versei és Guevara-fordításának előszava: RMKT XVII, 8, kiad. KOMLOVSZKI Tibor, 1976; a Prágai-próza részleteit azonban célszerű BÁN Imre interpretációival együtt tanulmányozni: *„Fejedelmeknek serkentő órája"* = B. I., *Eszmék és stílusok*, 1976, 140—156.

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, II, 1964, 10—29, 41—42, 45—47.

BÁN Imre, *A magyar manierista irodalom*, ItK, 1970, 451—465 = B. I., *Eszmék és stílusok*, 1976, 168—185.

KLANICZAY Tibor, *A meditatív költészet: a manierizmus reprezentatív műfaja* = K. T., *Pallas m. ivadékai*, 1985, 124—128.

Ajánlott irodalom:

KLANICZAY Tibor, *A manierizmus esztétikája = A manierizmus*, szerk. Uő., Bp., 1975, 7—111.

KOVÁCS Sándor Iván, *Szelence — kemence — Velence. Egy Rimay-rímtoposz diadalmenete és bukása* = Újhold-Évkönyv, szerk. LENGYEL Balázs, 1988/1, 362—385.

Késeőreneszánsz, manierizmus, korabarokk Magyarországon (Rimay János és kora) — a keszthelyi tudományos ülésszak anyaga, ItK, 1982, 589—685.

KOMLOVSZKI Tibor, *Rimay költészete és Ecsedi Báthory István = Hagyomány és ismeretközlés*, szerk. KOVÁCS Anna, Salgótarján, 1988, 26—35 (Discussiones Nogradienses, 5).

2. A késő reneszánsz protestáns polgári írói: Szenci Molnár Albert, Szepsi Csombor Márton, Magyari István

Szövegek:

RENESZÁNSZ KORI SZGY, 1963, 785—794 (Szenci Molnár), 794—809 (Szepsi Csombor), 714—725 (Magyari).

RENESZÁNSZ KORI SZGY, 1990, 755—757, 763—764 (Szenci Molnár szótára és nyelvtana előszavaiból).

Bővebb válogatás a zsoltárokból: KOMLOVSZKI T., *M. költők, 17. sz.*, 1990, I, 190—233. A *Psalterium Ungaricum* kritikai kiadása: RMKT XVII, 6, kiad. STOLL Béla, 1971; Szenci Molnár képversei, ford. TANDORI Dezső, Kortárs, 1974, 1182—1185; *Válogatott művei*, kiad. VÁSÁRHELYI Judit, bev. TOLNAI Gábor, Bp., 1976 (ezekből a kiadásokból, vagy máshonnan, a Szgy-hez képest több zsoltár, vers és választott prózaszemelvény ismerete szükséges).

A Szepsi Csombor-kritikai kiadás: *Összes művei*, kiad. KOVÁCS Sándor Iván, KULCSÁR Péter, bev. KOVÁCS Sándor Iván, Bp., 1968 (RMPE, 1); az *Europica varietas*-t, WEÖRES Sándor fordításaival, ugyanők külön is kiadták, Bp., 1979 (érdeklődőknek ezt ajánljuk).

Magyari *Romlás*-könyvét kiad. KATONA Tamás, utószó MAKKAI László, Bp., 1979.

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, II, 1964, 51—59, 67—80, 81—83, 60—62.

Ajánlott irodalom:

TOLNAI Gábor, *Szenczi Molnár Albert értékelésének néhány kérdése*, It, 1954, részletek: 157—159 = T. G., *A fejedelmi Erdély*, Bp., 1984, 13—17.

KOVÁCS Sándor Iván, *A „Psalterium Ungaricum" világképe és a XXIX. zsoltár*, It, 1975, 539—551.

A régi m. vers, 1979, 215—224 = K. S. I., *Jelenlévő múlt*, Bp., 1978, 82—95.

Szenci Molnár Albert és a magyar késő-reneszánsz, szerk. CSANDA Sándor, KESERŰ Bálint, Szeged, 1978 (Adattár, 4), belőle különösen: BÁN Imre, *Szenci Molnár Albert, a költő*, 137—153; HORVÁTH Iván, *„Számtalan az soc vala vala vala"*, 183—189.

VÁSÁRHELYI Judit, *Eszmei áramlatok és politika Szenci Molnár Albert életművében*, Bp., 1985 (Humanizmus és Reformáció, 12).

IMRE Mihály utószava a *Dictionarium* hasonmás kiadásához, Bp., 1990 (BHA, 25).

3. A késeőreneszánsz udvari dráma (Constantinus és Victoria) és verses certamen (Petki János); Balassi iskolája (Wathay Ferenc) és a manierista ízlés térhódítása: zsoltárfordítás (Thordai János), kegyességi irodalom (Pécsi Lukács, ifj. Darholcz Kristóf)

Szövegek:

RENESZÁNSZ KORI SZGY, 1963, 809—821 (*Constantinus és Victoria*), 739—741 (Petki J.), 730—731 (Wathay F.), 750—751 (Thordai J.).

RENESZÁNSZ KORI SZGY, 1990, 788—789 (Wathay: „Ázsiának földe..."), 782—783 (Thordai: 41., 42. zsoltár).

A *Constantinus és Victoria* teljes (de nem kritikai kiadás-szintű) szövege: RMDE, II, kiad. KARDOS Tibor, DÖMÖTÖR Tekla, 1960, 105—178; *Magyar drámaírók, 16—18. század*, kiad. NAGY Péter, Bp., 1981, 367—461.

Petki J. kritikai kiadása: RMKT XVII, 1, kiad. KLANICZAY Tibor, 1959, 310—328; lásd még KOMLOVSZKI T., *M. költők, 17. sz.*, 1990, I, 128—152.

Wathay F. kritikai kiadása: RMKT XVII, 1, kiad. NAGY Lajos, 1959, 141—242. Uő., BELIA Györggyel a Wathay-énekeskönyv rajzait és szövegeit hasonmásban is kiad., Bp., 1976, I—II. Hat Wathay-vers (legalább ezeket ismerni kell!): KOMLOVSZKI T., *M. költők, 17. sz.*, 1990, I, 79—102.

A Thordai-psalterium kritikai kiadása: RMKT XVII, 4, kiad. STOLL Béla, VARGA Imre, 1967, 155—391; az ismerendő Thordai-válogatás: KOMLOVSZKI T., *M. költők, 17. sz.*, 1990, I, 236—258.

Szövegkiadás helyett Pécsi L.-ról lásd RÓNAY György, *Szűzek koszorúja*, Bp., 1936.

Darholcz K. *Novissima tubá*-ját kiad. NÉMETH S. Katalin, utószó JANKOVICS József, Bp., 1986; belőle az első beszélgetés olvasását ajánljuk.

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, I, 1964, 445—446, 541—542.

KÉZIKÖNYV, II, 1964, 89—90, 47—50.

Ajánlott irodalom:

LUDÁNYI Mária, *Petrarca szonettjei egy XVII. század eleji drámában*, ItK, 1974, 338—342.

Uő., *A szerelem-kép alakulása a XVI. század végi és a XVII. század eleji magyar irodalomban*, ItK, 1979, 367—369.

4. Nyéki Vörös Mátyás és barokk egyházi irodalmunk kezdetei; Lépes Bálint, Káldi György, Veresmarti Mihály, Hajnal Mátyás; a „Cantus catholici"

Szövegek:

BAROKK KORI SZGY, 1966, 24—33 (Nyéki Vörös: *Dialogus*, részletek, *Siralom...*). Kritikai kiadás: RMKT XVII, 2, kiad. JENEI Ferenc, KLANICZAY Tibor, 1962, 91—244. A Szgy és a KOMLOVSZKI-antológia szövegei ismerendők: *M. költők, 17. sz.*, 1990, I, 288—352 (a *Dialogus*-ból csak részletek), továbbá a WEÖRES Sándor kommentálta szemelvények: *Három veréb*, 1982, II, 275—283 (az alkalmi epigrammák is!). A *Cantus catholici*-ban megjelent *Pokol* c. verset (RMKT XVII, 7, kiad. HOLL Béla, 1974, 364—369) Weöres S. tulajdonítja Vörös Mátyásnak.

Lépes B.-szemelvények BÁN Imre kommentárjában: *A magyar barokk próza változatai* = B. I., *Eszmék és stílusok*, 1976, 188—192.

Veresmarti M. *Megtérése históriájá*-ból az I. rész szemelvényei, kiad. BITSKEY István, *Magyar emlékírók, 16—18. század*, Bp., 1982, 123—129 (Magyar Remekírók). A históriát újabban kiad. JANKOVICS József, Bp., 1992.

Hajnal M. ájtatos könyvecskéje 1629. évi kiadásának hasonmása, HOLL Béla utószavával: Bp., 1992 (BHA, 27); az 1642. évi kiadás elmélkedéseit kiad. HOLL Béla, RMKT XVII, 7, 1974, 71—106, 487—508.

A *Cantus catholici* énekei: Uo., 317—377. (Ismerjük belőle az idézett *Pokol*-verset, a 218/II. és a 222. sz. karácsonyi éneket).

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, II, 1964, 113—125, 142—145, 140—142, 137—140, 146—149.
WEÖRES S. és BÁN I. fent idézett tanulmánya.
BÁN Imre: *Nyéki Vörös Mátyás: Aeternitas. Örökké-valóság = A régi m. vers*, 1979, 235—255.
KLANICZAY Tibor, *Heroikus és küzdő magatartás a barokk költészetben*, 1968 = K. T., *A múlt nagy korszakai*, Bp., 1973, 337—345.

Ajánlott irodalom:

A fent idézett Veresmarti- és Hajnal-kiadás utószava.

5. Pázmány Péter

Szövegek:

BAROKK KORI SZGY, 1966, 9—24.
PÁZMÁNY Péter *Prédikációi*, kiad., bev. TARNÓC Márton, Bp., 1987, 76—97 (*A fiaknak istenes neveléséről*), 149—168 (*A buja fajtalanságnak veszedelmességéről*), 338—361 (*Mint kell a keresztyén leánt nevelni*). Ugyanezen prédikációit lásd még: *Művei*, kiad., utószó TARNÓC Márton, Bp., 1983, 649—668, 728—745, 1021—1042 (Magyar Remekírók).
További Pázmány-kiadások: *Válogatás műveiből*, kiad. ŐRY Miklós, SZABÓ Ferenc, VASS Péter, bev. ŐRY Miklós, SZABÓ Ferenc, Bp., 1983, I—III.
Öt szép levél (1613), kiad., utószó BITSKEY István, Bp., 1984, vö. GERÉBY György bírálatával, ItK, 1985, 316—323.
Keresztyéni imádságos könyv (1606), hasonmás kiad., utószó LUKÁCSY Sándor, Bp., 1993 (BHA, 28).

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, II, 1964, 123—137.
KOSZTOLÁNYI Dezső, *A magyar próza atyja*, Nyugat, 1920/II, 911—917 = K. D., *Látjátok feleim*, kiad. RÉZ Pál, Bp., 1976, 42—52 (több kiadásban is olvasható).

Ajánlott irodalom:

A barokk, bev., kiad. BÁN Imre, Bp., 1962 (és későbbi kiadások), 5—37, 150—152.

SÍK Sándor, *Pázmány Péter az ember és az író*, Bp., 1939.

BITSKEY István, *Humanista erudíció és barokk világkép. Pázmány Péter prédikációi*, Bp., 1979 (Humanizmus és Reformáció, 8).

ŐRY Miklós és SZABÓ Ferenc bevezető tanulmánya a fent idézett 1983. évi Pázmány-kiadáshoz.

Pázmány Péter emlékezete. Halálának 350. évfordulóján, szerk. LUKÁCS László, SZABÓ Ferenc, Roma, 1987 (benne POLGÁR László Pázmány-bibliográfiája, 449—480).

SZABÓ Ferenc, *A teológus Pázmány. A grazi „theologia scholastica" Pázmány művében*, Róma, 1990.

6. A lírikus Zrínyi

Szövegek:

BAROKK KORI SZGY, 1966, 40—57, 202.

A további és teljes szövegű lírai versek: Gróf ZRÍNYI Miklós *Művei*, I, *Költői művek*, kiad. NÉGYESY László, Bp., 1914, 89—104, 334—359 (A Kisfaludy-Társaság Nemzeti Könyvtára, 14/1).

Alkalmi versek: WEÖRES S., *Három veréb*, 1982, I, 355—366.

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, II, 1964, 164—165.

KOVÁCS Sándor Iván, *A lírikus Zrínyi*, Bp., 1985, 150—157, 161—166, 191—211, 238—245, 280—286, 322—326.

7. A „Szigeti veszedelem"

Szöveg:

BAROKK KORI SZGY, 1966, 58—202.

Kritikai kiadás: Gróf ZRÍNYI Miklós *Művei*, I, *Költői művek*, kiad. NÉGYESY László, Bp., 1914 (A Kisfaludy-Társaság Nemzeti Könyvtára, 14/1).

Az 1651. évi *Syrena*-kötet hasonmás kiadása, KOVÁCS Sándor Iván utószavával, Bp., 1980.

Újabb szövegkritika: Matura Klasszikusok, kiad. KIRÁLY Erzsébet, Bp., 1993; Európa Diákkönyvtár, kiad. KOVÁCS Sándor Iván, Bp., 1994.

Irodalom:
KÉZIKÖNYV, II, 1964, 165—174.
ARANY János, *Zrínyi és Tasso*, 1859 = A. J. *Összes művei*, X, kiad. KERESZTURY Mária, Bp., 1962, részletek: 330—341, 363—376 (a III. ének első fele).
KLANICZAY Tibor, *Zrínyi Miklós*, Bp., 1964[2], 306—317 (*A barokk eposz és költője*).
Uő., *Heroikus és küzdő magatartás a barokk költészetben*, 1968 = K. T., *A múlt nagy korszakai*, Bp., 1973, 337—339, 345—353.

Ajánlott irodalom:
KIRÁLY György, *Zrínyi és a reneszánsz*, 1920 = K. Gy., *A filológus kalandozásai*, kiad. KENYERES Ágnes, Bp., 1980, 207—216.
SZÖRÉNYI László, *A Szigeti veszedelem és az európai epikus hagyomány*, 1979; Uő., *Panegyricus és eposz. Zrínyi és Cortesius*, 1987 = Sz. L., *Hunok és jezsuiták*, Bp., 1993, 15—33.
KIRÁLY Erzsébet, KOVÁCS Sándor Iván, *„Adria tengernek fönnforgó habjai". Tanulmányok Zrínyi és Itália kapcsolatáról*, Bp., 1983.
KIRÁLY Erzsébet, *Poétikai fogalmak Zrínyi Syrena-kötetének előszavában*, ItK, 1984, 277—289.
Uő., *Tasso és Zrínyi. A „Szigeti veszedelem" olasz epikai modelljei*, Bp., 1989 (Humanizmus és Reformáció, 16).
Uő., *Manierizmus és barokk — Zrínyire gondolva = Irodalomtanítás*, szerk. SIPOS Lajos, Bp., 1994, II, 51—56.
KOVÁCS Sándor Iván, *A Zrínyi-költészet karakterjegyei = Uo.*, 57—76.

8. Zrínyi prózája

Szövegek:
BAROKK KORI SZGY, 1966, 202—281 (a levelek és emlékiratok közül: 263—269, 270—272, 274—281).
Újabb szövegkiadások: Zrínyi M. *Prózai művei*, Négyesy László hagyatékából kiad. az ELTE Zrínyi-szemináriuma, előszó KLANICZAY Tibor, bev. KOVÁCS Sándor Iván, Bp., 1985 (Zrínyi-Könyvtár, 1).
Mátyás király életéről való elmélkedések, kiad., utószó: KOVÁCS Sándor Iván, KULCSÁR Péter, Bp., 1990.
Áfium, kiad. KULCSÁR Péter (Európa Diákkönyvtár; az eposz fent említett kiadásával együtt).

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, II, 175—183.

KLANICZAY Tibor, *Zrínyi helye a XVII. század politikai eszméinek világában*, 1979 = K. T., *Pallas m. ivadékai*, 1985, részletek: 153—154, 183—189, 199—206, 207—211 (a bevezető, a 6. és a 9—10. fejezet).

KOVÁCS Sándor Iván, *Zrínyi prózaírói remekműve: a „Mátyás király életéről való elmélkedések"* = K. S. I., *A „Syrena" és a szobor*, Pécs, 1993, 31—39 (az idézett 1990. évi kiadás utószava).

9. Gyöngyösi István

Szövegek:

BAROKK KORI SZGY, 1966, 358—449 (*Murányi Venus*), 450—459 (*Porából megéledett Phoenix, avagy [...] Kemény János [...] emlékezete*, részletek; a teljes szöveg a következő tétel kötelező járuléka!), 459—462 (a Kemény-eposz utószava: *Az olvasónak*), 462—467 (*Thököly Imre és Zrínyi Ilona házassága*, részletek).

Gyöngyösi műveinek kritikai kiadása: *Összes költeményei*, kiad. BADICS Ferenc, Bp., 1914—1937, I—IV.

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, II, 1964, 184—196.

ARANY János, *Gyöngyösi István*, Koszorú, 1863/I, 529—534, 553—559 = A. J. *Összes művei*, XI, kiad. NÉMETH G. Béla, Bp., 1968, 421—440 (más Arany-kiadásból is olvasható).

KOVÁCS Sándor Iván, *Gyöngyösi Kemény-eposzának Zrínyi-imitációi*, ItK, 1985, 389—413 = K. S. I., *Koboz és virginál*, 1990, 5—42.

Ajánlott irodalom:

HORVÁTH János, *A magyar irodalom fejlődéstörténete* [készült 1921—1923], Bp., 1976, 124—142 (Gyöngyösi és a barokk ízlés).

[TRENCSÉNYI-]WALDAPFEL Imre, *Gyöngyösi-dolgozatok*, ItK, 1932, 41—61, 164—172 (klny. is: Irodalomtörténeti Füzetek, 42).

R. VÁRKONYI Ágnes, *Mársszal társalkodó Murányi Venus 1664-ben*, It, 1980, 77-104.

Uő., *A rejtőzködő Murányi Venus*, Bp., 1987 (Labirintus).

KIBÉDI VARGA Áron, *Retorika, poétika, műfajok. Gyöngyösi István költői világa*, It, 1983, 545—590.

POROGI András, *Gyöngyösi Kemény-eposzának politikai koncepciójáról*, It, 1986, 383—409.

10. Eposzkísérletek Zrínyi után: Gyöngyösi Kemény-eposza és Zrínyi-imitációi, Listius László, a Rákóczi-eposz, Kőszeghy Pál

Szövegek:

GYÖNGYÖSI István, *Porábul megéledett Phoenix, avagy [...] Kemény János [...] emlékezete* = Gy. I. *Összes művei*, kiad. BADICS Ferenc, II, Bp., 1921, 9—205.

LISTIUS László, *Magyar Mars*, RMKT XVII, 12, kiad. VARGA Imre, 1987, 266—267 (*Az Olvasóhoz*), 293—304 (III. ének), 380—393 (XI. ének), 415—416 (*Peroratio*); a *Magyar Mars* megjelölt részletei más kiadásból is olvashatók, pl. LISTIUS L. *Munkái*, kiad. KOMÁROMY András, Bp., 1891.

Rákóczi-eposz, kiad., bev. SZIGETI Csaba, utószó KESERŰ Gizella, Bp., 1988 (Bibliotheca Historica), 33—38 (1. rész), 179—196 (5. rész).

KŐSZEGHY Pál, *Bercsényi házassága, Harmadik könyv*, kiad., bev. THALY Kálmán, Bp., 1894, 32—33 (*Ajánlás*), 65—76, 92—104 (ebből a részből a BAROKK KORI SZGY a 481—485. lapon csak a 115—159. strófát közli).

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, II, 1964, 187—193, 199—200, 205—206, 203—205.

KOVÁCS Sándor Iván, *Gyöngyösi Kemény-eposzának Zrínyi-imitációi*, ItK, 1985, 389—413 = K. S. I., *Koboz és virginál*, 1990, 5—42.

Ajánlott irodalom:

VARGA Imre Listius műveiről: RMKT XVII, 12, 1987, 775—778.

SZAKOLCZAI Attila, *Zrínyi-reminiszcenciák a Rákóczi-eposzban*, Zrínyi-dolgozatok, II (1985), 129—149; továbbá a fent idézett kiadások kísérőtanulmányai.

11. Zrínyi és Gyöngyösi költőkortársai: Beniczky Péter, Balassa Bálint, Esterházy Pál, Koháry István

Szövegek:

BAROKK KORI SZGY, 1966, 351—355 (Beniczky), 356—358 (Esterházy), 476—479 (Koháry).

Fontosabb s jellemzőbb versek és versrészletek a kritikai kiadásból olvasandók: RMKT XVII, 12, kiad. VARGA Imre, STOLL Béla, 1987, Beniczky: 112—115 (72. sz.), 118—128 (74—78. sz.), 139—140 (83. sz., 1—5), 212—217 (83. sz., 246—250; 84—85. sz.); Balassa: 233—234 (92. sz.),

237—241 (95. sz.), 246—248 (99. sz.); Esterházy: 526—529 (127. sz.), 547—564 (132—133. sz.), 577—594 (137—142. sz.), 598—621 (144—146. sz.).

Koháry két versét (*Ez világot senki által nem élte..., Embernek ételében mértékletesnek kell lenni...*) a kommentárral együtt célszerű ismerni; lásd az alább ajánlott tanulmányokat.

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, II, 1964, 197—203.

Ajánlott irodalom:

VARGA Imre, *Gr. Balassa Bálint magyar nyelvű önéletrajz-drámája 1643-ból*, ItK, 1979, 427—446 (vö. ItK, 1991, 83—84).

KOVÁCS Sándor Iván, *Koboz és virginál. Esterházy Pál költészetéről*; Uő., *„Kik Marsnak merészségét követik". Kísérlet Esterházy Pál „Csudálatos éneké"-nek megfejtésére* = K. S. I., *Koboz és virginál*, 1990, 64—76, 43—63. Első megjelenésük: Dunatáj, 1990/2—3, 3—11.

ESTERHÁZY Pál, *Mars Hungaricus*, kiad., ford. IVÁNYI Emma, szerk. HAUSNER Gábor, Bp., 1989, 409—427 (Zrínyi-könyvtár, 3).

A Koháry-versek és elemzésük: JELENITS István, *Koháry István: Ez világot senki által nem élte... = A régi m. vers*, 1979, 351—364.

KOVÁCS Sándor Iván, *„Ételt az asztalnok s italt az pohárnok..." — Egy Koháry-vers gasztronómiai ihlete*, Holmi, 1992, 1268—1285.

Lásd még VARGA Imre, *A magyar barokk költészet egy változata (Koháry István börtön-költészete)*, ItK, 1973, 501—513.

12. Polgári jellegű és egyházi szellemi mozgalmak: enciklopedizmus, kartezianizmus, puritanizmus, coccejanizmus, pietizmus; Apácai Csere János, Tótfalusi Kis Miklós („Mentség"-ét lásd a következő tételben is!), Petrőczi Kata Szidónia

Szövegek:

BAROKK KORI SZGY, 1966, 281—314, 320—334 (Apácai), 556—580 (Tótfalusi), 607—612 (Petrőczi).

Tájékoztatásul a teljes kiadások és bővebb válogatások: *Magyar Encyclopaedia*, kiad., bev. BÁN Imre, Bp., 1959 (Magyar Klasszikusok).

Mentség, kiad. HAIMAN György, SZELESTEI N. László, bev. HAIMAN György, Bp., 1987.

Petrőczi-versek: KOMLOVSZKI T., *M. költők, 17. sz.*, 1990, I, 618—633.

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, II, 1964, 221—228, 239—249, 250—253, 351, 353—355. Ismerjük még Medgyesi Pált (235—236) és Pápai Páriz Ferencet (253—257), aki a 17. tételben is szerepel!

Ajánlott irodalom:

BÁN Imre, *Apáczai Csere János*, Bp., 1958.

Uő., *Apáczai Csere János doktori értekezése* = B. I., *Eszmék és stílusok*, Bp., 1976, 203—214.

JAKÓ Zsigmond bevezető tanulmánya a *Misztótfalusi Kis Miklós. Erdélyi féniks* c. Tótfalusi-antológiához, Bukarest, 1974, 5—81.

NAGY Géza bevezető tanulmánya a *Békességet másoknak, magamnak* c. Pápai Páriz-antológiához, Bukarest, 1977, 6—133.

S. SÁRDI Margit, *Petrőczy Kata Szidónia költészete*, Bp., 1976.

Uő., *Petrőczi Kata Szidónia, Világi sok búba = A régi m. vers*, 1979, 365—377.

13. Emlékiratirodalom, I: Kemény János, Tótfalusi Kis Miklós, Bethlen Miklós

Szövegek:

BAROKK KORI SZGY, 1966, 339—351 (Kemény), 559—580 (Tótfalusi: *Mentség*), 580—607 (Bethlen).

Tájékoztatásul a teljes szövegkiadások: Kemény és Bethlen önéletírását kétszer is kiad. V. WINDISCH Éva: Bp., 1959, bev. Uő., Bethlenét bev. TOLNAI Gábor, Bp., 1955, I—II (Magyar Századok); KEMÉNY János és BETHLEN Miklós *Művei*, Bp., 1980 (Magyar Remekírók).

A francia emlékirat: Dominique RÉVÉREND, *Bethlen Miklós francia emlékiratai*, ford. TOLDY István, kiad., utószó KÖPECZI Béla, Bp., 1984.

BETHLEN Miklós *Levelei*, kiad., bev. JANKOVICS József, Bp., 1987, I—II (RMPE, 6/1—2).

BETHLEN János, *Erdély története, 1629—1673*, ford. P. VÁSÁRHELYI Judit, kiad., utószó JANKOVICS József, Bp., 1993.

Tótfalusihoz lásd az előző tételt.

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, II, 1964, 208—213, 250—253, 341—351.

Ajánlott irodalom:

NÉMETH László, *Bethlen Miklós*, 1932 = N. L., *Az én katedrám. Tanulmányok*, Bp., 1969, 125—134.

BITSKEY István, *História, emlékirat, önvallomás = Irod. és ideológia*, 1987, 61—89.

14. Emlékiratirodalom, II: Cserei Mihály, Apor Péter, Bethlen Kata, II. Rákóczi Ferenc: „Vallomások”

Szövegek:

BAROKK KORI SZGY, 1966, 688—696 (Cserei), 696—704 (Apor), 704—712 (Bethlen K.), 622—624, 639—646 (Rákóczi, az *Emlékiratok* a következő tételhez kell!).

Tájékoztatásul a teljes kiadások: CSEREI M., *Erdély históriája (1611—1711)*, kiad., bev. BÁNKÚTI Imre, Bp., 1983.

APOR P., *Metamorphosis Transylvaniae*, kiad., utószó TÓTH Gyula, Bp., 1972; *Ua.*, kiad. KÓCZIÁNY László, LŐRINCZY Réka, Bukarest, 1978.

BETHLEN K. *Önéletírása*, kiad., bev. SÜKÖSD Mihály, Bp., 1963 (Magyar Századok).

II. RÁKÓCZI F. *Emlékiratai*-nak bilingvis kritikai kiadása: ford. VAS István, kiad. KÖPECZI Béla, KOVÁCS Ilona, bev. KÖPECZI Béla, Bp., 1978 (Archivum Rákóczianum, 3/1). A *Vallomások* és *Emlékiratok* új kiadása: ford. SZEPES Erika, VAS István, kiad., utószó HOPP Lajos, Bp., 1979 (Magyar Remekírók).

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, II, 1964, 430—437, 390—394, 379—383.

Ajánlott irodalom:

NÉMETH László, *Sziget Erdélyben* [Bethlen Katáról], 1940 = N. L., *Az én katedrám. Tanulmányok*, Bp., 1969, 136—168.

BITSKEY I.-nak az előző tételnél id. tanulmánya.

GYENIS Vilmos, *Rákóczi vallomásai és a hazai emlékirathagyomány = Rákóczi-tanulmányok*, szerk. KÖPECZI Béla, R. VÁRKONYI Ágnes, HOPP Lajos, Bp., 1980, 397—413.

KOVÁCS Ilona, *Az írói szándék értelmezése Rákóczi műveiben = Irodalom, történelem, folklór. Mikes Kelemen születésének 300. évfordulójára*, szerk. HOPP Lajos, PINTÉR Márta Zsuzsanna, TÜSKÉS Gábor, Debrecen, 1992, 25—31.

15. II. Rákóczi Ferenc és a kuruckor irodalma: Rákóczi kiáltványa, „alázatos imádsága", „gyömrői beszéde", „Emlékiratok" a szabadságharcról; „Rákóczi Ferenc buzgó éneke"; Forgách Simon „Áfium"-ajánlása; versek: „Szegénylegény dolga...", „Erdélyi hajdútánc", „Csinom Palkó", „Szegénylegények éneke", „Rákóczi Ferenc bús éneke", „Rákóczi-nóta", „Boldogasszony anyánk..."

Szövegek:

BAROKK KORI SZGY, 1966, 614—616, 618—621 (a kiáltvány részletei: bevezetés, 1—5, 15. pont, befejezés), 622—625 (imádság, beszéd), 631—639 (emlékiratok), 620—622 (Rákóczi buzgó éneke), 612—613 (Forgách ajánlása), 648—649, 671—674, 678—680, 682—686 (versek).

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, II, 1964, 371—387 (Rákóczi; a tételhez tartozó részek), 365—366 (Forgách), 482—486, 487, 489—493, 488—489 (versek; a tételhez tartozó részek).

Ajánlott irodalom:

II. RÁKÓCZI Ferenc *Politikai és erkölcsi végrendelete*, ford. SZÁVAI Nándor, KOVÁCS Ilona, kiad. BORZSÁK István, KOVÁCS Ilona, kísérőtanulmány KÖPECZI Béla, Bp., 1984 (Archivum Rákóczianum, 3/3).

KOVÁCS Ilona, *Az írói szándék értelmezése Rákóczi műveiben = Irodalom, történelem, folklór. Mikes Kelemen születésének 300. évfordulójára*, szerk. HOPP Lajos, PINTÉR Márta Zsuzsanna, TÜSKÉS Gábor, Debrecen, 1992, 25—31.

VARGA Imre, *Szegénylegény dolga*; ESZE Tamás, *Szegénylegény éneke*; KOVÁCS Sándor Iván, *Rákóczi Ferenc buzgó éneke = A régi m. vers*, 1979, 331—350, 393—424, 379—391 (ez utóbbit lásd még: K. S. I., *Jelenlévő múlt*, Bp., 1978, 106—119).

MARTINKÓ András, *Csinom Palkó* = M. A., *Értjük, vagy félreértjük a költő szavát?*, Bp., 1983, 34—49.

PÉCZELY László, *A Rákóczi-nóta = Rákóczi-tanulmányok*, szerk. KÖPECZI Béla, R. VÁRKONYI Ágnes, HOPP Lajos, Bp., 1980, 543—558.

16. A 17—18. századi népszerű elbeszélő irodalom: Haller János, Rosnyai Dávid, Hermányi Dienes József, Kiss István

Szövegek:

BAROKK KORI SZGY, 1966, 551—552 (Haller), 553—556 (Rosnyai), 767—785 (Hermányi), 785—793 (Kiss).

A Hermányi-kritikai kiadás: *Szépprózai munkái*, kiad., bev. S. SÁRDI Margit, Bp., 1992 (RMPE, 9).

Kiss I. *Jeruzsálemi utazás*-át kiad., bev. PÁSZTOR Lajos, Róma, 1958; bővebb részletek: *Magyar utazási irodalom, 15—18. század*, kiad. KOVÁCS Sándor Iván, MONOK István, Bp., 1990, 662—750 (Magyar Remekírók).

A műfaj antológiája: *Magyar elbeszélők, 16—18. század*, kiad. S. SÁRDI Margit, Bp., 1986 (Magyar Remekírók).

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, II, 1964, 301—305, 612—617, 596—598.

SZAUDER József, *Kiss István utazó könyvetskéje Velencéről, 1766-ban* = Sz. J., *Olasz irodalom — magyar irodalom*, Bp., 1963, 435—459.

S. SÁRDI Margit, *Hermányi Dienes József, 1699—1763* = H. D. J. *Szépprózai munkái*, id. kiad., 7—24.

17. Irodalomtörténet-írás és a 18. századi tudományos irodalom: Pápai Páriz Ferenc, Czvittinger Dávid, Bod Péter, Bél Mátyás

Szövegek:

BAROKK KORI SZGY, 1966, 756—760 (Czvittinger), 760—767.

Rendszerek, 1981, 196—201 (Pápai Páriz), 202—208 (Bél), 218—221, 228—231 (Czvittinger), 222—227 (Bod).

Teljesebb válogatások: Pápai Párizt lásd a 12. tételnél.

Bod *Magyar Athenás*-ának bő részleteit kiad. TORDA István, Bp., 1982 (Magyar Hírmondó).

Bél-szövegek és szemelvények: *Hungáriából Magyarország felé*, ford. többen, kiad., bev. TARNAI Andor, Bp., 1984 (Magyar Ritkaságok).

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, II, 1964, 253—257, 461—464, 562—566, 467—471.

TARNAI Andor, *Az egyházi értelmiség laicizálódása* = *Rendszerek*, 1981, 188—195.

Ajánlott irodalom:

TARNAI Andor, *A magyarországi irodalomtörténetírás megindulása*, ItK, 1971, 35—77.

Uő., *Bél Mátyás és a magyar nyelv és irodalom*, It, 1984, 817—831.

18. Rokokó költészet: Faludi Ferenc és Amade László

Szövegek:

BAROKK KORI SZGY, 1966, 735—739 (Amade L.), 739—740, 751—756 (Faludi).

Faludinak vékony füzetnyi minden versét ismerni kell! Többek között kiad. TOLDY Ferenc (Pest, 1853, 1854), NÉGYESY László (Bp., 1900, kritikai igényű kiadás), FERENCZI Zoltán (Bp., 1902), VARGHA Balázs (*Fortuna szekerén okosan ülj. Téli éjtszakák*, Bp., 1985).

Amade L. verseit kiad. NÉGYESY László, Bp., 1892.

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, II, 1966, 505—513, 529—533, 536—537, 540—544.

WEÖRES Sándor, *Faludi Ferenc* = W. S., *Három verép*, 1982, II, 72—76.

VARGHA Balázs, *Két portré* = az id. 1985. évi kiadás bevezető tanulmánya.

Ajánlott irodalom:

HORVÁTH János, *A magyar irodalmi népiesség Faluditól Petőfiig*, Bp., 1927, 1978[2], 23—42.

VÖRÖS Imre, *Faludi Ferenc eklogái*, It, 1979, 849—865.

CSETRI Lajos, *Faludi Ferenc: VI. ecloga = A régi m. vers*, 1979, 425—447.

SZÖRÉNYI László, *Faludi Ferenc irodalmi jelentősége*, Életünk, 1981, 251—256.

SZAUDER Mária, *Faludi Ferenc, a Római Árkádia tagja*, ItK, 1982, 448—451.

VAJDA György Mihály, *Faludi és a felvilágosodás*, ItK, 1982, 312—317.

KOVÁCS Sándor Iván, *Néhány Zrínyi-nyom a XVII—XVIII. századi magyar költészetben* = K. S. I., *A „Syrena" és a szobor*, Pécs, 1993, 65—70.

HORVÁTH János, *Amade László*, közli KOROMPAY János, bev. TARNAI Andor, It, 1973, 667—740.

TŐZSÉR Árpád, *A rokokó vers mozdulatai (Amade László költészetéről)*, ItK, 1980, 713—717.

19. Rokokó széppróza: Mikes Kelemen és Faludi Ferenc

Szövegek:

BAROKK KORI SZGY, 1966, 712—734 (Mikes), 740—751 (Faludi).

A Mikes-leveleskönyv kritikai kiadása: MIKES Kelemen *Összes művei*, I, *Törökországi levelek és misszilis levelek*, kiad. HOPP Lajos, Bp., 1966 (a sorozat további köteteit is ő adta ki); a népszerű kiadások közül kiemeljük BARTA Jánosét: bev. és BISZTRAY Gyulával együtt kiad., Bp., 1958 (Magyar Klasszikusok), továbbá a HOPP Lajosét: kismonográfiányi utószóval kiad., Bp., 1978 (Magyar Remekírók).

A *Téli éjtszakák*-at VARGHA B. előbb id. kiadása tartalmazza (1985); szemelvényeket közöl belőle: *Téli éjtszakák. Válogatás Faludi Ferenc prózai műveiből*, bev. RÓNAY György, kiad., utószó SZÖRÉNYI László, Bp., 1978 (Magyar Tallózó).

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, II, 1964, 505—527, 536—540.

Ajánlott irodalom:

BARTA János bevezetése a fent idézett Mikes-kiadáshoz (1958).

HOPP Lajos, *Mikes és világa*, Bukarest, 1973 (belőle különösen *A Törökországi levelek műfaji problémái*, 129—159; korábbi formája: MTA I. OK, 1960, 129—152).

KAMOCSAY Ildikó, *A magyar realizmus bölcsőhelye: Rodostó. Fikcióesszé*, Élet és Irodalom, 1987/12.

Irodalom, történelem, folklór. Mikes Kelemen születésének 300. évfordulójára, szerk. HOPP Lajos, PINTÉR Márta Zsuzsanna, TÜSKÉS Gábor, Debrecen, 1992 (belőle különösen: R. VÁRKONYI Ágnes, *Mikes — Rodostó*, 53—58).

20. A 17—18. századi barokk dráma és iskoladráma: „Comico tragoedia", „Florentina", „Actio curiosa", Felvinczi György „Comico tragoediá"-ja, Illei János „Tornyos Péter"-e, „Kocsonya Mihály házassága"

Szövegek:

BAROKK KORI SZGY, 1966, 33—39 (*Comico-tragoedia*), 467—476 (*Florentina*), 548—551 (*Actio curiosa*), 793—801 (Illei János: *Tornyos Péter*), 802—810 (*Kocsonya Mihály házassága*).

Tájékoztatásul a teljes szövegeket közlő kiadások: RMDE, II, kiad. KARDOS Tibor, DÖMÖTÖR Tekla, 1960, 43—103, 239—354, 355—396, 437—475 (Felvinczi: *Comico tragoedia*).

Magyar drámaírók, 16—18. század, kiad. NAGY Péter, Bp., 1981 (Magyar Remekírók), 291—366, 463—598, 599—641, 699—717 (a *Kocsonya Mihály...* szerzői e közlés szerint Billisics Márton és Szabadhegyi Mihály), 913—962 (Illei: *Tornyos Péter*).

A Gyöngyösi Istvánnak is tulajdonítható *Florentina* megjelent Gyöngyösi *Összes költeményei* között is, kiad. BADICS Ferenc, I, Bp., 1914, 253—419, 481—514.

Irodalom:

KÉZIKÖNYV, II, 1964, 145—146, 186—187, 204—205, 264—266 (Felvinczi*ről* lásd még: 257—259), 298—300, 586—589.

MR-273
A MAGYAR FELVILÁGOSODÁS IRODALMA

A tanegység a magyar irodalom történetének a 18. század utolsó évtizedeitől az 1810-es évekig terjedő szakaszát tekinti át. Az áttekintés központi kategóriájának a felvilágosodás fogalmát tekintve, elsősorban nem műfajtörténeti vagy stílustörténeti kategóriákat használ szervezőelvként. Nagy súlyt helyez a korszak irodalomszociológiai szempontú vizsgálatára, az irodalmi élet intézményeinek kialakulására, megszerveződésére. Foglalkozik az egyes irodalmi műnemek átfogó értelmezésével, az irodalom fogalmának történeti alakulásával, valamint a jelentősebb alkotók életművének analitikus bemutatásával. A tanegység zárópontja Katona József, illetve a *Bánk bán.*

A jegyzék szépirodalmi része kötelező jellegű. A szakirodalmi rész olyan ajánlott olvasmányoknak tekintendő, amelynek alapján szabadon lehet a tételből felkészülni. Az alábbiakban minden egyes tétel mellett közöljük azoknak a szépirodalmi műveknek a címét, amelyeknek ismerete megkövetelhető; ahol a cím szerinti felsorolás elmarad, a hivatkozott kiadás lapszámai alapján egyértelműen megtalálhatók a kért művek. Némely esetben a művek megadása teljesen elmarad; ekkor a szóban forgó szerzőnek vagy szerzőknek néhány szabadon választott művét kell behatóan ismerni. Azoknál az íróknál és költőknél, ahol külön szakirodalmat nem adtunk, de bizonyos műveik ismeretét kötelezőnek tekintjük, az akadémiai irodalomtörténet megfelelő kötete használható (KÉZIKÖNYV, III, 1965). Ez az összefoglalás természete-

sen minden egyéb szerzőnél is igénybe vehető a felkészüléshez, noha ezt minden egyes esetben nem tüntetjük fel.

A tanegység anyagáról kollokvium keretében kell számot adni. A szóbeli vizsga előfeltétele egy hat kérdésből álló írásos teszt megoldása. A feladatsor célja annak ellenőrzése, hogy a vizsgázó ismeri-e a korszak alapvető műveit, irodalmi orgánumait, stílus- és eszmetörténeti alapösszefüggéseit.

TÉTELEK

1. *A felvilágosodás fogalma. A magyar felvilágosodás korszakai*
2. *Az irodalom státusa a felvilágosodás korában — a nyelv, a nemzet és a „tudományok" viszonya*
3. *Bessenyei György*
4. *Az 1770-es évek nemesi irodalma (Fekete János, Orczy Lőrinc, Ányos Pál, Barcsay Ábrahám, Báróczi Sándor és a „testőrírók")*
5. *A versújítás (A klasszikus triász: Baróti Szabó Dávid, Révai Miklós, Rájnis József. A nyugat-európai verselés meghonosítói: Ráday Gedeon és Földi János)*
6. *Költészet a mindennapokban: szórakoztató („mesterkedő") költők. Gvadányi József és Pálóczi Horváth Ádám*
7. *A magyar regény első ötven éve. Fordítások. Dugonics András: Etelka; Bessenyei György: Tariménes utazása*
8. *Batsányi János*
9. *Kármán József*
10. *Érzelmesség a magyar irodalomban. Dayka Gábor*
11. *Irodalmi élet a 18. század Magyarországán*
12. *Írói utak az első köztársasági mozgalomba. Verseghy Ferenc, Szentjóbi Szabó László*
13. *Csokonai Vitéz Mihály pályája 1795 előtt*
14. *Csokonai Vitéz Mihály pályája 1795 után*
15. *Fazekas Mihály*
16. *Kazinczy Ferenc költészete és szépprózája. A kor kisebb költői: Ungvárnémeti Tóth László*
17. *A nyelvújítási harc*
18. *Berzsenyi Dániel*
19. *Kisfaludy Sándor*
20. *Katona József*

OLVASMÁNYOK

1. A felvilágosodás fogalma. A magyar felvilágosodás korszakai

Szakirodalom:

BÍRÓ Ferenc, *A felvilágosodáskori magyar irodalom értelmezéséhez*, ItK, 1979, 316—328.
HORVÁTH János, *A magyar irodalom fejlődéstörténete*, Bp., 1980.
VÖRÖS Imre, *Természetszemlélet a felvilágosodáskori magyar irodalomban*, Bp., 1991.

2. Az irodalom státusa a felvilágosodás korában — a nyelv, a nemzet és a „tudományok" viszonya

Szakirodalom:

BÍRÓ F., *Felvilágosodás*, 1994, 23—45, 119—195.

3. Bessenyei György (Ágis tragédiája; A filozófus; Magyarság; Egy magyar társaság iránt való jámbor szándék; A holmi; Tariménes utazása — részletek; kisebb költemények)

Szövegek:

A Holmi, kiad. BÍRÓ Ferenc, Bp., 1983.
Színművek, kiad. BÍRÓ Ferenc, Bp., 1990.
Költemények, kiad. GERGYE László, Bp. 1991.
Válogatott művei, kiad. BÍRÓ Ferenc, Bp., 1987.
FELVILÁGOSODÁS KORI SZGY, 1982, I, 5—195.

Szakirodalom:

BÍRÓ F., *Felvilágosodás*, 1994, 75—90.
Uő., *A fiatal Bessenyei és íróbarátai*, Bp., 1976, 5—60, 96—179, 218—258, 299—339.
GERGYE László, *A pályakezdő Bessenyei filozófiai világképének formálódása „A lélekrül" c. költemény tükrében*, Magyar Filozófiai Szemle, 1989, 165—182.

4. Az 1770-es évek nemesi irodalma (Fekete János, Orczy Lőrinc, Ányos Pál, Barcsay Ábrahám, Báróczi Sándor és a „testőrírók")

Szövegek:

MEZEI M., *M. költők, 18. sz.*, 1983, 78—88, 106—210.

Érzelmes históriák, kiad. LŐKÖS István, Bp., 1982, 7—203 (Bárótzi Sándor: *Erköltsi mesék*).

Szakirodalom:

ARANY János, *Orczy Lőrinc* = A. J. *Összes művei*, XI, kiad. NÉMETH G. Béla, Bp., 1968, 465—475.

BÍRÓ F., *Felvilágosodás*, 1994, 45—63, 71—74, 91—99.

HORVÁTH János, *Orczy Lőrinc = Irodalom és felvilágosodás. Tanulmányok*, szerk. SZAUDER József, TARNAI Andor, Bp., 1974, 647—714.

SZŐKE György, *Barcsay Ábrahám: „A Kávéra" (Egy költemény és eszmetörténeti háttere) = Uo.*, 765—780.

MEZEI Márta, *Felvilágosodáskori líránk Csokonai előtt*, Bp., 1974.

5. A Versújítás (A klasszikus triász: Baróti Szabó Dávid, Révai Miklós, Rájnis József. A nyugat-európai verselés meghonosítói: Ráday Gedeon és Földi János)

Szövegek:

MEZEI M., *M. költők, 18. sz.*, 1983, 216—221, 238—249, 308—402.

FELVILÁGOSODÁS KORI SZGY, 1982, I, 230—256; II, 21—26.

Szakirodalom:

ARANY János, *Baróti Szabó Dávid* = A. J. *Összes művei*, XI, kiad. NÉMETH G. Béla, Bp., 1968, 497—503.

Uő., *Ráday Gedeon = Uo.*, 504—511.

BÍRÓ F., *Felvilágosodás*, 1994, 263—292.

HORVÁTH János, *Csokonai. Csokonai és költőbarátai. Földi és Fazekas*, Bp., 1936.

MEZEI Márta, *Felvilágosodáskori líránk Csokonai előtt*, Bp., 1974.

OROSZ László, *A magyar verstani eszmélkedés kezdetei*, Bp., 1980.

6. Költészet a mindennnapokban: szórakoztató („mesterkedő”) költők. Gvadányi József és Pálóczi Horváth Ádám

Szövegek:
MEZEI M., *M. költők, 18. sz.*, 1983, 403—465, 553—587.
FELVILÁGOSODÁS KORI SZGY, 1982, I, 273—290; II, 14—21.

Szakirodalom:
ARANY János, *Gvadányi József* = A. J. *Összes művei*, XI, kiad. NÉMETH G. Béla, Bp., 1968, 484—495.
BÍRÓ F., *Felvilágosodás*, 1994, 297—328.
MEZEI Márta, *Felvilágosodáskori líránk Csokonai előtt*, Bp., 1974.

7. A magyar regény első ötven éve. Fordítások. Dugonics András: Etelka; Bessenyei György: Tariménes utazása

Szövegek:
FELVILÁGOSODÁS KORI SZGY, 1982, I, 5—196, 290—300.

Szakirodalom:
BÍRÓ F., *Felvilágosodás*, 1994, 197—215.
GYÖRGY Lajos, *A magyar regény előzményei*, Bp., 1941.
SZINNYEI Ferenc, *Novella- és regényirodalmunk a szabadságharcig*, Bp., 1923—1926, I—II.
WÉBER Antal, *A magyar regény kezdetei*, Bp., 1959.

8. Batsányi János

Szövegek:
Összes művei, I, *Versek*, kiad. KERESZTURY Dezső, TARNAI Andor, Bp., 1953.
II, *Prózai művek*, kiad. KERESZTURY Dezső, TARNAI Andor, Bp., 1960.
III, *Prózai művek*, kiad. KERESZTURY Dezső, TARNAI Andor, Bp., 1961.
IV, *Der Kampf (A viaskodás)*, kiad. ZSINDELY Endre, Bp., 1967.

Szakirodalom:
BARÓTI Dezső, *A rab és a madár. Batsányi János forradalmi verseiről* = B. D., *Írók, érzelmek, stílusok*, Bp., 1971, 169—191.
BÍRÓ F., *Felvilágosodás*, 1994, 347—362.
MEZEI Márta, *Batsányi János: A franciaországi változásokra*, ItK, 1969, 265—269.

SZAUDER József, *Géniusz és Torzó (Batsányi Der Kampf-jához)* = SZ. J., *Az estve és Az álom*, Bp., 1970, 297—307.
TARNAI Andor, *Batsányi Der Kampf-ja*, ItK, 1967, 265—274.

9. Kármán József

Szövegek:
Válogatott művei, kiad. NÉMEDI Lajos, NÉMEDINÉ DIENES Éva, bev. NÉMEDI Lajos, Bp., 1955.
FELVILÁGOSODÁS KORI SZGY, 1982, I, 305—363.

Szakirodalom:
BÍRÓ F., *Felvilágosodás*, 1994, 219—232.
GÁLOS Rezső, *Kármán József*, Bp., 1954.
SZAJBÉLY Mihály, *Kármán József irodalomszemlélete*, It, 1986, 381—393.
SZILÁGYI Márton, *„Elhervadott a szeretet édes melege alatt" (A Fanni hagyományai értelmezéséhez)*, ItK, 1993, 69—77.

10. Érzelmesség a magyar irodalomban. Dayka Gábor

Szövegek:
MEZEI M., *M. költők, 18. sz.*, 1983, 266—299.
FELVILÁGOSODÁS KORI SZGY, 1982, I, 300—305.

Szakirodalom:
BÍRÓ F., *Felvilágosodás*, 1994, 363—370.
MEZEI Márta, *Felvilágosodáskori líránk Csokonai előtt*, Bp., 1974.

11. Irodalmi élet a 18. század Magyarországán

Szakirodalom:
BÍRÓ Ferenc, *A felvilágosodáskori magyar irodalom értelmezéséhez*, ItK, 1979, 316—328.
KOSÁRY Domokos, *Művelődés a XVIII. századi Magyarországon*, Bp., 1980.
A magyar sajtó története, I, *1705—1848*, szerk. KÓKAY György, Bp., 1979 (a vonatkozó részek).
Magyar színháztörténet 1790—1873, szerk. KERÉNYI Ferenc, Bp., 1990.
WALDAPFEL József, *Ötven év Buda és Pest irodalmi életéből 1780—1830*, Bp., 1935.

12. Írói utak az első köztársasági mozgalomba. Verseghy Ferenc, Szentjóbi Szabó László

Szövegek:
MEZEI M., *M. költők, 18. sz.*, 1983, 595—619, 632—639.
FELVILÁGOSODÁS KORI SZGY, 1982, I, 448—487.

Szakirodalom:
BÍRÓ F., *Felvilágosodás*, 1994, 329—346.
MARGÓCSY István, *A Révai—Verseghy-vita eszme- és kultúrtörténeti vonatkozásai = Klasszika és romantika között*, szerk. KULIN Ferenc, MARGÓCSY István, Bp., 1990, 26—34.

13. Csokonai Vitéz Mihály pályája 1795 előtt

Szövegek:
Összes művei. Költemények, I, II, III, kiad. SZILÁGYI Ferenc, Bp., 1975, 1988, 1992.
Szépprózai művek, kiad. DEBRECZENI Attila, Bp., 1990.

Szakirodalom:
ItK, 1973/6 (*Csokonai Vitéz Mihály születésének 200. évfordulójára*: JULOW Viktor, VAJDA György Mihály, SZAUDER József, BÍRÓ Ferenc, CSETRI Lajos tanulmányai).
BÍRÓ F., *Felvilágosodás*, 1994, 399—437.
DEBRECZENI Attila, *Csokonai, az újrakezdések költője*, Debrecen, 1993.
HORVÁTH János, *Csokonai. Csokonai és költőbarátai. Földi és Fazekas*, Bp., 1936.
JULOW Viktor, *Csokonai Vitéz Mihály*, Bp., 1975.
SZAUDER József, *Az éj és a csillagok (Tanulmányok Csokonairól)*, Bp., 1980.
VARGHA Balázs, *Csokonai Vitéz Mihály alkotásai és vallomásai tükrében*, Bp., 1974.

14. Csokonai Vitéz Mihály pályája 1795 után

Szövegek, az előző tételben megadott kiadásokon kívül:
Összes művei. Színművek, kiad. PUKÁNSZKYNÉ KÁDÁR Jolán, Bp., 1978, I—II.

Minden munkája, *Versek, Prózai művek, Műfordítások*, kiad. VARGHA Balázs, Bp., 1981, I—III.

Szakirodalom, az előző tételben megadottakon kívül:
BARÓTI Dezső, *Csokonai „Dorottyá"-ja* = B. D., *Írók, érzelmek, stílusok*, Bp., 1971, 204—240.
BÉCSY Tamás, *Drámaelmélet és dramaturgia Csokonai műveiben*, Bp., 1980.
PUKÁNSZKYNÉ KÁDÁR Jolán, *A drámaíró Csokonai*, Bp., 1956.
ZENTAI Mária, *„Érzékeny dalok" vagy „poétai román"?*, Acta Historiae Litterarum Hungaricarum, 25, Szeged, 1988, 91—108.

15. Fazekas Mihály (Lúdas Matyi; versek)

Szövegek:
Összes művei, kiad. JULOW Viktor, KÉRY László, Bp., 1955, I—II.
MEZEI M., *M. költők, 18. sz.*, 1983, 522—529.
FELVILÁGOSODÁS KORI SZGY, 1982, II, 51—68.

Szakirodalom:
BÍRÓ F., *Felvilágosodás*, 1994, 371—388.
HORVÁTH János, *Csokonai. Csokonai és költőbarátai. Földi és Fazekas*, Bp., 1936.
JULOW Viktor, *Nyári esti dal = Miért szép? A magyar líra Csokonaitól Petőfiig*, szerk. MEZEI Márta, KULIN Ferenc, Bp., 1975, 105—117.
Uő., *Fazekas Mihály*, Bp., 1982.

16. Kazinczy Ferenc költészete és széppprózája. A kor kisebb költői: Ungvárnémeti Tóth László

Szövegek:
Kazinczy: versek; műfordítások; *Bácsmegyeynek öszveszedett levelei; Pályám emlékezete; Fogságom naplója; Erdélyi levelek*; tanulmányok.
Ungvárnémeti: versek.

Kiadások:
KAZINCZY Ferenc *Művei*, kiad. SZAUDER Mária, Bp., 1979, I.
Érzelmes históriák, kiad. LŐKÖS István, Bp., 1982 (*Gessner; Bácsmegyey*).
MEZEI M., *M. költők, 18. sz.*, 1983, 676—690.
FELVILÁGOSODÁS KORI SZGY, 1982, II, 70—202, 302—309.

Szakirodalom:
It, 1981, 737—807 (Kazinczy-ülésszak; témája: Kazinczy és a kortársak).
BARTA János, *Jegyzetek a Fogságom naplójáról* = B. J., *Költők és írók*, Bp., 1966, 42—60.
CSETRI Lajos, *Egység vagy különbözőség? Nyelv- és irodalomszemlélet a magyar irodalmi nyelvújítás korszakában*, Bp., 1990.
FRIED István, *Az „érzékeny" Kazinczy Ferenc*, ItK, 1984, 150—162.
GERGYE László, *Kazinczy Ferenc Gráciái (Kazinczy ars poeticája)*, ItK, 1990, 470—498.
MEZEI Márta, *Kazinczy világnézeti problémái*, ItK, 1987—1988, 237—270.
Uő., *Nyilvánosság és műfaj a Kazinczy-levelezésben*, Bp., 1994.
SZAJBÉLY Mihály, *Ungvárnémeti Tóth László episztolái = Klasszika és romantika között*, szerk. KULIN Ferenc, MARGÓCSY István, Bp., 1990, 172—185.
SZAUDER József, *A kassai „Érzelmek iskolája"* = SZ. J., *A romantika útján*, Bp., 1961, 90—114.
Uő., *Veteris vestigia flammae (Kazinczy szerelme)* = SZ. J., *Az estve és Az álom*, Bp., 1970, 347—432.
SZÖRÉNYI László, *Tükröcske. Egy ficzkópoéta számára. Ungvárnémeti Tóth László kritikai fogadtatása*, Acta Historiae Litterarum Hungaricarum, 18, Szeged, 1981, 83—87.

17. A nyelvújítási harc

Szakirodalom:
CSETRI Lajos, *Egység vagy különbözőség? Nyelv- és irodalomszemlélet a magyar irodalmi nyelvújítás korszakában*, Bp., 1990.

18. Berzsenyi Dániel

Szövegek:
Költői művei, kiad. MERÉNYI Oszkár, Bp., 1979 (Összes Művei, 1).
B. D. *Művei* — Kis János *Emlékezései*, kiad. OROSZ László, Bp., 1985.
FELVILÁGOSODÁS KORI SZGY, 1982, II, 206—233.

Szakirodalom:
It, 1976/4 (Berzsenyi-különszám).
ItK, 1977/1 (Berzsenyi-különszám).
BARTA János, *Berzsenyi* = B. J., *Klasszikusok nyomában*, Bp., 1976, 404—415.

BÉCSY Ágnes, *„Halljuk, miket mond a lekötött kalóz...". Berzsenyi-versek elemzése, értelmezése*, Bp., 1985.
CSETRI Lajos, *Nem sokaság, hanem lélek (Berzsenyi-tanulmányok)*, Bp., 1986.
HORVÁTH János, *Berzsenyi és íróbarátai*, Bp., 1960.
MERÉNYI Oszkár, *Berzsenyi Dániel*, Kaposvár, 1938.

19. Kisfaludy Sándor (Himfy; regék)

Szövegek:
MEZEI M., *M. költők, 18. sz.*, 1983, 710—754.
FELVILÁGOSODÁS KORI SZGY, 1982, II, 263—302.
Valamelyik teljes Himfy-kiadás.

Szakirodalom:
FENYŐ István, *Kisfaludy Sándor*, Bp., 1961.
FRIED István, *„Nem lelődnek neveik..." (Kisfaludy Sándor és a nyelv elégtelensége) = Feltáratlan értékek a magyar irodalomban*, szerk. SZABÓ B. István, Bp., 1994, 93—114.
HORVÁTH János, *Kisfaludy Sándor*, Bp., 1936.

20. Katona József (Bánk bán; Jeruzsálem pusztulása; versek; elméleti írások)

Szövegek:
Bánk bán, kritikai kiadás, kiad. OROSZ László, Bp., 1983.
Versei, kiad. OROSZ László, jegyz. OROSZ László, SÜTŐ József, Bp., 1991.
FELVILÁGOSODÁS KORI SZGY, 1982, II, 316—364.

Szakirodalom:
Színháztudományi Szemle, 1992/29 (az 1991. nov. 9-i kecskeméti emlékülés előadásai).
ARANY János, *Bánk bán tanulmányok* = A. J. *Összes művei*, X, kiad. KERESZTURY Mária, Bp., 1962, 275—329.
BARTA János, *Bánk és Melinda tragédiája* = B. J., *Klasszikusok nyomában*, Bp., 1976, 385—395.
FRIED István, *A lírikus Katona József („Világokat álmod a világ hátára")*, Forrás, 1991/11, 53—58.
KERÉNYI Ferenc, *(Mai) jegyzetek (a) Bánk bán (egykorú színpadi) sorsáról*, Uo., 18—26.

MÁRTON László, *Porba húzott grádicson (Katona József lírájáról)*, Uo., 47—52.
GYULAI Pál, *Katona József Bánk bán-ja* = Gy. P. *Válogatott művei*, vál. KOVÁCS Kálmán, Bp., 1989, 697—908.
HORVÁTH János, *Jegyzetek Bánk bán sorsáról* = H. J., *Tanulmányok*, 1956, 207—244.
OROSZ László, *Katona József*, Bp., 1974.
SŐTÉR István, *A teremtés vesztese* = S. I., *Werthertől Szilveszterig*, Bp., 1976, 214—247.

MR-270
A REFORMKORI MAGYAR IRODALOM

A tanegység a magyar irodalomnak az 1810-es évektől az 1840-es évekig terjedő szakaszával foglalkozik. Kitér a korszak meghatározó stílusának, a romantikának a jellegzetességeire, és kiemelten kezeli a legfontosabb alkotók pályájának áttekintését. Ugyanakkor fontosnak tartja az időszak irodalomszociológiai megközelítését is: az irodalom intézményének továbbfejlődésére, a sajtó, az írói csoportosulások szerepére nagy súlyt helyez. Külön tételek kérik számon a korszak legfontosabb irodalmi vitáinak ismeretét. A tanegység elvégzi az időszak irodalmi termésének történeti, művelődéstörténeti beágyazottságú megközelítését is.

A jegyzék szépirodalmi része kötelező jellegű. A szakirodalmi rész olyan ajánlott olvasmánynak tekintendő, amelynek alapján szabadon lehet a tételből felkészülni. Az alábbiakban minden egyes tétel mellett közöljük azoknak a szépirodalmi műveknek a címét, amelyeknek ismerete megkövetelhető. Némely esetben ennek hiánya azt jelenti, hogy a szóban forgó szerzőnek vagy szerzőknek néhány szabadon választott művét kell behatóan ismerni. Azoknál az íróknál, költőknél, ahol külön szakirodalmat nem adtunk, de bizonyos műveik ismeretét kötelezőnek tekintjük, az akadémiai irodalomtörténet megfelelő kötete használható (KÉZIKÖNYV, III, 1965). Ez az összefoglalás természetesen minden egyéb szerzőnél is igénybe vehető a felkészüléshez, noha ezt minden egyes esetben nem tüntetjük fel.

A tanegység anyagáról kollokvium keretében kell számot adni. A szóbeli vizsga előfeltétele egy hat kérdésből álló írásos teszt megoldása. A feladatsor célja annak ellenőrzése, hogy a vizsgázó ismeri-e a korszak alapvető műveit, irodalmi orgánumait, stílus- és eszmetörténeti alapösszefüggéseit.

TÉTELEK

1. *A romantika fogalma. Kialakulása Európában és Magyarországon*
2. *A romantika korának irodalmi élete. Csoportosulások, folyóiratok az 1830-as évekig*
3. *Kisfaludy Károly*
4. *Kölcsey Ferenc lírája és prózája*
5. *Az értekező Kölcsey*
6. *A romantikus szépprózа kezdetei (Kisfaludy Károly, Fáy András, Jósika Miklós)*
7. *Vörösmarty Mihály epikája és színművei*
8. *Vörösmarty Mihály lírája*
9. *A liberalizmus értekezői (Széchenyi István, Wesselényi Miklós, Kossuth Lajos)*
10. *Színházi élet és színműirodalom a reformkorban. Teleki László, Czakó Zsigmond*
11. *Az 1830-as évek irodalmi élete. Folyóiratok, írói csoportosulások, viták*
12. *Az 1840-es évek irodalmi élete. Folyóiratok, írói csoportosulások, viták*
13. *Eötvös József, a regényíró*
14. *Eötvös József és a centralisták*
15. *A reformkor kisebb prózaírói (Vajda Péter, Kazinczy Gábor, Csató Pál, Nagy Ignác, Kuthy Lajos, Pákh Albert)*
16. *A reformkor kisebb költői (Czuczor Gergely, Garay János, Tompa Mihály)*
17. *Erdélyi János. A 40-es évek elméleti vitáiról*
18. *Petőfi Sándor lírája a Felhőkkel bezárólag*
19. *Petőfi Sándor lírája a Felhők után*
20. *Petőfi Sándor epikája*

OLVASMÁNYOK

1. A romantika fogalma. Kialakulása Európában és Magyarországon

Szövegek:
A romantika, szerk. HORVÁTH Károly, Bp., 1978.

Szakirodalom:

A Helikon c. világirodalmi folyóirat európai romantikával foglalkozó száma, 1975/3—4 (SŐTÉR István, SZIKLAY László, Milan PISÚT, FRIED István, KOVÁCS István tanulmányai).

Két vita a romantikáról: 1. MTA I. OK, 1954 (SŐTÉR István, *A magyar romantika*, 199—255); 2. It, 1971 (WÉBER Antal, *A magyar romantika jellegéről*, 839—855; Hozzászólások, 857—865).

HORVÁTH Károly, *A klasszikából a romantikába*, Bp., 1969.

Uő., *A magyar romantika-kutatás kérdéseiről*, ItK, 1971, 543—563.

ROHONYI Zoltán, *A magyar romantika kezdetei*, Bukarest, 1975.

SZAUDER József, *A magyar romantika kezdeteiről* = Sz. J., *A romantika útján*, Bp., 1961, 7—49.

WÉBER Antal, *A romantikus élmény jelentkezése Magyarországon*, It, 1987—1988, 206—223.

2. A romantika korának irodalmi élete. Csoportosulások, folyóiratok az 1830-as évekig

Szövegek:

Irányok, 1981.

Szakirodalom, az előző tétel ide is vonatkozó anyagán kívül:

T. ERDÉLYI Ilona, *Irodalom és közönség a reformkorban. Regélő Pesti Divatlap*, Bp., 1970 (Irodalomtörténeti Füzetek, 69).

FÁBRI Anna, *Az irodalom magánélete. Irodalmi szalonok és társaskörök Pesten 1779—1848*, Bp., 1987.

FENYŐ István, *Az irodalom respublikájáért. Irodalomkritikai gondolkozásunk fejlődése 1817—1830*, Bp., 1976 (Irodalomtudomány és Kritika).

Pennaháborúk. Nyelvi és irodalmi viták 1781—1826, összeáll. SZALAI Anna, Bp., 1981.

SZALAI Anna, *Pályakezdő évek Pest-Budán. Horvát István és írótársai 1800—1815*, Bp., 1990.

SZIKLAY László, *Pest-Buda szellemi élete a 18—19. század fordulóján*, Bp., 1991.

3. Kisfaludy Károly (A tatárok Magyarországban, Stibor vajda, A kérők, Csalódások c. drámái, valamint a megadott kötetben szereplő versei)

Szövegek:

Válogatott művei, kiad. KERÉNYI Ferenc, Bp., 1983 (Magyar Remekírók).

Szakirodalom:

HORVÁTH János, *Kisfaludy Károly és íróbarátai*, Bp., 1955.
SZAUDER József, *Bevezetés* = KISFALUDY Károly *Válogatott művei*, kiad. SZAUDER József, Bp., 1954, 7—76.

4. Kölcsey Ferenc lírája és prózája (Összes költeményei, A vadászlak, A kárpáti kincstár c. elbeszélései)

Szövegek:

Összes művei, kiad. SZAUDER József, SZAUDER Józsefné, Bp., 1960, I—III.

Szakirodalom:

CSORBA Sándor, *Kölcsey és Debrecen*, Debrecen, 1982.
CSORBA Sándor, TAKÁCS Péter, *Kölcsey és Szatmár megye. Tanulmányok és források Kölcsey Ferenc Szatmár megyei életéhez és tevékenységéhez*, Nyíregyháza, 1988.
FRIED István, *Kölcsey Ferenc rebellis verse?*, ItK, 1993, 102—114.
HORVÁTH János, *Kölcsey Ferenc* = H. J., *Tanulmányok*, 1956, 154—206.
KERECSÉNYI Dezső, *Kölcsey Ferenc*, [Bp., 1940].
KERÉNYI Ferenc, *Két fontos esztendő Kölcsey Ferenc életéből: 1814 és 1823* = KÖLCSEY Ferenc, *„Mi az élet tűzfolyása?" (Kilenc vers)*, bemutatja KERÉNYI Ferenc, Bp., 1981, 37—66 (Kézirattár, 24).
„A mag kikél." Előadások Kölcsey Ferenc születésének 200. évfordulóján, szerk. TAXNER-TÓTH Ernő, Bp.—Fehérgyarmat, 1990.
MÁRTON László, *„Törvényem él." (A sors princípiuma Kölcsey költészetében)*, Holmi, 1990, 907—921.
Remény s emlékezet. Tanulmányok Kölcsey Ferenc születésének 200. évfordulóján, szerk. TAXNER-TÓTH Ernő, G. MERVA Mária, Bp.—Fehérgyarmat, 1990.
SZABÓ G. Zoltán, *A Kölcsey-versek címadásáról*, ItK, 1993, 261—266.
SZAUDER József, *Kölcsey Ferenc*, Bp., 1955.
SZEGEDY-MASZÁK Mihály, *Fejlődési szakaszok Kölcsey világszemléletében és költészetfelfogásában* = Sz.-M. M., *Világkép és stílus*, Bp., 1980, 116—149.
SZILÁGYI Márton, *Kölcsey novelláinak datálása és szöveghagyománya*, ItK, 1992, 440—451.
SZÖRÉNYI László, *A Hymnus helye a magyar és a világirodalomban* = Sz. L., *„Múltaddal valamit kezdeni"*, Bp., 1989, 29—35 (JAK Füzetek, 45).
TAXNER-TÓTH Ernő, *Kölcsey és a magyar világ*, Bp., 1992.

5. Az értekező Kölcsey (Nemzeti hagyományok, Mohács, Csokonai Vitéz Mihály munkáinak kritikai megítéltetések, Kis János versei, Berzsenyi Dániel versei, Körner Zrínyijéről, A leányőrző, Emlékbeszéd Kazinczy Ferenc felett, Emlékbeszéd Berzsenyi Dániel felett, Parainesis)

Szövegek:

Összes művei, kiad. SZAUDER József, SZAUDER Józsefné, Bp., 1960, I—III.

Szakirodalom, az előző tétel ide is vonatkozó anyagán kívül:

CSETRI Lajos, *Kölcsey Csokonai-bírálata és Döbrentei*, ItK, 1987—1988, 271—284.

KULIN Ferenc, *Kölcsey nemzetfogalmai* = K. F., *Közelítések a reformkorhoz*, Bp., 1986, 57—139.

LUKÁCSY Sándor, *Mikor írta Kölcsey a Parainesist?*, ItK, 1993, 256—260.

6. A romantikus széppróza kezdetei (Kisfaludy Károly: A vérpohár, Tihamér, Andor és Juci, Hős Fercsi, Tollagi Jónás viszontagságai c. elbeszélései; Fáy András: A Bélteky-ház, A különös végrendelet, A hasznosi kincskeresés; Jósika Miklós: Abafi)

Szövegek:

KISFALUDY Károly *Válogatott művei*, kiad. KERÉNYI Ferenc, Bp., 1983 (Magyar Remekírók).

Régi magyar regények, kiad. KERÉNYI Ferenc, Bp., 1993 (A Magyar Próza Klasszikusai).

SZALAI A., *M. elbeszélők, 19. sz.*, 1976, I.

REFORMKORI SZGY, 1981, II.

Szakirodalom:

Kisfaludyra vonatkozóan lásd a 3. tétel ide is vonatkozó anyagát.

FRIED István, *Az „Abafi" előzményeihez*, ItK, 1986, 220—230.

KOKAS Károly, SZAJBÉLY Mihály, *Bevezető* = JÓSIKA Miklós, *„Idegen, de szabad hazában"*, összeáll. KOKAS Károly, SZAJBÉLY Mihály, Bp., 1988, 7—28.

SZAUDER József, *Udvarházi klasszicizmus* [Fáy András és meséi; A Bélteky-ház] = Sz. J., *Az estve és Az álom. Felvilágosodás és klasszicizmus*, Bp., 1970, 452—543.

TARJÁNYI Eszter, *Jósika Miklós és a mesmerizmus*, ItK, 1992, 53—60.

7. Vörösmarty Mihály epikája és színművei (Zalán futása, Cserhalom, Tündérvölgy, A Délsziget, A Rom, A két szomszédvár, Csongor és Tünde, Cillei és a Hunyadiak, Vérnász)

Szövegek:

Összes művei, kiad. HORVÁTH Károly, TÓTH Dezső, Bp., 1960-tól, I—XVIII.

Szakirodalom:

BABITS Mihály, *Az ifjú Vörösmarty; A férfi Vörösmarty* = B. M., *Esszék, tanulmányok*, kiad. BELIA György, Bp., 1978, I, 208—225, 226—255.

BALOGH Ernő, *Tündérálmok. Tanulmányok a reformkori magyar irodalomról*, Bp., 1988.

BARTA János, *A romantikus Vörösmarty* = B. J., *Klasszikusok nyomában. Esztétikai és irodalmi tanulmányok*, Bp., 1976, 416—435.

FENYŐ István, *Vörösmarty dramaturgiai tanulmánya,* ItK, 1985, 160—172.

FRIED István, *Három ellenző világ* [Vörösmarty: Csongor és Tünde], Dunatáj, 1981/1, 16—24.

Uő., *A Csongor és Tünde és a Faust*, Dunatáj, 1985/2, 41—54.

Uő., *A Csongor és Tünde forrásvidékéhez*, It, 1990, 328—347.

GYULAI Pál, *Vörösmarty életrajza*, Bp., 1979.

HORVÁTH János, *Vörösmarty drámái*, Bp., 1969 (Irodalomtörténeti Füzetek, 63).

MARTINKÓ András, *A „földi menny" eszméje Vörösmarty életművében* = M. A., *Teremtő idők*, Bp., 1977, 172—221.

MEZEI Márta, *Műfaji kettősség Vörösmarty honfoglalási eposzában*, It, 1960, 142—148.

Ragyognak tettei... Tanulmányok Vörösmartyról, szerk. HORVÁTH Károly, LUKÁCSY Sándor, SZÖRÉNYI László, Székesfehérvár, 1975.

SZAUDER József, *Vörösmarty pályája*; *Csongor és Tünde* = Sz. J., *A romantika útján*, Bp., 1961, 300—322, 323—363.

SZERB Antal, *Vörösmarty-tanulmányok*, Bp., 1930; *Ua.* = Sz. A., *Gondolatok a könyvtárban*, kiad., bev. KARDOS László, Bp., 1946, 455—549.

SZÖRÉNYI László, *„...s hű a' haladékony időhöz" (Kompozíció és történelemszemlélet a Zalán futásában)* = Sz. L., *„Múltaddal valamit kezdeni". Tanulmányok*, Bp., 1989, 36—85 (JAK Füzetek, 45).

TÓTH Dezső, *Vörösmarty Mihály*, Bp., 1975.

8. Vörösmarty lírája

Szövegek:

Összes művei, kiad. HORVÁTH Károly, TÓTH Dezső, Bp., 1960-tól, I—XVIII.

Szakirodalom, az előző tétel ide is vonatkozó anyagán kívül:

SZEGEDY-MASZÁK Mihály, *Vörösmarty: Késő vágy* = Sz.-M. M., *Világkép és stílus*, Bp., 1980, 165—181.

SZÖRÉNYI László, *Az elszánt (Százötven éve jelent meg a Szózat)* = Sz. L., *„Múltaddal valamit kezdeni". Tanulmányok*, Bp., 1989, 85—93 (JAK Füzetek, 45).

ZENTAI Mária, *Vörösmarty Mihály: Az emberek*, ItK, 1986, 97—106.

9. A liberalizmus értekezői (Széchenyi István: Hitel, Stadium, Egy pillantás a névtelen „visszapillantásra", A Kelet népe; Wesselényi Miklós: Balítéletek; Kossuth Lajos: Felelet gr. Széchenyi Istvánnak, Cikkek a Pesti Hírlapból)

Szövegek:

SZÉCHENYI István *Válogatott művei*, kiad. GERGELY András, SPIRA György, SASHEGYI Oszkár, Bp., 1991, I—III (Magyar Remekírók).

REFORMKORI SZGY, 1981, I.

FORRADALOM-KORI SZGY, 1980, I.

Szakirodalom:

BARTA István, *A fiatal Kossuth*, Bp., 1966.

GERGELY András, *Széchenyi eszmerendszerének kialakulása*, Bp., 1972 (Értekezések a Történeti Tudományok Köréből, 62).

Uő., *Az író Széchenyi* = G. A., *Egy nemzetet az emberiségnek. Tanulmányok a magyar reformkorról és 1848-ról*, Bp., 1987, 202—258.

LACKÓ Mihály, *Széchenyi és Kossuth vitája*, Bp., 1977 (Magyar História).

Uő., *Kossuth zempléni válsága*, Medvetánc, 1986/2—3, 165—179.

SZABAD György, *Kossuth politikai pályája, ismert és ismeretlen megnyilatkozásai tükrében*, Bp., 1977.

SZEGEDY-MASZÁK Mihály, *Az író Széchenyi megítéléséről egy történész munkájának alapján* = Sz.-M. M., *Világkép és stílus*, Bp., 1980, 150—164.

VARGA János, *Kereszttűzben a Pesti Hírlap. Az ellenzéki és a középutas liberalizmus elválása 1841—42-ben*, Bp., 1983.

10. Színházi élet és színműirodalom a reformkorban (Teleki László: Kegyenc; Czakó Zsigmond: Kalmár és tengerész, Leona)

Szövegek:
NAGY P., *M. drámaírók, 19. sz.*, 1984, I.
CZAKÓ Zsigmond *Összes művei*, kiad. FERENCZY József, Bp., é. n., I—II.

Szakirodalom:
FRIED István, *A végzettragédia magyar vége*, Színháztudományi Szemle, 1987, 21—46 [Czakó Zsigmondról].
KERÉNYI Ferenc, *Drámaíró, színházbarát, műkedvelő színész: Teleki László = Teleki és kora*, szerk. PRAZNOVSZKY Mihály, ROZSNYÓI Ágnes, Salgótarján, 1987, 144—152 (Discussiones Nogradienses, 3).
Uő., *Teleki László Kegyence és színháztörténetének néhány tanulsága = Hagyomány és ismeretközlés*, szerk. KOVÁCS Anna, Salgótarján, 1988, 80—99 (Discussiones Nogradienses, 5).

11. Az 1830-as évek irodalmi élete. Folyóiratok, írói csoportosulások, viták

Szövegek:
Irányok, 1981.

Szakirodalom:
FENYŐ István, *Valóságábrázolás és eszményítés. Irodalomkritikai gondolkodásunk fejlődése 1830—1842*, Bp., 1990.
Tollharcok. Irodalmi és színházi viták 1830—1847, összeáll., kiad., jegyz. SZALAI Anna, Bp., 1981.

12. Az 1840-es évek irodalmi élete. Folyóiratok, írói csoportosulások, viták

Szövegek:
Irányok, 1981.

Szakirodalom:
FENYŐ István, *Valóságábrázolás és eszményítés. Irodalomkritikai gondolkodásunk fejlődése 1830—1842*, Bp., 1990.
KOROMPAY H. János, *Bajza József és Henszlmann Imre vitája a francia drámáról*, ItK, 1986, 507—522.
Uő., *A népköltészet szerepe Erdélyi János irodalomkritikájának első korszakában*, ItK, 1990, 629—647.

SZÉLES Klára, *Henszlmann Imre művészetelméleti és kritikusi gyakorlata*, Bp., 1992 (Irodalomtörténeti Füzetek, 126).
Tollharcok. Irodalmi és színházi viták 1830—1847, összeáll., kiad., jegyz. SZALAI Anna, Bp., 1981.

13. Eötvös József, a regényíró (A karthausi, A falu jegyzője, Magyarország 1514-ben)

Szövegek:

A karthausi — Versek — Drámák, kiad. WÉBER Antal, Bp., 1973 (Eötvös József Művei).
A falu jegyzője, kiad. WÉBER Antal, Bp., 1974 (Eötvös József Művei).
A nővérek — Elbeszélések, kiad. KULIN Ferenc, KERÉNYI Ferenc, Bp., 1973 (Eötvös József Művei).
Magyarország 1514-ben, kiad. WÉBER Antal, Bp., 1972 (Eötvös József Művei).

Szakirodalom:

Ábránd és valóság. Tanulmányok Eötvös Józsefről, Bp., 1973.
BÉNYEI Miklós, *Eötvös József olvasmányai*, Bp., 1972 (Irodalomtörténeti Füzetek, 76).
KULIN Ferenc, *A karthausiról* = K. F., *Közelítések a reformkorhoz. Tanulmányok*, Bp., 1986, 143—158 (Elvek és Utak).
Uő., *A falu jegyzője = Uo.*, 159—183.
Uő., *A nővérek = Uo.*, 193—202.
Uő., *Magyarország 1514-ben = Uo.*, 184—192.
KULIN Ferenc, KERÉNYI Ferenc, *Eötvös József epikája a forradalom után* = EÖTVÖS József, *A nővérek — Elbeszélések,* Bp., 1973, 5—24 (Eötvös József Művei).
SŐTÉR István, *Eötvös József*, Bp., 1967.
Uő., *A karthausi és a miniszter (Eötvös József küldetéstudata)* = S. I., *Werthertől Szilveszterig. Irodalomtörténeti tanulmányok*, Bp., 1976, 247—265.
VERES András, *Eötvös A karthausija: a kiábrándulás vagy a kibontakozás regénye?*, ItK, 1985, 18—27.

14. Eötvös József és a centralisták (Szegénység Irlandban, A zsidók emancipációja, Kelet népe és Pesti Hírlap c. röpiratai)

Szövegek:

Reform és hazafiság. Publicisztikai írások, kiad. FENYŐ István, Bp., 1978, I—III.

EÖTVÖS József, *Kultúra és nevelés*, kiad. MEZEI Márta, Bp., 1976.

Szakirodalom az előző tétel ide is vonatkozó anyagán kívül:

FENYŐ István, *A centralisták hazai előzményei 1848 előtt*, ItK, 1992, 295—319.

Uő., *Eötvös József és Szalay László ifjúkori eszmei orientációjához*, ItK, 1994, 329—358.

KULIN Ferenc, *A publicista Eötvös radikalizálódása* = K. F., *Közelítések a reformkorhoz. Tanulmányok*, Bp., 1986, 203—224.

15. A reformkor kisebb prózaírói (Kazinczy Gábor: A romanticizmus Franciaországban, Egy töredék, Bevezetésül, Előszó a Kazinczy Ferenc levelezése Kisfaludy Károllyal s ennek körével c. kötethez; Vajda Péter: Dalhon, Manahor, a rabszolga, Erkölcsi beszédek [A szabadságról 1, 2]; Csató Pál: A három pohár, Kis Bebet, A fantaszta; Nagy Ignác: A koldusbíró, A falu ördöge, Tisztújítás, Magyar titkok; Kuthy Lajos: Hazai rejtelmek, Egy iskolai kaland; Pákh Albert: Csont, Egy este a debreceni színházban, Egy nap egy instruktor életéből, Fővárosi újdonságok)

Szövegek:

FORRADALOM-KORI SZGY, 1980.

REFORMKORI SZGY, 1981, II.

SZALAI A., *M. elbeszélők, 19. sz.*, 1976, I.

Szakirodalom:

ELEK László, *Vajda Péter romantikus stílusához. Egy prózavers elemzése* [Vajda Péter, *Zivataros éj a Fertőnél*], Békési Élet, 1976, 382—401.

FENYŐ István, *Vajda Péter* = VAJDA Péter *Válogatott művei*, kiad. LUKÁCSY Sándor, Veszprém, 1972, 3—36.

LUKÁCSY Sándor, *Az ifjú Vajda Péter = Mesterség és alkotás. Tanulmányok a felvilágosodás és a reformkor magyar irodalmából*, szerk. MEZEI Márta, WÉBER Antal, Bp., 1972, 280—311.

RADNÓTI Miklós, *Csató Pál. Az első modern magyar novellista* = R. M. *Művei*, kiad. RÉZ Pál, Bp., 1982, 817—824 (Nagy Klasszikusok).

WÉBER Antal, *Lektűr vagy küldetés (Csató Pál) = Feltáratlan értékek a magyar irodalomban*, szerk. SZABÓ B. István, Bp., 1994, 123—131.

16. A reformkor és a szabadságharc utáni évek kisebb költői (Czuczor Gergely, Garay János)

Szövegek:
REFORMKORI SZGY, 1981, I.

Szakirodalom:
HORVÁTH Károly, *Czuczor Gergely*, ItK, 1976, 332—339.
RADNÓTI Miklós, *Garay János arcképe. Egy irodalmár a negyvenes években* = R. M. *Művei*, kiad. RÉZ Pál, Bp., 1982, 824—830 (Nagy Klasszikusok).
TÓTH Dezső, *Két „Vörösmarty-epigon"* = T. D., *Élő hagyomány, élő irodalom*, Bp., 1977, 135—174 [Czuczor Gergelyről].
ZENTAI Mária, *„Harminc nemes Budára tart..." Vázlat reformkori balladairodalmunkról* [Garay: *Kont*], Acta Historiae Litterarum Hungaricarum, 21, Szeged, 1985, 27—37.

17. Erdélyi János. A negyvenes évek elméleti vitáiról (Erdélyi János: Népköltészetről, Népköltészet és kelmeiség, Vörösmarty Mihály Minden Munkái, Petőfi Sándor, Egy századnegyed a magyar szépirodalomból, Egyéni és eszményi; Bajza József: Észrevételek a Conversations-lexikoni pörhöz, A regény-költészetről, Szózat a Pesti Magyar Színház ügyében; Toldy Ferenc: A magyar nemzeti irodalom története)

Szövegek:
ERDÉLYI János, *Irodalmi tanulmányok és pályaképek*, kiad. T. ERDÉLYI Ilona, Bp., 1991 (A Magyar Irodalomtörténetírás Forrásai, 14).
ERDÉLYI János *Válogatott művei*, kiad. T. ERDÉLYI Ilona, Bp., 1986 (Magyar Remekírók).
REFORMKORI SZGY, 1987, I.
Irányok, 1981.
TOLDY Ferenc, *A magyar nemzeti irodalom története. A legrégibb időktől a jelen korig (1864—1865)*, kiad. SZALAI Anna, Bp., 1987.

Szakirodalom:
DÁVIDHÁZI Péter, *Ismeretelmélet és irodalomkritika Erdélyi János gondolatrendszerében*, ItK, 1984, 1—21.

Uő., *„Omnis creatura ingemiscit." (Erdélyi János kritikusi világnézete)*, It, 1991, 288—309.
LUKÁCSY Sándor, *A nyelv bölcselete és a bölcselet nyelve Erdélyi Jánosnál*, It, 1991, 276—287.
KOROMPAY H. János, *Bajza József és Henszlmann Imre vitája a francia drámáról*, ItK, 1986, 507—522.
Uő., *A polemikus korszakváltása: Bajza József búcsúja a szépirodalomtól*, Holmi, 1993, 214—221.
Uő., *Toldy Ferenc kritikai munkássága az 1840-es években*, ItK, 1993, 197—225.
PÉTERFY Jenő, *Bajza József* = P. J. *Válogatott művei*, vál. SŐTÉR István, Bp., 1983, 474—513 (Magyar Remekírók).
SZILÁGYI Márton, *Kármán József XIX. századi újrafelfedezése*, ItK, 1993, 248—255.
WÉBER Antal, *Toldy Ferenc*, Bp., 1986.

18. Petőfi Sándor lírája a Felhőkkel bezárólag

Szövegek:

Összes művei, kiad. VARJAS Béla, B. NYILASSY Vilma, KISS József, Bp., 1951—1964, I—VII.
Összes költeményei (1838—1843), kritikai kiadás, kiad. KISS József, MARTINKÓ András, Bp., 1973 (Összes Művei, 1).
Összes költeményei (1844. január—augusztus), kritikai kiadás, kiad. KISS József, RATZKY Rita, SZABÓ G. Zoltán, Bp., 1983 (Összes Művei, 2).

Szakirodalom:

BABITS Mihály, *Petőfi és Arany* = B. M., *Irodalmi problémák*, Bp., 1917; *Ua.* = B. M., *Esszék, tanulmányok*, kiad. BELIA György, Bp., 1978, I, 160—180.
DÁVIDHÁZI Péter, *A hatalom eredetmondái Petőfi utóéletében*, ItK, 1990, 341—359.
DIENES András, *Petőfi a szabadságharcban*, Bp., 1958.
ENDRŐDI Sándor, *Petőfi napjai a magyar irodalomban*, Bp., 1972.
FEKETE Sándor, *Petőfi, a segédszerkesztő*, Bp., 1958 (Irodalomtörténeti Füzetek, 20).
Uő., *Petőfi, a vándorszínész*, Bp., 1969 (Irodalomtörténeti Füzetek, 64).
Uő., *Petőfi és Schiller*, ItK, 1969, 33—46.
Uő., *Mezítláb a szentegyházban. Cikkek Petőfiről és kortársairól*, Bp., 1972.

Uő., *Petőfi és Dumas = Mesterség és alkotás. Tanulmányok a felvilágosodás és a reformkor magyar irodalmáról,* szerk. MEZEI Márta, WÉBER Antal, Bp., 1972, 467—489.
Uő., *Petőfi Sándor életrajza*, I, Bp., 1973.
FERENCZI László, *Petőfi Sándor*, It, 1993, 102—151.
FRIED István, *„Példádon okuljanak a késő unokák". („A helység kalapácsa" mint paródia)*, It, 1987—1988, 224—256.
HATVANY Lajos, *Így élt Petőfi*, kiad. KISS József, PÁNDI Pál, Bp., 1967, I—II.
HORVÁTH János, *Petőfi*, Bp., 1926.
ILLYÉS Gyula, *Petőfi*, bővített kiadás, Bp., 1963, ill. 1967.
Jöjjön el a te országod... Petőfi Sándor politikai utóéletének dokumentumaiból, vál., szerk. MARGÓCSY István, Bp., 1988.
KERÉNYI Ferenc, *Petőfi-versek színházi zsebkönyvekben (1845—1880)*, ItK, 1993, 226—243.
KOROMPAY H. János, *Petőfi fogadtatásának kritikatörténeti értelmezése (1843—49)*, ItK, 1992, 1—23.
LUKÁCSY Sándor, *Petőfi és Cabet*, ItK, 1966, 293—334.
Uő., *„...és piros zászlókkal"*, Kritika, 1967. nov. 5—16; 1968. jan. 10—22; 1968. márc. 9—15.
MARTINKÓ András, *Költő, mű és környezet*, Bp., 1973 (Irodalomtörténeti Füzetek, 82).
PÁNDI Pál, *Petőfi. A költő útja 1844 végéig*, Bp., 1961.
Uő., *Petőfi és a nacionalizmus*, Bp., 1974 (Korunk Tudománya).
Petőfi adattár, I, *Petőfi az egykorú sajtóban és egyéb nyomtatott forrásokban (Kiegészítés Endrődi Sándor „Petőfi napjai a magyar irodalomban" c. 1911-ben kiadott gyűjtéséhez)*, kiad. KISS József, Bp., 1987 (A Magyar Irodalomtörténetírás Forrásai, 11).
Petőfi adattár, II, *Petőfi a kortársak leveleiben és naplóiban*, kiad. OLTVÁNYI Ambrus, szerk. KISS József, Bp., 1987 (A Magyar Irodalomtörténetírás Forrásai, 12).
Petőfi adattár, III, *Petőfi-okmányok, függelék (családi adatok), pótlások az I. és II. kötethez*, kiad. KISS József, Bp., 1992 (A Magyar Irodalomtörténetírás Forrásai, 15).
Petőfi és kora, szerk. LUKÁCSY Sándor, VARGA János, Bp., 1970.
Petőfi tüze. Tanulmányok Petőfi Sándorról, Bp., 1972, szerk. TAMÁS Anna, WÉBER Antal, Bp., 1972.
RATZKY Rita, *Mi a költő? (A költői szerep értelmezése Petőfinél)*, It, 1992, 740—747.

SŐTÉR István, *Az új Petőfi-kép* = S. I., *Az ember és műve. Tanulmányok*, Bp., 1970, 211—218.
Tanulmányok Petőfiről, szerk. PÁNDI Pál, TÓTH Dezső, Bp., 1962 (Irodalomtörténeti Könyvtár, 9).

19. Petőfi Sándor lírája a Felhők után

Szövegek:
Összes művei, kiad. VARJAS Béla, B. NYILASSY Vilma, KISS József, Bp., 1951—1964, I—VII.

Szakirodalom: lásd az előző tétel anyagát!

20. Petőfi Sándor epikája (János vitéz, Az apostol, A helység kalapácsa, Úti levelek)

Szövegek:
Összes művei, kiad. VARJAS Béla, B. NYILASSY Vilma, KISS József, Bp., 1951—1964, I—VII.

Szakirodalom, az előző tétel ide is vonatkozó anyagán kívül:
KISS József, *A helység kalapácsa (Elemző tanulmány)*, MTA I. OK, 1979, 371—410.
MARTINKÓ András, *A prózaíró Petőfi és a magyar prózastílus fejlődése*, Bp., 1965.

MR-276
A MAGYAR IRODALOM TÖRTÉNETE A 19. SZÁZAD MÁSODIK FELÉBEN

A tanegység a múlt század közepétől a századfordulóig foglalja magába irodalmunk történetét. Tartalmazza az e korszakban továbbélő romantikus tendenciáktól a modernség kialakulásáig tartó folyamatot, a naturalizmus, a szecesszió, a szimbolizmus bontakozását és kezdeteit. A szépirodalmi műnemek és műfajok mellett érinti a korszak irodalmi életét (sajtótörténet, irányzati küzdelmek) és esztétikai—kritikai törekvéseit.

A jegyzék szépirodalmi része kötelező jellegű. A szakirodalmi rész olyan ajánlott olvasmánynak tekintendő, amelynek alapján szabadon lehet a tételből felkészülni. Az alábbiakban minden egyes tétel mellett közöljük azoknak a szépirodalmi műveknek a címét, amelyeknek ismerete megkövetelhető. Némely esetben ennek hiánya azt jelenti, hogy a szóban forgó szerzőnek vagy szerzőknek néhány szabadon választott művét kell behatóan ismerni. Azoknál az íróknál, költőknél, ahol külön szakirodalmat nem adtunk, de bizonyos műveik ismeretét kötelezőnek tekintjük, az akadémiai irodalomtörténet megfelelő kötete használható (KÉZIKÖNYV, IV, 1965). Ez az összefoglalás természetesen minden egyéb szerzőnél is igénybe vehető a felkészüléshez, noha ezt minden egyes esetben nem tüntetjük fel.

A tanegység anyagáról kollokvium keretében kell számot adni. A szóbeli vizsga előfeltétele egy hat kérdésből álló írásos teszt megoldása. A feladatsor célja annak ellenőrzése, hogy a vizsgázó ismeri-e a korszak alapvető műveit, irodalmi orgánumait, stílus- és eszmetörténeti alapösszefüggéseit.

TÉTELEK

1. *Arany János lírája*
2. *Arany János epikája*
3. *Kemény Zsigmond történelmi regényei*
4. *Társadalmi regények a századközépen (Kemény Zsigmond, Jókai Mór, Gyulai Pál műveiből)*
5. *Jókai Mór regénytípusai*
6. *Madách Imre drámái és a korszak drámaköltészete*
7. *Arany János költő kortársai (Madách Imre, Tompa Mihály, Gyulai Pál, Lévay József, Szász Károly)*
8. *Vajda János lírája*
9. *A magyar verses regény (Arany János, Arany László, Vajda János)*
10. *Új irányok a kiegyezés utáni prózában: Asbóth János, Toldy István, Tolnai Lajos*
11. *Mikszáth Kálmán novellái*
12. *Mikszáth Kálmán regényei*
13. *Preszimbolizmus a magyar lírában (Reviczky Gyula, Komjáthy Jenő)*
14. *Századvégi költők (Czóbel Minka, Kiss József, Szabolcska Mihály, Vargha Gyula)*
15. *Naturalizmus a századforduló prózájában (Gozsdu Elek, Bródy Sándor, Justh Zsigmond, Thury Zoltán)*
16. *A novella modernizálódása Petelei István, Ambrus Zoltán, Szini Gyula, Tömörkény István, Papp Dániel műveiben*
17. *A regény modernizálódása Ambrus Zoltán, Bródy Sándor, Lovik Károly, Cholnoky László, Harsányi Kálmán műveiben*
18. *Hagyománykövető írók: Iványi Ödön, Gárdonyi Géza, Herczeg Ferenc*
19. *Lélektani tendenciák a századforduló novellisztikájában (Csáth Géza, Cholnoky Viktor, Lovik Károly)*
20. *A 19. század második felének próza- és líraelméleti irányai, esztétikai törekvései (Arany János, Kemény Zsigmond, Gyulai Pál, Erdélyi János, Arany László, Komjáthy Jenő, Reviczky Gyula, Péterfy Jenő)*

OLVASMÁNYOK

1. Arany János lírája

Szövegek:

ARANY János *Összes művei*, kritikai kiadás, szerk. VOINOVICH Géza, KERESZTURY Dezső, Bp., 1951-től.

Szakirodalom:

BABITS Mihály, *Petőfi és Arany* = B. M., *Esszék, tanulmányok*, szerk. BELIA György, Bp., 1978, 160—180.
BARÁNSZKY-JÓB László, *Arany lírai formanyelvének fejlődéstörténeti helye*, Bp., 1957 (Irodalomtörténeti Füzetek, 12).
BARTA János, *Arany János,* Bp., 1953 (Nagy Magyar Írók).
DÁVIDHÁZI Péter, *Hunyt mesterünk. Arany János kritikusi öröksége*, Bp., 1992.
Az el nem ért bizonyosság, szerk. NÉMETH G. Béla, Bp., 1972.
ERDÉLYI János, *Arany János kisebb költeményei* = E. J. *Válogatott művei*, kiad. T. ERDÉLYI Ilona, Bp., 1986, 480—539.
GREGUSS Ágost, *Arany János balladái*, Bp., 1877.
GYULAI Pál, *Emlékbeszéd Arany János fölött* = Gy. P. *Válogatott művei*, kiad. HERMANN István, Bp., 1956, II, 23—54.
HORVÁTH János, *A nemzeti klasszicizmus irodalmi ízlése* = H. J., *Tanulmányok*, 1956, 279—409.
KERESZTURY Dezső, *„S mi vagyok én..." Arany János 1817—1856*, Bp., 1967.
Uő., *„Csak hangköre más..." Arany János 1857—1882*, Bp., 1987.
Uő., *„Mindvégig." Arany János 1817—1882,* Bp., 1990.
NÉMETH G. Béla, *Mű és személyiség*, Bp., 1970.
PÉTERFY Jenő, *Arany János Őszikéi* = P. J. *Válogatott művei*, vál. SŐTÉR István, Bp., 1983, 632—638.
RIEDL Frigyes, *Arany János*, Bp., 1887 (újabb kiadások is).
SOLTÉSZ Katalin, *Arany János verselése*, Bp., 1987 (Opus. Irodalomelméleti Tanulmányok, 9).
SŐTÉR István, *Világos után*, Bp., 1987, 336—422.
SZEGEDY-MASZÁK Mihály, *Arany életművének változó megítéléséről*, ItK, 1981, 561—579.
SZÖRÉNYI László, *Epika és líra Arany életművében* = Sz. L., *„Múltaddal valamit kezdeni"*, Bp., 1989, 164—207 (JAK Füzetek, 45).
Vázlatok Arany Jánosról, szerk. MEZEI József, Bp., 1979.

VOINOVICH Géza, *Arany János életrajza*, Bp., 1929—1938, I—III.

2. Arany János epikája (Toldi-trilógia, Buda halála, A nagyidai cigányok, balladák)

Szövegek:

ARANY János *Összes művei*, kritikai kiadás, szerk. VOINOVICH Géza, KERESZTURY Dezső, Bp., 1956-tól.

Szakirodalom, az előző tétel ide is vonatkozó anyagán kívül:

BARTA János, *Arany és az epikus perspektíva (A nagyidai cigányok értelmezéséhez)* = B. J., *A pálya végén*, Bp., 1987, 7—41, 53—70.
CSŰRÖS Miklós, *Közelítések a Toldi szerelméhez* = Cs. M., *„Lesz idő, hogy visszatérhet”*, Bp., 1994, 9—18.
IMRE László, *Arany János balladái*, Bp., 1988.
NÉMETH G. Béla, *Kérdések a Buda halála körül* = N. G. B., *Századutóról, századelőről*, Bp., 1985, 7—39.

3. Kemény Zsigmond történelmi regényei (A rajongók, Zord idő vagy Özvegy és leánya)

Szövegek:

Báró KEMÉNY Zsigmond *Összes művei*, kiad. GYULAI Pál, Bp., 1896—1908, I—XII.
KEMÉNY Zsigmond *Művei*, kiad. BARTA János, TÓTH Gyula, RIGÓ László, Bp., 1967-től.

Szakirodalom:

BARTA János, *A pálya ívei. Kemény Zsigmond két regényéről*, Bp., 1985 (Irodalomtörténeti Füzetek, 115).
Uő., *Ködképek a kedély láthatárán — egy különös Kemény-regényről; Sorsok és válságok; Kemény Zsigmond tragikus emberalakjai; Kemény Zsigmond mint esztétikai probléma* = B. J., *A pálya végén*, Bp, 1987, 164—277.
GYULAI Pál, *Kemény Zsigmond regényei és beszélyei* = Gy. P. *Válogatott művei*, kiad. KOVÁCS Kálmán, Bp., 1989, 93—99.
MARTINKÓ András, *Töredékes gondolatok Kemény Zsigmond palackpostájáról* = M. A., *Teremtő idők*, Bp., 1977, 328—386.
NAGY Miklós, *Kemény Zsigmond*, Bp., 1972.

NÉMETH László, *Kemény Zsigmond* = N. L., *Az én katedrám*, Bp., 1969, 593—623.
NEUMER Katalin, *Kemény Zsigmond három regényének értelmezése*, ItK, 1986, 147—161.
PAPP Ferenc, *Báró Kemény Zsigmond*, Bp., 1920—1933, I—II.
PÉTERFY Jenő, *Báró Kemény Zsigmond mint regényíró* = P. J. *Válogatott művei*, szerk. SŐTÉR István, Bp., 1983, 550—584.
SŐTÉR István, *Világos után*, Bp., 1987, 425—548.
SZEGEDY-MASZÁK Mihály, *Kemény Zsigmond*, Bp., 1989.

4. Társadalmi regények a századközépen (Kemény Zsigmond: Ködképek a kedély láthatárán; Gyulai Pál: Egy régi udvarház utolsó gazdája; Jókai Mór: Az új földesúr)

Szövegek:
GYULAI Pál, *Egy régi udvarház utolsó gazdája* = Gy. P. *Válogatott művei*, kiad. KOVÁCS Kálmán, Bp., 1989, 7—92.
JÓKAI Mór, *Az új földesúr* = J. M. *Összes művei*, kritikai kiadás, XIII, kiad. LENGYEL Dénes, NAGY Miklós, Bp., 1963.
KEMÉNY Zsigmond, *Ködképek a kedély láthatárán*, Bp., 1968.

Szakirodalom:
BARTA János, *Ködképek a kedély láthatárán — egy különös Kemény regényről* = B. J., *A pálya végén,* Bp., 1987, 164—185.
DÁVIDHÁZI Péter, *Gyulai Pál történelemszemlélete*, ItK, 1972, 580—600.

5. Jókai regénytípusai (Egy magyar nábob, Szegény gazdagok, A kőszívű ember fiai, Az arany ember, Sárga rózsa)

Szövegek:
JÓKAI Mór *Összes művei*, kritikai kiadás, kiad. LENGYEL Dénes, NAGY Miklós, Bp., 1962-től.

Szakirodalom:
BORI Imre, *A magyar „fin de siècle" írója: Jókai Mór* = B. I., *Varázslók és mákvirágok*, Újvidék, 1979, 5—121.
EISEMANN György, *A kozmosztól a szigetig* = E. Gy., *Keresztutak és labirintusok*, Bp., 1991, 97—127.
Az élő Jókai, szerk. KERÉNYI Ferenc, NAGY Miklós, Bp., 1981.
FÁBRI Anna, *Jókai-Magyarország*, Bp., 1991.

GYULAI Pál, *Jókai legújabb művei* = Gy. P. *Válogatott művei*, kiad. KOVÁCS Kálmán, Bp., 1989, 150—171.
MEZEI József, *A magyar regény*, Bp., 1973, 277—322.
MIKSZÁTH Kálmán, *Jókai Mór élete és kora* = M. K. *Összes művei*, szerk. BISZTRAY Gyula, KIRÁLY István, kiad. REJTŐ István, Bp., 1960, XVIII—XIX.
NAGY Miklós, *Jókai*, Bp., 1968.
Uő., *Az arany ember: valóság, líra, mítosz* = N. M., *Virrasztók*, Bp., 1987, 85—107.
NÉMETH G. Béla, *Életképforma és regény* = N. G. B., *Küllő és kerék*, Bp., 1981, 37—58.
SŐTÉR István, *Jókai Mór* = S. I., *Félkör*, Bp., 1979, 283—539.

6. Madách Imre drámái (Férfi és nő, Az ember tragédiája, Mózes) és a korszak drámaköltészete (Szigligeti Ede: A lelenc; Csiky Gergely: A proletárok; Bródy Sándor: A dada vagy A tanítónő)

Szövegek:

BRÓDY Sándor *Válogatott színművei*, kiad. GERÉB Béláné, BRÓDY András, Bp., 1957.
CSIKY Gergely *Válogatott művei*, kiad., bev. HEGEDÜS Géza, Bp., 1955.
MADÁCH Imre *Válogatott művei*, kiad. HORVÁTH Károly, KERÉNYI Ferenc, Bp., 1990.
SZIGLIGETI Ede, *Színművek*, bev., kiad. Z. SZALAI Sándor, Bp., 1960.

Szakirodalom:

ALEXA Károly, *Arany és Madách*, ItK, 1968, 443—445.
ARANY János, *Egy üdvözlő szó* = A. J. *Összes művei*, XI, kiad. NÉMETH G. Béla, Bp., 1968, 369—371.
BARÁNSZKY-JÓB László, *Az ember tragédiája szerkezetei*, ItK, 1974, 358—371.
BARTA János, *Madách Imre*, Bp., 1942.
BÓKA László, *A tanítónő* = B. L., *Tegnaptól máig*, Bp., 1958.
EISEMANN György, *Létértelmező motívumok Az ember tragédiájában* = E. Gy., *Keresztutak és labirintusok*, Bp., 1991, 37—68.
ERDÉLYI János, *Madách Imre: Az ember tragédiája* = E. J. *Válogatott művei*, kiad. T. ERDÉLYI Ilona, Bp., 1986, 580—612.
HALÁSZ Gábor bevezetője = MADÁCH Imre *Összes művei*, Bp., 1942.
HEGEDÜS Géza, *Csiky Gergely*, Bp., 1953.
HORVÁTH Károly, *Madách Imre*, Bp., 1984.

Uő., *Az ember tragédiája szereplőinek és motívumainak bibliai és világirodalmi előzményeiről*, ItK, 1993, 301—336.
MADÁCH Imre levele Erdélyi Jánoshoz = M. I. *Összes művei*, kiad. HALÁSZ Gábor, Bp., 1942, 876—878.
Madách-tanulmányok, szerk. HORVÁTH Károly, Bp., 1978.
MARTINKÓ András, *Madách világirodalmi státusza* = M. A., *Teremtő idők*, Bp., 1977, 309—327.
MEZEI József, *Madách. Az élet értelme*, Bp., 1977.
NÉMETH G. Béla, *Két korszak határán* = N. G. B., *Létharc és nemzetiség*, Bp., 1976, 109—152.
SŐTÉR István, *Madách-tanulmányok* = S. I., *Félkör*, Bp., 1979, 141—282.
S. VARGA Pál, *Az ember tragédiája kompozíciójáról*, ItK, 1986, 132—146.

7. Arany János költő kortársai (Madách Imre, Tompa Mihály, Gyulai Pál, Lévay József, Szász Károly)

Szövegek:
MADÁCH Imre *Összes művei*, kiad. HALÁSZ Gábor, Bp., 1942.
TOMPA Mihály *Válogatott művei*, kiad. BISZTRAY Gyula, Bp., 1961.
GYULAI Pál *Válogatott művei*, kiad. KOVÁCS Kálmán, Bp., 1989.
LÉVAY József *Összes költeményei*, Bp., 1989, I—II.
SZÁSZ Károly *Összes művei*, kiad. RAVASZ László, Bp., 1929, I—V.

Szakirodalom:
KÉKY Lajos, *Tompa Mihály*, Bp., 1912.
KERÉNYI Ferenc, *Madách Imre lírájának kronológiájáról,* It, 1991, 377—385.
KOVÁCS Kálmán, *Az adaptáció egy típusa (Tompa mondafeldolgozásai)* = K. K., *Eszmék és irodalom*, Bp., 1976, 53—78.
MARTINKÓ András, *Tompa Mihály: A gólyához* = M. A., *Értjük vagy félreértjük a költő szavát? Közismert versek nyelvi magyarázata*, Bp., 1983, 149—157.
MEZEI József, *Tompa és a költőiség*, It, 1969, 76—90.
NOVÁK Sándor, *Szász Károly élete és művei*, Mezőkövesd, 1904.
PAPP Ferenc, *Gyulai Pál*, Bp., 1935—1941, I—II.
SCHÁDA Mária, *A Lantvirágok és a magyar biedermeier költészet*, ItK, 1973, 417—423.
SOMOGYI Sándor, *Gyulai és kortársai*, Bp., 1977.
S. VARGA Pál, *A gondviseléshittől a vitalizmusig*, Debrecen, 1994.
ZSIGMOND Ferenc, *Lévay József élete és költészete*, Bp., 1906.

8. Vajda János lírája

Szövegek:
VAJDA János *Összes művei*, kritikai kiadás, szerk. BARTA János, Bp., 1969-től.

Szakirodalom:
BÓKA László, *Vajda János*, Bp., 1942.
KOMLÓS Aladár, *Vajda János*, Bp., 1954.
SZÉLES Klára, *Vajda János*, Bp., 1976.
S. VARGA Pál, *„Képzelem és szent igaz...” Vajda János költői világképéről*, Studia Litteraria, 1987, 67—98.

9. A magyar verses regény (Arany János: Bolond Istók; Vajda János: Alfréd regénye, Találkozások; Arany László: A délibábok hőse)

Szövegek:
ARANY László *Válogatott művei*, kiad. NÉMETH G. Béla, Bp., 1960.
ARANY János *Összes művei* (id. kritikai kiadás).
VAJDA János *Összes művei* (id. kritikai kiadás).

Szakirodalom:
Az Arany János-szakirodalmat lásd fent.
A Vajda-szakirodalmat lásd fent.
IMRE László, *A magyar verses regény*, Bp., 1990.
KOMLÓS Aladár, *Arany László* = K. A., *Tegnap és ma*, Bp., 1956, 81—102.
SOMOGYI Sándor, *Arany László*, Bp., 1956.

10. Új irányok a kiegyezés után (Asbóth János: Álmok álmodója; Toldy István: Anatole; Tolnai Lajos: A szentistváni Kéry család története)

Szövegek:
ASBÓTH János, *Álmok álmodója*, kiad. NÉMETH G. Béla, Bp., 1989.
Régi magyar regények, kiad. SZILÁGYI Márton, Bp., 1994, II.
TOLDY István, *Anatole*, Bp., 1906.
TOLNAI Lajos, *A szentistváni Kéry család története* = SZALAI A., *M. elbeszélők, 19. sz.*, 1976.

Szakirodalom:
BARTA János, *Egy különös író sötét világa* = B. J., *Klasszikusok nyomában*, Bp., 1976, 323—373.

GERGELY Gergely, *Tolnai Lajos pályája*, Bp., 1964.
HALÁSZ Gábor, *Magyar századvég* = H. G. *Válogatott írásai*, Bp., 1977, 347—389.
NÉMETH G. Béla, *A próza zeneiségének kérdéséhez*, MTA I. OK, 1958, 355—392.
Uő., *Ábránd, csalódás, sztoicizmus* (bevezető tanulmány) = ASBÓTH János, *Álmok álmodója*, Bp., 1990.
NÉMETH László, *A Nyugat elődei* = N. L.: *Az én katedrám*, Bp., 1969, 639—668.
RÓNAY György, *A regény és az élet*, Bp., 1983[2], 159—170.

11. Mikszáth novellái (Tót atyafiak, A jó palócok, kései novellák)

Szövegek:
MIKSZÁTH Kálmán *Összes művei*, kritikai kiadás, kiad. BISZTRAY Gyula, KIRÁLY István, Bp., 1956-tól.

Szakirodalom:
ALEXA Károly, *Anekdota, magyar anekdota = Tanulmányok a XIX. század második feléről*, szerk. MEZEI József, Bp., 1983, 5—85.
BARTA János, *Mikszáth-problémák* = B. J., *Költők és írók*, Bp., 1966, 166—245.
EISEMANN György, *Mikszáth Kálmán: Az a fekete folt* = E. Gy., *Keresztutak és labirintusok*, Bp., 1991, 127—138.
FÁBRI Anna, *Mikszáth Kálmán*, Bp., 1983.
KIRÁLY István, *Mikszáth Kálmán*, Bp., 1960.
MEZEI József, *A magyar regény*, Bp., 1973, 382—409.
MIKSZÁTH Kálmánné *Visszaemlékezései*, kiad., bev. KIRÁLY István, Bp., 1957.
NÉMETH G. Béla, *Az eszmélkedő, kései Mikszáth* = N. G. B., *Századutóról, századelőről*, Bp., 1985, 101—129.
RÓNAY György, *A pályakezdő Mikszáth*, Új Írás, 1978/11, 57—80.
SCHÖPFLIN Aladár, *Mikszáth Kálmán*, Bp., 1941.

12. Mikszáth regényei (Beszterce ostroma, A sipsirica, A Noszty-fiú esete Tóth Marival, A fekete város)

Szövegek:
Lásd a fenti kritikai kiadás megfelelő köteteit!

Szakirodalom:

CSŰRÖS Miklós, *Mikszáth korszerűsége és A fekete város = Tanulmányok a XIX. század második feléről*, szerk. MEZEI József, Bp., 1983, 86—113.

SŐTÉR István, *Mikszáth Kálmán időszemlélete. Mikszáth és a Beszterce ostroma* = S. I., *Félkör*, Bp., 1979, 543—555.

Lásd még az előző tétel ide is vonatkozó anyagát!

13. Preszimbolizmus a magyar lírában (Reviczky Gyula, Komjáthy Jenő)

Szövegek:

REVICZKY Gyula *Művei*, kiad. NÉMETH G. Béla, Bp., 1969.

KOMJÁTHY Jenő, *Vers és próza*, kiad. RÁBA György, Bp., 1989.

Szakirodalom:

EISEMANN György, *Lélekút és kötetkompozíció* = E. Gy., *Keresztutak és labirintusok*, Bp., 1991, 69—98.

HORVÁTH János, *Újabb költészetünk világnézeti válsága* = H. J., *Tanulmányok*, 1956, 466—481.

KOMLÓS Aladár, *Komjáthy Jenő*, MTA I. OK, 1954, 385—459.

MEZEI József, *A szimbolista élmény kialakulása (Reviczky Gyula)*, Bp., 1968.

NAGY Attila Kristóf, *Szellemi bonctan*, Bp., 1992.

NÉMETH G. Béla, *A magyar szimbolizmus kezdeteinek kérdéséhez* = N. G. B., *Mű és személyiség*, Bp., 1970, 542—582.

SZÉLES Klára, *Reviczky Gyula poétikája és az új magyar líra*, Bp., 1976.

Uő., *A modern magyar líra születése*, It, 1989, 664—775.

S. VARGA Pál, *Komjáthy Jenő költői világképének alakulása*, It, 1989, 610—640.

14. Századvégi költők (Czóbel Minka, Kiss József, Szabolcska Mihály, Vargha Gyula)

Szövegek:

CZÓBEL Minka, *Boszorkánydalok*, kiad. PÓR Péter, Bp., 1974.

KISS József, *Tüzek*, kiad. KOMLÓS Aladár, Bp., 1961.

SZABOLCSKA Mihály *Összes költeményei*, Bp., 1929.

Századvégi költők, kiad. VÉGH György, Bp., 1959, I—II.

VARGHA Gyula *Költeményei*, Bp., 1915.

Szakirodalom:
CSÁSZÁR Elemér, *Szabolcska Mihály*, Budapesti Szemle, 1934, 15—44, 152—179, 265—279.
DANYI Magdolna, *Czóbel Minka*, Újvidék, 1978.
HORVÁTH János, *Vargha Gyula*, Budapesti Szemle, 1932, 225. kötet, 365—402.
KOMLÓS Aladár, *A magyar költészet Petőfitől Adyig*, Bp., 1959.
PÓR Péter, *Konzervatív reformtörekvések a századforduló irodalmában. Justh Zsigmond és Czóbel Minka népiessége*, Bp., 1971 (Irodalomtörténeti Füzetek, 73).
RUBINYI Mózes, *Kiss József élete és munkássága*, Bp., 1926.
TÓTH Árpád, *A pálya végén*, Nyugat, 1918, 357—358.
S. VARGA Pál, *A gondviseléshittől a vitalizmusig*, Debrecen, 1994, 185—210, 235—292.

15. Naturalizmus a századforduló prózájában (Gozsdu Elek: Köd, Tantalus; Bródy Sándor: 10—15 szabadon választott novella; Justh Zsigmond: Fuimus; Thury Zoltán: 10—15 szabadon választott novella)

Szövegek:
BRÓDY Sándor, *Húsevők*, kiad. BRÓDY András, Bp., 1960.
JUSTH Zsigmond, *A pénz legendája*, kiad. DIÓSZEGI András, Bp., 1969 (e kötetből a *Fuimus* c. regény).
GOZSDU Elek, *Köd*, kiad. ÁCS Margit, Bp., 1969.
GOZSDU Elek, *Tantalus*, 1886.
THURY Zoltán, *Valahogy élni*, kiad. HORVÁTH Zsigmond, Bp., 1976.

Szakirodalom:
BODNÁR György, *A „mese" lélekvándorlása*, Bp., 1988, 73—96, 165—180.
BORI Imre, *Justh Zsigmond* = B. I., *Varázslók és mákvirágok*, Újvidék, 1979, 122—266.
EISEMANN György, *Tantalus és a századforduló* = E. Gy., *Végidő és katarzis*, Bp., 1991, 136—156.
JUHÁSZ Ferencné, *Bródy Sándor*, Bp., 1971.
LOVASS Gyula, *Gozsdu, egy századvégi elbeszélő* = L. Gy., *Kilenc hős visszatér*, Bp., 1973, 420—428.
A naturalizmus, kiad. CZINE Mihály, Bp., 1967.
NÉMETH G. Béla, *Bródy Sándor, Rembrandt eladja holttestét* = N. G. B., *Létharc és nemzetiség*, Bp., 1976, 509—517.

Uő., *Szemközt egy legendával* = N. G. B., *Századutóról, századelőről*, Bp., 1985, 220—236.
PÓR Péter, *Konzervatív reformtörekvések a századforduló irodalmában. Justh Zsigmond és Czóbel Minka népiessége*, Bp., 1971 (Irodalomtörténeti Füzetek, 73).
REJTŐ István, *Thury Zoltán*, Bp., 1963.

16. A novella modernizálódása Petelei István, Ambrus Zoltán, Szini Gyula, Tömörkény István, Papp Dániel műveiben (10—15 szabadon választott novella a megadott kiadásokból)

Szövegek:
AMBRUS Zoltán, *Giroflé és Girofla*, kiad. GYERGYAI Albert, Bp., 1959.
PAPP Dániel, *Muzsika az éjszakában*, kiad. NAGY Miklós, Bp., 1957.
PETELEI István, *Lobbanás az alkonyatban*, kiad. BISZTRAY Gyula, Bp., 1955.
SZINI Gyula, *Különös álmok*, Bp., 1983.
TÖMÖRKÉNY István *Válogatott elbeszélései*, kiad. KISPÉTER András, Bp., 1960.

Szakirodalom:
ADY Endre, *Szini Gyula* = A. E., *Az irodalomról*, Bp., 1961.
BODNÁR György, *A „mese" lélekvándorlása*, Bp., 1988, 37—61.
GYERGYAI Albert, *Ambrus Zoltán* = Gy. A., *A Nyugat árnyékában*, Bp., 1968, 9—86.
KISPÉTER András, *Tömörkény István*, Bp., 1964.
KOREK Valéria, *Hangulat és valóság*, München, 1976.
KOZMA Dezső, *Egy erdélyi novellista, Petelei István*, Bukarest, 1969.
MÁNDI Ildikó, *Hangulat-szimbolikus mese = Tanulmányok a XIX. század irodalmáról*, szerk. MEZEI József, Bp., 1983, 194—214.
NÉMETH G. Béla, *Az élet profán liturgiája. Tömörkény István* = N. G. B., *Századutóról, századelőről*, Bp., 1985, 566—575.
Uő., *A válságba jutott kisember írója: Petelei István* = *Uo.*, 129—138.
SŐTÉR István, *Jegyzet Tömörkény Istvánról* = S. I., *Félkör*, Bp., 1979.

17. A regény modernizálódása Ambrus Zoltán (Midas király), Bródy Sándor (A nap lovagja), Lovik Károly (A kertelő agár), Cholnoky László (Prikk mennyei útja), Harsányi Kálmán (A kristálynézők) műveiben

Szövegek:

CHOLNOKY László, *Prikk mennyei útja*, kiad. FAZEKAS István, Bp., 1994 (Kolligátum Könyvek, Rainer Maria RILKE *Levelek egy ifjú költőhöz* c. művével együtt).

LOVIK Károly, *A kertelő agár*, kiad. ILLÉS Endre, Bp., 1970.

HARSÁNYI Kálmán, *A kristálynézők*, Bp., 1993.

SZALAI A., *Századvég*, 1984 (Ambrus: *Midas király*; Bródy: *A nap lovagja*).

Szakirodalom:

ANGYALOSI Gergely, *Nemi szerepek és poétikai konvenciók (Lovik Károly: A kertelő agár)*, Literatura, 1992, 77—83.

BODNÁR György utószava = HARSÁNYI Kálmán, *A kristálynézők*, Bp., 1993, 448—454.

GERGYE László, *Ambrus Zoltán: Midas király*, ItK, 1986, 106—116.

JUHÁSZ Ferencné, *Bródy Sándor*, Bp., 1971.

LŐRINCZY Huba, *Ambrus Zoltán regényei* = L. H., *Szépségvágy és rezignáció*, Bp., 1991, 110—139.

NEMESKÉRI Erika, *Cholnoky László*, Bp., 1989 (Irodalomtörténeti Füzetek, 119).

18. Hagyománykövető regényírók: Iványi Ödön (A püspök atyafisága), Gárdonyi Géza (Az öreg tekintetes), Herczeg Ferenc (Pogányok)

Szövegek:

SZALAI A., *Századvég*, 1984 (itt mindhárom regény megtalálható).

Szakirodalom:

KISPÉTER András, *Gárdonyi Géza*, Bp., 1970.

MEZEI József, *Gárdonyi pszichologizmusa*, ItK, 1964, 449—456.

NÉMETH G. Béla, *A lektűr magyar mestere* [Herczeg Ferencről] = N. G. B., *Századutóról, századelőről*, Bp., 1985, 181—202.

PÉTERFY Jenő, *Iványi Ödön* = P. J. *Válogatott művei*, vál., kiad. SŐTÉR István, Bp., 1983, 712—713.

REJTŐ István, *Iványi Ödön*, Bp., 1955.

SÍK Sándor, *Ady, Gárdonyi, Prohászka*, Bp., 1928.

19. Lélektani tendenciák a századforduló novellisztikájában (10—15 szabadon választott novella a megadott kiadások alapján Csáth Géza, Cholnoky Viktor, Lovik Károly műveiből)

Szövegek:
CSÁTH Géza, *A varázsló halála*, kiad. ILLÉS Endre, Bp., 1964.
Mesék, amelyek rosszul végződnek, kiad. SZAJBÉLY Mihály, Bp., 1994.
CHOLNOKY Viktor, *Trivulzió szeme*, kiad. FÁBRI Anna, Bp., 1980.
LOVIK Károly, *Egy orvos emlékirataiból, Az őrült, A halál kutyája = A hét*, kiad. FÁBRI Anna, Bp., 1982, I—III.

Szakirodalom:
Üzenet, 1987/2—3 (Csáth Géza-emlékszám).
BORI Imre, *Cholnoky Viktor* = B. I., *Fridolin és testvérei*, Újvidék, 1976, 33—65.
DÉR Zoltán, *Ikercsillagok*, Újvidék, 1980.
EISEMANN György, *A végesség démonizmusa* = E. Gy., *Keresztutak és labirintusok*, Bp., 1991, 157—180.
LOVASS Gyula, *Cholnoky Viktor* = L. Gy., *Kilenc hős visszatér*, Bp., 1973, 386—397.
SZAJBÉLY Mihály, *Csáth Géza*, Bp., 1989.
THOMKA Beáta, *A pillanat formái*, Újvidék, 1986.

20. A 19. század második felének próza- és líraelméleti irányai, esztétikai törekvései (Arany János: A magyar népdal az irodalomban; Naiv eposzunk; Irányok; Bulcsu Károly és Tompa Mihály költeményeiről — Erdélyi János: Népköltészetről; Egy századnegyed a magyar szépirodalomból; Arany János Kisebb költeményei; Egyéni és eszményi; Madách Imre: Az ember tragédiája — Gyulai Pál: A költészet lényegéről; Arany János, Petőfi Sándor és lírai költészetünk — Arany László: A magyar politikai költészetről — Komjáthy Jenő: Kritikai szempontok — Reviczky Gyula: Arany mint humorista; Szenvedély és világfájdalom; Kozmopolitikus irány a költészetben — Péterfy Jenő: A tragikum; Arany János Őszikéi; Arany János eposzi töredékeiről)

Szövegek:
Irányok, 1981, II.

Szakirodalom:
HALÁSZ Gábor, *A magyar századvég* = H. G. *Válogatott írásai*, Bp., 1977, 347—389.

KOMLÓS Aladár, *Irodalmi ellenzéki mozgalmak a XIX. század második felében*, Bp., 1956 (Irodalomtörténeti Füzetek, 7).
Uő., *Vereckétől Dévényig*, Bp., 1972.
A naturalizmus, kiad. CZINE Mihály, Bp., 1967.
NÉMETH G. Béla, *A magyar irodalomkritikai gondolkozás a pozitivizmus korában*, Bp., 1981.
Uő., *Péterfy Jenő*, Bp., 1991 (Irodalomtörténeti Füzetek, 123).
NÉMETH László, *A Nyugat elődei* = N. L., *Az én katedrám*, Bp., 1975, 641—670.
A romantika, kiad. HORVÁTH Károly, Bp., 1978.
RÓNAY György, *Petőfi és Ady között*, Bp., 1958.
SŐTÉR István, *Világos után*, Bp., 1987.
A szecesszió, kiad. PÓK Lajos, Bp., 1972.
A szimbolizmus, kiad. KOMLÓS Aladár, Bp., 1977.

MR-281
ESZMÉK, MOZGALMAK, IRÁNYZATOK A 20. SZÁZAD ELSŐ FELÉNEK MAGYAR IRODALMÁBAN

Eszmetörténeti megközelítéssel áttekintő képet ad a 19—20. század fordulójától a 20. század végéig terjedő irodalmi korszakok irányzatairól, mozgalmairól; megvilágítja a század irodalmának ideológiai, bölcseleti összefüggéseit, összefoglalja az egyes szakaszok fő jellemvonásait. A magyar irodalom száz évének sajátosságait az európai irodalmak kisérletezéseinek, kezdeményezéseinek tükrében mutatja be, s kitekint a társművészetek alakulására. A kollokvium írásbeli tesztből és szóbeli feleletből áll. A szóbelire az általános tájékozottságon túlmenően a következő három tételcsoportból egy-egy tételt kell részletesen előre kidolgozni: 1—2; 3—7; 8—10.

TÉTELEK

1. *Eszmei és filozófiai hatások a század irodalmában. Nietzsche, Bergson, a pszichoanalízis, szellemtörténet, történetbölcseleti irányok (Spengler, Ortega, Huizinga, kríziselméletek), marxizmus, logikai pozitivizmus, fenomenológia, egzisztencializmus, frankfurti iskola, a század vallásbölcseletei*

2. *A klasszikus modernség irányai: naturalizmus, szimbolizmus, impresszionizmus, szecesszió*
3. *Az avantgárd modernség irányai. Az avantgárd irányzatok Európában. Avantgárd irányok, körök, folyóiratok Magyarországon az irodalomban és a társművészetekben*
4. *A Nyugat előzményei és története. A Magyar Csillag*
5. *A konzervatív és konzervatív liberális irodalomszemlélet a Magyar Figyelőtől a Napkeletig és a Magyar Szemléig. Katolikus és protestáns lapok irodalmi kapcsolatai: Élet, Protestáns Szemle, Vigilia stb.*
6. *A népi mozgalom előzményei és története. A Válasz. A Szép Szó és köre*
7. *Az Ezüstkortól az Újholdig. A harmadik és negyedik nemzedék szellemi tájékozódása*
8. *Az európai és amerikai neoavantgárd törekvések és hatásuk Magyarországon*
9. *A magyar irodalom periódusai 1945-től napjainkig eszmetörténeti szempontból*
10. *A posztmodernség eszmei, filozófiai, irodalmi jellemzői*

OLVASMÁNYOK

1. Eszmei és filozófiai hatások a század irodalmában. Nietzsche, Bergson, a pszichoanalízis, szellemtörténet, történetbölcseleti irányok (Spengler, Ortega, Huizinga, kríziselméletek), marxizmus, logikai pozitivizmus, fenomenológia, egzisztencializmus, frankfurti iskola, a század vallásbölcseletei

Kötelező olvasmány: a felsoroltak közül három munka. (Ha nem szerepel könyvészeti adat, akkor bármely kiadás felhasználható.)

Friedrich NIETZSCHE, *A tragédia születése*; *Imígyen szóla Zarathustra*; *Az értékek átértékelése*; *A bálványok alkonya*, Ex-Symposion, Különszám, 1994, 1-34.

W. DILTHEY, *A hermeneutika keletkezése* = W. D., *A történelmi világ felépítése a szellemtudományokban*, vál., bev. ERDÉLYI Ágnes, Bp., 1974, 496—542.

Henri BERGSON, *A nevetés*; *Teremtő fejlődés*

Sigmund FREUD, *Pszichoanalízis (Öt előadás 1909-ben)*; *A mindennapi élet pszichopatológiája*

LUKÁCS György, *A regény elmélete*; *Az esztétikum sajátossága*, 16. fejezet, II, *Allegória és szimbólum*

Ludwig WITTGENSTEIN, *Logikai-filozófiai értekezés*
Oswald SPENGLER, *A Nyugat alkonya*, Bp., 1994, I, 19—100.
Edmund HUSSERL, *Fenomenológia* = E. H. *Válogatott tanulmányai*, vál., bev. VAJDA Mihály, Bp., 1972, 193—226.
Jose ORTEGA Y GASSET, *A tömegek lázadása*
Martin HEIDEGGER, *Mi a metafizika?*; *A műalkotás eredete*
J. HUIZINGA, *A holnap árnyékában*; *A középkor alkonya*
TEILHARD DE CHARDIN, *Benne élünk (Az Isteni Miliő)*
Jean-Paul SARTRE, *Existencializmus*, MÁTRAI László tanulmányával, Bp., 1991 (reprint kiadás); *A szabadságról*, Bp., 1992.
Hans Georg GADAMER, *Igazság és módszer*, Bp., 1984, 218—264.
Jürgen HABERMAS, *Vissza a metafizikához?* = J. H., *Válogatott tanulmányok*, összeáll. FELKAI Gábor, Bp., 1994, 349—386.

Ajánlott szakirodalom:
Az egzisztencializmus, bev., vál. KÖPECZI Béla, Bp., 1965, 8—28, 59—392.
Ész, élet, egzisztencia, IV, *Történetfilozófia*, I, szerk. CSEJTEI Dezső, DÉKÁNY András stb., Szeged, 1994.
FELKAI Gábor, *Jürgen Habermas*, Bp., 1993.
HALÁSZ Előd, *Nietzsche és Ady*, Bp., 1942 (Minerva Könyvtár, 150).
HARMAT Pál, *Freud, Ferenczi és a magyarországi pszichoanalízis*, Bp., 1994, 19—25, 71—80, 217—293, 365—367.
JOÓ Tibor, *Bevezetés a szellemtörténetbe*, Bp., 1935.
KISS Endre, *Nietzsche századelőnk filozófiai életében = A magyar filozófiai gondolkodás a századelőn*, szerk. KISS Endre, NYÍRI János Kristóf, Bp., 1977, 165—210.
Uő., *Friedrich Nietzsche filozófiája*, Bp., 1993.
LACKÓ Miklós, *Szerep és mű*, Bp., 1981, 248—297.
LENGYEL András, *A „freudizmus" mentalitástörténeti alapjai és Ignotus Freud-értelmezése* = L. A., *Útkeresések,* Bp., 1990, 124—139.
MÁTRAI László, *Modern gondolkodás*, Bp., 1938.
Uő., *Élmény és mű*, Bp., 1940 és 1973.
NÉMETH László, *Freud és a pszichoanalízis, Ortega Y Gasset* = N. L., *Európai utas*, Bp., 1973, 389—409, 567—583.
Uő., *Három kortárs (Spengler, Maritain, Sztalin)* = N. L., *A minőség forradalma*, Bp., 1993, I, 296—314.
NYÍRI Tamás, *A filozófiai gondolkodás fejlődése*, Bp., 1991, 12—17. fej.
J. A. PASSMORE, *A Hundred Years of Philosophy*, London, 1957.

PROHÁSZKA Lajos, *A vándor és a bujdosó*, Bp., 1936; reprint, Szeged, 1990.
Pszichoanalízis — A belső nyelv tudománya, a (győri) Műhely különszáma, 1992.
RÁBA György, *Babits Mihály költészete 1903—1920*, Bp., 1981, 313—345 (Bergson, a szabadító).
Jean-Paul SARTRE, *Marxizmus és egzisztencializmus = Válogatás J.-P. S. írásaiból*, vál. TORDAI Zádor, bev. KÖPECZI Béla, Bp., 1976, 97—129.
Herbert SCHNÄDELBACH, *Bölcselet Heidegger és Adorno után*, Magyar Filozófiai Szemle, 1993, 166—183.
W. STEGMÜLLER, *Die Hauptströmungen der Gegenwartsphilosophie*, Stuttgart, 1966.
SZABÓ Ferenc, *Párbeszéd a hitről*, Róma, 1975.
TAR Zoltán, *A frankfurti iskola*, Bp., 1986.
VAJDA György Mihály, *Keletre nyílik Bécs kapuja*, Bp., 1994, 135—188.
VÁLYI NAGY Ervin, *Nyugati teológiai irányzatok századunkban*, Bp., 1984.

2. A klasszikus modernség irányai: naturalizmus, szimbolizmus, impresszionizmus, szecesszió

Kötelező olvasmány:

Csontváry-emlékkönyv, vál. GERLÓCZY Gedeon, bev., összekötő szöv. NÉMETH Lajos, Bp., 1976, 66—99.
FÜLEP Lajos, *Magyar művészet*, Bp., 1971, 97—131.
GULÁCSY Lajos, *A virágünnep vége*, vál., bev. SZABADI Judit, Bp., 1989, 52—57.
KERNSTOK Károly, *A művész társadalmi szerepe* = KENYERES Z., *Esszépanoráma*, 1978, I, 263—268.
A naturalizmus, bev., összeáll. CZINE Mihály, Bp., 1967, 159—192, 209—239, 268—277.
RÉTI István, *A nagybányai művésztelep*, Bp., 1994, 14—54.
A szecesszió, bev., vál. PÓK Lajos, Bp., 1972, 125—159, 290—335, 360—383, 450—502.
A szimbolizmus, bev., vál. KOMLÓS Aladár, Bp., 1965, 97—122, 201—228.

Ajánlott szakirodalom:

Hermann BROCH, *Hofmannsthal és kora. Szecesszió vagy értékvesztés?*, Bp., 1988.

CZINE Mihály, *A századelő művészi törekvései* = Cz. M., *Nép és irodalom*, Bp., 1981, I, 69—88.
DIÓSZEGI András, *A szecesszióról* = D. A., *Megmozdult világban*, Bp., 1967, 7—27.
EISEMANN György, *Prófécia és szépségeszmény a szecesszióban* = E. Gy., *Végidő és katarzis*, Bp., 1991, 5—20.
Richard GILMAN, *A dekadencia*, Bp., 1990.
HANÁK Péter, *A kert és a műhely*, Bp., 1988.
John LUKÁCS, *Budapest, 1900*, Bp., 1991.
A naturalizmus, bev., összeáll. CZINE Mihály, Bp., 1967, 7—156.
NÉMETH Lajos, *Adalékok a századforduló magyar irodalma és képzőművészete kapcsolatához*, ItK, 1963/3, 44—54.
PASSUTH Krisztina, *A „Nyolcak" festészete*, Bp., 1967, 1972[2].
PÓK Lajos, *Bécs 1900*, Bp., 1989.
SŐTÉR István, *A „másik" természet (A realizmus kétféle fogalma)* = S. I., *Félkör*, Bp., 1979, 679—732.
SZABADI Judit, *A szimbolizmus Magyarországon* = Jean CASSOU, *A szimbolizmus enciklopédiája*, Bp., 1985, 309—344.
SZABÓ Zoltán, *Kis magyar stílustörténet*, Bp., 1986, 240—295.
SZABOLCSI Miklós, *Világirodalom a 20. században*, Bp., 1987, 25—52.
A szecesszió, bev., vál. PÓK Lajos, Bp., 1972, 7—118.
SZÉKELY András, *Az impresszionizmus Magyarországon* = Maurice SÉRULLAZ, *Az impresszionizmus enciklopédiája*, Bp., 1983, 251—269.
A szimbolizmus, bev., vál. KOMLÓS Aladár, Bp., 1965, 5—93.
TAMÁS Attila, *Realista stílusváltozatok századunk első felének magyar költészetében*, Studia Litteraria, 1989, 61—81.
Tanulmányok a századforduló stílustörekvéseiről, szerk. FÁBIÁN Pál, SZATHMÁRI István, Bp., 1989.

3. Az avantgárd modernség irányai. Az avantgárd irányzatok Európában. Avantgárd irányok, körök, folyóiratok Magyarországon az irodalomban és a társművészetekben

Kötelező olvasmány:
Mario DE MICHELI, *Az avantgardizmus*, Bp., 1965, 389—409.
Az expresszionizmus, bev., vál. KOCZOGH Ákos, Bp., 1964, 123—134, 169—200, 267—306.
A futurizmus, bev., vál. SZABÓ György, Bp., 1962, 131—141, 153—154, 238—241.

Jelzés a világba, vál., szerk. BÉLÁDI Miklós, POMOGÁTS Béla, Bp., 1988, 99—117, 204—208, 496—509.
A konstruktivizmus, bev., vál. R. BAJKAY Éva, Bp., 1979, 53—63, 138—139, 177—220.
A kubizmus, bev., vál. GERA György, Bp., 1975, 57—58, 65—84, 129—139, 151—153, 225—245.
A szürrealizmus, bev., vál. BAJOMI LÁZÁR Endre, Bp., 1968, 149—207, 267—315.

Ajánlott szakirodalom:

ACZÉL Géza, *Termő avantgarde*, Bp., 1988.
ARADI Nóra, *Az expresszionizmus a magyar képzőművészetben* = Lionel RICHARD, *Az expresszionizmus enciklopédiája*, Bp., 1987, 289—312.
BÉLÁDI Miklós, *Az avantgarde áramában* = B. M., *Érintkezési pontok*, Bp., 1974, 213—262.
Uő., *A magyar avantgárd a forradalom idején* = B. M., *Értékváltozások*, Bp., 1986, 345-390.
Uő., *Jelzés a világba* = *Jelzés a világba. A magyar irodalmi avantgarde válogatott dokumentumai*, vál., szerk. BÉLÁDI Miklós, POMOGÁTS Béla, Bp., 1988, 5—31; *Ua.* = B. M., *Értékváltozások*, Bp., 1986, 273—344.
BODRI Ferenc, *Dali-kortárs Magyarhonban*, Élet és Irodalom, 1995. febr. 17, 9.
BORI Imre, *A szecessziótól a dadáig*, Újvidék, 1963.
Uő., *A szürrealizmus ideje*, Újvidék, 1970.
CZINE Mihály, *A magyar avantgarde* = Cz. M., *Nép és irodalom*, Bp., 1981, I, 185—193.
Mario DE MICHELI, *Az avantgardizmus*, Bp., 1965, 13—333.
DERÉKY Pál, *A vasbetontorony költői*, Bp., 1992.
Az expresszionizmus, bev., vál. KOCZOGH Ákos, Bp., 1964, 5—119.
FORGÁCS Éva, *Bauhaus*, Pécs, 1991.
A futurizmus, bev., vál. SZABÓ György, Bp., 1962, 13—127.
Arnold GEHLEN, *Kor — képek. A modern festészet szociológiája és esztétikája*, Bp., 1987.
KASSÁK Lajos, *Az izmusok Magyarországon* = K. L., *Az izmusok története*, Bp., 1972, 161—315.
A konstruktivizmus, bev., vál. R. BAJKAY Éva, Bp., 1979, 5—47.
KÖRNER Éva, *Konstruktív irányzatok a képzőművészetben*, Bp., 1962.
A kubizmus, szerk. SZÉKELY András, Bp., 1975, 5—45.

MEZEI Ottó, *Szürrealizmus és szürrealista látásmód a magyar művészetben* = René PASSERON, *A szürrealizmus enciklopédiája*, Bp., 1984, 267—293.
Surrealismus, a (győri) Műhely különszáma, 1990.
SZABÓ Júlia, *A magyar aktivizmus művészete 1915—1927*, Bp., 1981.
SZABÓ Zoltán, *Kis magyar stílustörténet*, Bp., 1986, 296—350.
SZABOLCSI Miklós, *Kitekintés és körkép (A huszas évek)* = Sz. M., *Fiatal életek indulója*, Bp., 1963, 493—603.
Uő., *Jel és kiáltás*, Bp., 1971, 11—51.
Uő., *Világirodalom a 20. században*, Bp., 1987, 53—102.
A szürrealizmus, bev., vál. BAJOMI LÁZÁR Endre, Bp., 1968, 7—146.
TVERDOTA György, *A Nyugat és az avantgarde között*, Literatura, 1977/3—4, 76—94.

4. A Nyugat előzményei és története. A Magyar Csillag

Kötelező olvasmány:

BÉLÁDI Miklós, *A Magyar Csillag* = B. M., *Válaszutak*, Bp., 1983, 115—137.
Feljegyzések és levelek a Nyugatról, kiad., bev., jegyz. VEZÉR Erzsébet, Bp., 1975, 51—255.
KENYERES Zoltán, *A Nyugat története rövid előadásokban*, Új Írás, 1989/2, 3—26; *Ua.*, Látóhatár, 1989/5, 131—166.

Ajánlott szakirodalom:

FARKAS Lujza, *A Nyugat és a századeleji irodalomforduló*, Bp., 1935.
Feljegyzések és levelek a Nyugatról, kiad., bev., jegyz. VEZÉR Erzsébet, Bp., 1975, 5—47, 257—456.
FENYŐ Miksa, *Önéletrajzom*, Bp., 1994, 127—208.
GELLÉRT Oszkár, *Egy író élete*, I, Bp., 1958; II, Bp., 1962.
A Hét, vál. FÁBRI Anna, STEINERT Ágota, Bp., 1978, I—II.
ILIA Mihály, *A Holnap születése = Irodalomtörténeti dolgozatok*, szerk. KOLTAI-KASTNER Jenő, HALÁSZ Előd, KIRÁLY István, Szeged, 1960, 89—101.
Uő., *A Nyugat és a Holnap*, Acta Historiae Litterarum Hungaricarum, 1, Szeged, 1961, 31—38.
KENYERES Zoltán, *„A kettészakadt irodalom" és „Az írástudók árulása". Jegyzet Babits és a Nyugat irodalomszemléletéről*, Irodalomismeret, 1993/3, 16—21.
LACKÓ Miklós, *Szerep és mű*, Bp., 1981, 7—41.

„Mégis győztes, mégis új és magyar". Tanulmányok a Nyugat megjelenésének hetvenedik évfordulóján, szerk. R. TAKÁCS Olga, Bp., 1980.
NÉMETH G. Béla, *A fölkészülés folyóirata: a Magyar Csillag. A szerkesztő Illyés*, Kortárs, 1994/5, 5—13.
Uő., *Az indulatiságtól a tárgyiasság felé. Németh László a Magyar Csillagban*, Kortárs, 1994/12, 73-79.
Nyugat, vál. KENYERES Zoltán, Bp., 1988, I—II.
PÓK Lajos, *A Nyugat előzményei*, It, 1957, 285—303.
RÁBA György, *A nagy nyugatosok Európa- és magyarságtudata*, Jelenkor, 1985, 589—596.
RÓNAY László, *A Magyar Csillag* = R. L., *Hűséges sáfárok*, Bp., 1976, 11—38.
Uő., *A Nyugat és a világirodalom* = R. L., *Szabálytalan arcképek*, Bp., 1982, 261—279.
SCHÖPFLIN Aladár, *A kilencvenes évek irodalma, A világnézeti bomlás, A Nyugat indulása* = Sch. A., *A magyar irodalom története a XX. században*, Bp., 1937, 31—155.
Vallomások a Nyugatról, kiad. RÓNAY László, Bp., 1971.
Vita a Nyugatról, kiad. KABDEBÓ Lóránt, Bp., 1973.

5. A konzervatív és konzervatív liberális irodalomszemlélet az Új Időktől és a Magyar Figyelőtől a Napkeletig és a Magyar Szemléig. Katolikus és protestáns lapok irodalmi kapcsolatai: Protestáns Szemle, Élet, Korunk Szava, Vigilia stb.

Kötelező olvasmány: az a) és b) csoportban felsorolt folyóirat-évfolyamok közül egynek-egynek az elolvasása.
a) Magyar Figyelő, 1911; Napkelet, 1923; Magyar Szemle, 1927.
b) Vigilia, 1935; Protestáns Szemle, 1935.

Ajánlott szakirodalom:
DERSI Tamás, *A századvég katolikus sajtója*, Bp., 1972, 69—78 (a Katolikus Szemléről).
HERCZEG Ferenc *Emlékezései*, Bp., 1985, 456—458 (a Magyar Figyelőről).
JOBST Ágnes, *Az Élet és köre*, Vigilia, 1993, 705—710.
KERECSÉNYI Dezső, *A protestáns folyóirat*, Protestáns Szemle, 1938/3, 130—133.
KONCZ István, *Az életmű mai értékeléséhez* = PROHÁSZKA Ottokár, *Modern katolicizmus*, Bp., 1990, 45—72.

LACKÓ Miklós, *Válságok — választások*, Bp., 1975, 318—363.
Uő., *Korszellem és tudomány*, Bp., 1988, 65—111 (Új Nemzedék, Minerva, Napkelet, Magyar Szemle).
POMOGÁTS Béla, *A Jelenkor: a katolikus reform műhelye*, Új Ember, 1992. máj. 24, 6 (a Katona Jenő szerkesztette lap).
POSSONYI László, *Tettenérés*, Bp., 1980, 1—304 (Korunk Szava, Új Kor, Vigilia).
RAVASZ László, *Beköszöntő*, Protestáns Szemle, 1914/1, 1—7.
RÓNAY László, *A harmincéves Vigilia első évtizede*, Vigilia, 1965, 398—409.
Uő., *Magyar katolicizmus (1980—1939)*, Vigilia, 1994, 603—609.
Uő., *Prohászka Ottokár*, Uo., 453—456.
Uő., *Két szerkesztő, két elképzelés (Mihelics Vid és Rónay György)*, Vigilia, 1995, 117—121.
SAÁD József, *Magyar Szemle. Repertorium*, Bp., 1989, I—II.
SCHÖPFLIN Aladár, *A magyar irodalom története a XX. században*, Bp., 1937, 132—135 (a Magyar Figyelőről).
SÍK Sándor, *A katolikus irodalom problémájához* = S. S., *Kereszténység és irodalom*, Bp., 1989, 205—238.
SZŐKE Domokos, *Adalékok a Magyar Szemle indulásának történetéhez* = Magyar Történeti Tanulmányok, 1983/15, 55—67.
TIBORC Lajos, *Andor József (Ciprián)*, Bp., 1934 (a Katolikus Szemléről).
TŐKÉCZKY László, *Az első Protestáns Szemle*, Protestáns Szemle, 1992/1, 12—18.
Uő., *A Magyar Figyelő eszméi 1911—1918*, Történelmi Szemle, 1994/3—4, 239—282.

6. A népi mozgalom előzményei és története. A Válasz. A Szép Szó és köre

Kötelező olvasmány:

FÁBIÁN Dániel, JÓZSEF Attila, *Ki a faluba!* = JÓZSEF Attila *Összes művei*, III, Bp., 1958, 197—204.
NÉMETH László, *Debreceni káté* = N. L., *Sorskérdések*, Bp., 1989, 71—73.
A népi—urbánus vita dokumentumai, vál., szerk., utószó NAGY Sz. Péter, Bp., 1990, 94—105, 121—129, 193—202, 242—255, 339—390, 404—429, 479—482.
A *Pusztulás*-vita: ILLYÉS Gyula, *Pusztulás*, Nyugat, 1933/II, 189—205 = I. Gy., *Itt élned kell*, Bp., 1976, I, 13—40; BABITS Mihály, SCHÖPFLIN Aladár, BRAUN Róbert, FÜLEP Lajos hozzászólása, Nyugat, 1933/II, 269—273, 279—287; ILLYÉS Gyula, *A magyarság pusztulása*, Nyu-

gat, 1933/II, 337—345 = *Nyugat*, vál. KENYERES Zoltán, Bp., 1988, II, 98—102, 108—125.
Szárszó, 1943, szerk., összekötő szöv. GYŐRFFY Sándor, PINTÉR Sándor, SEBESTYÉN László, SIPOS Attila, Bp., 1983, 188—219, 214—225.
Szép szó, vál. BOZÓKI András, utószó AGÁRDI Péter, Bp., 1987, 7—10, 21—23, 533—538.
Válasz, vál. SZÉCHENYI Ágnes, Bp., 1986, 7—32, 64—82, 454—470, 472—474, 602—607, 617—618.

Ajánlott szakirodalom:

BATA Imre, *A Válasz indulása* = B. I., *Ívelő pályák*, Bp., 1964, 97-147.
BÉLÁDI Miklós, *A „népi" írók mozgalma* = B. M., *Érintkezési pontok*, Bp., 1974, 55—92.
BORBÁNDI Gyula, *A magyar népi mozgalom*, New York, 1983.
CZINE Mihály, *Népi irodalom* = Cz. M., *Nép és irodalom*, Bp., 1981, I, 205—216.
CSAPLÁR Ferenc, *A Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma*, Bp., 1967 (Irodalomtörténeti Füzetek, 52).
FÁBIÁN Dániel, *József Attiláról*, Bp., 1989, 52—67, 79—92.
FITOS Vilmos, *A „Magyar Élet" c. folyóirat*, Literatura, 1981/1, 89—103.
JÓZSEF Attila, *Irodalom és szocializmus, Esztétikai töredék, Hegel — Marx — Freud* = J. A. *Összes művei*, III, kiad. SZABOLCSI Miklós, Bp., 1958, 78—100, 223—253, 262—269.
József Attila és a Szép Szó, szerk. HEGYI Béla, TARJÁN Magda, bev. SZABOLCSI Miklós, Bp., 1987.
A Kelet Népe 1935—1942, vál. MEDVIGY Endre, Bp., 1986.
KIRÁLY István, *Kezdetek és előzmények (Adalékok a népi írói mozgalom történetéhez)* = K. I., *Irodalom és társadalom*, Bp., 1976, 197—207.
M. KISS Sándor, *A szárszói beszéd és a népi mozgalom néhány összefüggése*, New York, 1987.
LACKÓ Miklós, *Válságok — választások*, Bp., 1975, 13—170.
LENGYEL András, *A Szegedi Fiatalokról* = L. A., *Útkeresések*, Bp., 1990, 209—491.
Uő., *Az „urbánus" irányzatjelző elnevezés kialakulása* = L. A., *Utak és csapdák*, Bp., 1994, 103—165.
K. NAGY Magda, *Válasz*, Bp., 1963.
NÉMEDI Dénes, *A népi szociográfia 1930—1938*, Bp., 1985.
A népi—urbánus vita dokumentumai, vál., szerk., utószó NAGY Sz. Péter, Bp., 1990 (a kötelező olvasmányul kijelölt részeken kívül).
SALAMON Konrád, *A Márciusi Front*, Bp., 1980.

Uő., *A Kelet Népe*, Literatura, 1986/1—2, 229—241.
SEBESTYÉN Sándor, *A Bartha Miklós Társaság 1925—1933*, Bp., 1981.
Szárszó, 1943, szerk., összekötő szöv. GYŐRFFY Sándor, PINTÉR Sándor, SEBESTYÉN László, SIPOS Attila, Bp., 1983 (a kötelező olvasmányul kijelölt részeken kívül).
Szép szó, vál. BOZÓKI András, utószó AGÁRDI Péter, Bp., 1987 (a kötelező olvasmányul kijelölt részeken kívül).
Válasz, vál. SZÉCHENYI Ágnes, Bp., 1986 (a kötelező olvasmányul kijelölt részeken kívül).

7. Az Ezüstkortól az Újholdig. A harmadik és negyedik nemzedék szellemi tájékozódása

Kötelező olvasmány:
Fórumok, folyóiratok: Sziget (szerk. KERÉNYI Károly), Argonauták (szerk. HAJNAL Anna és TRENCSÉNYI-WALDAPFEL Imre), Ezüstkor (szerk. THURZÓ Gábor) egy-egy kötetének, illetve számának elolvasása.
Viták a harmadik nemzedékről: FEJTŐ Ferenc, *Bevezetés* = *Korunk. Tizenkét fiatal költő*, szerk. DÉNES Béla, RADNÓTI Miklós, Bp., 1935, 3—23; WEÖRES Sándor, *Hang a legifjabb nemzedékből*, Nyugat, 1935/II, 384—385; *Ua.* = *Egyedül mindenkivel. W. S. beszélgetései, nyilatkozatai, vallomásai*, kiad. DOMOKOS Mátyás, Bp., 1993, 10—11; HALÁSZ Gábor, *A líra ellenforradalma* = H. G., *Tiltakozó nemzedék*, Bp., 1981, 774—780; KASSÁK Lajos, *...és a legfiatalabb korosztály* = K. L., *Csavargók, alkotók*, Bp., 1975, 418—431; WEÖRES Sándor, *„Harmadik nemzedék”* (vers); SZERB Antal, *Könyvek és ifjúság elégiája* = Sz. A., *Gondolatok a könyvtárban*, Bp., 1971, 655—667; HALÁSZ Gábor, *Az ébredő város*, SŐTÉR István, *Válasz egy margójegyzetre*, HALÁSZ Gábor viszontválasza = H. G., *Tiltakozó nemzedék*, Bp., 1981, 1049—1056; HALÁSZ Gábor, *Továbbjutni, Tiltakozó nemzedék* = H. G., *Tiltakozó nemzedék*, Bp., 1981, 1057—1064; KENYERES Imre, *Új költészetünk*, Diárium, 1944, 33—34; *Ua.* = KENYERES Z., *Esszépanoráma*, 1978, III, 993—999.
Viták az Újholdról: LENGYEL Balázs, *Babits után*, Újhold, 1946. júl., 1—8; LUKÁCS György, *Újhold* = L. Gy., *Új magyar kultúráért*, Bp., 1948, 230—234; MAJOR Ottó, *Az esztétikus problémája*, Újhold, 1946. dec., 129—134; LENGYEL Balázs, *Szándék és fantom*, Újhold, 1947. okt., 81—86; MAJOR Ottó, *Kegyetlen humanizmus*, Újhold, 1948. jan., 1—5; KOMLÓS Aladár, *Negyedik nemzedék?*, Újhold, 1948. jan., 44—45.

Ajánlott szakirodalom:

AGÁRDI Péter, *A líra fordulója és a „harmadik nemzedék”* = A. P., *Értékrend és kritika. Fejtő Ferenc irodalomszemlélete a 30-as években*, Bp., 1982, 220—253.

KENYERES Zoltán, *A „harmadik nemzedék” fogadtatása* = K. Z., *Gondolkodó irodalom*, Bp., 1974, 127—161.

LACKÓ Miklós, *Szerep és mű*, Bp., 1981, 248—297.

Uő., *Korszellem és tudomány*, Bp., 1988, 307—365.

LENGYEL Balázs, *Két Róma, Emlékezés, 1948—1993*, Orpheus, 1994/2—3, 4—43.

RÓNAY László, *Az Ezüstkor nemzedéke*, Bp., 1967.

VAS István, *Mért vijjog a saskeselyű?*, Bp., 1981, I, 230—378.

8. Az európai és amerikai neoavantgárd törekvések és hatásuk Magyarországon

Kötelező olvasmány:

A neoavantgarde, vál. KRÉN Katalin, MARX József, bev. SZABOLCSI Miklós, Bp., 1981, 119—492.

Ajánlott szakirodalom:

ABÁDI NAGY Zoltán, *A mai amerikai minimalista próza: kategóriahasználati és definiciós helyzetvázlat*, Studia Litteraria, 1992, 87—106.

Uő., *Minimalizmus és narrativ technika*, It, 1993, 311—323.

HEGYI Lóránt, *Avantgarde és transzavantgarde*, Bp., 1986.

SZABOLCSI Miklós, *Jel és kiáltás*, Bp., 1971, 52—126.

Uő., *A neoavantgarde = A neoavantgarde*, vál. KRÉN Katalin, MARX József, bev. SZABOLCSI Miklós, Bp., 1981, 7—114.

Uő., *Világirodalom a 20. században*, Bp., 1987, 173—216.

9. A magyar irodalom periódusai 1945-től napjainkig eszmetörténeti szempontból

Kötelező olvasmány:

KULCSÁR SZABÓ Ernő, *A magyar irodalom története 1945—1991*, Bp., 1993, 7—189.

Történelmi jelenidő (Beszélgetések a magyar irodalom legújabb fejezeteiről), szerk., bev. BÉLÁDI Miklós, Bp., 1981, 13—337.

Ajánlott szakirodalom:

FODOR András, *Ezer este Fülep Lajossal*, Bp., 1986, I—II.

A hetvenes évek magyar irodalmáról, szerk. AGÁRDI Péter, Bp., 1979.

ILLYÉS Gyula, *Naplójegyzetek 1946—1960*, Bp., 1985; *Naplójegyzetek 1961—1972*, Bp., 1985; *Naplójegyzetek 1973—1974*, Bp., 1990; *Naplójegyzetek 1975—1976*, Bp., 1991; *Naplójegyzetek 1977—1978*, Bp., 1992; *Naplójegyzetek 1979—1980*, Bp., 1994.

KARINTHY Ferenc, *Napló*, Bp., 1993, I—III.

KASSÁK Lajos, *Szénaboglya*, Bp., 1988.

KÉZIKÖNYV 1945—1975, I, 1981, 49—250 (*A korszak irodalmi élete* c. fejezetből a korszak periodizációja).

Korforduló. Kísérletek és változatok az autonómiára 1968—1992, szerk. ZIMONYI Zoltán, Miskolc, 1993.

LENGYEL József *Noteszeiből 1955—1975*, vál. MAJOR Ottó, Bp., 1989.

POMOGÁTS Béla, *Az újabb magyar irodalom 1945—1981*, Bp., 1982, 21—65.

Uő., *Irodalmunk szabadságharca (1956)*, Bp., 1989.

RAINER M. János, *Az író helyzete. Viták a magyar irodalmi sajtóban 1953—1956*, Bp., 1990.

RÓNAY László, *Erkölcs és irodalom*, Bp., 1993, 283—310.

SÁNDOR Iván, *Leperegnek a nyolcvanas évek. A kilencvenes évek és Bibó hagyatéka*, Bp., 1988, 9—245; *Vízkereszttől karácsonyig. A nyolcvankilences esztendő*, Bp., 1990; *Félelem? Remény? A kilencvenes esztendő*, Bp., 1991; *A karnevál harmadik napja. A kilencvenegyes esztendő*, Bp., 1992.

Tankönyvháború, kiad., összekötő szöv. PÁLA Károly, Bp., 1991.

ZÖLDI László, *Az És vitái. Az Élet és Irodalom három évtizede*, Bp., 1987, 21—65.

10. A posztmodernség eszmei, filozófiai, irodalmi jellemzői

Kötelező olvasmány:

Ihab HASSAN, *Korunk evidenciája. Öt mellérendelő állítás a posztmodernizmus kultúrájáról = A posztmodern*, bev., vál. PETHŐ Bertalan, Bp., 1992, 189—195.

Jean-François LYOTARD, *A posztmodern állapot = A posztmodern állapot*, összeáll. BUJTOS István, Bp., 1993, 7—145.

Richard RORTY, *Esetlegesség, irónia és szolidaritás*, Bp., 1994, 11—38, 89—112, 209—219.

Ajánlott szakirodalom:
FARKAS Zsolt, *A paralógia lovagja; A posztmodern kondícióról; Amerikai polgár, európai filozófia; Rorty metafizikájának három alapkategóriájáról* = F. Zs., *Mindenről ugyanannyira*, Bp., 1994, 9—58.
Helikon, 1987/1—3 (A posztmodernről).
Körkérdés a posztmodernről, Medvetánc, 1987/2, 217—263.
KULCSÁR SZABÓ Ernő, *A másság mint jelenlét*, Jelenkor, 1988, 689—706.
Uő., *Klassische, Moderne, Avantgarde, Postmoderne*, Neohelicon, 1989/1, 29—44.
Uő., *A magyar irodalom története 1945—1991*, Bp., 1993, 144—189.
NAGY Pál, *„Posztmodern" háromszögelési pontok: Lyotard, Habermas, Derrida*, Bp., 1993.
A posztmodern, bev., vál. PETHŐ Bertalan, Bp., 1992, 15—182.
VAY Tamás, *A posztmodern Amerikában*, Bp., 1991.

MR-282
A NYUGAT MODERNSÉGE ÉS AZ AVANTGÁRD KEZDETEI

E tanegység célja az, hogy bemutassa a 20. századi magyar irodalom folyamatát alapvetően meghatározó Nyugat, majd az avantgárd áramlat alkotóinak művészi tevékenységét, életmű-kiteljesítő törekvéseit. A századelő költői, írói eltérő tudatossággal és mélységben, különböző következetességgel és esztétikai szinten küzdöttek az irodalom autonóm szerepének érvényesítéséért. A legkiemelkedőbb írástudók önálló tételben szerepelnek, ami azt jelenti, hogy életművük pályaképszerű áttekintése mellett munkásságuk valamelyik jelentős részletének behatóbb ismerete kívánatos. A kettőnél több alkotót átfogó tételek esetében az általános tájékozottságon túlmenően legalább két szerző tevékenységének alaposabb vizsgálata szükséges.

TÉTELEK

1. *Ady Endre. Költészete, prózája, kritikái*
2. *Babits Mihály. Lírája, epikája, esszéi, műfordításai*
3. *Móricz Zsigmond. Regényei, elbeszélései, riportjai, tanulmányai*
4. *Kosztolányi Dezső. Költészete, regényei, elbeszélései, tárcái, kritikái, műfordításai*

5. *Krúdy Gyula. Elbeszélései, regényei*
6. *Az ironikus és szerepjátszó magatartás alkotói: Karinthy Frigyes (regényei, elbeszélései, lírája, humoreszkjei, paródiái), Füst Milán (lírája, epikája, tanulmányai)*
7. *Változatok a modern lírára: Juhász Gyula (költészete, prózája), Tóth Árpád (lírája, kritikái, műfordításai), Szép Ernő, Somlyó Zoltán*
8. *A századelő prózai kezdeményezései: Kaffka Margit, Nagy Lajos, Tersánszky J. Jenő, Szabó Dezső, Cholnoky Viktor, Csáth Géza, Török Gyula, Móra Ferenc*
9. *Modern drámai törekvések: Móricz Zsigmond, Füst Milán, Herczeg Ferenc, Szomory Dezső, Molnár Ferenc, Lengyel Menyhért*
10. *Kassák Lajos (költészete, prózája) és az avantgárd indulása, hatások, a folyóiratok (A Tett, Ma, Dokumentum, Munka) köre*

OLVASMÁNYOK

1. Ady Endre. Költészete, prózája, kritikái

Művei jelentős hányada kritikai kiadásban: *Összes versei*, I (1891—1899), Bp., 1969; *Összes versei*, II (1900—1906), Bp., 1988; *Összes prózai művei* [publicisztikája, kritikái], Bp., 1955—1982, I—XI; I^2, Bp., 1990. — Leginkább használható kiadások: *Összes versei*, Bp., 1989, I—II; *Publicisztikai írásai*, Bp., 1987 (Magyar Remekírók); *Összes novellái*, Bp., 1977 (Magyar Remekírók).

Kötelező olvasmány:
Ady Endre költészetének átfogó ismerete, a poéta munkásságának *valamennyi* kötete — azoknak a gyűjteményes vagy kritikai kiadásban történt összevetése — alapján. A teljes életműből legalább *ötven* költeményt, *tizenkét* esszét, kritikát, publicisztikai írást, *hat* novellát — amelyek az összes pályaszakaszt arányosan reprezentálják — a hallgató részletesebb elemzésre szabadon választ.

Ajánlott szakirodalom:
ADY Lajos, *Ady Endre*, Bp., 1922^3
BABITS Mihály, *Tanulmány Adyról*, Nyugat, 1920/I, 128—147 = B. M., *Esszék, tanulmányok*, Bp., 1978, I, 667—692.

BARTA János, *Khiméra asszony serege (Adalékok Ady képzet- és szókincséhez) = Magyar századok (Horváth János-emlékkönyv)*, Bp., 1948, 278—298.
BÖLÖNI György, *Az igazi Ady*, Párizs, 1934; Bp., 1947[2], 1955[3], 1974[4].
FÖLDESSY Gyula, *Ady minden titkai*, Bp., 1949, 1962[2].
HATVANY Lajos, *Ady világa* (1924) = H. L., *Ady*, Bp., 1959, 1977[3], I—II.
HÉVIZI Ottó, *Egy „elböcsült" poéta hívősége*, Alföld, 1993/9, 50—62; *Ua.* = H. O., *Alaptalanul*, Bp., 1994, 207—250.
HORVÁTH János, *Ady s a legújabb magyar lyra*, Bp., 1910.
KIRÁLY István, *Ady Endre*, Bp., 1970, I—II.
Uő., *Intés az őrzőkhöz*, Bp., 1982, I—II.
KOCZKÁS Sándor, *Ady poétikai kezdeményezései szövegközelből = Feltáratlan értékek a magyar irodalomban*, szerk. SZABÓ B. István, Bp., 1994, 214—222.
KOMLÓS Aladár, *A szimbolizmus és a magyar líra*, Bp., 1965.
MAKKAI Sándor, *A magyar fa sorsa*, Bp., 1927.
NÉMETH László, *Az Ady-pör* (1927) = N. L., *Két nemzedék*, Bp., 1970, 25—38.
RÁBA György, *Szimbólum és világnézet*; *A drámaelvű líra* = R. Gy., *Csöndherceg és a nikkel szamovár*, Bp., 1986, 7—16, 17—48.
RÓNAY György, *„Még egyszer"*, Magyarok, 1946/6, 270—280.
Uő., *A kezdet kezdete* = R. Gy., *Balassitól Adyig*, Bp., 1978, 285—316.
SCHÖPFLIN Aladár, *Ady*, Bp., 1934, 1945[2].
SÍK Sándor, *Gárdonyi, Ady, Prohászka*, Bp., 1929.
VATAI László, *Az Isten szörnyetege*, Washington, 1963, 1977[2].
VEZÉR Erzsébet, *Ady Endre*, Bp., 1969, 1977[2].

2. Babits Mihály. Lírája, epikája, esszéi, műfordításai

Legátfogóbb kiadás: *Művei*, Bp., 1977—1987. — A verses életmű esetében a legteljesebb: *Összegyűjtött versei*, Bp., 1993.

Kötelező olvasmány:
Babits Mihály költői-írói munkásságának áttekintő ismerete, az alkotó életművének *valamennyi* kötete — azoknak a gyűjteményes kiadásban történt összevetése — alapján. A teljes életműből legalább *ötven* költeményt, *két* regényt, *három* novellát, *három* esszét, kritikát, *két* jelentősebb műfordítást — amelyek az összes pályaszakaszt arányosan reprezentálják — a hallgató részletesebb elemzésre szabadon választ.

Ajánlott szakirodalom:

Babits Emlékkönyv, szerk. ILLYÉS Gyula, Bp., 1941.

KARDOS Pál, *Babits Mihály*, Bp., 1972.

KERESZTURY Dezső, *Babits Mihály* (Előszó) = BABITS Mihály *Válogatott művei*, Bp., 1959, I, VII—XCI = K. D., *Örökség*, Bp., 1970, 368—475.

KIRÁLY István, *Ady és Babits (Eltérő törekvések a századelő haladó irodalmán belül)*, Kortárs, 1971, 675—86 = K. I., *Irodalom és társadalom*, Bp., 1976, 95—112.

Mint különös hírmondó (Tanulmányok, dokumentumok Babits Mihály születésének 100. évfordulójára), szerk. KELEVÉZ Ágnes, Bp., 1983.

NEMES NAGY Ágnes, *A hegyi költő*, Bp., 1984.

NÉMETH G. Béla, *Egy Babits vers tanulságai (Ősz és tavasz között)*, Kritika, 1968, 918—926 = N. G. B., *Mű és személyiség*, Bp., 1970, 700—717.

Uő., *A szenvedés verse (A Balázsolás-ról)*, It, 1975, 375—394.

PÓK Lajos, *Babits Mihály alkotásai és vallomásai tükrében*, Bp., 1967.

RÁBA György, *A szép hűtlenek (Babits, Kosztolányi és Tóth Árpád versfordításai)*, Bp., 1969.

Uő., *Babits Mihály költészete 1903—1920*, Bp., 1981.

Uő., *Babits Mihály*, Bp., 1983.

Uő., *A versírás mint aranycsinálás*; *A valóság átlényegítése*; *A költő messzi rokonai*; *Példázat a humánumról* = R. Gy., *Csönd-herceg és a nikkel szamovár*, Bp., 1986, 49—64, 65—82, 83—101, 102—110.

RÓNAY György, *A lírikus epilógja* = R. Gy., *A nagy nemzedék*, Bp., 1971, 93—108.

SIPOS Lajos, *A prózaíró Babits*, Dunatáj, 1989/1, 5—13.

Uő., *Zrínyi Velencében, Esti kérdés, Balázsolás, Jónás imája = 99 híres magyar vers*, Bp., 1994, 304—327.

J. SOLTÉSZ Katalin, *Babits Mihály költői nyelve*, Bp., 1965.

SZERB Antal, *Az intellektuális költő*, Széphalom, 1927/4—6, 124—139 = Sz. A., *Gondolatok a könyvtárban*, Bp., 1981[3], 200—221.

3. Móricz Zsigmond. Regényei, elbeszélései, riportjai, tanulmányai

Legjobban használható kiadás: *Összegyűjtött művei*, Bp., 1975.

Kötelező olvasmány:

Móricz Zsigmond írói életművének átfogó ismerete, az író munkásságának *valamennyi* kötete — a gyűjteményes kiadásban történt tájékozódás alap-

ján. A teljes életműből legalább *három* regényt, *tizenkét* novellát, *három* riportot, *három* tanulmányt — amelyek az összes pályaszakaszt arányosan reprezentálják — a hallgató részletesebb elemzésre szabadon választ.

Ajánlott szakirodalom:

BORI Imre, *Móricz Zsigmond prózája*, Újvidék, 1982.
CZINE Mihály, *Móricz Zsigmond útja a forradalmakig*, Bp., 1960.
Uő., *Móricz Zsigmond*, Bp., 1968; Debrecen, 1992[4].
HERCZEG Gyula, *Móricz Zsigmond stílusa*, Bp., 1982.
KÁNTOR Lajos, *Vallomásos Móricz Zsigmond*, Bukarest, 1968.
Kortársak Móricz Zsigmondról, I, szerk. VARGHA Kálmán, Bp., 1958.
A magvető nyomában. Móricz Zsigmondról, szerk. SZABÓ B. István, Bp., 1993.
NAGY Péter, *Móricz Zsigmond*, Bp., 1962[2].
NÉMETH László, *Móricz Zsigmond* (1943) = N. L., *Homályból homályba*, Bp., 1977, II, 419—480.
Rangrejtett fejedelem. Emlékezések Móricz Zsigmondról, vál. CZINE Mihály, Bp., [1992].
SCHÖPFLIN Aladár, *Móricz Zsigmondról*, vál. RÉZ Pál, Bp., 1979.
VARGHA Kálmán, *Móricz Zsigmond és az irodalom*, Bp., 1962.

4. Kosztolányi Dezső. Költészete, regényei, elbeszélései, tárcái, kritikái, műfordításai

Legjobban használható kiadás: *Összegyűjtött művei*, Bp., 1969-től.

Kötelező olvasmány:

Kosztolányi Dezső költői-írói munkásságának áttekintő ismerete, az alkotó életművének *valamennyi* kötete — a gyűjteményes kiadásban történt tájékozódás — alapján. A teljes életműből legalább *ötven* költeményt, *két* regényt, *tizenkét* elbeszélést, *három* esszét, kritikát, *hat* tárcát, *két* jelentősebb műfordítást — amelyek az összes pályaszakaszt arányosan reprezentálják — a hallgató részletesebb elemzésre szabadon választ.

Ajánlott szakirodalom:

BORI Imre, *Kosztolányi Dezső*, Újvidék, 1986.
HIMA Gabriella, *Kosztolányi és az egzisztenciális regény*, Bp., 1992.
Uő., *Párhuzamos vonalak*, Bp., 1994.

KELEMEN Péter, *Szimbolista versszerkezetek Kosztolányi első korszakában*, Bp., 1981.
KIRÁLY István, *Kosztolányi. Vita és vallomás (Tanulmányok Kosztolányiról)*, Bp., 1986.
KISS Ferenc, *A beérkezés küszöbén. Babits, Juhász és Kosztolányi ifjúkori barátsága*, Bp., 1962.
Uő., *Az érett Kosztolányi*, Bp., 1979.
Kosztolányi regényeinek elemzése, Literatura, 1986/1—2, 3—94.
KOSZTOLÁNYI Dezsőné, *Kosztolányi Dezső*, Bp., 1990[2].
RÁBA György, *A szép hűtlenek*, Bp., 1969, 215—352.
A rejtőző Kosztolányi. Esszék, tanulmányok, szerk. MÉSZ Lászlóné, Bp., 1987.
RÓNAY László, *Kosztolányi Dezső*, Bp., 1977.
SZEGEDY-MASZÁK Mihály, *Esti Kornél* = Sz.-M. M., *Világkép és stílus*, Bp., 1980, 466—497.
SZÖRÉNYI László, *Kosztolányi regényeinek motiváló tényezői* = Sz. L., *„Múltaddal valamit kezdeni”*, Bp., 1989, 230—249.

5. Krúdy Gyula. Elbeszélései, regényei

Legjobban használható a BARTA András gondozta életműkiadás, Bp., 1976-tól.

Kötelező olvasmány:
Krúdy Gyula epikai életművének áttekintő ismerete. A teljes életműből legalább *tizenkét* elbeszélést, *három* regényt — amelyek az összes pályaszakaszt arányosan reprezentálják — a hallgató részletesebb elemzésre szabadon választ.

Ajánlott szakirodalom:
BORI Imre, *Krúdy Gyula „nagy évtizede”* = B. I., *Fridolin és testvérei*, Újvidék, 1976, 66—334.
Uő., *Krúdy Gyula*, Újvidék, 1978.
CZÉRE Béla, *Krúdy Gyula*, Bp., 1987.
CZINE Mihály, *Krúdy Gyula* = Cz. M., *Nép és irodalom*, Bp., 1981, I, 141—158.
FÁBRI Anna, *Ciprus és jegenye*, Bp., 1978.
FÜLÖP László, *Közelítések Krúdyhoz*, Bp., 1986.
KATONA Béla, *Krúdy Gyula pályakezdése*, Bp., 1971.
KEMÉNY Gábor, *Szindbád nyomában*, Bp., 1991.

KOZMA Dezső, *Krúdy Gyula postakocsiján*, Kolozsvár, 1981.
Krúdy világa, gyűjtötte és írta TÓBIÁS Áron, Bp., 1964.
SŐTÉR István, *Krúdy Gyula* = S. I., *Tisztuló tükrök*, Bp., 1966, 152—180.
SZABÓ Ede, *Krúdy Gyula alkotásai és vallomásai tükrében*, Bp., 1970.
SZAUDER József, *Tavaszi és őszi utazások*, Bp., 1980, 16—204.
SZÖRÉNYI László, *Bécs szimbolikus szerepe Krúdy műveiben* = Sz. L., *„Múltaddal valamit kezdeni"*, Bp., 1989, 222—229.

6. Az ironikus és szerepjátszó magatartás alkotói: Karinthy Frigyes (regényei, elbeszélései, lírája, humoreszkjei, paródiái), Füst Milán (lírája, epikája, tanulmányai)

Legjobban használható kiadások:
Karinthy műveinek bármely régebbi vagy újabb kiadása.
Füst Milán munkái sorozatcím nélkül folyamatosan és több kiadásban jelentek meg: Bp., 1955—1994. Jelentősebb könyveinek újabb kiadásai: *Összes versei*, Bp., 1988[4]; *A feleségem története*, Bp., 1994[7]; *Kisregények*, Bp., 1977[2], I—II; *Emlékezések és tanulmányok*, Bp., 1982[2]; *Látomás és indulat a művészetben*, Bp., 1980[3].

Kötelező olvasmány:
Füst Milán és Karinthy Frigyes pályájának átfogó ismerete. Füst életművéből legalább *tizenöt* verset, *két* regényt, *három* novellát, *három* tanulmányt, Karinthy életműveből *két* regényt, *öt* elbeszélést, *öt* költeményt, *öt* humoreszket, *öt* paródiát — a pálya egészére kiterjedő elosztásban — a hallgató részletesebb elemzésre szabadon választ.

Ajánlott szakirodalom:
Karinthy Frigyesről:
BÁLINT György, *A két macska költője* = B. Gy., *A toronyőr visszapillant*, Bp., 1976[2], II, 307—310.
BECK András, *A gondolkodás börtönében. Kísérlet Karinthy Frigyes művészetének értelmezésére* = B. A., *Nincs megoldás, mert nincs probléma*, Bp., 1992, 9—19.
HALÁSZ László, *Karinthy Frigyes alkotásai és vallomásai tükrében*, Bp., 1972.
KARDOS László, *Bevezetés* = KARINTHY Frigyes *Válogatott művei*, Bp., 1962, 7—65.
Uő., *Karinthy Frigyes* (1947) = K. L., *Harminchárom arca*, Bp., 1983, 290—322.

KOSZTOLÁNYI Dezső, *Karinthy Frigyes* = K. D., *Írók, festők, tudósok*, Bp., 1958, I, 281—312.
SZALAY Károly, *Karinthy Frigyes*, Bp., 1961.
Uő., *„Elmondom hát mindenkinek" (Karinthy Frigyes életéről és műveiről, 1887—1938)*, Bp., 1987.

Füst Milánról:

BORI Imre, *Az avantgarde apostolai*, Újvidék, 1971, 7—128.
KASSÁK Lajos, *Füst Milán* = K. L., *Csavargók, alkotók*, Bp., 1975, 235—244.
KIS PINTÉR Imre, *A semmi hőse (Füst Milán költői világképe)*, Bp., 1983.
KOSZTOLÁNYI Dezső, *Füst Milán* = K. D., *Írók, festők, tudósok*, Bp., 1958, II, 5—22.
RADNÓTI Miklós, *Füst Milán* = R. M. *Művei*, Bp., 1978, 670—675.
RADNÓTI Zsuzsa, *A próféta színháza*, Pécs, 1993.
RÓNAY György, *A nagy nemzedék*, Bp., 1971, 280—296.
SOMLYÓ György, *Füst Milán alkotásai és vallomásai tükrében*, Bp., 1969.
Uő., *Füst Milán vagy a lesütöttszemű ember*, Bp., 1993.
VAS István, *Füst Milán olvasásakor* = V. I., *Tengerek nélkül*, Bp., 1978, 11—16.

7. Változatok a modern lírára: Juhász Gyula (költészete, prózája), Tóth Árpád (lírája, kritikái, műfordításai), Szép Ernő, Somlyó Zoltán

Legjobban használható kiadások:

Juhász Gyula műveinek kritikai kiadása: szerk. PÉTER László, Bp., 1963-tól.
Tóth Árpád műveinek kritikai kiadása: szerk. KARDOS László, Bp., 1964-től.
SZÉP Ernő, *Add a kezed! Összegyűjtött versek*, kiad. HATVANY Lajos, Bp., 1958.
SOMLYÓ Zoltán, *Jajgató Felicián*, Bp., 1982.

Kötelező olvasmány:

A tétel körébe tartozó költők áttekintő ismerete mellett a választott két lírikus esetében *két-két* eredeti kötetről és legalább *tizenöt* költeményről kell számot adni az egész pályára kiterjedő szabad választás alapján. Ehhez járul Juhász Gyula választása esetében *egy* prózai mű, Tóth Árpád választása esetében *négy* esszé, kritika és *két* jelentősebb műfordítás részletesebb elemzésének igénye.

Ajánlott szakirodalom:

Juhász Gyuláról:

BORBÉLY Sándor, *Juhász Gyula*, Bp., 1983.
Juhász Gyula (1883—1937), szerk. PAKU Imre, Bp., 1962.
KISPÉTER András, *Juhász Gyula*, Bp., 1956.
PÉTER László, *Juhász Gyula a forradalmakban*, Bp., 1965.
Uő., *Az „időszerűtlen" Juhász Gyula*, Irodalomismeret, 1993. dec., 21—25.
VARGHA Kálmán, *Juhász Gyula*, Bp., 1968.
ZOLNAI Béla, *Kosztolányi, Nietzsche, Juhász*, It, 1958, 389—403.

Tóth Árpádról:

DEMETER Alice, *Tóth Árpád költészete*, Szeged, 1934.
KARDOS László, *Tóth Árpád*, Bp., 1965[2].
KISS Ferenc, *Az áhítat költője* = K. F., *Művek közelről*, Bp., 1972, 46—51.
MAKAY Gusztáv, *Tóth Árpád*, Bp., 1967.
NÉMETH G. Béla, *A csendes tűnődés költője* = N. G. B., *Kérdések és kételyek*, Bp., 1995, 140—148.
RÁBA György, *A szép hűtlenek*, Bp., 1969, 353—448.
TÓTH Eszter, *Családi emlékek Tóth Árpádról*, Bp., 1985.

Szép Ernőről:

KOSZTOLÁNYI Dezső, *Szép Ernő* = K. D., *Egy ég alatt*, Bp., 1977, 401—408.
PURCSI BARNA Gyula, *Szép Ernő*, Bp., 1984.
TANDORI Dezső, *Szép Ernő nagy költészete* = T. D., *Az erősebb lét közelében*, Bp., 1981, 132—161.

Somlyó Zoltánról:

DEVECSERI Gábor, *Az „átkozott költő"* = D. G., *Lágymányosi istenek*, Bp., 1967, 35—86.
KOSZTOLÁNYI Dezső, *Somlyó Zoltán* = K. D., *Egy ég alatt*, Bp., 1977, 316—323.
TAMÁS Attila, *Somlyó Zoltán*, It, 1955, 41—64.

8. A századelő prózai kezdeményezései: Kaffka Margit, Nagy Lajos, Tersánszky J. Jenő, Szabó Dezső, Cholnoky Viktor, Csáth Géza, Török Gyula, Móra Ferenc

Legjobban használható kiadások:

Kaffka Margit műveinek gyűjteményes kiadása nincs, így csak néhány fontosabb kiadást jelölhetünk meg: *Regényei*, Bp., 1968[2], I—II; *Lázadó asszonyok*, Bp., 1958, I—II; *Hullámzó élet*, Bp., 1959; *Összes versei*, Bp., 1961; *Süppedő talajon*, Bp., 1978.

NAGY Lajos *Művei*, Bp., 1981-től.

TERSÁNSZKY J. Jenő *Válogatott művei*, Bp., 1975-től.

Szabó Dezső műveinek jelentős hányada csak 1945 előtti kiadásokban található. Újabb kiadások: *Feltámadás Makucskán*, Bp., 1957; *Életeim*, Bp., 1965, I—II; *A kötél legendája*, Bp., 1979; *Az elsodort falu*, Debrecen, 1989; *A magyar Káosz*, Bp., 1990; *Az egész látóhatár*, Bp., 1991, I—II.

CHOLNOKY Viktor, *Trivulzió szeme* (novellák), Bp., 1980; *A kísértet* (publicisztika), Bp., 1980 (mindkét kötet a Magyar Hírmondó sorozatban).

CSÁTH Géza, *A varázsló halála*, Bp., 1982[2]; *Egy elmebeteg nő naplója*, Bp., 1987[2]; *Elfeledett álom (Cs. G. válogatott művei)*, Bp., 1987; *Mesék, amelyek rosszul végződnek*, Bp., 1994.

TÖRÖK Gyula, *A zöldköves gyűrű*, Bp., 1956; *Ikrek*, Bp., 1957, I—II; *A porban*, Bp., 1964; *A hamu alatt* (elbeszélések), Bp., 1979.

MÓRA Ferenc *Művei*, Bp., 1979-től.

Kötelező olvasmány:

A tétel keretébe tartozó prózaírók munkásságára vonatkozó általános tájékozódáson túl a szabadon választott *két* szerző esetében az életmű műfaji jellegétől függően legalább *két* regény, *három* elbeszélés, *három* tanulmány (Kaffkánál *négy* költemény) a pályát átfogó részletesebb ismerete kívánatos. A kisepikai életműveknél *tíz* elbeszélést és *három* tanulmányt választhat részletesebb elemzésre a hallgató.

Ajánlott szakirodalom:

Kaffka Margitról:

BODNÁR György, *A „mese" lélekvándorlása*, Bp., 1988.

FÖLDES Anna, *Kaffka Margit*, Bp., 1987.

FÜLÖP László, *Kaffka Margit*, Bp., 1987.

RADNÓTI Miklós, *Kaffka Margit művészi fejlődése* (1934) = R. M. *Művei*, Bp., 1978, 577—656.

Nagy Lajosról:
KARDOS Pál, *Nagy Lajos élete és művei*, Bp., 1958.
KÓNYA Judit, *Nagy Lajos alkotásai és vallomásai tükrében*, Bp., 1980.
TARJÁN Tamás, *Nagy Lajos*, Bp., 1980.

Tersánszky J. Jenőről:
ADY Endre, *Regény: Viszontlátásra, drága... (Tersánszky Józsi Jenő)*, Nyugat, 1916. dec. 1, 794; *Ua.* = A. E. *Összes prózai művei*, XI, 128—129.
BODNÁR György, *Kakuk Marci igazsága* (1960) = B. Gy., *Törvénykeresők*, Bp., 1976, 107—123.
CZINE Mihály, *„Csak föl a fejjel...” (Tersánszky Józsi Jenőről)* (1963) = Cz. M., *Nép és irodalom*, Bp., 1981, I, 159—163.
KERÉKGYÁRTÓ István, *Tersánszky Józsi Jenő alkotásai és vallomásai tükrében*, Bp., 1969.
MÓRICZ Zsigmond, *Tersánszky*, Nyugat, 1922. dec. 1; *Ua.* = M. Zs., *Tanulmányok*, Bp., 1978, I, 423—424.
RÓNAY László, *Tersánszky Józsi Jenő*, Bp., 1983.

Szabó Dezsőről:
FÜLEP Lajos, *Szabó Dezső regénye (Az elsodort falu)*, Nyugat, 1919. dec., 1021—1036; *Ua.* = F. L., *A művészet forradalmától a nagy forradalomig*, Bp., 1974, II, 176—196.
GOMBOS Gyula, *Szabó Dezső*, Bp., 1989[4].
KASSÁK Lajos, *Magyar irodalom 1920 — Szabó Dezső,* Bécsi Magyar Újság, 1921. febr.—márc.; *A Szabó Dezső-ügy és egyebek,* Szocializmus, 1930/3; *Ua.* = K. L., *Csavargók, alkotók*, Bp., 1975, 181—185; 185—193.
KIRÁLY István, *Szembesülés Szabó Dezsővel* = K. I., *Útkeresések*, Bp., 1989, 215—342.
KOMLÓS Aladár, *Utószó* = SZABÓ Dezső, *Feltámadás Makucskán*, Bp., 1957, 326—333.
NAGY Péter, *Szabó Dezső*, Bp., 1964, 1979[2].
Uő., *„A pamflet Michelangelója”* (Előszó) = SZABÓ Dezső, *A magyar Káosz*, Bp., 1990, 5—17.

Cholnoky Viktorról:
BORI Imre, *Cholnoky Viktor* = B. I., *Tanulmányok*, Újvidék, 1969, 39—63.
CHOLNOKY László, *Cholnoky Viktor*, Nyugat, 1917/II, 660—678.
FÁBRI Anna, *A kísértetlátó* (Utószó) = CHOLNOKY Viktor, *A kísértet*, Bp., 1980, 497—512.

LOVASS Gyula, *Cholnoky Viktor* = *Ködlovagok*, szerk. THURZÓ Gábor, Bp., 1941, 54—72.
(A fentiekben felsorolt és egyéb Cholnoky Viktorral kapcsolatos tanulmányok, dokumentumok megtalálhatók a *Vár ucca tizenhét* c. negyedévkönyvben, Veszprém, 1993/1.)

Csáth Gézáról:
Üzenet (Szabadka), 1977/2—3 (Csáth Géza-emlékszám).
BÓKA László, *Csáth Géza novellái*, Bp., 1937.
BORI Imre, *Csáth Géza* = B. I., *Tanulmányok*, Újvidék, 1969, 7—15.
CZÉRE Béla, *A kétarcú varázsló (Pályakép-vázlat Csáth Gézáról)*, Vigilia, 1971, 392—400.
DÉR Zoltán, *Az árny zarándoka*, Szabadka, 1969 (bibliográfiával).
ESTERHÁZY Péter, *Csáth Géza fantasztikus élete* = E. P., *A kitömött hattyú*, Bp., 1988, 320—360.
ILLÉS Endre, *A varázsló halála* (Előszó) = CSÁTH Géza, *A varázsló halála*, Bp., 1964, 1982², 5—21.
KOSZTOLÁNYI Dezső, *Csáth Géza betegségéről és haláláról*, Nyugat, 1919/II, 1105—1109; *Ua.* = K. D., *Írók, festők, tudósok*, Bp., 1958, II, 109—117.
MÉSZÖLY Miklós, *Előszó* = CSÁTH Géza, *Egy elmebeteg nő naplója*, Bp., 1978, 5—26.
SZAJBÉLY Mihály, *Utószó* = *Uo.*, 242—264.
Uő., *Csáth Géza*, Bp., 1989.
VARGHA Kálmán, *Utószó* = CSÁTH Géza, *Elfeledett álom*, Bp., 1987, 329—341.

Török Gyuláról:
LŐRINCZY Huba, *Az úttévesztés regénye*, ItK, 1975, 26—42.
RÓNAY György, *Török Gyula* = R. Gy., *A regény és az élet*, Bp., 1985², 390—404.
THURZÓ Gábor, *Török Gyula* = *Ködlovagok*, szerk. Uő., Bp., 1941, 330—345.
VARGHA Kálmán, *Török Gyula arcképéhez* = V. K., *Álom, szecesszió, valóság*, Bp., 1973, 249—270.

Móra Ferencről:
FÖLDES Anna, *Móra Ferenc*, Bp., 1958.
KOSZTOLÁNYI Dezső, *Móra Ferenc*, Új Idők, 1927. okt. 2; *Ua.* = K. D., *Írók, festők, tudósok*, Bp., 1958, II, 269—274.
Móra Ferenc emlékkönyv, Bp., 1932.

MÓRICZ Zsigmond, *Móra Ferenc*, Magyarország, 1934. febr. 11; *Ua.* = M. Zs., *Tanulmányok*, Bp., 1978, I, 799—800.
PÉTER László, *Móra műhelyéből*; *Antisematikus arckép-vázlat Móra Ferencről* = P. L., *Szegedi örökség*, Bp., 1983, 351—385, 386—399.
VARGHA Kálmán, *Kései anekdotizmus: Móra Ferenc* = KÉZIKÖNYV, VI, 1966, 636—646.

9. Modern drámai törekvések: Móricz Zsigmond, Füst Milán, Herczeg Ferenc, Szomory Dezső, Molnár Ferenc, Lengyel Menyhért

Kiadások:
MÓRICZ Zsigmond, *Drámák*, Bp., 1980, I—III.
FÜST Milán, *Drámák*, Bp., 1979[2].
HERCZEG Ferenc *Munkái*, Bp., 1925, XXII—XXX.
SZOMORY Dezső, *Hét játék*, Bp., 1991.
MOLNÁR Ferenc, *Színművek*, Bp., 1989.
LENGYEL Menyhért, *Tájfun*, Bp., 1984.

Kötelező olvasmány:
A modern drámai törekvések képviselőire vonatkozó általános tájékozódás mellett a választott *két* drámaíró munkásságát megfelelően reprezentáló *két* dráma részletesebb elemzése választható.

Ajánlott szakirodalom:
Móricz Zsigmond, illetve Füst Milán esetében lásd a 3. és 6. tétel bibliográfiáját.

Herczeg Ferencről:
HORVÁTH János, *Herczeg Ferenc*, ItK, 1925, 153—170.
NAGY Péter, *Herczeg Ferenc* = N. P., *Drámai arcélek*, Bp., 1978, 41—83.
NÉMETH G. Béla, *A lektűr magyar mestere* = N. G. B., *Századutóról — századelőről*, Bp., 1985, 181—202.
SZABÓ József, *Herczeg Ferenc a drámaíró*, Debrecen, 1937.

Szomory Dezsőről:
HATVANY Lajos, *Szomory Dezső* = H. L., *Irodalmi tanulmányok*, Bp., 1960, II, 247—257.
KELLÉR Andor, *Író a toronyban (Szomory Dezsőről)* = K. A., *Író a toronyban*, Bp., 1958, 5—152.
RÉZ Pál, *Szomory Dezső alkotásai és vallomásai tükrében*, Bp., 1971.

VARGHA Kálmán, *Szomory Dezső* = SZOMORY Dezső, *Az Irgalom hegyén*, Bp., 1964, 5—39.

Molnár Ferencről:
HALMI Bódog, *Molnár Ferenc az író és az ember*, Bp., 1929.
ILLÉS Endre, *Játék, játék, játék* = I. E., *Krétarajzok*, Bp., 1970, 107—113.
NAGY Péter, *Molnár Ferenc* = N. P., *Drámai arcélek*, Bp., 1978, 87—124.
VÉCSEI Irén, *Molnár Ferenc*, Bp., 1966.

Lengyel Menyhértről:
HATVANY Lajos, *Lengyel Menyhért a drámaíró* = H. L., *Irodalmi tanulmányok*, Bp., 1960, II, 88—99.
NAGY Péter, *Lengyel Menyhért* = N. P., *Drámai arcélek*, Bp., 1978, 125—143.
SEREG Gyula, *Lengyel Menyhért, a színműíró* = S. Gy., *A XX. századi magyar drámairodalom realistái*, Debrecen, 1941, 25—34.

10. Kassák Lajos (költészete, prózája) és az avantgárd indulása, hatások, a folyóiratok (A Tett, Ma, Dokumentum, Munka) köre

Legjobban használható kiadás: Kassák Lajos életműsorozata, Bp., 1970-től.

Kötelező olvasmány:
Kassák Lajos pályája és a hazai avantgárd általános ismeretén túl Kassák *három* — a pálya különböző szakaszaiból való — eredeti verseskötetéről, legalább *húsz* versről, *két* regényről, *három* avantgárddal kapcsolatos tanulmányról és *két* folyóirat történetéről kell egyéni választás alapján számot adni.

Ajánlott szakirodalom:
ACZÉL Géza, *Termő avantgarde*, Bp., 1988.
BÉLÁDI Miklós, *Kassák Lajos* = B. M., *Érintkezési pontok*, Bp., 1974, 7—45.
Uő., *Az avantgarde mozgalom* = B. M., *Értékváltozások*, Bp., 1986, 273—344.
BORI Imre, *A szecessziótól a dadáig*, Újvidék, 1969.
Uő., *A szürrealizmus ideje*, Újvidék, 1970.
Uő., *Az avantgarde apostolai*, Újvidék, 1971.
BORI Imre, KÖRNER Éva, *Kassák irodalma és festészete*, Bp., 1988[2].
CSAPLÁR Ferenc, *Kassák körei*, Bp., 1987.
KASSÁK Lajos, *Az izmusok története*, Bp., 1972.

Kassák Lajos Emlékkönyv, szerk. FRÁTER Zoltán, PETŐCZ András, Bp., 1988.
Magam törvénye szerint, szerk. CSAPLÁR Ferenc, Bp., 1987.
RÓNAY György, *Kassák Lajos alkotásai és vallomásai tükrében*, Bp., 1971.

MR-283
A MÁSODIK ÉS A HARMADIK NEMZEDÉK

E tanegység célja az, hogy bemutassa a 20. század magyar irodalmának második és harmadik nemzedékét. A nemzedék fogalma itt nem csupán életkort jelöl, hanem keretéül szolgál a közös problémaérzékelésre adott egyéni válaszok összességének. A tételekben felsorolt nevek nem jelentik egy-egy nemzedék teljes névsorát.

A második nemzedék tagjai a század húszas éveiben tapasztalható stílus- és szemléletváltás kezdeményezői (Szabó Lőrinc, József Attila), s nagyrészt jellemzi őket a társadalmi tagolódásra érzékeny látásmód érvényesítése a költészetben és a prózában (Erdélyi József, Németh László, Illyés Gyula, Gelléri Andor Endre).

A harmadik nemzedék tagjait a kulturális hagyománynak és a halál problematikájának újraértelmezése, a hatalmas műveltséganyag mozgósítása avatja összetéveszthetetlen egyéniségekké (Szentkuthy Miklós, Radnóti Miklós, Vas István, Weöres Sándor, Jékely Zoltán). E nemzedék sajátossága még az irodalmi szociográfia megújításának továbbvitele is (Szabó Zoltán, Kovács Imre).

A legkiemelkedőbb alkotók önálló tételben szerepelnek. Műveik elemzése során alkalom nyílik világirodalmi párhuzamok felvillantására. Az ő munkásságukat nemcsak pályaképszerűen kell áttekinteni, hanem az életmű valamely jellemző részletét is behatóan ismerni kell. A kettőnél több alkotót átfogó tételek esetében az általános tájékozottságon túlmenően legalább két szerző tevékenységének alaposabb vizsgálata szükséges.

TÉTELEK

1. *Szabó Lőrinc. Lírája, tanulmányai, műfordításai*
2. *Németh László. Regényei, esszéi, drámái*
3. *Illyés Gyula. Lírája, prózája, esszéi, drámái*
4. *József Attila. Lírája, tanulmányai*

5. *Vallomás és szerepjátszás ellentmondásai: Déry Tibor (regényei, novellái, drámái), Márai Sándor (regényei, naplói, versei)*
6. *A második nemzedék lírája: Erdélyi József, Sinka István, Gulyás Pál, Sárközi György*
7. *A második nemzedék prózája (regények, novellák, drámák, esszék): Szabó Pál, Zsolt Béla, Lengyel József, Pap Károly, Hamvas Béla, Tamási Áron, Veres Péter, Kodolányi János, Szerb Antal, Illés Endre, Cs. Szabó László, Gelléri Andor Endre*
8. *Weöres Sándor. Lírája, színjátékai, műfordításai*
9. *A harmadik nemzedék lírája: Zelk Zoltán, Hajnal Anna, Radnóti Miklós, Vas István, Takáts Gyula, Kálnoky László, Jékely Zoltán, Rónay György, Csorba Győző*
10. *A harmadik nemzedék prózája (regények, novellák, esszék, emlékirat, szociográfia): Kolozsvári Grandpierre Emil, Szentkuthy Miklós, Vas István, Thurzó Gábor, Darvas József, Szabó Zoltán, Kovács Imre*

OLVASMÁNYOK

1. Szabó Lőrinc. Lírája, tanulmányai, műfordításai

Legjobban használható kiadás: *Összes versei*, Bp., 1988, I—II. Prózai írásai: *Könyvek és emberek az életemben*, vál., szerk., jegyz. STEINERT Ágota, Bp., 1984. Műfordításai: *Örök barátaink*, Bp., 1958, I—II.

Kötelező olvasmány:
Szabó Lőrinc költészetének átfogó ismerete, a költő munkásságának valamennyi kötete a gyűjteményes kiadással való összevetés alapján. A teljes életműből legalább ötven költeményt, három tanulmányt, két jelentősebb műfordítást — amelyek az összes pályaszakaszt arányosan reprezentálják — a hallgató részletesebb elemzésre szabadon választ.

Ajánlott irodalom:
BARÁNSZKY-JÓB László, *A művészi érték világa*, Bp., 1987, 181—277.
KABDEBÓ Lóránt, *Szabó Lőrinc lázadó évtizede*, Bp., 1970.
Uő., *Útkeresés és különbéke*, Bp., 1974.
Uő., *Az összegzés ideje*, Bp., 1980.
Uő., *Szabó Lőrinc*, Bp., 1983.
Uő., *„A magyar költészet az én nyelvemen beszél”*, Bp., 1992.
RÁBA György, *Szabó Lőrinc*, Bp., 1972.

Uő., *Csönd-herceg és a nikkel szamovár*, Bp., 1986, 135—201.

2. Németh László. Regényei, esszéi, drámái

Németh László műveinek életműkiadása: *Munkái*, Bp., 1969—1993.

Kötelező olvasmány:
Németh László írói életművének átfogó ismerete, a gyűjteményes kiadásban történt tájékozódás alapján. A teljes életműből három regényt, három esszét, két drámát — amelyek az összes pályaszakaszt arányosan reprezentálják — a hallgató részletesebb elemzésre szabadon választ.

Ajánlott irodalom:
BÉLÁDI Miklós, *Az értelem-alapító*, Békéscsaba, 1982.
Uő., *Válaszutak*, Bp., 1983, 67—114.
GREZSA Ferenc, *Németh László vásárhelyi korszaka*, Bp., 1979.
Uő., *Németh László háborús korszaka*, Bp., 1985.
Uő., *Németh László Tanú-korszaka*, Bp., 1990.
KIRÁLY István, *Útkeresések*, Bp., 1989, 140—185.
KOCSIS Rózsa, *Minőségeszmény Németh László szépírói műveiben*, Bp., 1982.
KULCSÁR SZABÓ Ernő, *Műalkotás — szöveg — hatás*, Bp., 1987, 119—162.
Uő., *A személyiség mint létérték Németh László regényírásában*, Alföld, 1987/11, 38—50.
A mindentudás igézete. Tanulmányok Németh Lászlóról, szerk. SZEGEDY-MASZÁK Mihály, Bp., 1985.
SÁNDOR Iván, *Németh László üdvtana*, Bp., 1981.
Uő., *A Németh László-pör*, Bp., 1986.
CS. VARGA István, *Tanújelek*, Bp., 1987.
VEKERDI László, *Németh László alkotásai és vallomásai tükrében*, Bp., 1970.

3. Illyés Gyula. Lírája, prózája, esszéi, drámái

Illyés Gyula műveinek életműkiadása: *Munkái*, Bp., 1969—1986.

Kötelező olvasmány:
Illyés Gyula költői-írói-drámaírói munkásságának áttekintő ismerete, az alkotó életművének a gyűjteményes kiadással történt összevetése alapján.

A teljes életműből legalább ötven költeményt, két prózai művet, három esszét, egy drámát, két jelentősebb műfordítást — amelyek az összes pályaszakaszt arányosan reprezentálják — a hallgató részletesebb elemzésre szabadon választ.

Ajánlott irodalom:

BÉLÁDI Miklós, *Illyés Gyula*, Bp., 1987.
DOMOKOS Mátyás, *Átkelés, áttűnés*, Bp., 1987, 213—301.
GARA László, *Az ismeretlen Illyés*, Washington, 1965.
Illyés Gyula Emlékkönyv, szerk. ILLYÉS Gyuláné, Bp., 1984.
IZSÁK József, *Illyés Gyula költői világképe 1920—1950*, Bp., 1982.
Uő., *Illyés Gyula költői világképe 1950—1983*, Bp., 1986.
„Költő, felelj!". Tanulmányok Illyés Gyuláról, szerk. TASI József, Bp., 1993.
KULCSÁR SZABÓ Ernő, *Műalkotás — szöveg — hatás*, Bp., 1987, 94—118.
CS. SZABÓ László, *Hunok nyugaton*, München, 1968.
TAMÁS Attila, *Illyés Gyula*, Bp., 1989.
TÜSKÉS Tibor, *Illyés Gyula alkotásai és vallomásai tükrében*, Bp., 1983.

4. József Attila. Lírája, tanulmányai

József Attila verseinek kritikai kiadása: *Összes versei*, kiad. STOLL Béla, Bp., 1984, I—II. Prózai műveinek gyűjteménye: *Összes művei*, III, *Cikkek, tanulmányok, vázlatok*, kiad. SZABOLCSI Miklós, Bp., 1958; *Novellák, önvallomások, műfordítások*, kiad. FEHÉR Erzsébet, SZABOLCSI Miklós, Bp., 1967.

Kötelező olvasmány:

JózsefAttila költészetének átfogó ismerete, a költő munkásságának valamennyi kötete Stoll Béla kritikai kiadásával történt összevetés alapján. A teljes életműből legalább ötven verset és két tanulmányt — amelyek az összes pályaszakaszt arányosan reprezentálják — a hallgató részletesebb elemzésre szabadon választ.

Ajánlott irodalom:

„A Dunánál". Tanulmányok József Attiláról, szerk. TASI József, Bp., 1995.
ILLYÉS Gyuláné, *József Attila utolsó hónapjairól*, Bp., 1987.
Kortársak József Attiláról, szerk.BOKOR László, Bp., 1987, I—III.
„Miért fáj ma is". Az ismeretlen József Attila, szerk. HORVÁTH Iván, TVERDOTA György, Bp., 1992.

NÉMETH Andor, *József Attiláról*, Bp., 1989.
NÉMETH G. Béla, *7 kísérlet a kései József Attiláról*, Bp., 1982.
SZABOLCSI Miklós, *Fiatal életek indulója*, Bp., 1963.
Uő., *Érik a fény*, Bp., 1977.
Uő., *„Kemény a menny”*, Bp., 1992.
SZIGETI Lajos Sándor, *A József Attila-i teljességigény*, Bp., 1988.
SZŐKE György, *„Űr a lelkem”*, Bp., 1992.
VÁGÓ Márta, *József Attila*, Bp., 1975.

5. Vallomás és szerepjátszás ellentmondásai: Déry Tibor (regényei, novellái, drámái), Márai Sándor (regényei, naplói, versei)

Déry Tibor műveinek életműkiadása: *Munkái*, Bp., 1971—1982.
Márai Sándor műveinek gyűjteményes kiadása: *Művei*, Bp., 1990-től.

Kötelező olvasmány:
Déry Tibor és Márai Sándor pályájának átfogó ismerete. Déry életművéből legalább két regényt, egy drámát és hat novellát, Márai életművéből legalább két regényt, egy naplót és öt verset — amelyek az összes pályaszakaszt arányosan reprezentálják — a hallgató részletesebb elemzésre szabadon választ.

Ajánlott irodalom:
Déry Tiborról:
BOTKA Ferenc, *Déry Tibor és Berlin*, Bp., 1994.
Uő., *Megnyugodva és megbékélve*, Veszprém, 1994.
EGRI Péter, *Kafka és Proust indítások Déry művészetében*, Bp., 1970.
Kortársak Déry Tiborról, szerk. BOTKA Ferenc, Bp., 1994.
POMOGÁTS Béla, *Déry Tibor*, Bp., 1974.
SÜKÖSD Mihály, *A paradicsom kapuja*, Bp., 1983, 321—376.
SZALAI Anna, *Csereforgalom*, Bp., 1982.
UNGVÁRI Tamás, *Déry Tibor alkotásai és vallomásai tükrében*, Bp., 1972.

Márai Sándorról:
FRIED István, *Márai Sándor titkai nyomában*, Salgótarján, 1993.
LŐRINCZY Huba, *„…személyiségnek lenni a legtöbb…”. Márai-tanulmányok*, Szombathely, 1993.
POSZLER György, *Vonzások és taszítások*, Bp., 1994, 173—193.
RÓNAY László, *Márai Sándor*, Bp., 1990.
SZEGEDY-MASZÁK Mihály, *Márai Sándor*, Bp., 1991.

6. A második nemzedék lírája: Erdélyi József, Sinka István, Gulyás Pál, Sárközi György

Kötelező olvasmány:
Legalább két költő két-két eredeti kötetéről és legalább tíz-tíz verséről kell számot adni, az egész pályára kiterjedő választás alapján.

Ajánlott irodalom:
Erdélyi Józsefről:
FÜLÖP László, *Élő költészet*, Bp., 1976, 173—188.
POMOGÁTS Béla, *A tárgyias költészettől a mitologizmusig*, Bp., 1981.
Uő., *Az életképtől a balladáig*, Új Auróra, 1985/1, 61—83.
RÓNAY Mihály András, *Magyar lant*, Bp., 1984, 391—407.

Sinka Istvánról:
GÖRÖMBEI András, *Sinka István*, Bp., 1977.
POMOGÁTS Béla, *A tárgyias költészettől a mitologizmusig*, Bp., 1981, 338—382.

Gulyás Pálról:
NÉMETH Lászó, *Megmentett gondolatok*, Bp., 1975, 129—166, 615—631.
POMOGÁTS Béla, *A tárgyias költészettől a mitologizmusig*, Bp., 1981, 383—433.

Sárközi Györgyről:
HALÁSZ Gábor, *Tiltakozó nemzedék*, Bp., 1981, 834—836.
ILLYÉS Gyula, *Iránytűvel*, Bp., 1975, II, 150—173.
KŐHÁTI Zsolt, *Sárközi György*, Bp., 1971.

7. A második nemzedék prózája (regények, novellák, drámák, esszék): Szabó Pál, Zsolt Béla, Lengyel József, Pap Károly, Hamvas Béla, Tamási Áron, Veres Péter, Kodolányi János, Szerb Antal, Illés Endre, Cs. Szabó László, Gelléri Andor Endre

Kötelező olvasmány:
A tétel körébe tartozó írók áttekintő ismerete mellett két alkotó pályájáról kell részletesebben beszámolni — az egész pályára kiterjedő szabad választás alapján — az alábbiak figyelembe vételével: *Szabó Páltól* legalább egy regény és három elbeszélés, *Zsolt Bélától* legalább egy regény és öt publicisztikai írás, *Lengyel Józseftől* legalább egy regény és három elbeszélés, *Pap Károlytól* legalább tíz novella, *Hamvas Bélától* legalább

öt tanulmány, *Tamási Árontól* legalább két regény, egy dráma és öt novella, *Veres Pétertől* legalább egy regény, öt elbeszélés és két tanulmány, *Kodolányi Jánostól* legalább két regény és öt novella, *Szerb Antaltól* legalább egy regény és öt esszé, *Illés Endrétől* legalább három novella és öt esszé, *Cs. Szabó Lászlótól* legalább öt esszé, *Gelléri Andor Endrétől* legalább tíz novella alapos ismerete kívánatos.

Ajánlott irodalom:

Szabó Pálról:
BATA Imre, *Szabó Pál faluképe*, Békéscsaba, 1984.
BÉLÁDI Miklós, *Érintkezési pontok*, Bp., 1974, 93—127.
CZINE Mihály, *Szabó Pál*, Bp., 1971.
KENYERES Zoltán, *Gondolkodó irodalom*, Bp., 1974, 457—470.

Zsolt Béláról:
NAGY SZ. Péter, *Zsolt Béla*, Bp., 1990.

Lengyel Józsefről:
JUHÁSZ Mária, *A realizmus változatai*, Bp., 1985, 41—53.
Sors és példa. Tanulmányok Lengyel Józsefről, szerk. LACZKÓ András, Marcali, 1987.

Pap Károlyról:
KERESZTURY Dezső, *Örökség*, Bp., 1970, 501—526.
LICHTMANN Tamás, *Pap Károly*, Bp., 1979.

Hamvas Béláról:
DARABOS Pál, *Karnevál és apokalipszis*, Életünk, 1987, 884—891.
Uő., *Hamvas Béla a Fővárosi Könyvtárban*, Magyar Könyvszemle, 1993, 54—72.
DÚL Antal, *Hamvas Béla — és „az a bizonyos esszé”*, Életünk, 1987, 872—883.
Uő., *Az abszolút struktúra*, Életünk, 1989, 361—368.
Uő., *A pusztába kiáltott szó?*, Új Forrás, 1993/10, 108—112.
FÖLDÉNYI F. László, *Hamvas Béláról*, Jelenkor, 1988, 837—850.
KEMÉNY Katalin, *Katasztrófa és aranykor*, Életünk, 1987, 857—871.
Uő., *A Hamvas-jelenség*, Új Forrás, 1993/10, 63—71.
THOMKA Beáta, *Esszéterek, regényterek*, Újvidék, 1988, 63—131.
TÖRÖK Endre, *Ami teljes, és ami részleges. Hamvas Béláról*, Újhold-Évkönyv, 1988/1, 247—265.

Tamási Áronról:
CZINE Mihály, *Nép és irodalom*, Bp., 1981, I, 269—304.
FÉJA Géza, *Tamási Áron alkotásai és vallomásai tükrében*, Bp., 1970.
Z. SZALAI Sándor, *„Hit a harcban, remény a bajban”*, Bp., 1991.

Veres Péterről:
BATA Imre, *Veres Péter alkotásai és vallomásai tükrében*, Bp., 1977.
CZINE Mihály, *Nép és irodalom*, Bp., 1981, I, 326—349.
GYURÁCZ Ferenc, *Jelen lenni a történelemben. Veres Péter magyarságtudata*, Bp., 1988.

Kodolányi Jánosról:
BATA Imre, *Képek és vonulatok*, Bp., 1973, 233—260.
CSŰRÖS Miklós, *Színképelemzés*, Bp., 1984, 370—387.
TÜSKÉS Tibor, *Kodolányi János*, Bp., 1974.

Szerb Antalról:
ÉZSIÁS Erzsébet, *A Szerb Antal-i irónia stíluseszközei*, Magyar Nyelvőr, 1982, 175—189.
GEROLD László, *A Szerb Antal-i változat*, Literatura, 1984, 335—339.
POSZLER György, *Szerb Antal*, Bp., 1973.

Illés Endréről:
DERSI Tamás, *Illés Endre*, Bp., 1977.
SÜKÖSD Mihály, *Közelítések*, Bp., 1979, 193—213.

Cs. Szabó Lászlóról:
CZIGÁNY Lóránt, *Cs. Szabó László Londonban*, Literatura, 1989, 430—440.
POMOGÁTS Béla, *Noé bárkája*, Bp., 1991, 139—145.

Gelléri Andor Endréről:
A gyengéd óriás. Emlékezések Gelléri Andor Endrére, szerk. SÍK Csaba, Bp., 1977.
NAGY SZ. Péter, *Az idilltől az abszurdig*, Bp., 1981.
VARGHA Kálmán, *Gelléri Andor Endre*, Bp., 1986.

8. Weöres Sándor. Lírája, színjátékai, műfordításai

Weöres Sándor műveinek gyűjteményes kiadásai: *Egybegyűjtött írások*, Bp., 1981, I—III; *Egybegyűjtött műfordítások*, Bp., 1976, I—III; *Színjátékok*, Bp., 1983.

Kötelező olvasmány:
Weöres Sándor költői-drámaírói-műfordítói munkásságának átfogó ismerete, a költő valamennyi kötete a gyűjteményes kiadással való összevetés alapján. A teljes életműből legalább ötven költeményt, egy drámát, két jelentősebb műfordítást — amelyek az összes pályaszakaszt arányosan reprezentálják — a hallgató részletesebb elemzésre szabadon választ.

Ajánlott irodalom:
BATA Imre, *Weöres Sándor közelében*, Bp., 1979.
KENYERES Zoltán, *Tündérsíp. Weöres Sándorról*, Bp., 1983.
Magyar Orpheus. Weöres Sándor emlékezetére, szerk. DOMOKOS Mátyás, Bp., 1990.
SZILÁGYI Ákos, *Nem vagyok kritikus!*, Bp., 1984, 114—123, 356—381, 481—709.
TAMÁS Attila, *Weöres Sándor*, Bp., 1978.

9. A harmadik nemzedék lírája: Zelk Zoltán, Hajnal Anna, Radnóti Miklós, Vas István, Takáts Gyula, Kálnoky László, Jékely Zoltán, Rónay György, Csorba Győző

Kötelező olvasmányok:
Legalább két költő két-két eredeti kötetéről és legalább tíz-tíz verséről, két jelentősebb műfordításáról — az egész pályát arányosan reprezentáló szabad választás alapján — kell számot adni. Radnóti Miklós életművéből — az összes pályaszakaszt arányosan reprezentáló szabad választás alapján — legalább huszonöt vers és két jelentősebb műfordítás alapos ismerete kívánatos.

Ajánlott irodalom:
Zelk Zoltánról:
ILLÉS László, *Zelk Zoltán* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, II, 1986, 289—306.
POMOGÁTS Béla, *Sorsát kereső irodalom*, Bp., 1979, 355—369.
RÓNAY György, *Olvasás közben*, Bp., 1965, 152—161.
TANDORI Dezső, *Az erősebb lét közelében*, Bp., 1981, 285—292.

VAS István, *Tengerek nélkül*, Bp., 1978, 255—258.

Hajnal Annáról:
NÉMETH G. Béla, *Küllő és kerék*, Bp., 1981, 562—566.
SŐTÉR István, *Gyűrűk*, Bp., 1980, 54—55, 411—414, 568—571.
URBÁN NAGY Rozália, *Önvarázsolás*, It, 1981, 670—679.

Radnóti Miklósról:
BARÓTI Dezső, *Kortárs útlevelére*, Bp., 1977.
NEMES István, *Radnóti Miklós költői nyelve*, Bp., 1979.
POMOGÁTS Béla, *Radnóti Miklós*, Bp., 1977.
RÓNAY László, *Társunk, az irodalom*, Bp., 1990, 246—282.

Vas Istvánról:
CSŰRÖS Miklós, *Színképelemzés*, Bp., 1984, 32—41.
POMOGÁTS Béla, *Sorsát kereső irodalom*, Bp., 1979, 311—339.
RÓNAY László, *Mit akar ez az egy ember?*, It, 1971, 76—103.
SUMONYI Zoltán, *Vas István alkotásai és vallomásai tükrében*, Bp., 1982.
Vas István Emlékszám, Holmi, 1992, 492—546.

Takáts Gyuláról:
CSÁNYI László, *Takáts Gyula világa*, Kaposvár, 1991.
LACZKÓ András, *Takáts Gyula*, Bp., 1976.

Kálnoky Lászlóról:
CSŰRÖS Miklós, *Pokoljárás és bohóctréfa*, Bp., 1988.

Jékely Zoltánról:
POMOGÁTS Béla, *Jékely Zoltán*, Bp., 1986.

Rónay Györgyről:
TÜSKÉS Tibor, *Rónay György*, Bp., 1988.

Csorba Győzőről:
TÜSKÉS Tibor, *Csorba Győző*, Bp., 1981.

10. A harmadik nemzedék prózája (regények, novellák, esszék, emlékirat, szociográfia): Kolozsvári Grandpierre Emil, Szentkuthy Miklós, Vas István, Thurzó Gábor, Darvas József, Szabó Zoltán, Kovács Imre

Kötelező olvasmányok:
Legalább két író két-két regénye, emlékirata, szociográfiája, vagy — az egész pályára kiterjedő szabad választás alapján — legalább tíz-tíz novella, illetve esszé részletes ismerete kívánatos.

Ajánlott irodalom:
Kolozsvári Grandpierre Emilről:
WÉBER Antal, *Kolozsvári Grandpierre Emil*, Bp., 1986.

Szentkuthy Miklósról:
BÉLÁDI Miklós, *Válaszutak*, Bp., 1983, 215—229.
FEKETE J. József, *Olvasat*, Újvidék, 1986.
Uő., *Olvasat II*, Sombor, 1993.
RUGÁSI Gyula, *Szent Orpheus arcképe*, Bp., 1992.

Vas Istvánról:
BALASSA Péter, *Önismeret és ellenanyag*, Holmi, 1992, 554—557.
KŐSZEG Ferenc, *Az önéletíró Vas István*, Új Írás, 1968/2, 107—111.
SÜKÖSD Mihály, *Seregszemle*, Bp., 1986, 281—288.
TANDORI Dezső, *Vas, a tanulmányíró*, Új Írás, 1985/8, 104—113.

Thurzó Gáborról:
RÓNAY László, *Thurzó Gábor*, Bp., 1974.

Darvas Józsefről:
CZINE Mihály, *Nép és irodalom*, Bp., 1981, I, 350—366.
CSŰRÖS Miklós, *Színképelemzés*, Bp., 1984, 423—434.
Darvas Józsefre emlékezünk, Új Auróra, 1982/2, 3—66.

Szabó Zoltánról:
ANDRÁS Sándor, *Szabó Zoltán haza- és nemzetszemlélete*, Holmi, 1991, 75—87, 187—201, 340—349.
CZIGÁNY Lóránt, *Homo politicus*, Életünk, 1988, 1086—1096.
GÖRÖMBEI András, *Töredékek Szabó Zoltánról*, Alföld, 1988/9, 31—41.

Kovács Imréről:
ERDÉSZ Ádám, *A Néma forradalom*, Új Auróra, 1988/3, 66—80.
POMOGÁTS Béla, *A „Néma forradalom" írója*, Uo., 49—65.

VALUCH Tibor, *Sors és történelem. Kovács Imre pályája 1945 után*, Életünk, 1989, 115—121.

MR-284
AZ ÚJHOLD, AZ ÚJ NÉPISÉG, A REALIZMUS VÁLTOZATAI

E tanegység a 20. századi magyar irodalom történetéből a negyvenes-ötvenes években induló nemzedékek főbb képviselőit mutatja be. Sem a korszakok, sem a nemzedékek határai nem merevek, miként a tanegység címét is rugalmasan célszerű felfogni: e korszaknak — egyelőre — nincs egységessé tehető megnevezése. Alkotók és alkotások áramából mégis kirajzolódnak a tágabb összefüggések, irodalmunk e szakaszának és nemzedékeinek története, s az is, hogy minden ekkori korlátozottság ellenére ez a szakasz is kapcsolódott a világirodalom különböző törekvéseihez. Lezárt és ma is gazdagodó pályák egyaránt szerepelnek a tételekben, s emellett az időbeli közelség is magyarázza a kategorikusabb értékkijelölés lehetetlenségét, s növeli az itt szerepeltetésben vagy a kihagyásban a tévedés kockázatát. A mértékadó kortársi és mai értékelés szerinti legfontosabb alkotók kiemelten szerepelnek: életművük pályaképszerű áttekintése mellett munkásságuk valamelyik részletének behatóbb ismerete kívánatos. A kettőnél több alkotót átfogó tételek (6—10.) esetében az általános tájékozottságon túlmenően legalább két szerző munkásságának alaposabb bemutatása szükséges. A vizsga eredményességének feltétele az MR-281 9. tételéhez tartozó ismeretek felelevenítése is! A kollokvium írásbeli tesztből és szóbeli feleletből áll.

TÉTELEK

1. *Ottlik Géza epikai művei. Örkény István epikai és drámai művei*
2. *Mándy Iván epikája. Mészöly Miklós epikai és drámai művei*
3. *Pilinszky János lírája és prózai művei. Nemes Nagy Ágnes lírája és esszéi*
4. *Sarkadi Imre epikája és drámái. Sánta Ferenc epikája*
5. *Nagy László költészete. Juhász Ferenc költészete*
6. *A negyvenes években induló költői-írói pályák: Benjámin László, Jánosy István, Somlyó György, Rákos Sándor, Kormos István, Rába György, Lakatos István, Lator László*

7. *Az ötvenes években induló költői-írói pályák: Tornai József, Fodor András, Csoóri Sándor, Eörsi István, Csanádi Imre, Váci Mihály, Simon István, Szécsi Margit, Garai Gábor, Ladányi Mihály*
8. *A hatvanas években induló költői-írói pályák: Vasadi Péter, Gergely Ágnes, Marsall László, Bertók László, Csukás István, Orbán Ottó, Ratkó József, Buda Ferenc, Ágh István, Bella István*
9. *A negyvenes-ötvenes években induló próza- és drámaírók: Cseres Tibor, Vészi Endre, Szabó Magda, Hubay Miklós, Karinthy Ferenc, Fejes Endre, Hernádi Gyula, Szabó István, Galgóczi Erzsébet, Moldova György, Csurka István*
10. *Az ötvenes-hatvanas években induló próza- és drámaírók: Kardos G. György, Szakonyi Károly, Gáll István, Kertész Ákos, Jókai Anna, Konrád György, Páskándi Géza, Bertha Bulcsu, Lázár Ervin*

OLVASMÁNYOK

1. Ottlik Géza epikai művei. Örkény István epikai és drámai művei

Kötelező olvasmány:
Ottlik Géza: legalább két regény (kisregény), 5 novella, 3 esszé.
Örkény István: legalább 1 kisregény, 2 dráma, 12 novella.

Ajánlott szakirodalom:
Ottlik Géza:
ALMÁSI Miklós, *A hiányjel mosolya*, Bp., 1986, 296—333.
BALASSA Péter, *A színeváltozás*, Bp., 1982, 253—301.
Uő., *Észjárások és formák*, Bp., 1985, 7—17.
RÓNAY László, *Ottlik Géza* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 1423—1438.
SZEGEDY-MASZÁK Mihály, *Ottlik Géza*, Pozsony, 1994.

Örkény István:
BALASSA Péter, *A színeváltozás*, Bp., 1982, 234—252.
BÉCSY Tamás, *„E kor nekünk szülőnk és megölőnk”*, Bp., 1984.
ERDŐDY Edit, *Örkény István* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 1423—1438.
FÖLDES Anna, *Örkény-színház*, Bp., 1985.
LÁZÁR István, *Örkény István alkotásai és vallomásai tükrében*, Bp., 1979.
P. MÜLLER Péter, *A groteszk dramaturgiája*, Bp., 1990.

SZABÓ B. István, *Örkény István* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 771—791.

2. Mándy Iván epikája. Mészöly Miklós epikai és drámai művei

Kötelező olvasmány:
Mándy Iván: életművének átfogó, műfajokra kiterjedő ismerete legalább 1 regény és 12 elbeszélés alapján.
Mészöly Miklós: életművének átfogó, műfajokra kiterjedő ismerete legalább 2 regény és 8 elbeszélés alapján.

Ajánlott szakirodalom:
Mándy Iván:
BALASSA Péter, *Észjárások és formák*, Bp., 1985, 128—157.
ERDŐDY Edit, *Mándy Iván* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 700—720.
Uő., *Mándy Iván*, Bp., 1992.

Mészöly Miklós:
BALASSA Péter, *Észjárások és formák*, Bp., 1985, 37—127.
BÉLÁDI Miklós, *Mészöly Miklós* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 721—735.
Mészöly Miklós művészete, Újvidék, 1986.
„Tagjai vagyunk egymásnak". A Tarzuszi szavaival köszöntik a hetvenéves Mészöly Miklóst barátai, Bp., 1991.
THOMKA Beáta, *Mészöly Miklós*, Pozsony, 1995.

3. Pilinszky János lírája és prózai művei. Nemes Nagy Ágnes lírája és esszéi

Kötelező olvasmány:
Pilinszky János: életművének átfogó, műfajokra kiterjedő ismerete legalább 25 költemény és 10 prózai mű alapján.
Nemes Nagy Ágnes: életművének átfogó, műfajokra kiterjedő ismerete legalább 25 költemény, 10 esszé, 2 műfordítás alapján.

Ajánlott szakirodalom:
Pilinszky János:
BÉLÁDI Miklós, *Pilinszky János* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, II, 1986, 565—590.
Beszélgetések Pilinszky Jánossal, Bp., 1994.

FÜLÖP László, *Pilinszky János*, Bp., 1977.
In memoriam Pilinszky, szerk. BOGYAY Katalin, Bp., 1990.
RADNÓTI Sándor, *A szenvedő misztikus*, Bp., 1981.
TÜSKÉS Tibor, *Pilinszky János alkotásai és vallomásai tükrében*, Bp., 1986.

Nemes Nagy Ágnes:
ALFÖLDY Jenő, *Élménybeszámoló*, Bp., 1983, 221—231.
BALASSA Péter, *Észjárások és formák*, Bp., 1985, 158—177.
BÁRDOS László, *Az átmenetiség alakzatai*, Kortárs, 1983, 983—990.
BERTA Erzsébet, *Nemes Nagy Ágnes és a tárgyias lírai kifejezésmód*, Alföld, 1980/5, 48—59.
RADNÓTI Sándor, *Mi az, hogy beszélgetés?*, Bp., 1988, 40—61.
SCHEIN Gábor, *Nemes Nagy Ágnes költészete*, Bp., 1995.

4. Sarkadi Imre epikája és drámái. Sánta Ferenc epikája

Kötelező olvasmány:
Sarkadi Imre: életművének átfogó, műfajokra kiterjedő ismerete legalább 2 regény (kisregény), 2 dráma, 5 novella alapján.
Sánta Ferenc: életművének átfogó, műfajokra kiterjedő ismerete legalább 1 regény, 5 elbeszélés alapján.

Ajánlott szakirodalom:
Sarkadi Imre:
ERDŐDY Edit, *Sarkadi Imre* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 1476—1482.
HAJDU Ráfis, *Sarkadi Imre*, Bp., 1973.
KÓNYA Judit, *Sarkadi Imre*, Bp., 1971.
B. NAGY László, *Sarkadi Imre* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, II, 1990, 844—855.
TARJÁN Tamás, *Kortársi dráma*, Bp., 1983, 15—49.

Sánta Ferenc:
BÁLINT B. András, *Ki az áruló?*, Jelenkor, 1987, 731—736.
BÉLÁDI Miklós, *Sánta Ferenc* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 971—982.
VASY Géza, *Sánta Ferenc*, Bp., 1975.

5. Nagy László költészete. Juhász Ferenc költészete

Kötelező olvasmány:
Nagy László: életművének átfogó, műfajokra kiterjedő ismerete, legalább 25 költemény (köztük legalább 2 hosszúvers) alapján.
Juhász Ferenc: életművének átfogó, műfajokra kiterjedő ismerete, legalább 25 költemény (köztük legalább 1 hosszúvers) alapján.

Ajánlott szakirodalom:
Nagy László:
BORI Imre, *Két költő*, Novi Sad, l967.
CZINE Mihály, *Nép és irodalom*, Bp., 1981, I, 452—461, 478—512.
CSOÓRI Sándor, *Tenger és diólevél*, Bp., 1994, I, 427—463.
DOBÓNÉ BERENCSI Margit, *Nagy László tizenkét versének elemzése*, Bp., 1989.
Égi és földi virágzás tükre. Kortársak Nagy Lászlóról, Veszprém, 1984.
GÖRÖMBEI András, *Nagy László költészete*, Bp., 1992.
JÁNOSI Zoltán, *Nagy László mítoszához*, Hitel, 1993, 77—87.
KISS Ferenc, *Írások Nagy Lászlóról*, Bp., 1993.
Nagy László bibliográfia, Bp., 1995.
Nagy László emlékszám, Alföld, 1986/2.
TARJÁN Tamás, *Nagy László tekintete*, Bp., 1994, 131—176.
TÜSKÉS Tibor, *Nagy László*, Bp., 1983.
VASY Géza, *Nagy László-tanulmányok*, Veszprém, 1993.

Juhász Ferenc:
BODNÁR György, *Juhász Ferenc*, Bp., 1994.
BORI Imre, *Két költő*, Novi Sad, 1967.
CSÚRI Károly, *Lehetséges világok*, Bp., 1987, 331—403.
Juhász Ferenc bibliográfia, Bp., 1988.
POMOGÁTS Béla, *Mindenség és történelem*, Békéscsaba, 1988.

6. A negyvenes években induló költői-írói pályák: Benjámin László, Jánosy István, Somlyó György, Rákos Sándor, Kormos István, Rába György, Lakatos István, Lator László

Kötelező olvasmány:
A tétel körébe tartozó írókra vonatkozó általános tájékozottságon túlmenően legalább két alkotó életművének átfogó, műfajokra kiterjedő ismerete legalább 2-2 eredeti kötet (ciklus) és 10-10 költemény alapján.

Ajánlott szakirodalom:

Benjámin László:
ALFÖLDY Jenő, *Vérző zászlók*, Bp., 1986.
KISS Ferenc, *Benjámin László* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, II, 1986, 531—545.
SIMON Zoltán, *Benjámin László*, Bp., 1972.

Jánosy István:
KABDEBÓ Lóránt, *Jánosy István*, Szombathely, 1994.
RÓNAY László, *Jánosy István* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, II, 1986, 636—639.

Somlyó György:
CSÁNYI László, *Somlyó György*, Bp., 1988.
RÓNAY László, *Somlyó György* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, II, 1986, 591—603.

Rákos Sándor:
FÜLÖP László, *Élő költészet*, Bp., 1976, 218—246.
IMRE László, *Rákos Sándor*, Bp., 1973.
RÓNAY László, *Rákos Sándor* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, II, 1986, 616—622.

Kormos István:
Egy keresztlevél hátára. Kormos István képeskönyv, Bp., 1987.
Hetven éve született Kormos István, Műhely-különszám, Győr, 1993.
KISS Ferenc, *Kormos István* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, II, 1986, 702—713.
VASY Géza, *Pályák és művek*, Bp., 1983, 294—343.
Uő., *Sors és irodalom*, Bp., 1995, 5—38.

Rába György:
CSŰRÖS Miklós, *Színképelemzés*, Bp., 1984, 130—141.
Uő., *„A belső élet fogolylázadása”*, Újhold-Évkönyv, 1987/2, Bp., 1987, 237—249.
KABDEBÓ Lóránt, *Egy élet a jelen metszeteiben*, Kortárs, 1982, 641—647.
NÉMETH G. Béla, *Küllő és kerék*, Bp., 1981, 523—529.
RÓNAY László, *Rába György* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, II, 1986, 623—629.

Lakatos István:
KABDEBÓ Lóránt, *Lakatos István*, Bp., 1986.

Lator László:
BATA Imre, KISS Ferenc, *Lator László* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, II, 1986, 650—654.
CSŰRÖS Miklós, *Ősképletek versben*, Kortárs, 1987, 150—154.
FERENCZ Győző, *Lator*, Holmi, 1995, 119—130.
SCHEIN Gábor, *Lator László költészete*, Műhely, 1995/1, 50—54.
VÁRADY Szabolcs, *Lator László motívumvilága*, Újhold-Évkönyv, 1988/2, Bp., 1988, 368—380.

7. Az ötvenes években induló költői-írói pályák: Tornai József, Fodor András, Csoóri Sándor, Eörsi István, Csanádi Imre, Váci Mihály, Simon István, Szécsi Margit, Garai Gábor, Ladányi Mihály

Kötelező olvasmány:
Tornai József, Fodor András, Csoóri Sándor, Eörsi István: a tétel körébe tartozó írókra vonatkozó általános tájékozottságon túlmenően legalább egy alkotó életművének átfogó, műfajokra kiterjedő ismerete legalább 2-2 eredeti kötet (ciklus) és 10-10 költemény, valamint 3 esszé alapján.
Csanádi Imre, Váci Mihály, Simon István, Szécsi Margit, Garai Gábor, Ladányi Mihály: a tétel körébe tartozó írókra vonatkozó általános tájékozottságon túlmenően legalább egy alkotó életművének átfogó, műfajokra kiterjedő ismerete legalább 2-2 eredeti kötet (ciklus) és 10-10 költemény alapján.

Ajánlott szakirodalom:
Tornai József:
CSOÓRI Sándor, *Tenger és diólevél*, Bp., 1994, I, 487—494.
KOCZKÁS Sándor, *Igazságok és tévedések*, Kortárs, 1960, 781—787.
Tornai József = KÉZIKÖNYV 1945—1975, II, 1986, 845—848.
TÜSKÉS Tibor, *Mérték és mű*, Bp., 1980, 348—353.

Fodor András:
CSŰRÖS Miklós, *Fodor András*, Bp., 1979.
Uő., *Fodor András* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, II, 1986, 806—817.
DOMOKOS Mátyás, *Átkelés, áttűnés*, Bp., 1987, 590—600.
VASY Géza, *Sors és irodalom*, Bp., 1995, 109—133.

Csoóri Sándor:
BÍRÓ Zoltán, *Vállalások és kételyek*, Bp., 1987, 219—257.
Csoóri Sándor bibliográfia, összeáll. AGÓCS Sándor, Bp., 1990.
FÜLÖP László, *Élő költészet*, Bp., 1976, 419—442.
GÖRÖMBEI András, *„Ki viszi át...?”*, Bp., 1986, 170—209.
KISS Ferenc, *Csoóri Sándor*, Bp., 1990.
KULCSÁR SZABÓ Ernő, *Műalkotás — szöveg — hatás*, Bp., 1987, 382—401.
VASY Géza, *Sors és irodalom*, Bp., 1995, 134—155.

Eörsi István:
Eörsi István = KÉZIKÖNYV 1945—1975, II, 1986, 834—838.
ERDÉLYI KISS Mihály, *Eörsi István* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 1506—1507.
ÉZSIÁS Erzsébet, *Mai magyar dráma*, Bp., 1986, 148—155.
TARJÁN Tamás, *Kortársi dráma*, Bp., 1983, 376—386.

Csanádi Imre:
FODOR András, *A nemzedék hangján*, Bp., 1973, 42—53.
B. NAGY László, RÓNAY László, *Csanádi Imre* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, II, 1986, 806—617.
RADNÓTI Sándor, *Mi az, hogy beszélgetés?*, Bp., 1988, 21—39.

Váci Mihály:
ILLYÉS Gyula, *Iránytűvel*, Bp., 1975, II, 598—608.
KOVÁCS Sándor Iván, *Váci Mihály*, Bp., 1972.
Váci Mihály = KÉZIKÖNYV 1945—1975, II, 1986, 869—880.

Simon István:
CZINE Mihály, *Nép és irodalom*, Bp., 1981, I, 461—467.
NÉMETH G. Béla, *Századutóról — századelőről*, Bp., 1985, 468—482.
Pályatársak Simon Istvánról, Veszprém, 1986.
TAMÁS Attila, *Irodalom és emberi teljesség*, Bp., 1973, 83—97.
VASY Géza, *Sors és irodalom*, Bp., 1995, 66—92.

Szécsi Margit:
CSOÓRI Sándor, *Tenger és diólevél*, Bp., 1994, I, 463—474.
Szécsi Margit = KÉZIKÖNYV 1945—1975, II, 1986, 841—845.
VASY Géza, *Pályák és művek*, Bp., 1983, 274—293.

Garai Gábor:
AGÁRDI Péter, *Korok, arcok, irányok*, Bp., 1985, 308—323.
Garai Gábor = KÉZIKÖNYV 1945—1975, II, 1986, 881—892.
KOVÁCS Sándor Iván, *Jelenlévő múlt*, Bp., 1978, 301—321.

Ladányi Mihály:
KABDEBÓ Lóránt, *Versek között*, Bp., 1980, 158—175.
Ladányi Mihály = KÉZIKÖNYV 1945—1975, II, 1986, 893—898.
SZILÁGYI Ákos, *Nem vagyok kritikus!*, Bp., 1984, 134—150.

8. A hatvanas években induló költői-írói pályák: Vasadi Péter, Gergely Ágnes, Marsall László, Bertók László, Csukás István, Orbán Ottó, Ratkó József, Buda Ferenc, Ágh István, Bella István

Kötelező olvasmány:
A tétel körébe tartozó írókra vonatkozó általános tájékozottságon túlmenően legalább két alkotó életművének átfogó, műfajokra kiterjedő ismerete legalább 2-2 eredeti kötet (ciklus) és 10-10 költemény alapján.

Ajánlott szakirodalom:
Vasadi Péter:
ESTERHÁZY Péter, *„Hajnali hadművelet”*, Új Forrás, 1986/3, 15—19.
LENGYEL Balázs, *Verseskönyvről verseskönyvre*, Bp., 1982, 491—494.
RÁBA György, *Jelenések költője*, Vigilia, 1983/2, 139—141.
REISINGER János, *Vasadi Péter: Hó és madarak*, Kortárs, 1983, 657—660.

Gergely Ágnes:
Gergely Ágnes = KÉZIKÖNYV 1945—1975, II, 1986, 967—971.
KÖNCZÖL Csaba, *Tükörszoba*, Bp., 1986, 284—288.
LENGYEL Balázs, *Verseskönyvről verseskönyvre*, Bp., 1982, 353—356.
POMOGÁTS Béla, *Gergely Ágnes: Stációk*, Kortárs, 1984, 815—816.

Marsall László:
ÁGH István, *„Egy világ mintájára”*, Jelenkor, 1987, 954—960.
ALFÖLDY Jenő, *Két sarkpont között*, Tiszatáj, 1991/12, 92—95.
KERESZTÚRY Tibor, *Rögtönzött öröklétben*, Alföld, 1989/3, 78—82.
Marsall László = KÉZIKÖNYV 1945—1975, II, 1986, 978—979.
RÁBA György, *Valóság és költészet összhangja felé*, Holmi, 1992, 739—742.

Bertók László:
CSŰRÖS Miklós, *Színképelemzés*, Bp., 1984, 210—219, 340—352.
DOMOKOS Mátyás, *Varázstükrök között*, Bp., 1991, 157—169.
KIS PINTÉR Imre, *Esélyek*, Bp., 1990, 50—64.
SZÉLES Klára, *Szonett alakú lélegzetvétel*, Tiszatáj, 1991/3, 6—15.
VASY Géza, *Sors és irodalom*, Bp., 1995, 156—173.

Csukás István:
ÁGH István, *Egy álom következményei*, Bp., 1983, 367—373.
POMOGÁTS Béla, *A költőiség visszavívása*, Jelenkor, 1986, 565—567.
RÓNAY László, *A vers pajkos menedéke*, Új Írás, 1989/3, 118—121.

Orbán Ottó:
ÁGH István, *Egy álom következményei*, Bp., 1983, 299—304.
Uő., *Amíg a párkák szótlanul figyelnek*, Új Írás, 1987/8, 110—114.
BORI Imre, *Huszonöt tanulmány a XX. századi magyar irodalomról*, Újvidék, 1984, 542—549.
DOMOKOS Mátyás, *Varázstükrök között*, Bp., 1991, 170—177.
KIS PINTÉR Imre, *Esélyek*, Bp., 1990, 114—130.
NYILASY Balázs, *Orbán Ottóról összegyűjtött versei ürügyén*, Alföld, 1987/1, 72—78.
Orbán Ottó = KÉZIKÖNYV 1947—1975, II, 1986, 953—956.

Ratkó József:
GÖRÖMBEI András, *„Ki viszi át...?”*, Bp., 1986, 210—217.
KABDEBÓ Lóránt, *Versek között*, Bp., 1980, 335—341, 387—399.
KISS Ferenc, *Fölrepülni rajban*, Bp., 1984, 218—230.
KONDOR Jenő, *A félelem és a remény költészete*, Nagykálló, 1993.
LÁNG Gusztáv, *Eredet és eredetiség*, Életünk, 1987, 173—178.
„...a múlt idő nem délibáb” (Válogatás Ratkó József Segítsd a királyt! c. drámájának kritikáiból), Nyíregyháza, 1986.
VASY Géza, *Hajnal s halál igézete*, Napjaink, 1989/12, 20—23.

Buda Ferenc:
Csönd, ének, csönd... Buda Ferenc ötven esztendős, Kecskemét, 1986.
GÖRÖMBEI András, *„Ki viszi át...?”*, Bp., 1986, 218—228.
KABDEBÓ Lóránt, *Versek között*, Bp., 1980, 348—359.
KISS Ferenc, *Fölrepülni rajban*, Bp., 1984, 200—217.
KISS Mihály, *Buda Ferenc* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, II, 1986, 935—937.
VASY Géza, *Sors és irodalom*, Bp., 1995, 174—194.

Ágh István:
BATA Imre, *Képek és vonulatok*, Bp., 1973, 189—202.
KABDEBÓ Lóránt, *Versek között*, Bp., 1980, 328—335, 371—378.
KISS Ferenc, *Interferenciák*, Bp., 1984, 324—340.
KISS Mihály, *Ágh István* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, II, 1986, 937—939.
TARJÁN Tamás, *Nagy László tekintete*, Bp., 1994, 193—198.
VASY Géza, *Sors és irodalom*, Bp., 1995, 195—206.

Bella István:
KISS Mihály, *Bella István* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, II, 1986, 942—943.
MONOSTORI Imre, *Bella István: Az ég falára*, Tiszatáj, 1985/7, 85—90.
VASY Géza, *Bella István költészete*, Árgus, 1991/6, 101—104.

9. A negyvenes-ötvenes években induló próza- és drámaírók: Cseres Tibor, Vészi Endre, Szabó Magda, Hubay Miklós, Karinthy Ferenc, Fejes Endre, Hernádi Gyula, Szabó István, Galgóczi Erzsébet, Moldova György, Csurka István

Kötelező olvasmány:
A tétel körébe tartozó írókra vonatkozó általános tájékozottságon túlmenően legalább két alkotó életművének átfogó, műfajokra kiterjedő ismerete legalább 2-2 regény vagy dráma (illetve 1 regény és 1 dráma), valamint 5 elbeszélés, esszé alapján. Szabó István esetében 12 elbeszélés kötelező, Galgóczi Erzsébettől választható 1 regény és 8 elbeszélés.

Ajánlott szakirodalom:
Cseres Tibor:
ALEXA Károly, *Színvallásra szorított történelem*, Kortárs, 1985/10, 150—158.
BODNÁR György, *A történelem kettős mérlegén*, Kortárs, 1985/10, 139—145.
DÉRCZY Péter, *Cseres Tibor* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 792—807.
POMOGÁTS Béla, *Regényeposz dokumentumokban*, Új Írás, 1988/10, 105—109.
ZAPPE László, *Cseres Tibor*, Bp., 1975.

Vészi Endre:
SIMON Zsuzsanna, *Vészi Endre* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 808—814.
R. TAKÁCS Olga, *Vészi Endre* = *Uo.*, 1467—1470.
VAS István, *Megközelítések*, Bp., 1969, 329—336.
Uő., *Az ismeretlen isten*, Bp., 1974, 479—486.

Szabó Magda:
BELOHORSZKY Pál, *Égő rózsamáglya*, Bp., 1987, 521—542.
ERDŐDY Edit, *Szabó Magda* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 736—747, 1463—1466.
FÖLDES Anna, *Húsz év — húsz regény*, Bp., 1968, 246—275.
KÓNYA Judit, *Szabó Magda*, Bp. 1977.

Hubay Miklós:
POMOGÁTS Béla, *Hubay Miklós* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 1444—1454.
RÉZ Pál, *Kulcsok és kérdőjelek*, Bp., 1973, 348—359.
TARJÁN Tamás, *Kortársi dráma*, Bp., 1983, 89—108.

Karinthy Ferenc:
PÁL József, *Karinthy Ferenc* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 1471—1475.
POMOGÁTS Béla, *Karinthy Ferenc* = *Uo.*, 831—843.
SZALAY Károly, *Karinthy Ferenc*, Bp., 1979.

Fejes Endre:
ANGYALOSY Gergely, *Fejes Endre* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 1483—1485.
RAKOVSZKY István, *Fejes Endre* = *Uo.*, 1035—1039.

Hernádi Gyula:
CSÚRI Károly, *Lehetséges világok*, Bp., 1987, 191—264.
ERDŐDY Edit, *Hernádi Gyula* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 1213—1223, 1486—1488.
PÓSA Zoltán, *Hernádi Gyula*, Bp., 1990.
RADNÓTI Sándor, *Mi az, hogy beszélgetés?*, Bp., 1988, 87—103.

Szabó István:
B. NAGY László, *Szabó István* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 995—999.

VASY Géza, *Pályák és művek*, Bp., 1983, 118—156.

Galgóczi Erzsébet:
Galgóczi Erzsébet emlékkönyv, szerk. VASY Géza, Bp., 1993.
SZÉLES Klára, *Galgóczi Erzsébet* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 983—994.

Moldova György:
ERDŐDY Edit, *Moldova György* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 1021—1032.
TARJÁN Tamás, *Moldova György*, It, 1975, 311—337.

Csurka István:
DÉRCZY Péter, *Csurka István* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 1011—1020, 1489—1497.
P. MÜLLER Péter, *A dráma és a nyilvánosság alakulása*, Jelenkor, 1994, 687—192.
TARJÁN Tamás, *Kortársi dráma*, Bp., 1983, 239—267.

10. Az ötvenes-hatvanas években induló próza- és drámaírók: Kardos G. György, Szakonyi Károly, Gáll István, Kertész Ákos, Jókai Anna, Konrád György, Páskándi Géza, Bertha Bulcsu, Lázár Ervin

Kötelező olvasmány:
A tétel körébe tartozó írókra vonatkozó általános tájékozottságon túlmenően legalább két alkotó életművének átfogó, műfajokra kiterjedő ismerete legalább 2-2 regény vagy dráma (illetve 1 regény és 1 dráma), vagy 1 regény (illetve dráma) és 8 elbeszélés alapján.

Ajánlott szakirodalom:
Kardos G. György:
ERDŐDY Edit, *Kardos G. György* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 1203—1212.
GÁLL István, *Hullámlovas*, Bp., 1981, 142—154.

Szakonyi Károly:
AGÁRDI Péter, *Korok, arcok, irányok*, Bp., 1985, 395—401.
BODNÁR György, *Szakonyi Károly* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1501—1505.
GÁLL István, *Hullámlovas*, Bp., 1981, 169—180.

POMOGÁTS Béla, *Szakonyi Károly* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 1060—1063.
TARJÁN Tamás, *Kortársi dráma*, Bp., 1983, 322—341.

Gáll István:
KULCSÁR SZABÓ Ernő, *Műalkotás — szöveg — hatás*, Bp., 1987, 347—353.
R. TAKÁCS Olga, *Gáll István* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 1049—1059.
VASY Géza, *Írónk és kora. Gáll István-portré*, Új Forrás, 1991/1, 63—71.

Kertész Ákos:
DÉRCZY Péter, *Kertész Ákos* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 1064—1071.
ÉZSIÁS Erzsébet, *Mai magyar dráma*, Bp., 1986, 176—182.

Jókai Anna:
FÖLDES Anna, *Próza jelenidőben*, Bp., 1976, 171—196.
HARMAT Ágnes, *Jókai Anna* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 1077—1082.
KIS PINTÉR Imre, *Helyzetjelentés*, Bp., 1979, 51—62.

Konrád György:
BOJTÁR Endre, *Egy kelet-európéer az irodalomelméletben*, Bp., 1983, 129—158.
VERES András, *Konrád György* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 1224—1235.

Páskándi Géza:
ANGYALOSY Gergely, *Páskándi Géza* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 1515—1519.
KÁNTOR Lajos, LÁNG Gusztáv, *Páskándi Géza* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, IV, 1982, 230—234, 292—294.
MÁRAMAROSI Iza, *Páskándi Géza*, Bp., 1994.
P. MÜLLER Péter, *A drámai nyilvánosság alakulása*, Jelenkor, 1994, 692—696.
TARJÁN Tamás, *Kortársi dráma*, Bp., 1983, 159—178.

Bertha Bulcsu:
GÁLL István, *Hullámlovas*, Bp., 1981, 218—223.
POMOGÁTS Béla, *Regénytükör*, Bp., 1977, 290—296.

RÓNAY László, *Bertha Bulcsu* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 1072—1076.
TÜSKÉS Tibor, *Pannóniai változatok*, Bp., 1977, 191—210.
Uő., *Mérték és mű*, Bp., 1980, 394—398.

Lázár Ervin:
GÁLL István, *Hullámlovas*, Bp., 1981, 229—233.
Lázár Ervin = KÉZIKÖNYV 1945—1975, III, 1990, 1245—1248.
TÜSKÉS Tibor, *Pannóniai változatok*, Bp., 1977, 211—229.

MR-285
A REALIZMUS, A NEOAVANTGÁRD, A POSZTMODERN VÁLTOZATAI

E tanegység a 20. századi magyar irodalom történetéből a legutolsó, máig nyúló szakaszban — a hatvanas évektől kezdve — induló alkotókat mutatja be: szinte kivétel nélkül ma is élő szerzőket, formálódó pályákat. Mind a korszak, mind az alkotók irodalomtörténeti megítélése a jövő feladata lesz. Ezeknek az évtizedeknek a fogalmi megnevezésére több kísérlet történt már, de egyértelműen alkalmazható irodalomtörténeti kategóriák nincsenek. Közelítő jellegűek az egyes tételek címei is. A mai értékelés szerinti legfontosabb írók, költők kiemelten szerepelnek: eddigi munkásságuk pályaképszerű áttekintése mellett valamelyik pályaszakasz behatóbb ismerete szükséges. Őket is számításba véve minden tételből — az általános tájékozottságon túlmenően — legalább két szerző alaposabb bemutatása kötelező. A 10. tétel esetében a két alkotó kiválasztása a vizsgázó feladata! Más tételek is rugalmasan értelmezhetők, bővíthetők — például a 2.-ba beletartozhat Rakovszky Zsuzsa és Várady Szabolcs, a 3.-ba Baka István és Nagy Gáspár stb. munkássága. Az 1. tétel csak Tandori Dezső életművét foglalja magába, ez magyarázza a kötelező olvasmányok megduplázását.

A kollokvium írásbeli villámtesztből és szóbeli feleletből áll.

TÉTELEK

1. *Klasszicizálás, kísérletezés, formabontás, játék; a műfajok széttartása és szintetizálása újabb irodalmunkban. Tandori Dezső*

2. *Világszemléleti radikalizmus; a lírai formák lecsupaszítása. Oravecz Imre. Petri György*
3. *A lírai népiesség, a néptribuni attitűd továbbélése. A „Kilencek" költőcsoport. Utassy József. Veress Miklós*
4. *Folytonosság és megújulás az epikában. A monotematikus próza. Kertész Imre. Bodor Ádám*
5. *A modern magyar epika — az európai törekvések összefüggéseiben. Lengyel Péter. Hajnóczy Péter. Temesi Ferenc. Esterházy Péter*
6. *Epika és dráma összefüggései; epika és film, epika és színház műfajváltásai. Nádas Péter. Bereményi Géza. Spiró György. Kornis Mihály. Márton László*
7. *A historizáló, a szociologizáló és a dokumentáris próza. Csalog Zsolt. Tar Sándor. Balázs József. Csaplár Vilmos. Ördögh Szilveszter*
8. *A posztmodern irodalom, euro-amerikai háttér előtt. Lírai közelítések. Kukorelly Endre. Zalán Tibor*
9. *A posztmodern az epikában és a drámában. Parti Nagy Lajos. Krasznahorkai László. Garaczi László*
10. *Alkotók és antológiák, tartalmi és formai újdonságok a kilencvenes évek magyar irodalmában*

OLVASMÁNYOK

1. Klasszicizálás, kísérletezés, formabontás, játék; a műfajok széttartása és szintetizálása újabb irodalmunkban. Tandori Dezső

Kötelező olvasmány:
TANDORI Dezső, *Töredék Hamletnek*, Bp., 1986.
Uő., *Egy talált tárgy megtisztítása*, Bp., 1973.
Legalább két további Tandori-kötet, nem csupán a líra köréből választva őket.

Ajánlott szakirodalom:
Tandori Dezső:
DOBOSS Gyula, *Hérakleitosz Budán*, Bp., 1988.
FARKAS Zsolt, *A minden-leírás és a neoavantgarde néhány problémája Tandorinál* = F. Zs., *Mindentől ugyanannyira*, Bp., 1994, 136—165 (JAK Füzetek).
FERENCZ Győző, *Tandori*, Holmi, 1994, 503—515.
HEGYI Lóránt, *Tandori, a versrajzoló*, Tiszatáj, 1988/12, 41—50.

KIRÁLY István, *Egy befogadói élmény nyomában*, Tiszatáj, 1988/12, 71—94.

KULCSÁR SZABÓ Ernő, *A magyar irodalom története 1945—1991*, Bp., 1993, 140—143.

RADNÓTI Sándor, *Talált tárgyak költészete* = R. S., *Mi az, hogy beszélgetés?*, Bp., 1988, 212—223 (JAK Füzetek).

Uő., *Tandori szonettjeiről* = R. S., *Mi az, hogy beszélgetés?*, Bp., 1988, 224—230 (JAK Füzetek).

SZIGETI Csaba, *Tandori Dezső szonettváltozatai* = Sz. Cs., *A hímfarkas bőre*, Pécs, 1993, 71—90.

TARJÁN Tamás, *Matt, három lépésben; N, mint nulla kilométerkő; Az angyalok és a lovak; Két köntös* = T. T., *Egy tiszta tárgy találgatása*, Bp., 1994, 9—36, 42—83.

Erdély Miklós:

BEKE László, PETERNÁK Miklós, *Beszélgetés Erdély Miklós írásairól*, Jelenkor, 1987, 999—1003.

GYÖRGY Péter, *Erdély Miklós — a szelíd botrány művésze*, Holmi, 1992, 1170—1181.

PETŐCZ András, *Jegyzet Erdély Miklósról*, Holmi, 1990, 1037—1044.

2. Világszemléleti radikalizmus; a lírai formák lecsupaszítása. Oravecz Imre, Petri György

Kötelező olvasmány:

PETRI György, *Magyarázatok M. számára*, Bp., 1971; Petri legalább még egy kötete.

Oravecz Imre legalább két kötete, illetve más ide sorolható szerző.

Ajánlott szakirodalom:

Oravecz Imre:

ALFÖLDY Jenő, *Oravecz Imre = Fiatal magyar költők 1969—1978*, szerk. VASY Géza, Bp., 1980, 163—172 (Kortársaink).

KERESZTURY Tibor, *Távlatok és állomások: Szajlától a mítoszig és vissza* = K. T., MÉSZÁROS Sándor, *Szövegkijáratok*, Bp., 1992, 30—53 (Dialógus).

RADNÓTI Sándor, *Oraibi alapítása* = R. S., *Mi az, hogy beszélgetés?*, Bp., 1988, 169—195 (JAK Füzetek).

Uő., *Körmondatok a szexusról és a szerelemről* = R. S., *Recrudescunt vulnera*, Bp., 1991, 282—295 (konTEXTus könyvek).

Petri György:
Beszélgetések Petri Györggyel, Bp., 1994.
FODOR Géza, *Petri György költészete*, Bp., 1991.
KERESZTURY Tibor, *Csömör és poézis* = K. T., MÉSZÁROS Sándor, *Szövegkijáratok*, Bp., 1992, 7—29 (Dialógus).
KULCSÁR SZABÓ Ernő, *Kísérlet a klasszikus-modern líra egy szereptípusának újraélesztésére* = K. Sz. E., *Az új kritika dilemmái*, Bp., 1994, 135—163.
RADNÓTI Sándor, *Valami az első szamizdat verseskötetről; Megmenthetetlenül személyes* = R. S., *Recrudescunt vulnera,* Bp., 1991, 304—333 (konTEXTus könyvek).

3. A lírai népiesség, a néptribuni attitűd továbbélése. A „Kilencek" költőcsoport. Utassy József. Veress Miklós

Kötelező olvasmány:
Utassy József, Veress Miklós, illetve más ide sorolható szerző legalább kétkét kötete.

Ajánlott szakirodalom:
CSONTOS János, *Együtt és külön*, Bp., 1990.

Utassy József:
GÖRÖMBEI András, *Tengerlátó költő* = G. A., *„Ki viszi át..?"*, Bp., 1986, 229—246.
KIS PINTÉR Imre: *Utassy József új versei* = K. P. I., *Helyzetjelentés*, Bp., 1979, 242—247.
VASY Géza, *Az első évtized = Fiatal magyar költők 1969—1978*, szerk. VASY Géza, Bp., 1980, 7—29 (Kortársaink).

Veress Miklós:
AGÁRDI Péter, *Veress Miklós lírája* = A. P., *Korok, arcok, irányok*, Bp., 1985, 324—343.
ALFÖLDY Jenő, *A sötétlő erdő* = A. J., *Visszhang*, Bp., 1986, 368—372.
TARJÁN Tamás, *Veress Mikós = Fiatal magyar költők 1969—1978*, szerk. VASY Géza, Bp., 1980, 258—270 (Kortársaink).

4. Folytonosság és megújulás az epikában. A monotematikus próza. Kertész Imre. Bodor Ádám

Kötelező olvasmány:
Kertész Imre legalább két kötete.
BODOR Ádám, *Sinistra körzet*, Bp., 1992; Bodor még legalább egy kötete; illetve más ide sorolható szerző legalább két kötete.

Ajánlott szakirodalom:
Kertész Imre:
GYÖRFFY Miklós, *Kertész Imre: A kudarc* = Gy. M., *Új magyar prózaszemle*, Pécs, 1992, 103—107.
SPIRÓ György, *Non habent sua fata* = S. Gy., *Magániktató*, Bp., 1985, 381—391.

Bodor Ádám:
BERTHA Zoltán, *Bodor Ádám novellaművészete* = B. Z., *A szellem jelzőfényei*, Bp., 1988, 143—160 (JAK Füzetek).
GYÖRFFY Miklós, *Bodor Ádám: Az Eufrátesz Babilonnál* = Gy. M., *Új magyar prózaszemle*, Pécs, 1992, 201—203.
MÁRTON László, *Az elátkozott peremvidék*, Holmi, 1992, 1873—1880.
TARJÁN Tamás, *A sötétségről való tudás* = T. T., *Nagy László tekintete*, Bp., 1994, 111—128.

5. A modern magyar epika — az európai törekvések összefüggéseiben. Lengyel Péter. Hajnóczy Péter. Temesi Ferenc. Esterházy Péter

Kötelező olvasmány, két kiválasztandó szerzőre vonatkozóan:
Lengyel Péter és Hajnóczy Péter legalább két-két kötete.
TEMESI Ferenc, *Por* (I, A—K), Bp., 1986; Temesi legalább még egy kötete (akár a *Por* II. kötete — 1987 — is).
ESTERHÁZY Péter, *Bevezetés a szépirodalomba*, Bp., 1986 (e kötet több mű kompilációjaként is fölfogható, ezért más Esterházy-könyvek ismerete csak ajánlatos, de nem kötelező).

Ajánlott szakirodalom:
Lengyel Péter:
BALASSA Péter, *Ricercare: keresni*, Kortárs, 1989/3, 148—154.
HANÁK Péter, *Hasznos ismereteket terjesztő detektív-regény*, Holmi, 1990, 455—461.

HORKAY HÖRCHER Ferenc, *Kitalált történetek nincsenek (Lengyel Péter prózája)*, Orpheus, 1991/4, 108—122.
RADNÓTI Sándor, *Valamennyi klasszikus regény* = R. S., *Recrudescunt vulnera*, Bp., 1991, 174—185 (konTEXTus könyvek).

Hajnóczy Péter:
BÁN Zoltán András, *Babérból töviskoszorú*, Holmi, 1993, 434—437.
KÖRMENDY Zsuzsanna, *„A sors által kiszemeltetett”*, Új Forrás, 1983/4, 16—22.
MÉSZÁROS Sándor, *A szenvedés formái (Hajnóczy Péter prózája)* = KERESZTURY Tibor, M. S., *Szövegkijáratok*, Bp., 1992, 123—139 (Dialógus).
REMÉNYI József Tamás, *Egy szerep keres egy szerzőt* (Utószó) = HAJNÓCZY Péter *Összegyűjtött munkái*, II, *Kisregények és más írások*, Bp., 1993, 333—354.

Temesi Ferenc:
SZKÁROSI Endre, *Temesi Ferenc*, Mozgó Világ, 1981/3—4, 112—113.
TARJÁN Tamás, *Hídavatás* = T. T., *Egy tiszta tárgy találgatása*, Bp., 1994, 195—204.
VASY Géza, *Egy nélkülözhetetlen szóportár*, Forrás, 1987/10, 83—90.

Esterházy Péter:
BALASSA Péter, *Méz és melancholia, avagy az idézet esztétikája és etikája* = B. P., *Észjárások és formák*, Bp., 1985, 270—288 (Műelemzések Kiskönyvtára).
KENYERES Zoltán, *Jelentés egy püspöklila könyvről* = K. Z., *A lélek fényűzése*, Bp., 1983, 439—468.
RADNÓTI Sándor, *A furmányos szépíró* = R. S., *Mi az, hogy beszélgetés?*, Bp., 1988, 255—272 (JAK Füzetek).
SZEGEDY-MASZÁK Mihály, *„A regény, amint írja önmagát”* = Sz.-M. M., *„A regény, amint írja önmagát”*, Bp., 1980, 226—237 (Műelemzések Kiskönyvtára).
WERNITZER Julianna, *Idézetvilág*, Pécs—Bp., 1994.

6. Epika és dráma összefüggései; epika és film, epika és színház műfajváltásai. Nádas Péter. Bereményi Géza. Spiró György. Kornis Mihály. Márton László

Kötelező olvasmány, két kiválasztandó szerzőre vonatkozóan:
NÁDAS Péter: *Emlékiratok könyve*, Bp., 1986; még legalább egy Nádas-kötet.
Bereményi, Spiró, Kornis és Márton legalább két-két kötete.

Ajánlott szakirodalom:
Nádas Péter:
BALASSA Péter, *A Bárány jegyében* = B. P., *A színeváltozás*, Bp., 1982, 351—364.
BALASSA Péter, KIS PINTÉR Imre, RADNÓTI Sándor, SZEGEDY-MASZÁK Mihály, VIKÁR György, *Mű és mérték. Egy démonikus mű*, Kortárs, 1988/11, 148—168.
BALASSA Péter, VARGA Lajos Márton, *Csak az önmagához való hűség* = V. L. M., *Kritika két hangra*, Bp., 1994, 118—124.
Diptichon, szerk. BALASSA Péter, Bp., 1988 (JAK Füzetek). (A tanulmánygyűjtemény, mely Esterházy és Nádas írásművészetéről tartalmaz elemzéseket és bibliográfiát, természetesen Esterházy-forrásként is használható, de az a gyöngébb része.)
MÉSZÁROS Tamás, *A hősnek hűlt helye = Hiánydramaturgia*, szerk. VINKÓ József, Bp., 1982, 144—158.
RADNÓTI Zsuzsa, *Cselekvésnosztalgia = Hiánydramaturgia*, szerk. VINKÓ József, Bp., 1982, 130—143.
TARJÁN Tamás, *Nádas Péter dramaturgiája* = T. T., *Egy tiszta tárgy találgatása*, Bp., 1994, 87—104.

Bereményi Géza:
ALEXA Károly, *Bereményi Géza = Fiatal magyar prózaírók 1965—1978*, szerk. KULIN Ferenc, Bp., 1980, 36—46 (Kortársaink).
BÉRCZES László, *A kép — rajta Tamás és én — kerek* = B. L., *A mezsgyén*, Bp., 1993, 13—83.
CSENGEY Dénes, *„…és mi most itt vagyunk”* = Cs. D., *A kétségbeesés méltósága*, Bp., 1988, 5—161.
P. MÜLLER Péter, *A drámai cselekménymozgatás dilemmái (Egy formaprobléma és megoldása Bereményi, Nádas, Spiró és Kornis drámáiban)*, Jelenkor, 1989, 484—494.

Spiró György:

KIS PINTÉR Imre, *A játék vérre megy* = K. P. I., *Esélyek*, Bp., 1990, 87—96.

RADNÓTI Zsuzsa, *Róma pusztulásától a szanálásra ítélt külvárosi házig* = R. Zs., *Mellékszereplők kora*, Bp., 1991, 18—43.

THOMKA Beáta, *Történetet író eszmék*, Kortárs, 1990/11, 159—163.

ZAPPE László, *Újra feltűnt a nagyregény*, Kritika, 1983/4, 14—16.

Kornis Mihály:

BECK András, *A jeti talpa. Beszélgetés Kornis Mihállyal*, Nappali Ház, 1990/2, 42—46.

RADNÓTI Zsuzsa, *Chagall a Vitkovics Mihály utcában* = R. Zs., *Mellékszereplők kora*, Bp., 1991, 44—65.

TARJÁN Tamás, *Végre félsz. Lapok a Kornis-naplóból* = T. T., *Egy tiszta tárgy találgatása*, Bp., 1994, 170—183.

Márton László:

MÉSZÁROS Sándor, *Hány hét az aalvilaag? Vázlat Márton László prózájáról*, Alföld, 1990/8, 57—60.

Üvegezés. Márton László Átkelés az üvegen c. regényéről, szerk. BALASSA Péter, Bp., 1994 (JAK Füzetek).

7. A historizáló, a szociologizáló és a dokumentáris próza. Csalog Zsolt. Tar Sándor. Balázs József. Csaplár Vilmos. Ördögh Szilveszter

Kötelező olvasmány, két kiválasztandó szerzőre vonatkozóan:

Csalog, Tar, Balázs, Csaplár, Ördögh, illetve más ide sorolható szerző legalább két-két kötete.

Ajánlott szakirodalom:

Csalog Zsolt:

CSERNE István, *A nevelés ellentéte avagy kapituláljunk-e*, Holmi, 1990, 817—822.

VÁGI Gábor, *Szochaza nélkül*, Holmi, 1990, 815—817.

Tar Sándor:

KÁROLYI Csaba, *„Hirtelen csend lesz és semmi”* = K. Cs., *Ellakni, nézelődni*, Bp., 1994, 88—98.

KOVÁCS Dezső, *A szociográfiától az epikáig. Arcképvázlat Tar Sándorról*, Kritika, 1983/11, 17.

RADICS Viktória, *A végtelen horizontális*, Nappali Ház, 1993, 109—113.

Balázs József:

DÉRCZY Péter, *A tisztesség és ártatlanság változatai*, Új Írás, 1978/10, 114—116.

KULIN Ferenc, *Balázs József = Fiatal magyar prózaírók 1965—1978*, szerk. KULIN Ferenc, Bp., 1980, 25—35 (Kortársaink).

VASY Géza, *Balázs József két új regénye*, Forrás, 1978/11, 91—93.

Csaplár Vilmos:

ANGYALOSI Gergely, *A történelem bűvöletében*, Új Írás, 1982/6, 113—115.

FÖLDÉNYI F. László, *Momiidőszámítás*, Jelenkor, 1994, 278—280.

SNEÉ Péter, *Csaplár Vilmos: Magyarország, te dög*, Kortárs, 1992/3, 95—97.

SZILÁGYI Ákos, *A szerző és hőse: a szerző* = Sz. Á., *Nem vagyok kritikus!*, Bp., 1984, 308—317.

Ördögh Szilveszter:

BERKES Erzsébet, *Konjugáció minden időben* = B. E., *Pillanatképek*, Bp., 1984, 280—286.

GÁLL István, *Ördögh Szilveszter: A csikó* = G. I., *Hullámlovas*, Bp., 1981, 797.

REMÉNYI József Tamás, *Ördögh Szilveszter = Fiatal magyar prózaírók 1965—1978*, szerk. KULIN Ferenc, Bp., 1980, 165—174 (Kortársaink).

8. A posztmodern irodalom, euro-amerikai háttér előtt. Lírai közelítések. Kukorelly Endre. Zalán Tibor

Kötelező olvasmány:

Kukorelly, Zalán, illetve más ide sorolható szerző legalább két-két kötete.

Ajánlott szakirodalom:

Kukorelly Endre:

FARKAS Zsolt, *Ki beszél? (Kukorelly, Szijj, Parti Nagy, Garaczi bizonyos szövegeiről) = Csipesszel a lángot*, szerk. KÁROLYI Csaba, Bp., 1994, 248—255.

Uő., *Milyen bír lenni a szív* = F. Zs., *Mindentől ugyanannyira*, Bp., 1994, 97—117 (JAK Füzetek).

MARGÓCSY István, *(Ki mondja azt, hogy...?)*, Nappali Ház, 1993/3, 49—53.

MÁRTON László, *Az áhítatos embergép*, Nappali Ház, 1993/3, 54—57.

Zalán Tibor:

PETŐCZ András, *Innen és túl az avantgárdon (Zalán Tiborról)* = P. A., *A jelben-létezés méltósága*, Bp., 1990, 137—139.

SZIGETI Csaba, *„A rombolás az én Beatricém”* = Sz. Cs., *A hímfarkas bőre*, Pécs, 1993, 91—108.

9. A posztmodern az epikában és a drámában. Parti Nagy Lajos. Krasznahorkai László. Garaczi László

Kötelező olvasmány:

Parti Nagy, Krasznahorkai, Garaczi, illetve más ide sorolható szerző legalább két-két kötete (Parti Nagy Sárbogárdi Jolán álnéven publikált *A test angyala* c. regénye is: Jelenkor, 1990, 497—521).

Ajánlott szakirodalom:

Parti Nagy Lajos:

BÁN Zoltán András, ZÁVADA Pál, *Két kritika egy könyvről*, Holmi, 1994, 778—793.

KÁNTOR Zsolt, *„Csukódva tárul, mint a szemhéj”*, Tiszatáj, 1988/8, 113—115.

KERESZTURY Tibor, *Félterpeszben* = K. T., *Félterpeszben*, Bp., 1991, 155—184 (JAK Füzetek).

Krasznahorkai László:

FÖLDÉNYI F. László, *Egy beteljesedő jóslat*, Jelenkor, 1990, 1046—1051.

GYÖRFFY Miklós, *Egy európai viszontagságai Kínában*, Jelenkor, 1992, 948—950.

SZILÁGYI Márton, *Labirintusban*, Alföld, 1994/5, 81—86.

Garaczi László:

ABODY Rita, *A légy szeme = Csipesszel a lángot*, szerk. KÁROLYI Csaba, Bp., 1994, 149—166.

GARACZI László, *Csipesszel a lángot? (A kritika kritikája) = Csipesszel a lángot*, szerk. KÁROLYI Csaba, Bp., 1994, 273—277.

10. Alkotók és antológiák, tartalmi és formai újdonságok a kilencvenes évek magyar irodalmában

Kötelező olvasmány:

Legalább két olyan antológia — műfaji megkötés nélkül —, amely részben vagy egészben a kilencvenes évek irodalmi fejleményeit, tendenciáit reprezentálja; és legalább két szerző legalább két-két kötete, egyéni választás szerint.

Ajánlott szakirodalom:

BECK András, *Nincs megoldás, mert nincs probléma*, Bp., 1992 (JAK Füzetek).

Csipesszel a lángot, szerk. KÁROLYI Csaba, Bp., 1994.

KEMÉNY István, VÖRÖS István, *A Kafka-paradigma*, Bp., 1993 (Dialógus).

KŐRÖSI Zoltán, *Felrombolás (Magánirodalmi beszélgetések)*, Bp., 1993 (JAK Füzetek).

SZILASI László, *Miért engedjük át az ácsnak az építkezés örömét*, Bp., 1994 (JAK Füzetek).

MR-286
A HATÁRON TÚLI MAGYAR IRODALMAK

A tanegység célja: tájékozódás a határontúli magyar irodalom valamennyi ágában. A határontúli magyar irodalom mindenütt sajátos fejlemény, s mindenütt az egyetemes magyar irodalom része. Bepillantást enged azokba az irodalmakba is, amelyekkel egy államkeretben alakul. Az egyes ágak történelmében nemcsak a rokonság, de a különbözőség is nagymértékű.

Vizsgakövetelmény: a tanegység gazdagsága következtében a tételekben több író és több probléma zsúfolódik. Minden tétel, minden író kapcsán kötelező az általános tájékozottság, s az egyes tételekben említett írók közül tételenként legalább két alkotónak az elmélyültebb ismerete, legalább két eredeti kötetük és a vonatkozó szakirodalom alapján. A vizsga írásbeli és szóbeli. A vizsgázók hozzák magukkal az általuk olvasott vonatkozó szépirodalom és szakirodalom pontos — a kiadót és a megjelenés idejét is feltüntető — jegyzékét.

A tanegység sajátosságai szükségessé tették, hogy — a hatékonyabb könyvtári tájékozódást elősegítendő — valamennyi könyv esetében (a megjelenési hely után) a kötetet megjelentető könyvkiadó nevét is feltüntessük.

TÉTELEK

1. *A kisebbségi magyar irodalom születése. A romániai, a csehszlovákiai és a jugoszláviai magyar irodalom kezdetei. A kisebbségi-nemzetiségi irodalom fogalma. A kisebbségi magyar irodalom intézményei, folyóiratai a két világháború között. Pásztortűz, Korunk, Erdélyi Helikon, Termés, Magyar Írás, Az Út, Vajdasági Írás, Kalangya, Híd. Az Erdélyi Lexikon, az írói közösség*
2. *A transzilvánizmus. A líra a transzilvánizmus jegyében. Áprily Lajos, Reményik Sándor, Tompa László, Bartalis János, Dsida Jenő*
3. *A próza a transzilvánizmus jegyében. Kós Károly, Nyírő József, Kuncz Aladár, Bánffy Miklós, Karácsony Benő, Kacsó Sándor*
4. *A Korunk körül. A Termés írói. Gaál Gábor, Balogh Edgár, Nagy István, Méliusz József. A valóság, a népiség vonzásában. A Termés. Szabédi László, Asztalos István, Kiss Jenő, Horváth István, Bözödi György, Horváth Imre, Szemlér Ferenc*
5. *A romániai magyar irodalom a második világháború után. Folytonosság és újrakezdés. Az Utunk, az Igaz Szó. A Forrás nemzedékek. Útkeresések a lírában. Kányádi Sándor, Lászlóffy Aladár, Szilágyi Domokos, Farkas Árpád, Király László, Markó Béla, Szőcs Géza, Kovács András Ferenc*
6. *A romániai magyar irodalom a második világháború után. Útkeresések a prózában és a drámában. Sütő András, Székely János, Szabó Gyula, Bajor Andor, Bálint Tibor, Szilágyi István*
7. *A csehszlovákiai magyar irodalom a két világháború között. A Sarló mozgalom. A líra, a próza, a kritika művelői. Mécs László, Győry Dezső, Forbáth Imre, Fábry Zoltán*
8. *A csehszlovákiai magyar irodalom a második világháború után. A „harmadvirágzás". Folyóiratok, könyvkiadók. Irodalmi szemle, Kalligram, Madách Kiadó. A „nemzetiségi regény". Dobos László, Duba Gyula, Gál Sándor, Grendel Lajos. A líra útjai. Tőzsér Árpád, Cselényi László. — Magyar irodalom Kárpátalján. A második világháború előtti előzmények. Az indulás nehézségei. Balla László és Kovács Vilmos. A Hatodik Síp. Vári Fábián László és Balla D. Károly*
9. *A jugoszláviai magyar irodalom alakulása. A Kalangya körül. Csuka Zoltán, Szenteleky Kornél, Szirmai Károly, Majtényi Mihály, Herceg János. A jugoszláviai magyar irodalomszemlélet alakítói: Sinkó Ervin. Az 1950-es nemzedék: Fehér Ferenc, Ács Károly. Az Új Symposion útja. Új avantgárd és posztmodern. Tolnai Ottó, Gion Nándor, Sziveri*

János. Magányos utakon: Csépe Imre, Varga Zoltán. A Híd és az Üzenet. Magyar irodalom Szlovéniában. A Murataj. Szunyogh Sándor, Bence Lajos

10. *Emigrációs irodalom — nyugati magyar irodalom. A nyugati magyar irodalmi élet. Folyóiratok, kiadók, irodalmi társaságok. Ahogy lehet, Látóhatár, Katolikus Szemle, Irodalmi Újság, Magyar Műhely, Ötágú Síp, Itt — Ott, Szivárvány. Mikes Kelemen Kör, Szepsi Csombor Kör, Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem, Magyar Baráti Közösség, Magyar Öregdiák Szövetség Bessenyei Köre. Írók az emigrációban. Írók nyugaton. Zilahy Lajos, Wass Albert, Faludy György, Kerecsendi Kiss Márton, Határ Győző, Fáy Ferenc, Tűz Tamás, Domahidy András, Horváth Elemér, Bakucz József, Kibédi Varga Áron, Thinsz Géza, Nagy Pál, Ferdinándy György, Monoszlóy Dezső*

OLVASMÁNYOK

1. A kisebbségi magyar irodalom születése. A romániai, a csehszlovákiai és a jugoszláviai magyar irodalom kezdetei. A kisebbségi-nemzetiségi irodalom fogalma. A kisebbségi magyar irodalom intézményei, folyóiratai a két világháború között. Pásztortűz, Korunk, Erdélyi Helikon, Termés, Magyar Írás, Az Út, Vajdasági Írás, Kalangya, Híd. Az Erdélyi Lexikon, az írói közösség

Kötelező olvasmány:

A szakirodalom alapján általános kép a romániai, a csehszlovákiai és a jugoszláviai magyar irodalom indulásáról. Mindegyik irodalomból — a vizsgázó által választott — egy-egy folyóirat részletesebb ismerete.

Ajánlott szakirodalom:

BORI Imre, *A jugoszláviai magyar irodalom rövid története*, Újvidék, Forum, 1993, 89—90, 116—117, 131—132, 141—142, 206—329.

CZINE Mihály, *Nép és irodalom*, Bp., Szépirodalmi, 1981, II, 7—56, 84—95, 171—178, 239—255.

GÖRÖMBEI András, *A csehszlovákiai magyar irodalom 1945—1980*, Bp., Akadémiai, 1982, 183—192.

KÁNTOR Lajos, LÁNG Gusztáv, *Romániai magyar irodalom 1945—1970*, Bukarest, Kriterion, 1971, 5—25.

SŐNI Pál, *A romániai magyar irodalom története*, Bucuresti, Editura Didactica Si Pedagogica, 1969, 5—15, 93—98, 128—131.

TURCZEL Lajos, *Két korszak mezsgyéjén*, Bratislava, Tatran, 1967, 160—184.
Uő., *A sajtó* = T. L., *Hiányzó fejezetek*, Bratislava, Madách, 1982, 83—142.

2. A transzilvánizmus. A líra a transzilvánizmus jegyében. Áprily Lajos, Reményik Sándor, Tompa László, Bartalis János, Dsida Jenő

Kötelező olvasmány:
A szakirodalom alapján általános kép a transzilván irodalomról. Két szabadon választott lírikus elmélyültebb ismerete legalább két-két eredeti kötetük és a vonatkozó szakirodalom alapján.

Ajánlott szakirodalom:
BALOGH Edgár, *Duna-völgyi párbeszéd*, Bp., Szépirodalmi, 1974.
Uő., *Mesterek és kortársak*, Bukarest, Kriterion, 1974.
BEKE György, *Tolmács nélkül*, Bukarest, Kriterion, 1972.
CZINE Mihály, *A romániai magyar irodalom a két világháború között* (1964) = Cz. M., *Nép és irodalom*, Bp., Szépirodalmi, 1981, II, 7—72.
DÁVID Gyula, *Találkozások*, Kolozsvár, Dacia, 1976.
A Helikon és az Erdélyi Szépmíves Céh levelesládája 1924—1944, kiad. MAROSI Ildikó, Bukarest, Kriterion, 1979.
HUSZÁR Sándor, *Az író asztalánál*, Bukarest, Irodalmi Könyvkiadó, 1969.
JANCSÓ Elemér, *Kortársaim*, Bukarest, Kriterion, 1976.
KOVÁCS László, *Az irodalom útján*, Kolozsvár, Erdélyi Szépmíves Céh, 1941.
KÖTŐ József, *Fejezetek a romániai magyar dráma történetéből*, Kolozsvár-Napoca, Dacia, 1976.
A marosvásárhelyi Kemény Zsigmond Társaság levelesládája, kiad. MAROSI Ildikó, Bukarest, Kriterion, 1973.
MIKÓ Imre, *Akik előttem jártak*, Bukarest, Kriterion, 1976.
POMOGÁTS Béla, *A transzilvánizmus*, Bp., Akadémiai, 1983.
Romániai Magyar Irodalmi Lexikon, I—II, főszerk. BALOGH Edgár, Bukarest, Kriterion, 1981—1991; III, főszerk. DÁVID Gyula, Bukarest, Kriterion, 1994.
Romániai magyar kritika 1919—1944, vál. DÁVID Gyula, Kolozsvár, Dacia, 1972.
SŐNI Pál, *A romániai magyar irodalom története*, Bucuresti, Editura Didactica Si Pedagogica, 1969.
Uő., *Írói arcélek*, Bukarest, Kriterion, 1981.

Áprily Lajos:
CSÉP Ibolya, *Áprily Lajos*, Bp., Ráday Gyűjtemény, 1987.
FRÁTER Zoltán, *Áprily Lajos*, Bp., Balassi, 1993.
GYŐRI János, *Áprily Lajos alkotásai és vallomásai tükrében*, Bp., Szépirodalmi, 1967.
VITA Zsigmond, *Áprily Lajos*, Bukarest, Kriterion, 1972.

Reményik Sándor:
CZINE Mihály, *Tűz-látta phönix madár* (1980) = Cz. M., *Kisebbség és irodalom*, Bratislava-Pozsony, Madách, 1992, 194—197.
IMRE László, *„Az erdélyi költő”* = REMÉNYIK Sándor, *Erdélyi március*, Bp., Orpheusz, 1990, 7—21 (Orpheus Könyvek).
KÁNTOR Lajos, *Történelmi vakság ellen. Reményik Sándor, az építész fia* = REMÉNYIK Sándor, *Válogatott versek*, Bukarest, Kriterion, 1983, 5—43.
NÉMETH László, *Reményik Sándor* (1927) = N. L., *Két nemzedék*, Bp., Magvető—Szépirodalmi, 1970, 202—206.
TAMÁSI Áron, *Reményik Sándor* = T. Á., *Virrasztás*, Bp., Révai, 1943, 200—207.

Tompa László:
KICSI Antal, *Tompa László*, Bukarest, Kriterion, 1978.

Bartalis János:
BARTALIS János, *Az aki én voltam*, Bukarest, Kriterion, 1972.
CZINE Mihály, *„Életem a versben”* = Cz. M., *Nép és irodalom*, Bp., Szépirodalmi, 1981, II, 123—125.
NÉMETH László, *Bartalis János, Haj rózsafa, Föld a párnám*, = N. L., *Két nemzedék*, Bp., Szépirodalmi—Magvető, 1970, 215—217.

Dsida Jenő:
ÁPRILY Lajos, *Dsida Jenő* (1958) = Á. L., *Álom egy könyvtárról*, Bp., Szépirodalmi, 1981, 267—268.
KOVÁCS László, *Dsida Jenő* (1938) = K. L., *Az irodalom útján*, Kolozsvár, Erdélyi Szépmíves Céh, 1941, 198—208.
LÁNG Gusztáv, *Dsida Jenő költészete* = DSIDA Jenő, *Összegyűjtött versek és műfordítások*, Bp., Magvető, 1983, 5—39.

3. A próza a transzilvánizmus jegyében. Kós Károly, Nyírő József, Kuncz Aladár, Bánffy Miklós, Karácsony Benő, Kacsó Sándor

Kötelező olvasmány:
Két szabadon választott prózaíró elmélyültebb ismerete legalább két-két eredeti kötetük és a vonatkozó szakirodalom alapján.

Ajánlott szakirodalom:
Kós Károly:
CZINE Mihály, *Kós Károly* (1964, 1973) = Cz. M., *Nép és irodalom*, Bp., Szépirodalmi, 1981, II, 96—118.
A 90 éves Kós Károly köszöntése, Tiszatáj, 1973/12.
Kós Károly emlékezete, szerk. SAS Péter, Szentendre, Pest Megyei Múzeumi Igazgatóság, 1984.
Kós Károly válogatott bibliográfiája, szerk. VAJK Ilona, Bp., Petőfi Irodalmi Múzeum, 1994.
„Kőből, fából házat... igékből várat..”, szerk. SAS Péter, Bp., Magvető, 1983.
PÁL Balázs, *Kós Károly*, Bp., Akadémiai, 1971.
VARRÓ János, *Kós Károly, a szépíró*, Kolozsvár, Dacia, 1973.

Nyírő József:
NÉMETH László, *Nyírő József: Isten igájában* (1930) = N. L., *Két nemzedék*, Bp., Magvető—Szépirodalmi, 1970, 291—293.
OSVÁTH Kálmán, *Erdélyi elbeszélők*, Nyugat, 1926/I, 263—273.
RÓNAY Zoltán, *Ember a havasokból. Nyírő József külföldi évei*, Tiszatáj, 1991/3, 70—80.
SCHÖPFLIN Aladár, *Az erdélyi regény és az erdélyi regények*, Nyugat, 1931/II, 184—187.

Kuncz Aladár:
JANCSÓ Elemér, *Kuncz Aladár és a fekete kolostor* = J. E., *Kortársaim*, Bukarest, Kriterion, 1976, 327—346.
LŐRINCZI László, *Utazás a fekete kolostorhoz*, Bukarest, Kriterion, 1975.
POMOGÁTS Béla, *Kuncz Aladár*, Bp., Akadémiai, 1968.

Bánffy Miklós:
ADY Endre, *Kisbán Miklós* (1906), *Kisbán Miklós könyve (A haldokló oroszlán)* (1914) = A. E., *Vallomások és tanulmányok*, kiad. FÖLDESSY Gyula, Bp., Athenaeum, 1944, 161—162, 213—214.
Benkő Samu beszélgetései Kós Károllyal, Bukarest, Kriterion, 1978, 130—140.

GAÁL Gábor, *„Megszámláltattál...”* (1934), *„És híjával találtattál..”* (1937) = G. G., *Válogatott írások*, Bukarest, Irodalmi Könyvkiadó, 1964, I, 546—548, 631—637.
ILLÉS Endre, *A „dilettante”. Krétarajzok*, Bp., 1970, 48—72.
NEMESKÜRTY István, *Erdélyi történet* (1981) = N. I., *Tűnődések történelemről, irodalomról*, Bp., Magvető, 1985, 286—293.

Karácsony Benő:
TÓTH Zsolt, *A széttaposott ösvény. Karácsony Benő élete és műve*, Bp., Balassi, 1994.

Kacsó Sándor:
BALOGH Edgár, *A Brassói Lapok főszerkesztője* = B. E., *Mesterek és kortársak*, Bukarest, Kriterion, 1974, 424—434.
CZINE Mihály, *Humánum és szolgálat* (1983) = Cz. M., *Kisebbség és irodalom*, Bratislava-Pozsony, Madách, 1992, 208—213.
GÁLL Ernő, *Múltidézés a moralitás jegyében* = G. E., *Nemzetiség, erkölcs, értelmiség*, Bp., 1978, 269—276.
MIKÓ Imre, *Bekecs alatt Nyárád tere* = M. I., *Akik előttem jártak*, Bukarest, Kriterion, 1976, 181—184.

4. A Korunk körül. A Termés írói. Gaál Gábor, Balogh Edgár, Nagy István, Méliusz József. A valóság, a népiség vonzásában. A Termés. Szabédi László, Asztalos István, Kiss Jenő, Horváth István, Bözödi György, Horváth Imre, Szemlér Ferenc

Kötelező olvasmány:
A szocialista irodalmi törekvésekben való tájékozódás. A Korunk és a Termés köréből egy-egy — szabadon választott — írónak az elmélyültebb ismerete két-két eredeti mű, illetve két-két válogatott kötet alapján.

Ajánlott szakirodalom:
A Korunk körül. A Termés írói:
BALOGH Edgár, *Dunavölgyi párbeszéd*, Bp., Szépirodalmi, 1974.
FÁBRY Zoltán, *Valóságirodalom*, Bratislava, Tatran, 1967.
GAÁL Gábor, *Válogatott írások*, Bukarest, Irodalmi Könyvkiadó, 1964, I.
Uő., *Levelek*, Bukarest, Kriterion, 1975.
JORDÁKY Lajos, *Irodalom és világnézet*, Bukarest, Kriterion, 1973.
MÉLIUSZ József, *Kitépett naplólapok* (1931—1960), Bukarest, Irodalmi Könyvkiadó, 1961.

SŐNI Pál, *Avangard sugárzás*, Bukarest, Kriterion, 1973.

Gaál Gábor:
BALOGH Edgár, *Ketten: Gaál és Fábry* = B. E., *Mesterek és kortársak*, Bukarest, Kriterion, 1974, 235—267.
FÁBRY Zoltán, *Főszerkesztő Kolozsvárt* = F. Z., *Stószi délelőttök*, Bratislava, Madách, 1968, 127—142.
Szerkesztette: Gaál Gábor (Tanulmányok Gaál Gáborról), Bp., Magvető, 1976.
TÓTH Sándor, *G. G. Tanulmány Gaál Gáborról*, Bukarest, Kriterion, 1971.

Balogh Edgár:
CZINE Mihály, *Hétpróba. A helytálló ember* (1967, 1976) = Cz. M., *Nép és irodalom*, Bp., Szépirodalmi, 1981, II, 126—139.
FÁBRY Zoltán, *Szegény ország ajándéka* (1950) = F. Z., *Hazánk Európa*, Bp., Szépirodalmi, 1967, 241—286.
ILIA Mihály, *Egy nemzedék elindul*, Tiszatáj, 1966, 324—327.
SÜTŐ András, *Romlatlan hűség* = S. A., *Istenek és falovacskák*, Bukarest, Kriterion, 1973, 86—90.

Nagy István:
BALOGH Edgár, *A munkásíró* (1937, 1939, 1940, 1941, 1943, 1964, 1968) = B. E., *Mesterek és kortársak*, Bukarest, Kriterion, 1974, 268—291.
CZINE Mihály, *Ünnep a mi utcánkban*, Csillag, 1955, 2544—2550.
KOCZKÁS Sándor, *A külváros epikusa*, Kortárs, 1959, 705—712.
NÉMETH László, *Népi író* (1943) = N. L., *Két nemzedék*, Bp., Magvető—Szépirodalmi, 1970, 681—704.
SŐNI Pál, *Nagy István*, Bukarest, Kriterion, 1977.

Méliusz József:
ILIA Mihály, *Méliusz: Város a ködben*, Tiszatáj, 1969, 962—963.
POMOGÁTS Béla, *Valóság és ábrázolás*, Tiszatáj, 1970, 573—757.
SZÁVAI Géza, *Helyzettudat és irodalom*, Kolozsvár-Napoca, Dacia, 1980.

Szabédi László:
FÖLDES László, *Szabédi László költői útja*, Igaz Szó, 1956/I, 685—712, 855—870; II, 992—1007.
KÁNTOR Lajos, *Szabédi és a demokrácia* = K. L., *Itt valami más van. Erdélyi Krónika, 1991—1959*, Bp., Héttorony, (1993), 150—182.
MIKÓ Imre, *Szabédi, amikor még Székelynek hívták* = M. I., *Akik előttem jártak*, Bukarest, Kriterion, 1976, 185—195.

Asztalos István:
BALOGH László, *Asztalos István*, Bp., Akadémiai, 1969.
IZSÁK József, *Asztalos István*, Bukarest, Irodalmi Könyvkiadó, 1969.
SÜTŐ András, *Anyajegyes irodalom* = S. A., *Istenek és falovacskák*, Bukarest, Kriterion, 1963, 68—82.

Kiss Jenő:
GÁLFALVI Zsolt, *Kiss Jenő költészete*, Igaz Szó, 1955/II, 74—88.
TÓTH István, *Nyitott szemmel*, Igaz Szó, 1976/8, 142—145.

Horváth István:
CZINE Mihály, *Az idő vízesése* = Cz. M., *Nép és irodalom*, Bp., 1981, II, 384—387.
GÖRÖMBEI András, *Magyarózdi toronyalja*, Alföld, 1981/4, 86—88.
POMOGÁTS Béla, *Horváth István költészete*, Alföld, 1974/3, 49—54.

Bözödi György:
BALOGH Edgár, *Bözödi Györgyről eddig és ezentúl* (1973) = B. E., *Mesterek és kortársak*, Bukarest, Kriterion, 1974, 456—468.
CZINE Mihály, *A feltámadt ember* (1983) = Cz. M., *Kisebbség és irodalom*, Bratislava-Pozsony, Madách, 1992, 219—222.
KISS Jenő, *Vonások egy arcképhez* = K. J., *Emberközelből*, Kolozsvár-Napoca, Dacia, 1979, 85—89.

Horváth Imre:
DIÓSZEGI András, *Horváth Imre miniatürjei* = D. A., *Megmozdult világban*, Bp., 1967, 263—274.
INDIG Ottó, *Csak egy versért élek. Horváth Imre költészetéről*, Kolozsvár, Dacia, 1981.
KÁNTOR Lajos, *Horváth Imre* = HORVÁTH Imre, *Versek*, Bukarest, Irodalmi Könyvkiadó, 1965, 5—56.

Szemlér Ferenc:
BEKE György, *Szemlér Ferenc* = B. Gy., *Tolmács nélkül*, Bukarest, Kriterion, 1972, 150—166.
IZSÁK József, *A költő erdélyisége*, Igaz Szó, 1971/II, 73—79.
POMOGÁTS Béla, *Szemlér Ferenc*, Üzenet, 1978/2, 117—118.

5. A romániai magyar irodalom a második világháború után. Folytonosság és újrakezdés. Az Utunk, az Igaz Szó. A Forrás nemzedékek. Útkeresések a lírában. Kányádi Sándor, Lászlóffy Aladár, Szilágyi Domokos, Farkas Árpád, Király László, Markó Béla, Szőcs Géza, Kovács András Ferenc

Kötelező olvasmány:

A tételben jelzett problémakörökben általános tájékozódás. Legalább két költő elmélyültebb ismerete két-két eredeti kötet és a vonatkozó szakirodalom alapján.

Ajánlott szakirodalom:

BERTHA Zoltán, *Gond és mű*, Bp., Széphalom Könyvműhely, 1994.

BERTHA Zoltán, GÖRÖMBEI András, *A hetvenes évek romániai magyar irodalma*, Bp., Tudományos Ismeretterjesztő Társulat, (1983).

Uők., *A romániai magyar irodalom válogatott bibliográfiája (1971—1980)*, Bp., Tudományos Ismeretterjesztő Társulat, 1983.

Erdélyi Fiatalok. Dokumentumok, viták (1930—1940), kiad. LÁSZLÓ Ferenc, CSEKE Péter, Bukarest, Kriterion, 1986.

GÁLFALVI György, *Marad a láz?*, Bukarest, Kriterion, 1977.

GÖRÖMBEI András, *Napjaink kisebbségi magyar irodalma*, Bp., Nemzeti Tankönyvkiadó, 1993.

CS. GYIMESI Éva, *Találkozás az egyszerivel*, Bukarest, Kriterion, 1978.

Uő., *Honvágy a hazában*, Bp., Pesti Szalon Könyvkiadó, 1993.

HUSZÁR Sándor, *Az író asztalánál*, Bukarest, Irodalmi Könyvkiadó, 1969.

KÁNTOR Lajos, *Birtokon belül?*, Bp., Pallas Kiadó, 1989.

KÁNTOR Lajos, LÁNG Gusztáv, *Romániai magyar irodalom 1944—1970*, Bukarest, Kriterion, 1971.

KÉZIKÖNYV 1945—1975, IV, 1982.

KISS Jenő, *Emberközelből*, Kolozsvár-Napoca, Dacia, 1987.

KÖTŐ József, *Fejezetek a romániai magyar dráma történetéből*, Kolozsvár-Napoca, Dacia, 1976.

LÁNG Gusztáv, *A jelenidő nyomában*, Bukarest, Kriterion, 1976.

POMOGÁTS Béla, *Jelenidő az erdélyi magyar irodalomban*, Bp., Magvető, 1987.

A romániai magyar nemzetiség, szerk. KOPPÁNDI Sándor, Bukarest, Kriterion, 1981.

SZAKOLCZAY Lajos, *Dunának, Oltnak*, Bp., Szépirodalmi, 1984.

Kányádi Sándor:
GÖRÖMBEI András, *Kányádi Sándor: Fekete-piros táncai*, Tiszatáj, 1979/5, 40—42; *Ua.* = G. A., *„Ki viszi át...?”*, Bp., Szépirodalmi, 1986, 347—375.
KÁNTOR Lajos, *A vers: állandó hiányértezünk ébrentartója*, Tiszatáj, 1979/5, 52—58.
MÁRKUS Béla, *Bot és batyu*, Alföld, 1979/5, 81—84.
PÉCSI Györgyi, *Olvasáspróbák*, Miskolc, Felsőmagyarország, 1994, 23—66.
SŐNI Pál, *Kányádi Sándor költői útja* = S. P., *Művek vonzása*, Bukarest, Irodalmi Könyvkiadó, 1967, 304—315.

Lászlóffy Aladár:
Lászlóffy Aladár műhelyében, Igaz Szó, 1974/4, 534—557.
SZÉLES Klára, *Szeged—Kolozsvár 1955—1992*, Bp., Pesti Szalon, 1993, 66—129.

Szilágyi Domokos:
CS. GYIMESI Éva, *Álom és értelem*, Bukarest, Kriterion, 1990.
A költő életei, szerk. KÁNTOR Lajos, Bukarest, Kriterion, 1986.
LÁSZLÓFFY Aladár, *A Reménytelen Alapvető*, Korunk, 1978/2, 97—101.
POMOGÁTS Béla, *Lázak költője. Szilágyi Domokos*, Kortárs, 1977, 1274—1277.
Visszavont remény. Szilágyi Domokos levelei Méliusz Józsefhez, Bp., Szépirodalmi, 1990.

Farkas Árpád:
CSAPODY Mikós, *„Sürgetek sajgó igéket...”. A cselekvő remény alakzatai Farkas Árpád költészetében*, Életünk, 1980, 778—788.
„Értékek bűvöletében”. Görömbei András kérdéseire válaszol Farkas Árpád, Forrás, 1980/9, 66—72.
FÉJA Géza, *Költő érkezett*, Tiszatáj, 1972/12, 38—44.
GÖRÖMBEI András, *Alagutak hóban és asszonyidőben* (1980, 1983) = G. A., *„Ki viszi át...?”*, Bp., Szépirodalmi, 1986, 398—420.

Király László:
CS. GYIMESI Éva, *Élő kariatida*, Igaz Szó, 1977, 346—352.
MARKÓ Béla, *A feltételes mód bizonyossága*, Igaz Szó, 1979/5, 441—443.
MÁRKUS Béla, *„Függesszük szemünk ő arcukra!”*, Tiszatáj, 1977/7, 78—82.

Markó Béla:
FARKAS Árpád, *Túl a mondaton*, Igaz Szó, 1974/10, 325—327.
MÓZES Attila, *Verseskönyv az értelmezés lehetőségeiről*, Igaz Szó, 1980/7, 73—78.
SZÉKELY János, *Az értelmezés kísértései*, Igaz Szó, 1977/12, 617—620.
VASY Géza, *Az életmű első fele*, Tiszatáj, 1994/6, 82—87.

Szőcs Géza:
ALFÖLDY Jenő, *A kilátótorony meg a környéke*, Tiszatáj, 1979/4, 46—49.
EGYED Péter, *A világosság erkélye és látványai*, Korunk, 1976/5, 383—387.
GÖRÖMBEI András, *Szőcs Géza: Párbaj*, Tiszatáj, 1981/6, 91—93.

Kovács András Ferenc:
GYURÁCZ Ferenc, *Tengerész Henrik intelmei*, Életünk, 1985/2, 191—192.
KULCSÁR SZABÓ Ernő, *Poesis memorie*, Kortárs, 1994/6, 70—89.
PETŐCZ András, *Négy újabb Forrás*, Alföld, 1985/7, 85—87.

6. A romániai magyar irodalom a második világháború után. Útkeresések a prózában és a drámában. Sütő András, Székely János, Szabó Gyula, Bajor Andor, Bálint Tibor, Szilágyi István

Kötelező olvasmány:
Legalább két író elmélyültebb ismerete két-két eredeti kötet és a vonatkozó szakirodalom alapján.

Ajánlott szakirodalom:
Sütő András:
CZINE Mihály, *Anyám könnyű álmot ígér. Sütő András küldetése* (1970, 1979) = Cz. M., *Nép és irodalom*, Bp., Szépirodalmi, 1981, II, 140—155.
Én maradok, másként nem tehetek. Sütő Andrással beszélget Kulcsár Katalin, Látóhatár, 1991/2, 80—92.
FARKAS Árpád, *Pusztakamarási körtevirág* (1973) = F. Á., *Asszonyidő*, Bukarest, Kriterion, 1983, 91—98.
GÖRÖMBEI András, *Sütő András*, Bp., Akadémiai, 1986.
SÜTŐ András, *Sárkány alszik veled. Beszélgetések könyve*, Bp., Szépirodalmi, 1991.

Székely János:
HAJÓS József, *Óh, ti ősszel bőven hulló levelek*, Helikon, 1992. szept. 11.

MÁRKUS Béla, *Az irgalmas sorsszerűség. Beszélgetés Székely Jánossal*, Tiszatáj, 1980/11, 40—46.
POMOGÁTS Béla, *Hitviták az etikáról*, Új Írás, 1980/5, 118—120.
SZEPESI Attila, *Székely János: Az árnyék, Soó Péter bánata*, Kortárs, 1963, 1364.
TARJÁN Tamás, *Tüzek Gyulán*, Színház, 1980/10, 21—23.

Szabó Gyula:
BARÁNSZKY-JÓB László, *Történelmi tudósítás*, Új Írás, 1979/3, 112—117.
CZINE Mihály, *Szabó Gyula: Gondos atyafiság*, Új Hang, 1956/2, 53—55.
GÖRÖMBEI András, *Sokarcú történelem* (1979) = G. A., *„Ki viszi át...?”*, Bp., Szépirodalmi, 1986, 376—397.

Bajor Andor:
ABLONCZY László, *Beszélgetés Bajor Andorral a humor méltóságáról*, Tiszatáj, 1979/11, 9—198.
Bajor Andor műhelyében, Igaz Szó, 1977/9, 252—263.
SÜTŐ András, *Kedves Bajor!*, Tiszatáj, 1980/11, 107.
SZILÁGYI Domokos, *Tücsök és bogár valamint oboa és seprű. Kritika helyett ollózás*, Korunk, 1973, 1136—1138.

Bálint Tibor:
BERTHA Zoltán, *Bálint Tibor*, Bp., Akadémiai, 1990.

Szilágyi István:
BARÁNSZKY-JÓB László, *Töprengések a regényről*, Új Írás, 1977/9, 86—95.
SZAKOLCZAY Lajos, *Kő hull apadó kútba* = Sz. L., *Dunának, Oltnak*, Bp., Szépirodalmi, 1984, 238—243.
THOMKA Beáta, *Áttetsző könyvtár*, Pécs, Jelenkor, 1993, 188—196.

7. A csehszlovákiai magyar irodalom a két világháború között. A Sarló mozgalom. A líra, a próza, a kritika művelői. Mécs László, Győry Dezső, Forbáth Imre, Fábry Zoltán

Kötelező olvasmány:
A két világháború közötti csehszlovákiai magyar irodalom általános ismerete. Egy — választott — lírikus, egy prózaíró és egy közíró elmélyültebb ismerete, két-két eredeti mű, illetve gyűjteményes kötet és a vonatkozó szakirodalom alapján.

Ajánlott szakirodalom:

BALOGH Edgár, *Hétpróba*, Bp., Szépirodalmi, 1965.
CSANDA Sándor, *Első nemzedék*, Bratislava, Madách, 1968.
Uő., *A csehszlovákiai magyar irodalom* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, IV, 1982, 19—63.
Csehszlovákiai magyar esszéírók 1918—1938, szerk. SZEBERÉNYI Zoltán, Bratislava, Madách, 1984.
Csehszlovákiai magyar esszéírók 1948—1988, szerk. SZEBERÉNYI Zoltán, Bratislava, Madách, 1988.
DUBA Gyula, *Valóság és életérzés*, Bratislava, Madách, 1972.
FÓNOD Zoltán, *Megmozdult világban*, Bratislava, Madách, 1986.
Uő., *Tegnapi önismeret*, Bratislava, Madách, 1986.
Uő., *Üzenet. A csehszlovákiai magyar irodalom*, Bp., Akadémiai, 1993.
FORBÁTH Imre, *A csehszlovákiai magyar irodalomról* (1943, 1964) = *Csehszlovákiai magyar esszéírók 1948—1988*, szerk. SZEBERÉNYI Zoltán, Bratislava, Madách, 1988, 159—167.
KOMLÓS Aladár, *Magyar költészet Szlovenszkón* (1926) = *Csehszlovákiai magyar esszéírók 1918—1938*, szerk. SZEBERÉNYI Zoltán, Bratislava, Madách, 1984, 68—71.
KONCSOL László, *Tegnapi önismeret*, Bratislava, Madách, 1986.
SZALATNAI Rezső, *Szlovenszkói magyar líra* (1936) = *Csehszlovákiai magyar esszéírók 1918—1938*, szerk. SZEBERÉNYI Zoltán, Bratislava, Madách, 1984, 119—131.
SZŐKE József, *A csehszlovákiai magyar irodalom válogatott bibliográfiája*, I—II, Bratislava, Madách, 1982, 1984.
TÓTH László, *Párhuzamok, kitérők*, Tatabánya, József Attila Megyei Könyvtár—Új Forrás, 1991.
TURCZEL Lajos, *Két korszak mezsgyéjén*, Bratislava, Tatran, 1967.
Uő., *Portrék és fejlődésképek*, Bratislava, Madách, 1977.
Uő., *Hiányzó fejezetek*, Bratislava, Madách, 1982.
Uő., *A csehszlovákiai magyar valóságirodalom* (1973) = *Csehszlovákiai magyar essszéírók 1948—1988*, szerk. SZEBERÉNYI Zoltán, Bratislava, Madách, 1988, 303—319.

Mécs László:

Mécs László-szám, Vigilia, 1941. jún.
FÁBRY Zoltán, *Vigyázzatok a nappalokra* (1966) = F. Z., *Stószi délelőttök*, Bratislava, Madách, 1968, 230—258.
RÓNAY György, *Mécs László* (1970) = MÉCS László, *Aranygyapjú. Válogatott versek*, Bp., Ecclesia, 1987[2], 7—52.

SZALATNAI Rezső, *Mécs László lírája*, Irodalmi Szemle, 1966/2, 144—149.

Győry Dezső:
CZINE Mihály, *A vox humana költője* (1971) = Cz. M., *Nép és irodalom*, Bp., Szépirodalmi, 1981, II, 192—226.
MÓRICZ Zsigmond, *Győry Dezső: Új arcú magyarok*, Nyugat, 1928/I, 384—385.
SZEBERÉNYI Zoltán, *A vox humana poétája*, Bratislava, Madách, 1973.

Forbáth Imre:
FÓNOD Zoltán, *A modern líra útkeresése Forbáth Imre költészetében* = F. Z., *Tegnapi önismeret*, Bratislava—Bp., Madách, 1986, 139—151.
ILLYÉS Gyula, *Favágók. Forbáth Imre versei* (1930) = I. Gy., *Iránytűvel,* Bp., Szépirodalmi, 1975, I, 72—76.
TŐZSÉR Árpád, *A problematikus Forbáth Imre* (1967) = *Mű és érték*, szerk. SZEBERÉNYI Zoltán, Bratislava, Madách, 1976, 178—188.

Fábry Zoltán:
BALOGH Edgár, *Mesterek és kortársak*, Bukarest, Kriterion, 1974, 235—367.
BATTA György, *Színek Fábry Zoltán portréjához*, Pozsony, Madách, 1990.
CSANDA Sándor, *Fábry Zoltán*, Pozsony, Madách, 1980.
Fábry Zoltán kortársai szemével, Pozsony, Madách, 1973.
FÓNOD Zoltán, *Megmozdult világban*, Pozsony, Madách, 1987.
KOVÁCS Győző, *Fábry Zoltán*, Bp., Magvető, 1971.
B. NAGY László, *A teremtés kezdetén*, Bp., Szépirodalmi, 1966, 268—310.
TÓTH László, *Párhuzamok, kitérők*, Tatabánya, József Attila Megyei Könyvtár—Új Forrás, 1991, 184—212.

8. A csehszlovákiai magyar irodalom a második világháború után. A „harmadvirágzás". Folyóiratok, könyvkiadók. Irodalmi szemle, Kalligram, Madách Kiadó. A „nemzetiségi regény". Dobos László, Duba Gyula, Gál Sándor, Grendel Lajos. A líra útjai. Tőzsér Árpád, Cselényi László. — Magyar irodalom Kárpátalján. A második világháború előtti előzmények. Az

indulás nehézségei. Balla László és Kovács Vilmos. A Hatodik Síp. Vári Fábián László és Balla D. Károly

Kötelező olvasmány:

A csehszlovákiai és a kárpátaljai magyar irodalom második világháború utáni útjának vázlatos ismerete. Egy költő és egy prózaíró elmélyültebb ismerete két-két eredeti mű és a vonatkozó szakirodalom alapján.

Ajánlott szakirodalom:

ALABÁN Ferenc, *Irodalomközelben*, Nyitra, Nyitrai Pedagógiai Főiskola, 1992.

CZINE Mihály, *„Harmadvirágzás”* (1971) = Cz. M., *Nép és irodalom*, Bp., Szépirodalmi, 1981, II, 161—184.

CSANDA Sándor, *Első nemzedék*, Bratislava, Madách, 1968.

Uő., *Szülőföldünk régebbi irodalmi hagyományai*, Bratislava, Madách, 1986.

Csehszlovákiai magyar esszéírók 1948—1988, Bratislava, Madách, 1988.

DOBOS László, *Gondok könyve*, Bratislava, Madách, 1983.

DUBA Gyula, *Valóság és életérzés*, Bratislava, Madách, 1962.

FÁBRY Zoltán, *Harmadvirágzás*, Bratislava, Szlovák Szépirodalmi Könyvkiadó, 1963.

Uő., *Stószi délelőttök*, Bratislava, Madách, 1968.

FÓNOD Zoltán, *Üzenet. A csehszlovákiai magyar irodalom*, Bp., Akadémiai, 1993.

GÖRÖMBEI András, *A csehszlovákiai magyar irodalom 1945—1980*, Bp., Akadémiai, 1982.

GYÖNYÖR József, *Államalkotó nemzetiségek*, Bratislava, Madách, 1989.

JANICS Kálmán, *A hontalanság évei*, Bern, Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem, 1980.

KÉZIKÖNYV 1945—1975, IV, 1982.

KONCSOL László, *Kísérletek és elemzések*, Bratislava, Madách, 1978.

Uő., *Ívek és pályák*, Bratislava, Madách, 1981.

Uő., *Nemzedékem útjain*, Bratislava, Madách, 1988.

Mű és érték. A csehszlovákiai magyar kritika 25 éve, vál. SZEBERÉNYI Zoltán, Bratislava, Madách, 1976.

SZŐKE József, *A csehszlovákiai magyar irodalom válogatott bibliográfiája*, I—II, Bratislava, Madách, 1982, 1984.

TOLVAJ Bertalan, *Az irodalom vonzásában*, Pozsony—Bp., Madách—Szépirodalmi, 1977.

TÓTH László, *Vita és vallomás. Beszélgetések szlovákiai magyar írókkal*, Bratislava, Madách, 1981.

Uő., *Párhuzamok, kitérők*, Tatabánya, József Attila Megyei Könyvtár—Új Forrás, 1991.
TŐZSÉR Árpád, *Szavak barlangjában*, Bratislava, Madách, 1980.
TURCZEL Lajos, *Két korszak mezsgyéjén*, Bratislava, Tatran, 1967.
Uő., *Tanulmányok és emlékezések*, Bratislava, Madách, 1987.

Dobos László:
CZINE Mihály, *Otthonépítő elszántság* (1977) = Cz. M., *Nép és irodalom*, Bp., Szépirodalmi, 1981, II, 380—384.
Uő., *Felkötött szablyával* (1980) = Cz. M., *Kisebbség és irodalom*, Bratislava-Pozsony, Madách, 1992, 75—79.
FÁBRY Zoltán, *Dobos László: Messze voltak a csillagok*, Irodalmi Szemle, 1965, 537—542.
GÖRÖMBEI András, *A csehszlovákiai magyar irodalom 1945—1975*, Bp., Akadémiai, 181—185, 252—268, 418—419.

Duba Gyula:
GÖRÖMBEI András, *A csehszlovákiai magyar irodalom 1945—1980*, Bp., Akadémiai, 1982, 268—301.
KONCSOL László, *Nemzedékem útjain*, Pozsony, Madách, 1988, 285—296.

Gál Sándor:
ALABÁN Ferenc, *Irodalomközelben*, Nyitra, Nyitrai Pedagógiai Főiskola, 1992, 38—47.
GÖRÖMBEI András, *A csehszlovákiai magyar irodalom 1945—1980*, Bp., Akadémiai, 1982, 175—177, 343—354, 427—428.
SZAKOLCZAY Lajos, *Dunának, Oltnak*, Bp., Szépirodalmi, 1984, 206—237.
TÓTH László, *Vita és vallomás*, Pozsony, Madách, 1981, 204—228.

Grendel Lajos:
GÖRÖMBEI András, *A csehszlovákiai magyar irodalom 1945—1980*, Bp., Akadémiai, 1982, 421—422.
SZEGEDY-MASZÁK Mihály, *Egy kisebbség fájdalmas önvizsgálata*, Mozgó Világ, 1983/5, 90—92.
SZIRÁK Péter, *Grendel Lajos*, Pozsony, Kalligram, 1995.
TŐZSÉR Árpád, *Jelentések egy (létre) nyitott műről*, Tiszatáj, 1991/5, 36—49.

Tőzsér Árpád:
ALABÁN Ferenc, *A léttapasztalat költői expresszivitása* = A. F., *Irodalomközelben*, Nyitra, Nyitrai Pedagógiai Főiskola, 1993, 17—37.
GÖRÖMBEI András, *A csehszlovákiai magyar irodalom 1945—1975*, Bp., Akadémiai, 1982, 268—301.
KONCSOL László, *Tőzsér Árpád: Férfikor* = K. L., *Kísérletek és elemzések*, Bratislava, Madách, 1978, 50—59.
TÓTH László, *Tőzsér Árpád* = T. L., *Vita és vallomás*, Bratislava, Madách, 1981, 204—228.

Cselényi László:
FÓNOD Zoltán, *A líra ébresztése = Mű és érték*, szerk. SZEBERÉNYI Zoltán, Bratislava, Madách, 1976, 168—172.
GÖRÖMBEI András, *A csehszlovákiai magyar irodalom 1945—1970*, Bp., Akadémiai, 1982, 28—31, 365—370.
KONCSOL László, *Cselényi László új versei elé* = K. L., *Nemzedékem útjain*, Bratislava, Madách, 1988.
TÓTH László, *Cselényi László* (1978) = T. L., *Vita és vallomás*, Bratislava, Madách, 1981, 16—44.

A kárpátaljai magyar irodalom:
BALLA Gyula, *A kárpátukrajnai magyar irodalom szociográfiai kezdeményei*, Forrás, 1975/9, 89—90.
S. BENEDEK András, KOVÁCS Vilmos, *A Kárpát-ukrajnai magyar irodalom* = KÉZIKÖNYV 1945—1975, IV, 1982, 159—173.
CZINE Mihály, *A kárpátaljai magyar irodalom* (1990) = Cz. M., *Kisebbség és irodalom*, Bratislava-Pozsony, Madách, 1992, 103—123.
GORTVAY Erzsébet, *Ezer évig nem volt itt semmi?*, Ungvár—Bp., Intermix, 1993.
GÖRÖMBEI András, *A kárpátaljai magyar irodalom kezdetei* = G. A., *Napjaink kisebbségi magyar irodalma*, Bp., Nemzeti Tankönyvkiadó, 1993, 311—331.
Petro LIZANEC, GORTVAY Erzsébet, VASZÓCSIK Vera, *A Kárpátontúli magyar nyelvű irodalom antológiája (1945—1985). Sugaras utakon*, Uzshorod, Kárpáti Kiadó, 1985.
PÁL György, *A magyar irodalom Kárpátalján (1945—1990)*, Nyíregyháza, Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár, 1990.
M. TAKÁCS Lajos, *Résnyire nyílt ajtók*, Debrecen—Ungvár, 1991.
VÁRADI-STERNBERG János, *Utak, találkozások, emberek*, Uzsgorod—Bp., Kárpát—Gondolat, 1974.

Balla László:

PÁL György, *Balla László* = P. Gy., *A magyar irodalom Kárpátalján 1945—1990*, Nyíregyháza, Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár, 1990, 93—132.

SZAKOLCZAY Lajos, *Két portré. Balla László, Kovács Vilmos*, Tiszatáj, 1969/2, 129—131.

Kovács Vilmos:

SZAKOLCZAY Lajos, *Két portré. Balla László, Kovács Vilmos*, Tiszatáj, 1969/2, 129—131.

M. TAKÁCS Lajos, *„Szép termet, piros öklű plakátok vigyáztak". Dokumentumok Kovács Vilmosról* = M. T. L., *Résnyire nyitott ajtók*, Debrecen—Ungvár, 1991.

TAMÁS Menyhért, *Gyorsfénykép Kovács Vilmosról*, Népszava, 1969. júl. 29.

Vári Fábián László:

BAGU Tamás, *Kincsekkel ringó bölcsők*, Kárpátalja, 1993. máj. 28.

GYÖRKE László, *Mi történt azóta? Interjú Vári Fábián Lászlóval*, Hatodik Síp, 1989. aug.

Balla D. Károly:

PÁL György, *Balla D. Károly versei*, Szabolcs-Szatmári Szemle, 1986/1.

SÁNDOR László, *Álmodj zenét. Balla D. Károly versei*, Magyar Nemzet, 1979. szept. 23.

9. A jugoszláviai magyar irodalom alakulása. A Kalangya körül. Csuka Zoltán, Szenteleky Kornél, Szirmai Károly, Majtényi Mihály, Herceg János. A jugoszláviai magyar irodalomszemlélet alakítói: Sinkó Ervin. Az 1950-es nemzedék: Fehér Ferenc, Ács Károly. Az Új Symposion útja. Új avantgárd és posztmodern. Tolnai Ottó, Gion Nándor, Sziveri János. Magányos utakon: Csépe Imre, Varga Zoltán. A Híd és az Üzenet. Magyar irodalom Szlovéniában. A Murataj. Szunyogh Sándor, Bence Lajos

Kötelező olvasmány:

Tájékozódás a jugoszláviai és a szlovéniai magyar irodalom kérdéseiben. Egy két világháború közötti és egy második világháború utáni író elmélyültebb ismerete legalább két-két eredeti, ill. gyűjteményes kötet és a vonatkozó szakirodalom alapján.

Ajánlott szakirodalom:

BORI Imre, *A jugoszláviai magyar irodalom története 1918-tól 1941-ig*, Novi Sad, Forum, 1968.
Uő., *A jugoszláviai magyar irodalom rövid története*, Novi Sad, Forum, 1993.
BOSNYÁK István, *Mű és magatartás*, Újvidék, Forum, 1987.
CZINE Mihály, *Vajdasági ég alatt* (1973) = Cz. M., *Nép és irodalom*, Bp., Szépirodalmi, 1981, II, 239—255.
DÉR Zoltán, *Szembesülések*, Szabadka, Életjel, 1979.
FEHÉR Ferenc, *Egyazon ég alatt*, Újvidék, Forum, 1984.
HERCEG János, *Két világ*, Újvidék, Forum, 1972.
HORNYIK Miklós, *Beszélgetés írókkal*, Újvidék, Forum, 1982.
MAJTÉNYI Mihály, *A magunk nyomában. Emlékezések, írói arcképek*, Novi Sad, Forum, 1961.
Uő., *Szikra és hamu. Emlékezések, írói arcképek*, Novi Sad, Forum, 1963.
SZELI István, *Történő történelem*, Újvidék, Forum, 1981.
SZENTELEKY Kornél *Válogatott írásai. Ugartörés*, vál. HERCEG János, Újvidék, Forum, 1963.
VAJDA Gábor, *Források és partok*, Újvidék, Forum, 1983.
VÉGEL László, *A vers kihívása. Esszék jugoszláviai magyar költőkről*, Újvidék, Forum, 1975.

Csuka Zoltán:

CZINE Mihály, *Csuka Zoltán munkássága* (1975) = Cz. M., *Nép és irodalom*, Bp., Szépirodalmi, 1981, II, 256—288.
HARMAT Béla, *Csuka Zoltán bibliográfiája*, Szentendre, Pest Megyei Művelődési Központ és Könyvtár, 1982.
SZENTELEKY Kornél, *Tűzharang. Csuka Zoltán versei* (1933) = Sz. K. *Válogatott írásai. Ugartörés*, Újvidék, Forum, 1963, 78—84.

Szenteleky Kornél:

BORI Imre, *Szenteleky Kornél*, Újvidék, Forum, 1994.
NÉMETH László, *Látogatás Szenteleky Kornélnál* (1933) = N. L., *Kiadatlan tanulmányok*, Bp., Magvető, 1968, I, 374—377.
SZENTELEKY Kornél *Irodalmi levelei 1927—1922*, Zombor—Bp., 1943.

Majtényi Mihály:

JUHÁSZ Géza, *Majtényi Mihály*, Újvidék, Forum, 1978.

Herceg János:

CZINE Mihály, *Szívósság és hűség* (1979) = Cz. M., *Nép és irodalom*, Bp., Szépirodalmi, 1981, II, 289—295.

DÉR Zoltán, *Herceg János* = D. Z., *Szembesülések*, Szabadka, Életjel, 1979, 44—63.
NÉMETH László, *Herceg János: Viharban* (1933) = N. L., *Két nemzedék*, Bp., Szépirodalmi—Magvető, 1970, 478—479.
TOLDI Éva, *Herceg János*, Újvidék, Forum, 1993.

Sinkó Ervin:
BORI Imre, *Sinkó Ervin*, Újvidék, Forum, 1981.
BOSNYÁK István, *Nehéz honfoglalás*, Új Symposion, 83. sz., 106—131.
KOMLÓS Aladár, *Sinkó Ervin: Epikurosz hervadt kertje*, Alföld, 1965/12, 79—81.
SÜKÖSD Mihály, *Sinkó Ervin. Értelmiségi a forradalomban, forradalom az értelmiségben* (1975) = S. M., *Közelítések*, Bp., Szépirodalmi, 1979.
SZELI István, *Sinkó Ervin* = Sz. I., *Utak egymás felé*, Újvidék, Forum, 1969, 251—354.

Fehér Ferenc:
BORI Imre, *Fehér Ferenc*, Újvidék, Forum, 1978.
Búcsú Fehér Ferenctől, Üzenet, 1989. okt.
KOVÁCS Kálmán, *Fehér Ferenc költészete* (1966) = K. K., *Eszmék és irodalom*, Bp., Szépirodalmi, 1966, 364—387.

Ács Károly:
VAJDA Gábor, *Ács Károly*, Újvidék, Forum, 1984.

Tolnai Ottó:
THOMKA Beáta, *Tolnai Ottó*, Pozsony, Kalligram, 1994.

Gion Nándor:
FÉJA Géza, *Törzsek, hajtások*, Bp., Szépirodalmi, 1978, 208—221.
Kimeríthetetlen forrás. Gion Nándor válaszol Görömbei András kérdéseire, Forrás, 1981/5, 66—75; *Ua.* = F. G., *Kérdések és válaszok*, Lakitelek, Antológia, 1994, 202—220.
MÁRKUS Béla, *Jelkép és valóság*, Alföld, 1974/7, 66—71.
TAKÁCS Ferenc, *Vér, vers és arany*, Kortárs, 1992/2, 104—106.

Sziveri János:
KERESZTÚRY Tibor, *Félterpeszben*, Bp., Magvető, 1991, 91—112.
MARNO János, *Sziveri János újabb könyveiről*, Alföld, 1989/11, 78—81.
THOMKA Beáta, *Áttetsző könyvtár*, Pécs, Jelenkor, 1993, 114—144.

Csépe Imre:
CZINE Mihály, *Csépe Imre világa*, Kortárs, 1986/5, 103—123.
Csépe Imre emlékezete, kiad. CSORDÁS Mihály, Újvidék, Forum, 1984.

Varga Zoltán:
BÉLAVÁRI Zoltán, *Intellektuális parabolák*, Híd, 1972, 449—452.
BORI Imre, *Varga Zoltán* = B. I., *Irodalmunk évszázadai*, Novi Sad, Forum, 1975, 250—253.
HORNYIK Miklós, *Egy irányregény a javából*, Híd, 1967, 225—228.

Magyar irodalom Szlovéniában:
BENCE Lajos, *Írott szóval a megmaradásért*, Lendva-Lendava, 1994.
Tanulmányok a szlovéniai magyarság köréből, szerk. GRÁFIK István, Bp., Teleky László Alapítvány, 1994.
Tanulmányok, cikkek a szlovéniai magyar irodalomról, szerk. SZUNYOGH Sándor, Lendva, 1991.

Bence Lajos:
GYURÁCZ Ferenc, *„Félelmen túli világ" = Tanulmányok, cikkek a szlovéniai irodalomról*, szerk. SZUNYOGH Sándor, Lendva, 1991, 91—92.
LÁNG Gusztáv, *Öndefiníciók* (1990) = *Uo.*, 87—90.
VARGA József, *Bence Lajos: Létlelet* = *Uo.*, 93—96.

Szunyogh Sándor:
BENCE Lajos, *Szunyogh Sándor* = B. L., *Írott szóval a megmaradásért*, Lendva-Lendava, 1994, 96—97.
BORI Imre, *Két költő. Csörgics József és Szunyogh Sándor = Tanulmányok, cikkek a szlovéniai magyar irodalomról*, szerk. SZUNYOGH Sándor, Lendva, 1991, 81—83.
FEKETE J. József, *Minimalista líra* (1985) = *Uo.*, 75—78.
KERESZTES Szilvia, *Hű krónikása a kornak* (1985) = *Uo.*, 72—74.
VARGA Zoltán, *Versek magyarul, Szlovéniából* (1985) = *Uo.*, 79—80.

10. Emigrációs irodalom — nyugati magyar irodalom. A nyugati magyar irodalmi élet. Folyóiratok, kiadók, irodalmi társaságok. Ahogy Lehet, Látóhatár, Katolikus Szemle, Irodalmi Újság, Magyar Műhely, Ötágú Síp, Itt — Ott, Szivárvány. Mikes Kelemen Kör, Szepsi Csombor Kör, Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem, Magyar Baráti Közösség, Magyar Öregdiák Szövetség Bessenyei Köre. Írók az emigrációban. Írók nyugaton. Zilahy Lajos, Wass Albert, Faludy György, Kerecsendi Kiss Márton, Határ Győző,

Fáy Ferenc, Tűz Tamás, Domahidy András, Horváth Elemér, Bakucz József, Kibédi Varga Áron, Thinsz Géza, Nagy Pál, Ferdinándy György, Monoszlóy Dezső

Kötelező olvasmány:

Általános kép a nyugati magyar irodalom nemzedékeinek a legjelentősebbjeiről. Egy költő és egy prózaíró elmélyültebb ismerete itthon is elérhető könyveik, illetve a különböző antológiák és a vonatkozó szakirodalom alapján.

Ajánlott szakirodalom:

BÉLÁDI Miklós, POMOGÁTS Béla, RÓNAY László, *A nyugati magyar irodalom*, KÉZIKÖNYV 1945—1975, IV, 1982, 323—445.

Uők., *A nyugati magyar irodalom 1945 után*, Bp., Gondolat, 1986.

BORBÁNDI Gyula, *A magyar emigráció életrajza 1945—1985*, Bern, Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem, 1985.

Uő., *Nyugati magyar irodalmi lexikon és bibliográfia*, Bp., Hitel, 1992.

A magyar emigráns irodalom lexikona, összeáll. NAGY Csaba, Bp., Petőfi Irodalmi Múzeum, I—II, 1990, 1992.

NAGY Károly, *Magyar szigetvilágban ma és holnap*, New York, Püski, 1984.

Nyugati magyar esszéírók antológiája, vál., szerk. BORBÁNDI Gyula, Bern, Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem, 1986.

Nyugati magyar tanulmányírók antológiája, vál., szerk. BORBÁNDI Gyula, Bern, Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem, 1987.

Zilahy Lajos:

HEGEDŰS Géza, *Zilahy Lajos arculatai*, Délsziget, 1991/20, 11—15.

ILLÉS Endre, *Sárguló fényképek*, Kortárs, 1971, 1037—1039.

MÁRKUS Béla, *Szibériai garnizonok, lágerek népe*, Tiszatáj, 1982/3, 38—50.

OSVÁTH Béla, *A Zilahy legenda*, Kritika, 1964/7, 24—32.

SIKLÓS János, *Zilahy Lajos utolsó évei*, Bp., Népszava, 1986.

Wass Albert:

DUNAI Ákos, *Wass Albert hazatér*, Délsziget, 1989/15, 5—8.

Uő., *Látogatóban gróf Wass Albertnél* = D. Á., *Magyar főnemesek az emigrációban*, Katolikus Magyarok Vasárnapja, Youngstown, Ohio, 1993, 71—92.

Faludy György:
BÉLÁDI Miklós, POMOGÁTS Béla, RÓNAY László, *A nyugati magyar irodalom 1945 után*, Bp., Gondolat, 1986, 143—156.

Határ Győző:
BÉLÁDI Miklós, *Jegyzet négy költőről*, Alföld, 1981/8, 29—30.
G. KOMORÓCZY Emőke, *Felvonásvég a világszínpadon. Vezérlő kalauz Határ Győző bölcseleti munkáihoz*, Bp., Stádium, 1994.
MONOSZLÓY Dezső, *Határ Győző költészete*, Új Látóhatár, 1972, 68—71.
POMOGÁTS Béla, *Egy nyugaton élő magyar költőről*, Forrás, 1972/4, 84—86.
RÓNAY László, *Nyugati magyar költők*, Vigilia, 1984/3, 196—200.

Fáy Ferenc:
ABAFFY László, *Pécel és Toronto közt*, Új Látóhatár, 1969, 176—178.
HEGYI Béla, *Fáy Ferenc* = H. B., *Alkotó időszakok*, Bp., Magvető, 1982, 464—501.
RÓNAY László, *Magyar költők nyugaton*, Vigilia, 1982, 38—43.

Tűz Tamás:
FÁY Ferenc, *Elmélkedés egy könyv felett*, Katolikus Szemle, 1973, 320—323.
RÓNAY László, *Tűz Tamás versei*, Műhely, 1980/2, 43—45.
SZAKOLCZAY Lajos, *Tűz Tamás költészete* = Sz. L., *Dunának, Oltnak*, Bp., Szépirodalmi, 1984, 415—424.

Domahidy András:
CZIGÁNY Magda, *Kezdetben volt a kert...*, Új Látóhatár, 1973, 72—75.
FERDINÁNDY György, *A harmónia ára*, Új Látóhatár, 1980, 108—110.
NAGY Péter, *A borostyán szépsége. Domahidy András regényeiről*, Kortárs, 1980, 1117—1121.
TÓTH László, *Egy díjnyertes regény*, Katolikus Szemle, 1969, 276—278.

Horváth Elemér:
BAKUCZ József, *Kötéltánc, szirének, hajó*, Magyar Műhely, 1977/12, 48—62.
BÉLÁDI Miklós, *Jegyzet három költőhöz*, Alföld, 1979/5, 47—48.
POMOGÁTS Béla, *Magyar költők nyugaton*, Jelenkor, 1981/1, 91—96.
RÓNAY László, *Magyar költő nyugaton*, Vigilia, 1983, 532—537.

Bakucz József:
BÉLÁDI Miklós, *Jegyzet négy költőről*, Alföld, 1981/8, 29—30.
KARÁTSONY Endre, *A magyarság mélységeiből*, Magyar Műhely, 1977/51, 55—62.
POMOGÁTS Béla, *Az intellektuális tárgyiasságtól a mitologizmusig*, Műhely, 1989/4, 58—61.

Kibédi Varga Áron:
APOSTOL András, *„Itt mindenki magyarul beszél”*, Magyar Hírek, 1980/17—18.
LŐRINCZ Pál (NAGY Pál), *A szójáték művészete*, Magyar Műhely, 1968/5, 52—54.
VATAI László, *Teremtő délibáb*, Új Látóhatár, 1968, 1979, 1984.

Nagy Pál:
FÉJA Géza, *Nagy Pál: Reménység, hosszú évek*, Élet és Irodalom, 1965/52.
POMOGÁTS Béla, *A szótól a szövegig. Három Magyar Műhely kötet*, Jelenkor, 1979, 533—559.

Ferdinándy György:
POMOGÁTS Béla, *Magyar Odisszeuszok. A nyugati magyar elbeszélő irodalom második nemzedéke*, Jelenkor, 1981, 707—712.
SÁRKÖZI Mátyás, *Fogyó emlékek*, Új Látóhatár, 1966, 591—592.
ZALÁN Tibor, *Külföldi magyar könyvek*, Életünk, 1982, 1005—1056.

Monoszlóy Dezső:
OLTYÁN Béla, *Monoszlóy Dezső*, Kortárs, 1969/3, 495—496.
SZABÓ Ferenc, *Egy sors képlete*, Katolikus Szemle, 1976, 374—376.

TANÁRKÉPZÉS

Azok a hallgatók, akik a magyar nyelv és irodalom szakos bölcsészdiplomával párhuzamosan magyar nyelv és irodalom szakos középiskolai tanári oklevelet is kívánnak szerezni, a Nyelvészeti Tanszékcsoport, továbbá a Neveléstudományi Tanszék, a Pszichológiai Tanszékcsoport és más tanszékek tanegységeit végezve részt vesznek az Irodalomtudományi Módszertani Szakcsoport által meghirdetett órákon is. Ezen stúdiumok egyik része információkat kínál az irodalomtanítás külföldi és itthoni törekvéseiről, a különböző iskolaformákban, irodalomtanítás-programokban végzendő munkákról, a skandináv országokban és Angliában népszerű „educational drama" („creative drama"), az ezredvégen különösen fontos „mozgóképolvasás" és az irodalomtanítás lehetséges kapcsolódási pontjairól, továbbá a műalkotásról mint „terápiás" eszközről.

A meghirdetett tanegységek másik csoportja gyakorlati ismereteket ajánl, lehetőséget teremt továbbá arra, hogy bárki megismerkedjék egy-egy irodalomtanítási program révén a helyi tantervkészítés és a tanítás mindennapi problémáival, beleértve a tanítás kipróbálását is. A stúdiumok harmadik csoportja, mindenekelőtt az MR-292, *Az irodalomtanítás elmélete* elnevezésű tanegység, a tanulmányok során összegyűjtött tudás célirányos transzformációjában szeretne segítséget adni.

Az alábbi tanegységeket ajánljuk:

Nem kötelező szakszemináriumok az első két-három félévben:

MR-390.36 Tanulási és tanítási motivációk a magyarórán (2 óra gyak.) Cserhalmi Zsuzsa egy. adj.

MR-390.37 Tanulás- és tanításszervezés a Zsolnai-programban (2 óra gyak.) Zsolnai Józsefné mb. ea.

Nem kötelező szakszemináriumok a tanulmányok egész időtartamára:

MR-390.35 Strukturalista elemzés lehetőségei a középiskolában (2 óra gyak.) Csikesz Erzsébet mb. ea.

MR-390.37 Tanulás- és tanításszervezés a Zsolnai-programban (2 óra gyak.) Zsolnai Józsefné mb. ea.

MR-390.38 Dramatikus játék, drámaelemzés az irodalomórán (2 óra gyak.) Gabnai Katalin mb. ea.

MR-390.39 Szövegmondás a magyarórán (2 óra gyak.) Havas Judit mb. ea.

Az MR-292. sz. tanegységgel párhuzamosan vagy annak megszerzése után ajánlott szakszemináriumok:

MR-390.40 Modellszerű irodalomtanítás a hatosztályos gimnáziumban (2 óra gyak.) Arató László mb. ea., Pála Károly mb. ea.

MR-390.41 Mű- vagy gyermekközpontú irodalomtanítás hazai és nemzetközi viszonylatban (2 óra gyak.) Spira Veronika mb. ea.

MR-390.42 Emberi erőforrások fejlesztése. Irodalmi képzési program a világbanki projekt iskoláiban (2 óra gyak.) Forgács Anna mb. ea.

MR-390.43 Műfajelméleti alapozású irodalomtanítás a gimnáziumban (2 óra gyak.) Csíkvári Gábor mb. ea.

MR-390.44 Műalkotás mint terápiás eszköz (2 óra gyak.) Hász Erzsébet mb. ea.

Az MR-151—153, 161, 254, 262—265, 270—273, 276—279, 281—286 tanegység teljesítése után vehető fel az MR-292 *Az irodalomtanítás elmélete* elnevezésű tanegység.

MR-292
AZ IRODALOMTANÍTÁS ELMÉLETE

A folyamatos „szemináriumi" munkát és a félév végén az alább következő témakörök meghatározott részéből külön beszámolót kívánó tanegység egyszerre szeretne „elméleti" és „gyakorlati" ismereteket nyújtani. Összefoglalja az irodalomtanítás általános kérdéseit és a gyakorlóiskolai tanítás megkezdéséhez szükséges tudnivalókat: szól a tanterv- és óravázlat-készítésről, az irodalomóra megszervezésének és vezetésének tudnivalóiról, az iskolai munka területeiről. Ugyanakkor közös gondolkodásra is invitál. Demonstrálni szeretné, milyen irodalomtudományi, irodalomtörténeti, szociálpszichológiai, pedagógiai és egyéb szempontok érvényesülhetnek a tananyag megválasztásában, az anyag megszerkesztésében, hogyan lehet — esetleg ugyanazt a művet — tanítani az explication de texte módszerével, strukturalista elemzéssel, értékanalízissel, a hermeneutikai megközelítéssel vagy más eljárásokkal.

TÉMAKÖRÖK

1. *Az „irodalom” tantárgy kialakulásának történeti folyamata. Kísérletek a mai irodalomtanításban: Zsolnai-, Bánréti-, Kelemen-, ELTE és egyéb programok. Irodalomtanítás a 8+4, 4+8, 6+6 osztályos oktatási formában*
2. *Központi tanterv, helyi tanterv, egyéni tanítási program. Az irodalomtanítás „tantárgy feletti” céljai*
3. *A szaktudományi-, a pedagógiai- és a módszertani réteg az irodalomórán. Az irodalomtanár személyisége*
4. *Az általános és középiskolai irodalomtanítás egyező és eltérő vonásai. A Családi kör tanításának variációi az általános iskolában*
5. *A középiskolai bevezető szakasz és a tanulmányokat lezáró összefoglaló szakasz tervezése*
6. *Egy műnem tanításának terve a középiskolában: drámavariációk. Az Antigoné tanításának tervezése*
7. *Az Ómagyar Mária-siralom tanításának lehetséges variációi*
8. *Az iskolai verselemzés főbb módszertani lehetőségei: az explication de texte, a strukturalista elemzés, a történeti elv érvényesítése, az értékelemzés, a hermeneutikai eljárás stb.*
9. *Az írásbeli dolgozatok tervezésének, megvalósításának, ellenőrzésének, javításának módszertani problémái*
10. *Egy életmű tanításának irodalomtörténeti, poétikai, pedagógiai problémái*
11. *Az irodalomtanítás sajátos módszerei: a tanári előadás, a beszélgetés, a vita, a tankönyvekkel való önálló munka stb. A szemléltetés lehetőségei az Ady-életmű tanítása során*
12. *A gimnáziumi irodalomóra irodalomtudományi, pedagógiai, pszichológiai problémái. Óratípusok az irodalomoktatásban*
13. *Az ismeretek megszilárdításának módszerei: a gyakorlás, az ismétlés, az összefoglalás. A lehetőségek demonstrációja a Nyugat egyik nemzedékének tanításakor szervezhető órákon*
14. *Az irodalom- és nyelvtanítás kapcsolata*
15. *Az irodalomóra előkészítése és tervezése. A folyamat bemutatása egy Tolsztoj-, Thomas Mann-, Apollinaire-, Franz Kafka-óra esetében*
16. *Az ellenőrzés és értékelés lehetőségei az irodalomórán. A módszerek alkalmazásának lehetőségei a József Attila életmű tanításában*

17. *A modern költemény tanításának speciális problémái egy Weöres Sándor, Juhász Ferenc, Nagy László, Pilinszky János vagy más vers esetében*
18. *A házi olvasmányok feldolgozásának módszertani problémái. A nagyprózai alkotások elemzésének lehetőségei. Móricz Zsigmond, Németh László, Ottlik Géza vagy Sütő András tanításának tervezése*
19. *Az irodalmi sajtó szerepe az irodalomoktatásban. A legfrissebb irodalom tanításának irodalomtörténeti, irodalomelméleti és pedagógiai problémái*
20. *Filmolvasás és dramatikus játék az irodalomórán. Az egyik folyamat szervezésének, tervezésének, megvalósításának elméleti és gyakorlati problémái*

OLVASMÁNYOK

Kötelező szakirodalom:

Irodalomtanítás, szerk. SIPOS Lajos, Bp., 1994, I—II.

Ajánlott szakirodalom:

BABITS Mihály, *Irodalmi nevelés* = B. M., *Esszék, tanulmányok*, Bp., 1978, I, 87—99.

BALASSA Péter, *Hiába: valóság*, Bp., 1989.

Irodalomtanítás Belgiumban, Franciaországban, Hollandiában, Olaszországban, Portugáliában, a Szovjetunióban és Magyarországon, szerk. SIPOS Lajos, Bp., 1991.

KELEMEN Péter, *Képességfejlesztő irodalomtanítás*, Bp., 1988.

KIRÁLY István, *Az irodalomtanár munkájáról* = K. I., *Irodalom és társadalom*, Bp., 1976, 485—492.

KULCSÁR SZABÓ Ernő, *Az új kritika dilemmái*, Bp., 1994.

Műelemzés — műértés, szerk. SIPOS Lajos, Bp., 1990.

POSZLER György, *Az irodalomvizsgálat lehetőségei*, Magyartanítás, 1983/4—5—6; 1984/1—2—3.

SPIRA Veronika, *Az irodalomtanár személyisége*, Magyartanítás, 1989/1—3.

Tankönyvháború, szerk. PÁLA Károly, Bp., 1991.

Tantervek és programok a magyar nyelv és irodalom tanításához, szerk. SIPOS Lajos, Bp., 1991.

ZSOLNAI József, *A tanulás tervezése és irányítása a nyelvi és irodalmi kommunikációs nevelési programban*, Bp., 1986.

A gyakorlóiskolai munkára a tanárképzés meghatározott általános tanegységei, valamint a nyelvészeti tanszékcsoport által megjelölt tanegységek, továbbá az MR-292-es tanegység teljesítése után lehet jelentkezni.

Az ókori Gallia kihajtható térképe C. Julius Caesar emlékiratainak (*Commentarii de bello Gallico et civili*) Kovács Pál (1808—1886) által gondozott, 1831. évi pozsonyi kiadásából. A kötet V. Kovács Sándor hagyatékából került a Magyar Irodalomtörténeti Intézet könyvtárába

A MAGYAR IRODALOMTÖRTÉNETI INTÉZETBEN MEGHIRDETETT ÖNÁLLÓ PROGRAMOK

ALKALMAZOTT IRODALOMTUDOMÁNY PROGRAM
PROGRAMGAZDA: SZABÓ B. ISTVÁN ADJ.

A magyar irodalom szakos képzés két fő célterülete, a tudós- és tanárképzés mellett a valóságban mindig létezett és ma is létezik egy harmadik: a megszerzett irodalomismeretet a kulturális—irodalmi műhelyek gyakorlati munkájában alkalmazó irodalmároké. Tapasztalatok szerint a magyar szakot végzők hozzávetőleg hasonló számban fognak ilyen munkahelyeken dolgozni, mint tanári vagy tudományos pályán. A Magyar Irodalomtörténeti Intézet teljeskörű szakmai képzés megvalósítására törrekedve — a posztgraduális doktoriskolával és az irodalomelméleti önálló programmal egyidejűleg — elindította az alkalmazott irodalomtudomány rendszerezett oktatását is.

A program tanegységeit az intézet azon oktatói, akik egyszemélyben tudósok, tanárok és gyakorlati irodalmárok (szerkesztők, kiadók, lektorok, dramaturgok), valamint megbízott előadóként irodalmi—kulturális műhelyek (könyvkiadók, folyóiratok, lapok, színházak, rádió, tv, irodalmi múzeum) tekintélyes, gyakorló szakemberei vezetik. Ezek a műhelyek a program keretében a hallgatók számára gyakorlati tapasztalatszerzésre is nyújtanak lehetőséget.

A program 8 tanegységből áll; valamennyinek a sikeres teljesítése esetén a program elvégzéséről a hallgató bizonyítványt kaphat. A kétféléves tanegységeknél sincs előfeltétel kikötve, de célszerűbb I., majd II. sorrendben teljesíteni azokat.

A tanegységek tartalma: hetente egyszer 2 óra szeminárium (indexben: gy, 2ó), amelyhez a tárgy jellege szerinti külső (kiadói, szerkesztőségi, színházi, rádiós stb.) gyakorlati foglalkozások járulnak.

Félévzárás: a tanegység-teljesítést igazoló gyakorlati jeggyel.

A tanegységek:

ZA-S01	Irodalmi könyvkiadás I.
ZA-S02	Irodalmi könyvkiadás II.
ZA-S03	Irodalmi folyóiratok
ZA-S04	Irodalom a sajtóban I. (napilapok, hetilapok)
ZA-S05	Irodalom a sajtóban II. (rádió, tv)
ZA-S06	Irodalom és adaptáció I. (színház, film)
ZA-S07	Irodalom és adaptáció II. (színház, film)
ZA-S08	Irodalmi hagyományápolás (muzeológia, archívumok)

ESZMETÖRTÉNETI ÉS KULTÚRAELMÉLETI PROGRAM A FILOZÓFIATÖRTÉNETI TANSZÉK ÉS AZ ÖSSZEHASONLÍTÓ IRODALOMTÖRTÉNETI TANSZÉK KÖZÖS PROGRAMJA PROGRAMGAZDA: FEHÉR ISTVÁN PROF. ÉS SZEGEDY-MASZÁK MIHÁLY PROF.

A bölcsészkari oktatási struktúra egyik hagyományos problémája, hogy az elkülönült szakok keretében folyó oktatás megbontja a különböző bölcsész diszciplínák egymással való szerves kapcsolatát. A modern nyelv- és irodalom-szakok oktatási súlypontját hagyományosan a nyelv- és az elsősorban történeti orientációjú irodalom-tárgyak alkotják, míg az irodalom mellett a humán tudományok, az elméleti diszciplínák (filozófia, esztétika stb.) háttérbe szorulnak. Hasonló egyoldalúság érvényesül a filozófia-szakon is, fordított előjellel. Hagyományos dilemmát jelent, hogy olyan szerzők, mint pl. Augustinus, Pascal, Kierkegaard, Nietzsche, Dilthey, Heidegger, Foucault vajon a filozófiába tartoznak-e (s ha igen, mely műveikkel) avagy — mondjuk — az irodalomba.

Az oktatási-szervezeti feltételekből adódó hiányosság az is, hogy rendre megbomlik a nagy kultúrtörténeti korszakok egysége: a romantika a modern filológia szakokon pl. túlnyomórészt a tárgyalt korszak irodalmát foglalja magába, a filozófia szakon viszont a német klasszikus filozófia, illetve a német idealizmus képezte fejezetben kap helyet.

A kultúratörténet egységének e történeti jellegű megoldása mellett hasonló jelentősége van az elméletinek is. Minden történeti kutatás elméleti háttérre támaszkodik, éspedig mindig annak tudatában, hogy e háttér maga is történeti beágyazottságú. A program ezért arra törekszik, hogy e humán diszciplínák módszertana és tágabban vett filozófiai önreflexiója a kölcsönös egymásrautaltság jegyében mutatkozzék meg s így váljék értelmezhetővé.

A program egyfelől tehát a korszakok mesterséges, diszciplináris széttagolásának, másfelől a történeti és elméleti szempont szétválasztásának problémájára kíván orvoslást nyújtani. Tudományközi együttműködéssel azt a nyugati egyetemi gyakorlatot tartja szem előtt, mely mind a bölcsész-, mind a tanárszakos hallgatók számára lehetővé teszi a különböző tudásterületek átfogó és egységes értelmezhetőségét. A kurzuskínálat a két fenti elv — a kultúrtörténeti korszakok egységének és/vagy a történeti és elméleti megközelítés szoros kapcsolatának elve — köré szerveződik.

A program 10 tanegységet tartalmaz, melyek közül szemeszterenként legalább kettőnek a fölvétele kötelező. Ilyen körülmények között a program elvileg 5 félév alatt, de — kettőnél több tanegység fölvétele esetén — akár hamarabb is teljesíthető. A 10 tanegység közül 7-nek kell különböző kódszámúnak lennie, azért, hogy speciális érdeklődés esetén az azonos kódszámhoz tartozó programrészek (a tematikai változatok miatt) ismételten fölvehetők legyenek.

A tanegységek:

ZB-K01	A kultúrafogalom filozófiai megalapozásai (2ó k)
ZB-K02	Az eszme- és gondolkodástörténet kérdései (2ó k)
ZB-K03	A szövegek megértésének elméletei (2ó k)
ZB-K04	A diszkurzusok elmélete: az episztémé mint fundamentális kód, az episztémé temporalitása (2ó k)
ZB-K05	Az emberi tudás rendszerei (mémoire, raison, imagination) (2ó k/gy)
ZB-K06	A hermeneutika története, megértés és történetiség (2ó k/gy)
ZB-K07	A hermeneuika és a tudományok (etika, történelem, szociológia, teológia stb.) (2ó k/gy)
ZB-K08	A hermeneutika és a művészetek (2ó k/gy)
ZB-K09	A szellemtudományok integratív ill. dekonstruktív paradigmatikája (2ó gy)
ZB-K10	Összehasonlító kulturális szemiotika és hermeneutika (2ó gy)

IRODALOMELMÉLETI PROGRAM
PROGRAMGAZDA: KULCSÁR SZABÓ ERNŐ DOC.

Az ELTE Magyar Irodalomtörténeti Intézetének Összehasonlító Irodalomtörténeti Tanszéke 1993-ban olyan általános irodalomtudományi programot indított útjára, amely *a korszerű irodalomértés kultúrájáért*, annak ki-

bontakozása — és e kibontakozás elősegítése — érdekében külön hat féléves kurzust szentel az irodalomértelmezés átfogó elméleti és történeti kérdéseinek. A képzés célja elsősorban olyan értelmező készségek, illetve elméleti orientáció kialakítása, amelyek nélkül az ezredvég irodalomkutatója, de az irodalom igényes értelmezője sem adhat biztonsággal választ olyan — látszólag egyszerű — kérdésekre, mint hogy

— mit teszünk és mit tudunk akkor, amikor esztétikai viszonyt létesítünk bizonyos szövegekkel?

— mit értünk meg akkor, amikor irodalmi szövegek „üzenetét" értelmezzük?

— gyönyörködünk, a világot ismerjük meg, vagy pedig hatások alanyaivá válunk-e akkor, amikor esztétikai tapasztalatban részesülünk?

— ábrázol, megjelenít-e valamit a mű, vagy pedig „beszélgetést" folytatunk vele?

— van-e „esztétikai jelentés" és hol kell keresnünk e jelentés helyét?

— teljességre törekvő értelem-egészek megalkotása vagy a megértés mindenkori részlegessége jellemzi-e az esztétikai tapasztalat gyakorlatát?

— miként vagyunk benne a történetiségben, a temporalitásban, amikor szövegeket értelmezünk?

— láthatóvá válik-e helyzetünk történetisége/időbelisége értelmezéseink „eredményein"?

— hol húzódnak az irodalomról való beszéd „igaz területeinek" határai?

— hatalmi beszéd-e az irodalom értelmezőjének beszéde?

A program ilyen és hasonló kérdések világába kíván sokoldalú bevezetést nyújtani — többek között a legjelentősebb 20. századi, illetve kortárs irodalmértelmező eljárások (hermeneutika, recepció- és hatásesztétika, posztstrukturalizmus és dekonstrukció, új történetiség, diszkurzuselmélet) megismertetésével.

A program 12 tanegységből áll, amelyeket 6 félév alatt kell teljesíteni. Félévenként legalább négy-öt kurzus meghirdetésére kerül sor, amelyek közül legalább kettőnek kötelező a fölvétele. A hat félév során teljesített 12 tanegység közül — a témakörök komplex megismerhetőségét biztosítandó — csak 8 tanegységnek kell különböző kódszámúnak lennie.

Az egyes tanegységek tartalmi leírását az alábbiakban nem követi kötelezően előírt témajegyzék, illetve a kötelező olvasmányok jegyzéke. Egyrészt azért, mert a tanegységek többsége szemináriumi formában is teljesíthető, másrészt mert a kollokviummal zárandó tanegységek tartalma is változhat a magyar-, illetve idegen nyelveken hozzáférhető újabb szakirodalom folyamatos bővülése miatt.

ZA-T01 BEVEZETÉS AZ IRODALOMELMÉLETBE

Az irodalmi jelenség vizsgálatának tudományelméleti alapjai, tárgy és módszer, tárgy- és metaelmélet; modell, paradigma, episztémé, diszkurzus; alaktani és kontextualista eljárások.

ZA-T02 AZ IRODALOM SZOCIOKULTURÁLIS KONTEXTUSAI

Irodalom és filozófia, művelődéstörténet, pszichológia, más művészetek kapcsolatrendszere, megértésmódjuk összehasonlító vizsgálata.

ZA-T03 NYELVSZERŰSÉG, NYELVELMÉLET, NYELVFILOZÓFIA

A nyelviség tapasztalata, a nyelv mibenléte, a nyelv mint jelrendszer, a nyelv mint „megérthető lét".

ZA-T04 AZ IRODALOMTUDOMÁNY TÖRTÉNETE ÉS KLASSZIKUS IRÁNYZATAI

Bevezetés az irodalomtudomány legnagyobb hatású irányzatainak szemléleti rendszereibe, módszertanába és irodalomértelmező eljárásaiba (klasszikus [romantikus] historizmus, pozitivizmus, szellemtörténet, fenomenológia, korai formalizmusok, new criticism, szociológiai iskolák, klasszikus és modern strukturalizmus, irodalomhermeneutika, recepció- és hatásesztétika, dekonstrukciós irányzatok). E tanegység tartalmazza a magyar irodalomtudomány történetébe és vezető irányzatainak világába való bevezetést is.

ZA-T05 AZ IRODALOMTÖRTÉNET ELMÉLETE

Az irodalomtudomány legnagyobb hagyományú szakágazatának teoretikus alapjai; nemzeti és egyetemes irodalomtörténet, korszakolás, „új történetiség", összehasonlító és integratív irodalomtörténet.

ZA-T06 A POÉTIKAI GONDOLKODÁS TÖRTÉNETE

A klasszikus poétikák — Arisztotelész, Boileau, Scaliger, Opitz stb. — és az irodalomalkotás mibenlétére vonatkozó történeti felfogások.

ZA-T07 IRODALOMESZTÉTIKA ÉS POÉTIKA

Az irodalom általános- és ágazatesztétikai kérdései, a műnemek és létmódjuk elmélete, illetve az irodalmiság alaki-megformáltságbeli sajátosságai.

ZA-T08 LÍRA-, PRÓZA- VAGY DRÁMAELMÉLET

Választhatóan: bevezetés az egyes irodalmi műnemek elméletébe, a lírai, epikai és drámaszövegek hermeneutikájába.

ZA-T09 AZ IRODALOM MINT JEL- ÉS NYELVHASZNÁLAT

Bevezetés az irodalom kommunikációs rendszerébe: irodalomszemiotika, információelméleti irodalomkoncepciók, az irodalom szövegisége, retorika, pragmatika.

ZA-T10 STRUKTURALIZMUS ÉS POSZTSTRUKTURALIZMUS

Az irodalomértelmezés alaktani-hatáselméleti módszerei és azok szemléleti implikációi.

ZA-T11 IRODALOMHERMENEUTIKA, RECEPCIÓ- ÉS HATÁSESZTÉTIKA

Az irodalomértelmezés kontextualista módszerei és szemléleti implikációik.

ZA-T12 DEKONSTRUKCIÓ

Az irodalomértelmezés pragmatikájának új elméletei.

MŰFORDÍTÓI PROGRAM
PROGRAMGAZDA: KISS IRÉN ADJ.

Az Önálló Műfordítói Program már negyedik éve működik az ELTE BTK Összehasonlító és Világirodalmi (Összehasonlító Irodalomtudományi) Tanszékén.

A program négy féléves: angol, francia, német, orosz, olasz és spanyol nyelvből van meghirdetve. A hallgató szemeszterenként egy, de akár két nyelvet is felvehet. A programunkra jelentkező hallgatók túlnyomó része — mintegy 95 százaléka - a Kar hallgatója, és idegen nyelv szakos. Az eseteknek csak igen kis hányadában van szó egyéb szakosokról, de ezeknek a jelentkezőknek is igen magas szinten kell ismerniük az illető idegen nyelvet. Ez utóbbi kategóriába tartozó hallgatók elővizsgát tesznek, de ha nyelvtudásuk — csoporttársaikhoz képest — mégsem bizonyulna elégségesnek, az oktató által szemeszter közben is eltanácsolhatók.

Műfordítói képzésünk gyakorlati célján — egy hivatásra való felkészítésen — túl, a legmélyebb és a leghatékonyabb módja egy idegen nyelv elsajátításának. A műhelymunka során a hallgatók az illető nyelv minden rétegével megismerkednek; nyelvtani ismeretük, szókincsük, idegen nyelvi (és anyanyelvi) kifejezőkészségük már rövid idő alatt is jelentékenyen gazdagodik. Legtehetségesebb hallgatóink műfordításelméleti tanulmányokat is publikálhatnak.

A gyakorlati képzés szemeszterenként heti két órás; műfordítói és fordításkritikai szemináriumokból áll. Az elméleti képzést heti két órás előadás (vagy szeminárium) garantálja. Ennek tárgya lehet az összehasonlító műfordítás-történet, az irodalmi és nyelvészeti fordításelmélet, a műfordítás kultúrantropológiája. Próza-, vers-, dráma- és esszéfordítói szemináriumaink egyaránt vannak.

A tanegységek:

ZA-D1x	Összehasonlító műfordítástörténet szeminárium I.
ZA-D1x	Összehasonlító műfordítástörténet szeminárium II.
ZA-D2x	Fordításkritikai szeminárium I.
ZA-D2x	Fordításkritikai szeminárium II.
ZA-D3x	Műfordítói szeminárium I.
ZA-D3x	Műfordítói szeminárium II.
ZA-D3x	Műfordítói szeminárium III.
ZA-D3x	Műfordítói szeminárium IV.

Programkínálatunk:

— Nyelvészeti fordításelmélet — Klaudy Kinga
— Orosz műfordítási szeminárium — Urbán Nagy Rozália
— Angol—magyar műfordítás — Papp Andrea
— Német—magyar műfordítás — Wilhelm Droste
— Olasz műfordítói szeminárium — Kiss Irén
— Angol—magyar műfordítás — Papp Andrea/Sohár Anikó
— Magyar—angol műfordítói szeminárium — David Matley
— Francia—magyar műfordítás — Bárdos László
— Spanyol—magyar műfordítás — Scholz László
— Német—magyar prózafordítói szeminárium — Győrffy Miklós
— Versfordítói szeminárium — Lator László
— Drámafordítói szeminárium — Valló Zsuzsa

SZÍNHÁZTUDOMÁNYI PROGRAM
PROGRAMGAZDA: BÉCSY TAMÁS PROF.

A program célja, hogy tájékoztatást és alapfokú képzést adjon a színházművészet elméleti és történeti kérdéseinek egy részéről.

A tanegységek konkrét témáját és olvasmányait az adott előadó határozza meg. Egy-egy tanegység tételeit ennek következtében nem lehet pontosan

megadni. A tanegységekhez csatolt rövid leírás megadja, mely korszakok és mely szerzők művei szerepelnek mindenképpen a tételek között.

ZA-E01 MAGYAR SZÍNHÁZTÖRTÉNET

A magyar hivatásos színház története; a múlt századi kezdeményezések; a 19-20. sz. fordulóján kialakult színházi intézményrendszer; magántársulatok; az 1949-es államosítás; a színház műsora.

ZA-E02 EURÓPAI SZÍNHÁZTÖRTÉNET

Az európai színháztörténet főbb korszakai; a görög és latin színjátszás; a középkori misztériumok, moralitások, mirákulumok előadása; a francia színház a 17. században; az angol színház a 18. században; a romantikus és a naturalista színjáték.

ZA-E03 SZÍNHÁZELMÉLET

A 20. században létrejött színész- és színházelméletek (Sztanyiszlavszkij, Copeau, Brecht, Artaud, Barrault, Grotowski, Barba, Performance art, ontológiai színházelmélet).

ZA-E04 A SZÍNHÁZELMÉLETEK TÖRTÉNETE

A színészre vonatkozó elméletek, a színházművészetről szóló tanulmányok a 19. sz. végéig (Arisztotelész, Horatius, Ae. Donatus; a középkori megnyilatkozások; Corneille, D'Aubignac, A. és I. Hill; lord Kames, Diderot, Hegel, G. B. Shaw).

ZA-E05 SZÍNJÁTÉK-TÍPUSOK

Székely György elmélete, könyvei alapján. (Székely György: *A színjátéktípusok kutatásának módszeréről; A színjátéktípusok dramaturgiája; A színház világa*.)

ZA-E06 SZÍNHÁZTUDOMÁNYI FORRÁSKRITIKA, SZÍNHÁZI FILOLÓGIA

Az OSZK Színháztörténeti Tárában, egyéb könyvtárakban, múzeumokban fellelhető anyagok alapján a filológia és a forráskritika elvei és gyakorlata.

ZA-E07 ALKOTÓ EGYÉNISÉG A SZÍNHÁZMŰVÉSZETBEN

A 20. sz.-i rendezők munkássága (Sztanyiszlavszkij, Reinhardt, Craig, Hevesi S., Németh A., Iouvet stb.).

ZA-E08 KELET-EURÓPA NEMZETI SZÍNHÁZAI

A nemzeti színházak létesítésének okai; funkciói Kelet-Európa különböző országaiban, a régió közepén és szélén; a politikai küzdelmek; a nyelv fontossága; a nemzeti színházak az adott nemzeti kultúrában.

ZA-E09 A SZÍNHÁZI KRITIKA ÉS TÖRTÉNETE

A magyar színházi kritika kezdetei, a „színi hatás" vitája, Vörösmarty, Bajza kritikái; az impresszionista kritika; Kosztolányi Dezső, Ambrus Zoltán, Kárpáti Aurél munkássága. A színházikritika-írás elvei, szempontjai, hibái.

ZA-E10 KORTÁRS VILÁGSZÍNHÁZI PROBLÉMÁK

A 20. sz. színházi irányzatai: az expresszionista színjátszás; a „társalgási színjáték"; a II. világháború utáni törekvések; a „sokkoló" színház, a performance art; a lengyel színházi törkvések (pl. Kantor tevékenysége).

ZA-E11 SZÍNHÁZSZOCIOLÓGIA

A színház mint intézmény; a színjáték szociológiai kérdései; a néző szociológiai meghatározottsága; a néző és a színjáték közötti szociológiai, szociálpszichológiai, befogadáslélektani kérdések.

ZA-E12 SZÍNJÁTÉKELEMZÉS

(Ezt a tárgyat nem tudjuk meghirdetni. A program nem kap pénzt arra, hogy a tanár és a hallgató közösen nézzen meg előadásokat és ezután elemezzék.)

EBBŐL A KÖNYVBŐL

KÉTSZÁZ SZÁMOZOTT

AMATŐR PÉLDÁNY KÉSZÜLT

AZ ÍRÓ KÉZJEGYÉVEL

EZ A PÉLDÁNY A

.....9.....SZÁMÚ

Babits Mihály

Babits Mihály kézjegye Dante-fordításának a Magyar Irodalomtörténeti Intézet könyvtárában őrzött példányából: *Dante Komédiája*, Bp., Athenaeum, 1939 (Babits Mihály Összegyűjtött Munkái, 10)

A MAGYAR IRODALOMTÖRTÉNETI INTÉZET KÖNYVTÁRA

A Magyar Irodalomtörténeti Intézet könyvtárának legfontosabb feladata, hogy lehetőségei szerint segítse az egyetem oktatóit a tudományos munkában, valamint a tanításban, a hallgatókat pedig a felkészülésben. Ennek megfelelően könyvtárunk lelke a kézikönyvtár, mely az irodalomtudományi szaktájékoztatás mellett általános és más szakterületekre vonatkozó információk megszerzésére is alkalmas. Az irodalomtörténeti rész bibliográfiái Szabó Károlytól Borsa Gedeonig, az általános retrospektív bibliográfiák 1960-ig, attól kezdve a kurrens használható. Megtalálhatók a legfontosabb irodalomtudományi bibliográfiák is, emellett sajtó- és személyi bibliográfiák, könyvtári katalógusok, valamint a PIM és az MTA bibliográfiai sorozatai. Ez az állományrész tartalmazza a magyar és a világirodalom legfontosabb magyar nyelvű enciklopédiáit, lexikonait, szöveggyűjteményeit, irodalomtörténeteit, kronológiáit is.

A kézikönyvtár másik fele a nálunk kiegészítő tudományokra terjed ki, ezek: általános lexikonok, enciklopédiák, filozófia, nyelvészet, történelem, vallás/mitológia, néprajz, földrajz/helytörténet, statisztika, természettudományok, pedagógia, művészetek. Külön kiemelt helyen találhatók a biográfiai tájékozódásra alkalmas művek.

A könyvtár állományának darabszámra is legtekintélyesebb része a szak- és szépirodalom. Sajnos teljességről nincs szó, egyrészt a szűkös helyviszonyaink, másrészt a korábbi évek nem mindig megfelelő könyvtári gyakorlata miatt — s a hiányok bepótolása szinte csak annyi idő alatt mehet végbe, amennyi alatt azok létrejöttek. De minden igyekezetünk a gyűjtőkörnek megfelelő teljesség elérése s erre fordítjuk az intézeti költségvetés nem elhanyagolható hányadát is. Új beszerzéseink legnagyobb részben — a szépirodalom mellett — a legfontosabb irodalomtudományi művekből állnak, az idegen nyelven írottak lehetőség szerint eredetiben, de németül, angolul és franciául feltétlenül.

Gazdag könyvtárunk folyóiratállománya is. A régi, befejezett megjelenésűek között a magyar művelődéstörténet olyan fontos periodikáit találhatjuk meg, mint például a Magyar Museum, az Új Magyar Museum, a Pesti Divatlap, az Életképek, a Koszorú, a Minerva. A 20. század már megszűnt lapjai közül olvashatók nálunk a teljes Nyugat és Magyar Csillag számai. Rajtuk kívül például a Huszadik Század, a Napkelet, a Magyarok, a Kalangya, a Sorsunk, a Válasz, a Kelet Népe, az Apolló, az Erdélyi Lexikon, az Újhold egy vagy több évfolyama képviseli századunk szellemi életét.

Az előbbieknél természetesen nagyobb számban találhatók meg a jelenleg is fennálló lapok. Közülük kiemelkedik az Egyetemes Philologiai Közlöny/Filológiai Közlöny, a Századok és a Magyar Könyvszemle. Mellettük elméleti (pl. Helikon, Literatura, It, ItK, Iris) és szépirodalmi (az Alföldtől a Vigiliáig) orgánumok egyaránt vannak s természetesen járnak könyvtárunkba idegennyelvű elméleti folyóiratok is.

Külön említést érdemel könyvtárunk muzeális anyaga. Legrégibb könyvünket az 1500-as évek elején nyomtatták s Temesvári Pelbárt műveit tartalmazza. Megtalálhatók ezenkívül a későbbi századok kiadványai is, melyek nyomdászat- és kiadástörténeti érdekességük mellett becses forrásai az irodalomtudománynak; ugyanakkor modern kiadások híján az olvasók is csak e régi köteteket forgathatják.

Könyvtárunknak két fontosabb szolgáltatása van még: másolási lehetőség és belépés a számítógépes, nemzetközi hálózatba. Hétfőtől csütörtökig 9 és 18 óra között, pénteken 9 és 14 óra között látogatható az olvasóterem. E hosszú helybenolvasási lehetőség s könyveink egy példányban való beszerzése miatt azokat kölcsönözni nem tudjuk.

TARTALOMJEGYZÉK

TÁJÉKOZTATÓ A MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM SZAK TANTERVÉRŐL ... 3
A MAGYAR IRODALOMTÖRTÉNETI INTÉZET SZERVEZETE ... 4
TANEGYSÉGLISTA ... 5
A KÖTETÜNKBEN HASZNÁLT CÍMLEÍRÁSI ALAPELVEK ... 11
A. EGY SZERZŐ ÖNÁLLÓ MUNKÁJA ... 12
B. TÖBB SZERZŐ MŰVE (KOLLEKTÍV MŰ, TÖBBSZERZŐS TANULMÁNYKÖTET) ... 13
C. EGY SZERZŐ SZÖVEGÉNEK, SZÖVEGEINEK KIADÁSA ... 14
D. TÖBB SZERZŐ SZÖVEGEINEK VAGY ANONIM SZÖVEGEKNEK KIADÁSA ... 14
E. TÖBB KÖTETBŐL ÁLLÓ MŰVEK ... 14
F. PERIODIKÁBAN KÖZÖLT TANULMÁNYOK ... 15
G. TANULMÁNYKÖTETBEN MEGJELENT TANULMÁNYOK ... 16
H. VISSZAUTALÁSOK ... 16
RÖVIDÍTÉSJEGYZÉK ... 18
A VILÁGIRODALMI TANEGYSÉGEKHEZ HASZNÁLHATÓ VERSANTOLÓGIÁK ... 21

A KOLLOKVIUMMAL ZÁRÓDÓ TANEGYSÉGEK TÉTELEI ÉS OLVASMÁNYAI ... 23
MR-152
IRODALOMELMÉLET ... 23
MR-153
VERSTAN ... 24
MR-161
AZ ÓKORI IRODALMAK TÖRTÉNETE ... 31
MR-254
A MAGYAR IRODALOMTUDOMÁNY TÖRTÉNETE ... 33
MR-262
A KÖZÉPKOR, A RENESZÁNSZ ÉS A BAROKK IRODALMA EURÓPÁBAN ... 44
MR-263
A 18—19. SZÁZAD VILÁGIRODALMA ... 57
MR-264
A 20. SZÁZAD VILÁGIRODALMA ... 70
MR-271
A MAGYAR IRODALOM A 16. SZÁZAD VÉGÉIG ... 84

MR-272
A 17. SZÁZAD ÉS A 18. SZÁZAD ELSŐ FELÉNEK MAGYAR IRODALMA 101
MR-273
A MAGYAR FELVILÁGOSODÁS IRODALMA 120
MR-270
A REFORMKORI MAGYAR IRODALOM 130
MR-276
A MAGYAR IRODALOM TÖRTÉNETE A 19. SZÁZAD MÁSODIK FELÉBEN 144
MR-281
ESZMÉK, MOZGALMAK, IRÁNYZATOK A 20. SZÁZAD ELSŐ FELÉNEK MAGYAR IRODALMÁBAN 158
MR-282
A NYUGAT MODERNSÉGE ÉS AZ AVANTGÁRD KEZDETEI 171
MR-283
A MÁSODIK ÉS A HARMADIK NEMZEDÉK 185
MR-284
AZ ÚJHOLD, AZ ÚJ NÉPISÉG, A REALIZMUS VÁLTOZATAI 196
MR-285
A REALIZMUS, A NEOAVANTGÁRD, A POSZTMODERN VÁLTOZATAI 210
MR-286
A HATÁRON TÚLI MAGYAR IRODALMAK 220

TANÁRKÉPZÉS 245
MR-292
AZ IRODALOMTANÍTÁS ELMÉLETE 246

A MAGYAR IRODALOMTÖRTÉNETI INTÉZETBEN MEGHIRDETETT ÖNÁLLÓ PROGRAMOK 251
ALKALMAZOTT IRODALOMTUDOMÁNY PROGRAM 251
ESZMETÖRTÉNETI ÉS KULTÚRAELMÉLETI PROGRAM 252
IRODALOMELMÉLETI PROGRAM 253
MŰFORDÍTÓI PROGRAM 256
SZÍNHÁZTUDOMÁNYI PROGRAM 257

A MAGYAR IRODALOMTÖRTÉNETI INTÉZET KÖNYVTÁRA 261